

UDKAST TIL LOV
OM
OPHAVSRETTE TIL LITTERÆRE
OG KUNSTNERISKE VÆRKER
MED
TILHØRENDE ANMÆRKNINGER
OG
BERNERKONVENTIONEN AF 1948

UDARBEJDET AF
DEN AF UNDERVISNINGSMINISTERIET I 1939 NEDSATTE
KOMMISSION I SAMARBEJDE MED TILSVARENDE
FINSKE, NORSKE OG SVENSK
KOMMISSIONER

KØBENHAVN
1951

FOTOGRAFISK OPTRYK
S. L. MØLLER'S BOGTRYKKERI, KØBENHAVN
1953

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
1. Beretning om kommissionens arbejde	5
2. Lovudkast i dansk, finsk og norsk skikkelse	9
3. Bernerkonventionen af 1948 i dansk oversættelse	46
4. Beretning fra de danske delegerede ved konferencen i Bruxelles 1948 vedrørende Bernerkonventionens revision	58
5. Bemærkninger til foranstående lovudkast	64
A. Kort oversigt over forfatter- og kunstnerrettens historiske udvikling i Danmark, (til og med loven af 1933)	64
B. Forskelligt initiativ på forfatter- og kunstnerrettens område siden 1933	70
C. Litteratur og kilder på forfatter- og kunstnerrettens område i Danmark	72
Almindelige bemærkninger vedrørende lovudkastet	73
Terminologi.	
Principper for lovens opbygning og affattelse.	
Forskellige emner, som ikke er behandlet i lovudkastet	74
1. Spørgsmålet om registrering af ophavsrettigheder	74
2. Filmsrettighederne	78
3. Spørgsmålet om en afgift på benyttelsen af værker efter ophavsrettens udløb	80
4. Spørgsmålet om afgift til de bildende kunstnere ved salg af deres værker („droit de suite“)	84
5. Spørgsmålet om en særstilling for radioen	88
7. Retten til „eget billede“	90
8. Forældelsesregler	90
Bemærkninger til de enkelte lovparagraffer i det danske lovudkast	92
6. Oversigt over de væsentlige punkter, på hvilke nærværende lovudkast adskiller sig fra den gældende danske lov	185

1. Beretning om kommissionens arbejde.

I sommeren 1938 afholdtes der i Stockholm efter indbydelse af den svenske regering et møde mellem delegerede fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i det øjemed at drøfte, hvorvidt der var anledning til at optage *et fælles nordisk samarbejde med henblik på udarbejdelse af ensartede love om forfatterret og kunstnerret* i de nævnte lande. Et ønske herom var fremsat af de nordiske forfatterorganisationer.

På mødet var der enighed om, at et sådant samarbejde var ønskeligt. Et vist fællesskab i lovgivningen på dette område var iøvrigt ikke noget absolut nyt, idet der allerede i årene 1890—92 udarbejdedes et fælles dansk-norsk udkast til en lov om forfatterret og kunstnerret. Denne lov gennemførtes i Norge allerede i 1893, medens den i Danmark først blev vedtaget i 1902. Den er i Danmark i visse henseender blevet ændret ved nye love af 1904, 1908, 1912 og 1933, men grundstammen i loven, selv i den nuværende skikkelse, lov nr. 149 af 26. april 1933, er stadig loven nr. 189 af 19. december 1902, som altså er baseret på det dansk-norske samarbejde. I Norge afgav en kommission med professor *Ragnar Knoph* (som deltog som norsk delegeret i mødet i Stockholm i sommeren 1938, men døde i december samme år) som formand i 1925 en betænkning vedrørende en ny forfatter- og kunstnerretslov, „Innstilling til lov om vern for åndsverker“. Dette forslag blev lagt til grund for en ny finsk lov „om opphovsmannarätt til alster av andlig verksamhet“ af 3. juni 1927, medens det — i en noget ændret skikkelse — gennemførtes som norsk lov den 6. juni 1930. Herved afløstes det tidligere dansk-norske retsfællesskab på dette område af et finsk-norsk.

Man fandt iøvrigt, at et samarbejde vedrørende forfatter- og kunstnerretten ville indgå som et naturligt led i det fællesnordiske lovgivningsarbejde, som i det sidste halvt-hundrede år har været gennemført på så mange områder inden for civilretten. *Det nordiske sprog- og kulturfællesskab* bevirker, at *en fælleslovgivning netop på litteraturens og kunstens område* må fremstå som noget særdeles praktisk og ønskeligt. Og hertil kom, at der, uanset at de nordiske landes lovgivning vedrørende forfatter- og kunstnerretten (med undtagelse af Islands) var blevet revideret i de senere år, nemlig i 1930 (Norge og Finland), 1931 (Sverige) og 1933 (Danmark), dog forelå *adskillige vigtige materielle retsproblemer, der tiltrængte en løsning*, navnlig forårsaget af den i de senere år stærkt udbredte mekaniske gengivelse af åndsværker (radio, grammofon, lydfilm etc.).

De pågældende delegerede afgav derfor indstilling til deres respektive regeringer om påbegyndelse af et nordisk samarbejde på dette lovgivningsområde, og dette blev bifaldet af regeringerne, idet dog den islandske regering ikke ønskede direkte at deltage i arbejdet, men anmodede om at blive orienteret om, hvad der blev resultatet af dette ar-

bejde, med henblik på at lægge dette til grund også for en ny islandsk lov, til afløsning af den gældende forfatterretslov af 1905.

I maj 1939 trådte kommissionen herefter sammen til sit første møde i *Stockholm*. Kommissionen bestod af 4 enkeltkommissioner fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, med følgende sammensætning:

Fra Danmark:

Departementschef i undervisningsministeriet *Fr. Graae*,
Kontorchef ved nationalmuseet, senere professor, dr. jur. *Torben Lund*.

Fra Finland:

Presidenten för Högsta Förvaltningsdomstolen, dr. jur. *U. J. Castrén*.
Professor, jur. dr. *Bertil Sjöström*.

Fra Norge:

Højesteretsdommer *Edvin Allen*.
Højesteretsdommer *Sigurd Fougner*.

Fra Sverige:

Presidenten för Svea Hovrätt, senere Hs. Ekscellence, Riksmarskalken jur. dr.
Birger Ekeberg.
Professor, jur. dr. *Gösta Eberstein*.
Hovrättsassessor, senere hovrättsrådet *Herman Zetterberg*.

I kommissionens sammensætning er der siden 1939 sket følgende ændringer:

Professor, dr. *B. Sjöström* døde i 1944. Han blev som finsk medlem afløst af justitierådet *Harald Brunou*.

Hovrättsrådet *Herman Zetterberg* blev i 1945 udnævnt til justitsminister og udtrådte som følge deraf af kommissionen. Han blev afløst af bureauchef i justiedepartementet *Erik Hedfeldt*.

Departementschef *Fr. Graae* døde i juni 1948. Som følge af arbejdets nære afslutning beskikkedes der intet nyt dansk medlem i stedet for ham.

Krigen og den tyske besættelse af Danmark og Norge vanskeliggjorde arbejdets fortsættelse. De danske, finske og svenske delegerede enedes dog om at forsøge at føre arbejdet noget videre frem, og der blev med henblik herpå afholdt to møder, eet i *København* i juni 1941 og eet i *Helsingfors* i september 1942. De norske delegerede blev underhånden holdt á jour med mødernes forløb og arbejdsresultatet.

Et til påbegyndelse den 30. august 1943 i *Stockholm* planlagt møde måtte imidlertid aflyses, da den danske regering den 29. august s. å. blev sat ud af spillet af de tyske besættelsesmyndigheder.

Det næste møde afholdtes herefter i august 1946 i *Stockholm*, hvor de norske delegerede påny kunne bydes velkommen til arbejdet. Dernæst holdtes der i februar 1948 et møde i *Oslo*, og det afsluttende møde blev afholdt i *København* i oktober 1949. Som resultatet af kommissionens arbejde foreligger nærværende lovudkast med bemærkninger.

Under udarbejdelsen af kommissionens udkast til lovforslag og anmærkninger har den i vidt omfang holdt sig i kontakt med repræsentanter for de kredse, der er særlig interesserede i lovgivningen vedrørende forfatterret og kunstnerret m. v. Sådanne repræsentanter har ofte deltaget i kommissionens møder og fremført deres forslag og betragtninger

samt deltaget i drøftelserne. De har endvidere haft forelagt kommissionens lovudkast med udkast til anmærkninger til udtalelse. I størst muligt omfang har der af kommissionen været taget hensyn til de således fremførte sagkyndige indlæg, og de er overalt refererede i den efterfølgende betænkning i det omfang, pladsen tillader.

For den danske kommissions vedkommende har denne kontakt været formidlet gennem en række af *undervisningsministeriet beskikkede sagkyndige repræsentanter*. Disse var ved arbejdets afslutning følgende, idet de interesser, de repræsenterer, er tilføjet i parentes efter navnet:

Forfatteren *Cai M. Woel* (de skønlitterære forfattere),
 Højesteretssagfører *Niels Alkil* (de videnskabelige forfattere),
 Direktør *Victor Lemkow* (dramatikerne).
 Programsekretær *Felix Nørgaard* (oversætterne).
 Forlagsboghandler *G. Steffensen* og højesteretssagfører *Gert Jessen* (forlæggerne).
 Forfatteren *Kay Rostgaard Frøhne* (revyforfatterne og -komponisterne).
 Komponisten *Knudåge Riisager* (komponisterne).
 Komponisten *Hakon Børresen* og højesteretssagfører *Ejv. Helsted* (de udøvende kunstnere).
 Maleren *Albert Naur* (malerne).
 Billedhuggeren *Arne Bang* (billedhuggerne).
 Direktør *Thorolf Møller* (brugskunsten).
 Arkitekt *Helge Finsen* (arkitekterne).
 Overretssagfører *P. Olufsen* (filmsproducenterne).
 Direktør *E. Schnedler-Sørensen* (biografteatrene).
 Direktør, civilingeniør *Niels Lichtenberg* (ingeniørerne).
 Musikforlægger *A. Wilhelm-Hansen* (musikforlæggerne).
 Biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* (bibliotekerne).
 Redaktør *N. Hasager* (bladudgiverne).
 Lektor *A. Kragelund* (skolerne).
 Landsretssagfører *Jul. Møller* (grammofonfabrikanterne).

Desuden har der været forhandlet med følgende institutioner og sammenslutninger:
Statsradiofonien (Radiorådet).

Det kgl. Akademi for de skønne kunster.

KODA.

Nordisk Copyright Bureau.

Danske Journalisters Fællesrepræsentation.

Foreningen af danske Sceneinstruktører.

Dansk Forfatterforenings daværende formand, højesteretssagfører *J. Hartvig Jacobsen* deltog i en del af mødet i Stockholm i 1939.

Professor, dr. jur. *F. Vinding Kruse* deltog i et af kommissionens møder i København i 1941.

Højesteretssagfører *Kjeld Rørdam* holdt et foredrag om reklamens behov for retsbeskyttelse under mødet i København i 1941.

Den *internationale* beskyttelse på forfatter- og kunstnerrettens område reguleres for en lang række staters vedkommende (så godt som samtlige europæiske stater, herunder alle de nordiske, endvidere det britiske Common-Wealth og visse andre ikke-europæiske lande, men ikke U. S. A., Rusland og Kina) af *Bernerkonventionen*. Denne, som blev oprettet i Bern i 1886 og senere er blevet revideret i Paris 1896, i Berlin i 1908 og i Rom i

1928, påtænkte før krigen atter revideret i Bruxelles, men konferencen måtte udsættes til efter krigens afslutning. Den blev afholdt i 1948, og de nordiske lande etablerede under konferencen et snævert samarbejde. Dette var iøvrigt blevet forberedt allerede under et møde i Oslo i november 1935.

Den nye konvention, som blev resultatet af Bruxelles-konferencen i juni 1948, er aftrykt i dansk oversættelse i nærværende betænkning. Endvidere er der i betænkningen optaget den af de danske delegerede ved konferencen, minister *Bent Falkenstjerne* og professor, dr. jur. *Torben Lund* afgivne beretning om konferencens forløb og resultater. I den endelige affattelse af kommissionens lovudkast er der på alle punkter taget hensyn til indholdet af den nye konvention, således at denne vil kunne ratificeres af Danmark og de øvrige nordiske lande uden forbehold, såfremt kommissionens udkast ophøjes til lov. Ratifikation skal i henhold til konventionens art. 28 ske inden 1. juli 1951, men tiltrædelse kan dog finde sted efter nævnte tidspunkt.

Nærværende kommission har iøvrigt fået overdraget det hverv at udarbejde udkast til en fotografilov; herom vil blive afgivet en særskilt betænkning.

Som følge af departementschef *Fr. Graaes* død i juni 1948 har nærværende betænkning måttet udarbejdes af undertegnede *Torben Lund* alene. De i betænkningen behandlede spørgsmål har dog så godt som alle været drøftet mellem de to danske kommissionsmedlemmer inden departementschefens død, og der var på alle væsentlige punkter fuldstændig enighed mellem dem om synspunkterne, således at det med fuld sikkerhed kan siges, at departementschefen ville have medunderskrevet betænkningen i den foreliggende form, om han havde levet.

København, i februar 1951.

Torben Lund.

**LOVUDKAST I DANSK, FINSK OG NORSK
SKIKKELSE**

**(Den svenske tekst kan efter henstilling fra
de svenske delegerede endnu ikke publiceres.)**

Dansk Tekst.

Udkast
til
lov om ophavsret til litterære og kunstneriske værker.

K a p i t e l I.
Ophavsrettens genstand og indhold.

§ 1.

Den som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk har ophavsret til værket, hvad enten dette fremtræder som skrift eller tale, som musikværk eller sceneværk, som filnværk, som værk af billedkunst, bygningskunst, brugskunst eller i anden form.

Til litterære værker henregnes også kort, tegninger og grafiske og plastiske fremstillinger af beskrivende art.

§ 2.

Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden med eller uden ændringer, i oversættelse, omarbejdelse eller anden litterær eller kunstnerisk form.

Lige med fremstilling af eksemplarer regnes overføring til indretninger, som kan gengive værket. Det gøres også tilgængeligt for almenheden, når det i en erhvervsvirksomhed fremføres for en større sluttet kreds.

Finsk tekst.

Utkast
till
lag om upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk.

1 kap.

Upphovsmannarättens löremål och innehåll.

1 §.

Den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsmannarätt till verket, evad det framträder i skrift eller tal, som musikaliskt eller sceniskt verk eller filmverk, som alster av bildkonst, byggnadskonst, konstindustri eller konsthantverk eller i annan form.

Lika med litterärt verk anses karta, teckning och grafiskt eller plastiskt verk av beskrivande art.

2 §.

Upphovsmannarätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att föfoga över verket genom att framställa exemplar därav och göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprunglig eller ändrad form, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konstart eller i annan teknik.

Såsom framställning av exemplar anses även att verket överföres på anordning, genom vilken det kan återgivas. Vad som stadgas om rätt att göra ett verk tillgängligt för allmänheten skall äga tillämpning

Norsk tekst.

Utkast
til
lov om opphavsrett til litterære og kunstneriske verk.

1 s t e k a p i t e l.

Opphavsrettens gjenstand og innhold.

§ 1.

Den som frembringer et litterært eller kunstnerisk verk, har opphavsrett til verket, enten det fremtrer i form av skrift eller tale, som musikkverk, sceneverk eller filmverk, som verk av billedkunst, bygningskunst eller brukskunst, eller i hvilken som helst annen form.

Til litterære verk regnes også kart, samt tegninger, grafiske og plastiske fremstillinger av beskrivende art.

§ 2.

Opphavsretten er en ved denne lov avgrenset enerett til å råde over verket ved å fremstille eksemplarer og gjøre det tilgjengelig for almenheten, uforandret eller endret, i oversettelse eller omarbeidelse, i annen litterær eller kunstnerisk form eller i annen teknikk.

Like med fremstilling av eksemplarer regnes overføring til innretninger som kan gjengi verket. Det gjøres tilgjengelig for almenheten også når det i ervervsvirksomhet fremføres for en større sluttet krets.

Dansk tekst.

Før et værk er offentliggjort, kan der alene med ophavsmandens samtykke gives almenheden meddelelse om dets indhold.

§ 3.

Ophavsmanden har ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når det, helt eller delvis, gøres tilgængeligt for almenheden.

Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke frafalde, medmindre det gælder en efter art og omfang begrænset brug af værket.

§ 4.

Den som oversætter eller omarbejder et værk eller overfører det til en anden litterær eller kunstnerisk form har ophavsret til værket i denne form, men han kan ikke råde over det på en måde som strider mod ophavsretten til originalværket.

Ophavsretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængig af ophavsretten til det benyttede værk.

§ 5.

Den som ved at sammenstille flere værker eller dele af værker frembringer et litterært eller kunstnerisk samlewerk, har ophavsret til dette, men hans ret gør ingen indskrænkning i ophavsretten til de enkelte værker.

§ 6.

Har et værk flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket

Finsk tekst.

jämväl beträffande rätt att i förvärvsverk-samhet anordna ett framförande för en större sluten krets.

Innan ett verk offentliggjorts må endast med upphovsmannens samtycke dess innehåll meddelas allmänheten.

3 §.

Då exemplar av verket framställas eller verket helt eller delvis göres tillgängligt för allmänheten, skall upphovsmannen angivas i överensstämmelse med vad god sed kräver.

Verket må icke ändras eller göras tillgängligt för allmänheten på ett sätt som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

Sin rätt enligt denna paragraf kan upphovsmannen eftergiva endast såvitt angår en till art och omfattning begränsad användning av verket.

4 §.

Den som översatt eller bearbetat ett verk eller överfört det till annan litterär eller konstnärlig form har upphovsmannarätt till verket i denna gestalt, men hans rätt att förfoga däröver är beroende av samtycke av den som har upphovsmannarätt till originalverket.

Har någon i fri anslutning till ett verk skapat ett nytt, självständigt verk, är hans upphovsmannarätt ej på detta sätt begränsad.

5 §.

Den som genom att sammanställa verk eller delar av verk skapat ett litterärt eller konstnärligt samlingsverk har upphovsmannarätt till detta, men hans rätt inskränker icke upphovsmannarätten till de särskilda verken.

6 §.

Har ett verk två eller flera upphovsmän, vilkas bidrag icke utgöra självständiga verk, tillkommer upphovsmannarätten dem

Norsk tekst.

Før et verk er offentliggjort kan almenheten ikke gis meddelelse om dets innhold uten samtykke av opphavsmannen.

§ 3.

Opphavsmannen har krav på å bli nevnt, som god skikk tilsier så vel på eksemplarer av verket som når det gjøres tilgjengelig for almenheten.

Han har også krav på at verket ikke endres eller gjøres tilgjengelig for almenheten på en måte som er krenkende for hans litterære eller kunstneriske anseelse.

Sin rett etter denne paragraf kan opphavsmannen ikke frafalle, medmindre det gjelder en etter art og omfang avgrenset bruk av verket.

§ 4.

Den som oversetter eller omarbejder et verk eller overfører det til en annen litterær eller kunstnerisk form, har opphavsrett til verket i denne form, men kan ikke råde over det på en måte som gjør inngrep i opphavsretten til originalverket.

Opphavsretten til et nytt og selvstendig verk som er frembrakt gjennom fri benyttelse av et annet, er ikke avhengig av opphavsretten til dette verk.

§ 5.

Den som ved å sammenstille flere verk eller deler av verk frembringer et litterært eller kunstnerisk samleverk, har opphavsrett til samleverket, men hans rett gjør ingen innskrenkning i opphavsretten til de enkelte verk.

§ 6.

Har et verk flere opphavsmenn, uten at de enkeltes ytelser kan skilles ut som særskilte verk, har de opphavsrett til verket

Dansk tekst.

i fællesskab. Enhver af dem kan dog udøve retten efter § 3.

§ 7.

Som ophavsmand anses, når ikke andet er oplyst, den hvis navn eller alment kendte dæknavn eller mærke på sædvanlig måde er påført eksemplarer af værket eller opgives, når det gøres tilgængeligt for almenheden.

Er et værk udgivet uden at ophavsmanden er navngivet i overensstemmelse med første stykke, kan udgiveren, hvis han er navngivet, og ellers forlæggeren, handle på ophavsmandens vegne, indtil denne bliver navngivet på en ny udgave eller ved anmeldelse til undervisningsministeriet.

§ 8.

Et værk anses som offentliggjort, når det med samtykke af ophavsmanden er gjort tilgængeligt for almenheden. Det anses som udgivet, når eksemplarer af værket med samtykke af ophavsmanden er bragt i handelen eller på anden måde udbredt blandt almenheden.

§ 9.

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

§ 10.

Fotografiske billeder omfattes ikke af denne lov.

Beskyttelse efter lov om mønstre udelukker ikke ophavsret.

K a p i t e l I I.

Indskrænkninger i ophavsretten.

§ 11.

Af et offentliggjort værk kan enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Finsk tekst.

gemensamt. Envar av dem äger dock göra gällande rätt enligt 3 §.

7 §.

Såsom upphovsmann anses, där ej annat visas, den vars namn eller ock allmänt kända pseudonym eller signatur på sedvanligt sätt angivits på exemplar av verket eller då detta göres tillgängligt för allmänheten.

Är ett verk utgivet utan att upphovsmannen är angiven såsom i 1 mom. sagts, äger utgivaren, om sådan är nämnd, och eljest förläggaren företräda upphovsmannen, till dess denne blivit angiven på ny upplaga eller genom anmälan i vederbörande ministerium.

8 §.

Ett verk anses offentliggjort, då det med upphovsmannens samtycke gjorts tillgängligt för allmänheten.

Verket anses utgivet, då exemplar därav med uphovsmannens samtycke förts i handelen eller eljest blivit spridda bland allmänheten.

9 §.

Lagar och förordningar samt beslut och yttranden av myndighet eller annat offentligt organ äro icke föremål för upphovsmannarätt.

10 §.

Angående rättsskydd för fotografisk bild stadgas särskilt; skydd enligt denna lag åtnjutes dock för fotografisk bilserie, som äger vetenskapligt eller konstnärligt värde.

2 k a p.

Inskränkningar i uphovsmannarätten.

11 §.

Av offentliggjort verk må enstaka exemplar framställas för enskilt bruk. Vad sålunda framställts må ej utnyttjas för annat ändemål.

Norsk tekst.

i fellesskap. Enhver av dem kan dog utøve retten etter § 3.

§ 7.

Som opphavsmann anses, når ikke annet er opplyst, den hvis navn eller alment kjente dekknavn eller merke på sedvanlig måte er påført eksemplarer av verket eller blir oppgitt når det gjøres tilgjengelig for almenheten.

Er et verk utgitt uten at opphavsmannen er navngitt i samsvar med første ledd, kan utgiveren eller, hvis heller ikke han er navngitt, forleggeren handle på opphavsmannens vegne inntil denne blir navngitt på en ny utgave eller ved melding til vedkommende departement.

§ 8.

Et verk er offentliggjort når det med samtykke av opphavsmannen er gjort tilgjengelig for almenheten.

Et verk er utgitt når eksemplarer av verket med samtykke av opphavsmannen er brakt i handelen eller på annen måte utbredt blant almenheten.

§ 9.

Lover, administrative forskrifter, rettsavgjørelser og andre offentlige saksdokumenter er ikke gjenstand for opphavsrett.

§ 10.

Fotografiske bilder omfattes ikke av denne lov.

Rettsvern etter loven om mønstre utelukker ikke opphavsrett.

2 n e t k a p i t e l.**Innskrenkninger i opphavsretten.**

§ 11.

Av et offentliggjort verk kan enkelte eksemplarer fremstilles til privat bruk, men de må ikke utnyttes i annet øyemed.

Dansk tekst.

Eftergørelse ved fremmed hjælp er dog ikke tilladt, når det gælder brugskunst, billedhuggerværker eller kunstnerisk gengivelse af andre kunstværker. Heller ikke bygningskunst må eftergøres, medmindre det gælder en tilbygning og vederlæg ydes.

For benyttelsen af apparater, magnetiske bånd og lignende, som er egnede til at optage og gengive litterære og musikalske værker, erlægges en afgift, der tilkommer rettighedsindehaverne i henhold til denne lov. De nærmere regler fastsættes ved kgl. anordning.

§ 12.

Bygningsværker og brugsgenstande kan ejeren uden samtykke af ophavsmanden ændre af tekniske grunde eller af hensyn til udnyttelsen.

§ 13.

I skrift eller tale er det tilladt at optage kortere citater af et tidligere offentliggjort litterært værk eller musikværk.

I kritiske eller videnskabelige fremstillinger er det også tilladt i tilslutning til teksten at gengive tidligere offentliggjorte kunstværker, bygningsværker eller værker af brugskunst, men kun enkelte værker af samme ophavsmand.

§ 14.

I aviser og tidsskrifter kan artikler om dagens religiøse, politiske eller økonomiske spørgsmål optages fra andre aviser eller tidsskrifter, når der ikke i disse er taget forbehold mod eftertryk.

Billeder af offentliggjorte kunstværker kan optages ved omtale af dagsbegivenheder på kunstens område.

§ 15.

I samle værker til brug ved gudstjeneste eller undervisning er det tilladt at optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe om-

Finsk tekst.

Vad i 1 mom. är sagt medför emellertid ej rätt att med annans hjälp framställa bruksföremål eller skulptur eller genom konstnärligt förfarande efterbilda annat konstverk, ej heller rätt att utföra byggnadsverk; dock må vid utvidgning av byggnad upphovsmannens verk tillgodogöras mot ersättning.

12 §.

Byggnadsverk och bruksföremål må av ägaren utan upphovsmannens lov ändras, om det kräves av tekniska skäl eller för ändamålsenlig användning.

13 §.

I skriftlig eller muntlig framställning må intagas kortare citat ur offentliggjort litterärt eller musikalskt verk.

I anslutning till kritisk eller vetenskaplig framställning må ock offentliggjorda konstverk återgivas, dock endast enstaka verk av en och samma upphovsman.

14 §.

I tidning eller tidskrift må ur annan tidning eller tidskrift, såframt ej förbud mot eftertryck är däri utsatt, intagas artikel i religiös, politisk eller ekonomisk dagsfråga.

Offentliggjort konstverk må efterbildas i tidning eller tidskrift i samband med redogörelse för dagshändelse på konstens område.

15 §.

I samlingsverk till bruk vid gudstjänst eller undervisning må intagas mindre delar av litterärt eller musikalskt verk eller sådant verk av ringa omfång, såframt fem

Norsk tekst.

Ettergjøring ved fremmed hjelp er dog ikke tillatt når det gjelder brukskunst, billedhuggerverk eller kunstnerisk gjengivelse av andre kunstverk. Heller ikke må bygningskunst ettergjøres medmindre det gjelder en tilbygning og vederlag ytes.

§ 12.

Byggverk og bruksgjenstander kan eieren uten samtykke av opphavsmannen endre av tekniske grunner eller av hensyn til utnyttelsen.

§ 13.

I skrift eller tale er det tillatt å ta inn kortere sitater fra et tidligere offentliggjort litterært verk eller musikkverk.

I kritiske eller vitenskapelige fremstillinger er det også tillatt i tilslutning til teksten å gjengi tidligere offentliggjorte kunstverk, men bare enkelte verk av samme opphavsmann.

§ 14.

I aviser og tidsskrifter kan artikler om dagens religiøse, politiske eller økonomiske spørsmål tas inn fra andre aviser eller tidsskrifter når de ikke inneholder forbud mot ettertrykk.

Bilder av offentliggjorte kunstverk kan tas inn ved omtale av dagshendinger på kunstens område.

§ 15.

I samleverk til bruk ved gudstjeneste eller undervisning er det tillatt å ta inn mindre deler av litterære verk og musikkverk eller slike verk av lite omfang når ti år er gått

Dansk tekst.

fang, når 5 år er forløbet efter det år, da værket blev udgivet.

I tilslutning til teksten kan også optages billeder af kunstværker, når 5 år er forløbet fra det år, da de først blev offentliggjort.

Værker, der er udarbejdet til brug ved undervisning, må ikke gengives i et samlewerk med samme formål.

Ophavsmanden har krav på vederlag.

§ 16.

Til særskilt brug for blinde kan eksemplarer af et udgivet litterært værk eller musikværk fremstilles, når det ikke sker i erhvervsøjemed.

§ 17.

Er forbehold ikke taget ved udgivelsen, kan mindre digte eller dele af digte aftrykkes på koncertprogrammer og fremføres offentligt som tekst til et musikværk.

Forfatteren har krav på vederlag.

§ 18.

Et udgivet litterært værk eller musikværk kan fremføres offentlig ved undervisning og gudstjeneste og, såfremt adgangen er fri, ved anden religiøs opbyggelse, såfremt tilhørerne har fri adgang.

Når værket ikke er et sceneværk og de udførende ikke får betaling, kan det også iøvrigt fremføres offentligt, såfremt adgangen er fri og fremførelsen ikke tjener erhvervsøjemed, eller såfremt værket fremføres udelukkende i velgørende, almendannende eller andet almennyttigt øjemed.

§ 19.

Når fremførelse af et værk indgår som led i en dagsbegivenhed og denne gengives i radio eller ved film, kan værket medtages ved gengivelsen.

Ophavsmanden har krav på vederlag.

Finsk tekst.

är förflutit efter det år, då verket utgavs. I anslutning till texten må ock efterbildas konstverk, därest fem år förflutit efter det år, då verket offentliggjordes. Verk som tillkommit för att brukas vid undervisning må ej medtagas i samlingsverk för sådant ändamål.

Upphovsmannen äger rätt till ersättning.

16 §.

Till särskilt bruk för blinda må exemplar av utgivet litterärt eller musikaliskt verk framställas, om det ej sker i förvärvssyfte.

17 §.

Utgiven mindre dikt eller mindre del av utgiven dikt må som text till musikaliskt verk återgivas på konsertprogram och framföras offentligt, såframt ej förbud däremot ut utsatts vid utgivandet.

Författaren äger rätt till ersättning.

18 §.

Utgivet verk må framföras offentligt vid undervisning och gudstjänst, så ock eljest för religiös uppbyggelse om åhörarna äga fritt tillträde.

Verket må även eljest framföras offentligt, om den som framför detsamma icke erhåller ersättning samt antingen tillträdet är avgiftsfritt och framförandet ej heller eljest sker i förvärvssyfte eller verket framföres uteslutande för välgörande ändamål eller i folkbildnings- eller annat allmännyttigt syfte. Vad nu är sagt gäller dock icke sceniskt verk.

19 §.

Ingår framförande av ett verk såsom led i en dagshändelse, som återgives genom radio eller film, må verket därvid medtagas.

Upphovsmannen äger rätt till ersättning.

Norsk tekst.

etter det år da verket ble utgitt. I tilslutning til teksten kan også tas inn bilder av kunstverk når fem år er gått etter det år da de først ble offentliggjort. Verk som er utarbeidet til bruk ved undervisning må ikke gjengis i et samleverk med samme formål.

Opphavsmannen har krav på vederlag.

§ 16.

Til særskilt bruk for blinde kan eksemplarer av et utgitt litterært verk eller musikkverk fremstilles når det ikke gjøres i ervervsøyemed.

§ 17.

Utgitte mindre dikt eller deler av dikt kan som tekst til et musikkverk avtrykkes på konsertprogrammer og fremføres offentlig, hvis forbehold ikke er tatt ved utgivelsen.

Forfatteren har krav på vederlag.

§ 18.

Et utgitt litterært verk eller musikkverk kan fremføres offentlig ved undervisning og gudstjeneste og såfremt adgangen er fri, ved annen religiøs oppbyggelse.

Når de som fremfører verket ikke får betaling, kan det også ellers fremføres offentlig, såfremt adgangen er fri og fremføringen ikke tjener ervervsøyemed, eller såfremt verket fremføres utelukkende i velgjørende, almen-dannende eller annet almennyttig øyemed. Dette gjelder dog ikke sceneverk.

§ 19.

Når fremføring av et verk inngår som ledd i en dagshending og denne kringkastes eller gjengis ved film, kan verket tas med ved gjengivelsen.

Opphavsmannen har krav på vederlag.

Dansk tekst.

§ 20.

Statsradiofonien kan til eget brug optage litterære værker og musikværker på indretninger, som kan gengive dem. Men adgangen til at udsende optagelsen afhænger af de ellers gældende regler.

§ 21.

Eksemplarer af udgivne litterære værker og musikværker kan lånes og lejes ud til almenheden.

For sådan virksomhed, dog ikke for biblioteker, som væsentlig tjener videnskabelig forskning, kan fastsættes en afgift, hvis størrelse og anvendelse til fordel for ophavsmandene og deres efterlevende nærmere bestemmes af undervisningsministeriet.

§ 22.

Forhandlinger i rigsdagen, kommunalbestyrelserne og andre valgte myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes for at drøfte almene spørgsmål, kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Ophavsmanden har dog eneret til at udgive samlinger af sine egne indlæg.

§ 23.

Ejeren af et kunstværk har ret til at udstille det offentligt.

Kunstværker kan afbildes i kataloger over samlinger og i meddelelser om udstilling eller salg. De kan også afbildes, når de er varigt anbragte på eller ved en offentlig plads eller færdselsvej, men er kunstværket hovedmotivet, har ophavsmanden krav på vederlag.

Det ydre af et bygningsværk kan frit afbildes.

Finsk tekst.

20 §.

Den som med vederbørligt tilstånd bedriver radioutsändning må, med iakttagande av föreskrifter som meddelats genom förordning, för eget bruk upptaga litterärt eller musikaliskt verk på anordning, genom vilken det kan återgivas. Om rätten att göra sålunda upptaget verk tillgängligt för allmänheten gäller vad om offentliggörande av verk är stadgat.

21 §.

Exemplar av utgivet litterärt eller musikaliskt verk må utlånas eller uthyras till allmänheten.

Genom förordning kan föreskrivas, att för bedrivande av sådan verksamhet skall utgå avgift, ävensom förordnas om användningen av de medel, som sålunda erhållas.

22 §.

Vad i offentlig representation, inför myndighet samt vid offentlig sammankomst för överläggning om allmän angelägenhet framförs må återgivas utan hinder av upphovsmannarätt. Upphovsman äger dock ensam utgiva samling av sina anföranden.

23 §.

Konstverk må av ägaren visas offentligt.

Konstverk, som ingår i en samling eller som utställas eller utbjudes till salu, må avbildas i katalog eller i meddelande om utställningen eller försäljningen. Konstverk må ock avbildas, om det är stadigvarande anbragt på eller vid allmän plats; är konstverket huvudmotivet, äger dock upphovsmannen rätt till ersättning.

Det yttre av byggnadsverk må fritt avbildas.

Norsk tekst.

§ 20.

Norsk Riksringkasting kan til eget brug ta opp litterære verk og musikkverk på innretninger som kan gjengi dem. Men adgangen til å kringkaste opptaket avhenger av de ellers gjeldende regler.

§ 21.

Eksemplarer av utgitte litterære verk og musikkverk kan lånes ut og leies ut til almenheten.

§ 22.

Forhandlinger i Stortinget, kommunestyrene og andre valgte myndigheter, eller i rettssaker og på offentlige møter som holdes for å drøfte almene spørsmål, kan enhver gjengi offentlig uten hinder av opphavsrett. En opphavsmann har dog enerett til å utgi samlinger av sine egne innlegg.

§ 23.

Eieren av et kunstverk har rett til å stille det ut offentlig.

Kunstverk kan avbildes i kataloger over samlinger og i meddelelser om utstilling eller salg. De kan også avbildes når de er varig satt opp på eller ved en offentlig plass eller ferdselsvei; men er kunstverket hovedmotivet, har opphavsmannen krav på vederlag.

Det yttre av et byggverk kan fritt avbildes.

Dansk tekst.

§ 24.

Når et værk gengives offentlig i henhold til dette kapitel, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

Værket må ikke uden ophavsmandens samtykke ændres i videre udstrækning, end formålet med gengivelsen kræver.

K a p i t e l III.**Ophavsrettens overgang til andre.***Almindelige bestemmelser*

§ 25.

Ophavsmanden kan helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af et eksemplar indbefatter ikke ophavsretten.

En overdragelse kan heller ikke retsgyldig omfatte senere udvidelser af ophavsretten ved lov eller som følge af overenskomst med fremmed stat.

§ 26.

Overdragelse af ophavsret giver ikke ret til at ændre værket uden ophavsmandens samtykke.

Retten kan heller ikke overdrages videre uden samtykke, medmindre den indgår i en forretning eller forretningsafdeling og overdrages sammen med denne. Overdrageren vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden bliver opfyldt.

§ 27.

Er der for retten til at råde over et værk aftalt vilkår, som strider mod god skik på ophavsrettens område, eller viser det sig at aftalen isvrigt fører til åbenbart urimelige resultater, kan den kræves ændret.

§ 28.

Ved ophavsmandens død får reglerne om arv, ægtefællers fælleseje og uskiftet bo anvendelse på ophavsretten.

Finsk tekst.

24 §.

Då med stöd av bestämmelse i detta kapitel ett verk återgives offentligt, skall källan nämnas i överensstämmelse med vad god sed kräver. Verket må icke utan upphovsmannens samtycke ändras i vidare mån än som följer av den medgivna användningen.

3 k a p.**Upphovsmannarättens övergång.***Allmänna bestämmelser.*

25 §.

Upphovsmannen må helt eller delvis överlåta sin rätt att föfoga över verket. Överlåtelse av exemplar innefattar icke sådan rätt.

26 §.

Där ej annat är avtalat, må den till vilken upphovsmannarätt överlåtits icke ändra verket samt ej heller överlåta rätten vidare. Ingår rätten i en rörelse, må den överlåtas i samband med rörelsen eller avdelning därav; dock vare överlåtaren alltjämt ansvarig för avtalets fullgörande.

27 §.

Har för rätt att föfoga över ett verk avtalats villkor, som strider mot god sed på upphovsmannarättens område, eller leder avtalet eljest till uppenbar obillighet, må avtalet jämkas efter ty prövas skäligt.

28 §.

Efter upphovsmannens död äga reglerna om giftorätt, arv och testamente tillämpning å upphovsmannarätten.

Norsk tekst.

§ 24.

Når et verk gjengis offentlig i henhold til dette kapitel, skal kilden nevnes som god skikk tilsier.

Verket må ikke uten samtykke av opphavsmannen endres mere enn formålet med gjengivelsen krever.

3 d j e k a p i t e l .

Opphavsrettens overgang.*Alminnelige bestemmelser.*

§ 25.

Opphavsmannen kan helt eller delvis overdra sin rett til å råde over verket. Overdragelse av eksemplarer omfatter ikke opphavsretten.

En overdragelse kan ikke retsgyldig omfatte senere utvidelser av opphavstetten ved lov eller som følge av overenskomst med fremmed stat.

§ 26.

Overdragelse av opphavsrett gir ikke rett til å endre verket uten samtykke av opphavsmannen.

Retten kan heller ikke overdras videre uten samtykke medmindre den går inn i en forretning eller forretningsavdeling og overdras sammen med denne. Overdrageren vedblir å være ansvarlig for at avtalen med opphavsmannen blir oppfylt.

§ 27.

Er det for retten til å råde over et verk avtalt vilkår som strider mot god forretningsskikk, eller viser det seg at avtalen fører til åpenbart urimelige resultater, kan den kreves endret.

§ 28.

Ved opphavsmannens død får reglene om arv, ektefellers felleseie og gjenlevendes rett til å sitte i uskiftet bo anvendelse på opphavsretten.

Dansk tekst.

Ved testamente kan ophavsmanden med bindende virkning også for ægtefælle og livsarvinger give forskrifter om udøvelse af ophavsretten eller overlade til en anden at give sådanne forskrifter.

Overtrædelse af § 3 eller af udfærdigede forskrifter kan i ethvert tilfælde påtales såvel af efterlevende ægtefælle som af enhver af ophavsmandens slægtninge i ret op- eller nedstigende linje, adoptivforældre, adoptivbørn eller søskende.

§ 29.

Ophavsmandens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for udlæg hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Det samme gælder om manuskripter og om kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse.

Ret til offentlig fremførelse.

§ 30.

Har ophavsmanden overdraget retten til at fremføre et værk for almenheden, kan han, hvis ikke andet er aftalt, uanset overdragelsen selv fremføre værket eller overdrage fremførelsesret til andre.

Har erhververen fået eneret gælder det samme, hvis han ikke har gjort brug af retten i 3 på hinanden følgende år.

Disse bestemmelser gælder ikke filmværker.

Forlagsaftaler.

§ 31.

Ved en forlagsaftale overdrager ophavsmanden til forlæggeren en ret til gennem

Finsk tekst.

Genom testamente äger upphovsmannen, med bindande verkan för efterlevande make och arvingar, giva föreskrifter om rättens utövande eller bemyndiga annan att meddela dylika föreskrifter.

Överträdelse av föreskrift, som avses i 2 mom., eller av stadgandet i 3 § må städse beivras av efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led, adoptant, adoptivbarn eller syskon.

29 §.

Upphovsmans rätt att förfoga över sitt verk må ej tagas i mät hos honom själv eller hos någon, till vilken den övergått på grund av giftorätt, arv eller testamente.

Det samma gäller om manuskript, så ock om konstverk, som ej blivit utställt, utbudet till salu eller eljest godkänt för offentliggörande.

Avtal om offentligt framförande.

30 §.

Har upphovsman överlätit rätt att framföra ett verk inför allmänheten, skall, där ej annat är avtalat, överlåtelsen gälla för en tid av tre år och icke medföra ensamrätt. Är ensamrätt avtalad, må upphovsmannen likväl själv framföra verket eller överlåta rätt därtill åt annan, såframt rätten under en tid av tre år å rad ej tagits i bruk.

Vad ovan i 1 mom. är sagt äger icke tillämpning på filmverk.

Förlagsavtal.

31 §.

Genom förlagsavtal överlåter upphovsmannen till förläggaren rätt att genom

Norsk tekst.

Gjennom testament kan opphavsmannen, med bindende virkning også for ektefelle og livsarvinger, gi forskrifter om utøvelse av opphavsretten eller overlate til en annen å gi slike forskrifter.

Overtredelse av § 3 eller av utferdige forskrifter kan i ethvert tilfelle påtales så vel av gjenlevende ektefelle som av enhver av opphavsmannens slektninger i rett opp eller nedstigende linje, adoptivforeldre, adoptivbarn eller søsken.

§ 29.

Opphavsmannens rett til å råde over et verk kan ikke være gjenstand for utlegg, hverken hos ham selv eller hos hans ektefelle eller arvinger.

Det samme gjelder om manuskript og om kunstverk som ikke er utstillet, frembudt til salg eller på annen måte godkjent til offentliggjørelse.

Avtaler om fremføring.

§ 30.

Har opphavsmannen overdratt rett til å fremføre et verk for almenheten kan han, hvis ikke annet er avtalt, uten hinder av overdragelsen selv fremføre verket eller overdra fremføringsrett til andre.

Er enerett overdratt, gjelder det samme hvis erververen ikke har gjort bruk av retten i tre år på rad.

Disse bestemmelser gjelder ikke filmverk.

Forlagsavtaler.

§ 31.

Ved en forlagsavtale overdrar opphavsmannen til forleggeren en rett til å mang-

Dansk tekst.

tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært værk, musikværk eller kunstværk.

Ejendomsretten til det manuskript eller kunstværk, som skal mangfoldiggøres, forbliver hos ophavsmanden.

§ 32.

Forlæggeren har, hvis ikke andet er aftalt, ret til at udgive eet oplag, som ikke må overstige 2000 eksemplarer af et litterært værk, 500 af et musikværk og 200 af et kunstværk.

Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren fremstiller på een gang.

§ 33.

Udover hvert oplag af et litterært værk eller et musikværk kan forlæggeren, hvis ikke andet er aftalt, fremstille overskuds-eksemplarer i et antal, som ikke må overstige 10 procent af de første 2000 eksemplarer, 5 procent af de følgende 2000 og 2 procent af resten.

Overskuds-eksemplarer kan, foruden som frieksemplarer til ophavsmanden, overlades til anmeldere og andre i reklameøjemed eller bruges til at erstatte eksemplarer, som er bortkomne eller beskadigede. Bliver de brugt på anden måde har ophavsmanden krav på forholdsmæssigt honorar.

§ 34.

Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og på passende måde sørge for dets udbredelse.

Er værket ikke udgivet senest 2 år, eller forsåvidt angår musikværker 4 år, efter at ophavsmanden har leveret fuldstændigt manuskript eller andet eksemplar, som skal mangfoldiggøres, kan ophavsmanden hæve aftalen, beholde oppebåret honorar og kræve erstatning for skade, som ikke dækkes af honoraret. Er et oplag udsolgt og forlægge-

Finisk tekst.

tryck eller annat dylikt förfarande mångfaldiga och utgiva litterärt eller musikaliskt verk eller alster av bildkonst.

Manuskript eller annat exemplar av verket, efter vilket detta skall mångfaldigas, förblir i upphovsmannens ägo.

32 §.

Förläggaren har, där ej annat är avtalat, rätt att utgiva en upplaga, vilken ej må överstiga av litterärt verk 2000, av musikaliskt verk 500 och av konstverk 200 exemplar.

Med upplaga förstås vad förläggaren på en gång låter framställa.

33 §.

I samband med varje upplaga av litterärt eller musikaliskt verk äger förläggaren, där ej annat är avtalat, låta framställa överskottsexemplar till ett antal motsvarande högst tio procent av de första 2000 exemplaren, fem procent av de följande 2000 och två procent av resten.

Överskottsexemplar må, förutom som friexemplar till upphovsmannen, användas till utdelning för anmälan eller för reklamändamål eller ock för att ersätta förkomna eller skadade exemplar. Användas de på annat sätt, har upphovsmannen därför rätt till honorar motsvarande vad som avtalats för själva upplagan.

34 §.

Förläggaren är pliktig att inom skälig tid utgiva verket och på sedvanligt sätt sörja för dess spridning.

Är litterärt verk eller alster av bildkonst icke utgivet inom två år eller musikaliskt verk inom fyra år från det upphovsmannen avlämnat fullständigt manuskript eller annat exemplar, som skall mångfaldigas, äger upphovsmannen häva avtalet och behålla uppburet honorar; njute ock ersättning för skada, som ej täckes av hono-

Norsk tekst.

foldiggjøre et litterært verk, musikkverk eller verk av billedkunst gjennom trykk eller liknende fremgangsmåte og til å utgi verket i denne form.

Eiendomsretten til det manuskript eller eksemplar av verket som skal brukes ved mangfoldiggjørelsen blir hos opphavsmannen.

§ 32.

Hvis ikke annet er avtalt, har forleggeren bare rett til å utgi ett opplag, som ikke må overstige 2 000 eksemplarer av et litterært verk, 500 av et musikkverk eller 200 av et kunstverk.

Med opplag menes de eksemplarer som forleggeren fremstiller på en gang.

§ 33.

Ut over hvert opplag av litterære verk og musikkverk kan forleggeren, hvis ikke annet er avtalt, fremstille overskuddseksemplarer, i et antall som ikke må overstige ti prosent av de første 2 000 eksemplarer, fem prosent av de følgende 2 000 og to prosent av resten.

Overskuddseksemplarer som ikke avgis til opphavsmannen kan overlates til anmeldere og andre i reklamesøyemed eller brukes til å erstatte eksemplarer som blir ødelagt eller skadet. Blir de brukt på annen måte, har opphavsmannen krav på forholdsmessig honorar.

§ 34.

Forleggeren er pliktig til å utgi verket innen en rimelig tid og til å sørge for utbredelsen på høvelig måte.

Er verket ikke utgitt senest to år, eller når det gjelder musikkverk fire år, etter at opphavsmannen har levert fullstendig manuskript eller annet eksemplar som skal mangfoldiggjøres, kan opphavsmannen, hvis ikke annet er avtalt, heve avtalen, beholde mottatt honorar og kreve erstatning for skade som ikke dekkes av honoraret.

Dansk tekst.

ren har ret til at udgive nyt oplag, gælder det samme, hvis forlæggeren ikke har udgivet det nye oplag senest 1 år efter at ophavsmanden har fremsat krav derom.

Reglerne i 2. stykke kan ikke fraviges til skade for ophavsmanden. Dog kan Undervisningsministeriet undtagelsesvis, såfremt der af vedkommende forlag kan anføres fyldestgørende grunde for ønsket om en udsættelse med udgivelsen, forlænge fristen.

§ 35.

Forlæggeren er pligtig at sende ophavsmanden skriftlig opgivelse fra trykkeriet eller den som ellers mangfoldiggør værket over antallet af fremstillede eksemplarer.

Har ophavsmanden krav på honorar regnet efter salget i et regnskabsår, skal forlæggeren senest 9 måneder efter regnskabsårets udløb tilstille ophavsmanden redegørelse for salget i årets løb og for restbeholdningen ved årsskiftet.

Efter fristens udløb kan ophavsmanden også iøvrigt kræve opgivelse af restbeholdningen ved årsskiftet.

§ 36.

Hvis et nyt oplag sættes i arbejde over 1 år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlæggeren, såfremt ikke andet er aftalt, give ophavsmanden adgang til at foretage ændringer, som ikke volde uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

§ 37.

Før det eller de aftalte oplag er udsolgt, kan ophavsmanden ikke uden særlig aftale selv udgive værket i den form og på den måde, som aftalen angiver.

Finak tekst.

raret. Samma lag vare, om verket är utgånget och förläggaren har rätt att utgiva ny upplaga, men icke inom ett år efterkommer upphovsmannens begäran därom.

Avtalsbestämmelse, som till upphovsmannens nackdel avviker från vad i 1 och 2 mom. är sagt, skall vara utan verkan. På sätt genom förordning föreskrives kan dock medgivas att längre frister avtalas.

35 §.

Förläggaren är skyldig tillstålla upphovsmannen intyg från tryckeriet eller den som eljest mångfaldigar verket om antalet framställda exemplar.

Har under räkenskapsår skett försäljning för vilken upphovsmannen har rätt till honorar, skall förläggaren inom nio månader efter årets slut tillstålla honom redovisning, angivande försäljningen under året samt restupplagan vid årsskiftet. Även eljest äger upphovsmannen efter redovisningsfristens utgång på begäran erhålla uppgift om restupplagan vid årsskiftet.

Avtalsbesämmelse, som till upphovsmannens nackdel väsentligen avviker från vad i 1 och 2 mom. är stadgat, vare utan verkan.

36 §.

Påbörjas framställning av ny upplaga senare än ett år efter det föregående upplaga utgavs, skall upphovsmannen, där ej annat är avtalat, dessförinnan beredas tillfälle att göra sådana ändringar i verket, som kunna vidtagas utan oskäligen kostnad och icke ändra verkets karaktär.

37 §.

Där ej annat är avtalat, har upphovsmannen icke rätt att på nytt utgiva verket i den form och på det sätt som avses i avtalet, förrän den eller de upplagor som förläggaren äger utgiva blivit slutsålda.

Norsk tekst.

Er et opplag utsolgt, og forleggeren har rett til å gi ut nytt opplag, gjelder det samme hvis forleggeren ikke har utgitt det nye opplag senest et år etter at det ble krevet av opphavsmannen.

§ 35.

Forleggeren er pliktig til å sende opphavsmannen skriftlig oppgave fra trykkeriet, eller den som ellers mangfoldiggjør verket, over antallet av eksemplarer.

Har opphavsmannen krav på honorar regnet etter salget i et regnskapsår, skal forleggeren senest ni måneder etter utløpet av regnskapsåret sende oppgjør for salget med oppgave over restbeholdningen. Etter de ni måneder kan en opphavsmann også ellers kreve oppgave over restbeholdningen ved regnskapsårets utløp.

§ 36.

Når et nytt opplag settes i arbeid mer enn et år etter at det foregående ble utgitt, skal forleggeren, hvis ikke annet er avtalt, gi opphavsmannen adgang til å foreta endringer som ikke volder uforholdsmessig omkostninger eller endrer verkets karakter.

§ 37.

Før de opplag er utsolgt som avtalen gjelder, kan opphavsmannen ikke uten særlig avtale utgi verket på nytt i samme form eller på samme måte.

Dansk tekst.

Når 15 år er gået efter det år, da forfatteren først udgav et litterært værk, har ophavsmanden dog ret til at medtage det i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker.

§ 38.

Bestemmelserne om forlagsaftaler gælder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.

Bestemmelserne i § 34 gælder ikke bidrag til samlede værker.

Aftaler om filmoptagelse.

§ 39.

Har ophavsmanden overdraget ret til at bruge et litterært eller kunstnerisk værk til fremstilling af et filmværk, er erhververen pligtig til inden rimelig tid at indspille værket og sørge for, at det bliver gjort tilgængeligt for almenheden.

Er værket ikke indspillet senest 4 år efter, at ophavsmanden har udført, hvad der påhviler ham, har han, hvis ikke andet er aftalt, ret til at hæve aftalen, beholde modtaget honorar og kræve erstatning for skade, som ikke dækkes af honoraret.

K a p i t e l I V.**Ophavsrettens gyldighedstid.**

§ 40.

Ophavsretten varer indtil 50 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår eller for de i § 6 omhandlede værker, efter den længstlevende ophavsmands dødsår.

§ 41.

Når et værk er offentliggjort uden ophavsmandens navn, almenkendte døknavn

Finsk tekst.

Sedan femton år förflutit efter det år, då förläggaren först utgav litterärt verk, äger dock upphovsmannen, även om annat är avtalat, intaga verket i upplaga av sina samlade eller valda arbeten.

38 §.

Bestämmelserna om förlagsavtal äga icke tillämpning på bidrag till tidning eller tidsskrift. För bidrag till annat samlingsverk gäller icke vad i 34 § är stadgat.

Avtal om filmning.

39 §.

Upplåtes rätt att utnyttja ett verk för film, är förvärvaren pliktig att inom skälig tid inspela filmverket och sörja för att det göres tillgängligt för allmänheten.

Är filmverket icke inspelat inom fyra år från det upphovsmannen fullgjort vad på honom ankommer, har han rätt att häva avtalet och behålla uppbygget honorar; njute ock ersättning för skada, som ej täckes av honoraret.

Avtalsbestämmelse, som till upphovsmannens nackdel avviker från vad i 1 och 2 mom. är stadgat, vare utan verkan. På sätt genom förordning föreskrives må dock kunna medgivas att längre frister avtalas.

4 k a p.**Upphovsmannarättens giltighetstid.**

40 §.

Upphovsmannarätt gäller intill utgången av femtionde året efter upphovsmannens eller, beträffande verk som i 6 § avses, den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

41 §.

För verk, som offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt

Norsk tekst.

Når femten år er gått etter det år da forleggeren først utga et litterært verk, har dog opphavsmannen rett til å ta det med i en utgave av sine samlede eller utvalgte verk.

§ 38.

Bestemmelsene om forlagsavtaler gjelder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.

For bidrag til andre samleverk gjelder ikke § 34.

Avtaler om filmopptak.

§ 39.

Har opphavsmannen overdratt rett til å bruke et litterært eller kunstnerisk verk til fremstilling av et filmverk, er erververen pliktig til innen rimelig tid å innspille verket og sørge for at det blir gjort tilgjengelig for almenheten.

Er verket ikke innspillet senest fire år etter at opphavsmannen har gjort det som påhviler ham, har han, hvis ikke annet er avtalt, rett til å heve avtalen, beholde motatt honorar og kreve erstatning for skade som ikke dekkes av honoraret.

4 d e k a p i t e l.

Opphavsrettens gyldighetstid.

§ 40.

Opphavsretten varer inntil femti år er gått etter opphavsmannens dødsår eller, for de verk som er nevnt i § 6, etter den lengst levende opphavsmanns dødsår.

§ 41.

Når et verk er offentliggjort uten opphavsmannens navn, alment kjente dekk-

Dansk tekst.

eller mærke, varer ophavsretten indtil 50 år er forløbet efter det år, da værket først blev offentliggjort.

Består værket af flere dele, som efter sit indhold hører sammen, varer ophavsretten i 50 år efter det år, da den sidste del udkom.

Hvis ophavsmanden i løbet af det nævnte tidsrum bliver navngivet i overensstemmelse med § 7, eller hvis det bliver oplyst, at han er død før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter § 40.

K a p i t e l V.**Andre med ophavsret beslægtede rettigheder.****§ 42.**

En udøvende kunstners fremførelse af et værk må ikke uden hans samtykke optages på indretninger, som kan gengive den eller, førend 50 år er forløbet fra fremførelsen, overføres fra en sådan indretning til en anden. Bliver en optagelse ved hjælp af en sådan indretning gjort tilgængelig for almenheden, har kunstneren krav på vederlag, så længe der ikke er forløbet 50 år efter det år, da optagelsen blev foretaget. Har to eller flere samvirket ved fremførelsen, kan de alene i fællesskab kræve vederlag.

Fremførelsen må heller ikke gennem direkte overførelse ved tekniske hjælpemidler gøres tilgængelig for almenheden uden kunstnerens samtykke.

Bestemmelserne i § 3, § 11 første stykke, §§ 18—20 og 25—29 får tilsvarende anvendelse.

§ 43.

Formularer, programmer, kataloger og lignende arbejder, som ikke er genstand for ophavsret, må ikke eftergøres uden sam-

Finsk tekst.

namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur, gäller upphovsmannarätten intill utgången av femtionde året efter det år, då verket först offentliggjordes. Består verket av flera delar med inbördes sammanhang, räknas tiden från det år, då sista delen offentliggjordes.

Blir upphovsmannen inom nämnda tid angiven såsom i 7 § sagts eller visas att han avlidit förrän verket offentliggjordes, gäller vad i 40 § är stadgat.

5 k a p.**Vissa med upphovsmannarätten beslätade rättigheter.****42 §.**

En utövande konstnärs framförande av ett verk må icke utan hans samtycke upptagas på anordning, genom vilken det kan återgivas, eller förrän tjugofem år förflutit från framförandet överföras från en dylik anordning till en annan. Om framförandet inom nämnda tid återgives inför allmänheten medelst sådan anordning, äger konstnären rätt till ersättning. Hava två eller flera samverkat vid framförandet, kunna de blott gemensamt kräva ersättning.

Framförande som i 1 mom. avses må utan konstnärens samtycke ej heller genom direkt överföring med hjälp av teknisk anordning göras tillgängligt för allmänheten.

Vad i 3 §, 11 § 1 mom. samt 18—20 och 25—29 §§ är sagt skall äga motsvarande tillämpning.

43 §.

Formulär, program, katalog eller annat dylikt arbete, som icke är föremål för upphovsmannarätt, må ej utan framstäl-

Norsk tekst.

navn eller merke, varer opphavsretten inn- til femti år er gått etter det år da verket først ble offentliggjort. Består verket av flere deler som etter sitt innhold hører sammen, regnes tiden fra det år da den siste del kom ut.

Hvis opphavsmannen i løpet av dette tidsrom blir navngitt i samsvar med § 7, eller hvis det blir opplyst at han er død før verket ble offentliggjort, regnes gyldighetstiden etter § 40.

Medfører et tjenesteforhold at opphavsretten fra først av erverves av arbeidsgiveren, regnes tiden fra det år da verket først ble offentliggjort.

5 t e k a p i t e l .**Andre rettigheter.****§ 42.**

En utøvende kunstners fremføring av et verk må ikke uten hans samtykke tas opp på innretninger som kan gjengi den, og heller ikke overføres fra en teknisk innretning til en annen så lenge det ikke er gått fem og tyve år etter det år da opptaket ble gjort.

Blir fremføringen innen samme frist gjort tilgjengelig for almenheten gjennom en innretning som nevnt, har kunstneren krav på vederlag. Har flere samvirket ved fremføringen, kan de bare kreve vederlag i fellesskap.

Fremføringen må heller ikke ved samtidig overføring gjennom tekniske innretninger, gjøres tilgjengelig for almenheten uten kunstnerens samtykke.

Bestemmelsene i § 3, § 11 første ledd, §§ 18—20 og §§ 25—29 får tilsvarende anvendelse.

§ 43.

Formularer, programmer, kataloger og liknende arbeider som ikke er gjenstand for opphavsrett, må ikke ettergjøres uten sam-

Dansk tekst.

tykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet. Det samme gælder særegen udformning af annoncer og anden reklame.

Bestemmelserne i § 11 første stykke og § 13 får tilsvarende anvendelse.

§ 44.

Pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, må ikke uden erhververens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse eller radio før 16 timer efter at de er blevet offentliggjort her i riget.

§ 45.

Grammofonplader og andre indretninger til lyd gengivelse må ikke eftergøres uden samtykke af fremstilleren før 50 år er forløbet efter det år, da de blev bragt i handelen.

For brug ved radioudsendelse har fremstilleren krav på vederlag.

Bestemmelserne i § 11, 1. stk. og § 20 får tilsvarende anvendelse.

K a p i t e l V I.**Forskellige bestemmelser.**

§ 46.

Et litterært eller kunstnerisk værk må ikke gøres tilgængeligt for almenheden under en titel, et dæknavn eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere offentliggjort værk eller dets ophavsmand.

§ 47.

Andre end ophavsmanden selv må ikke uden hans samtykke sætte hans navn eller mærke på eksemplarer af et kunstværk.

Hans navn eller mærke må ikke i noget

Finsk tekst.

larens tillstånd eftergöras förrän tio år förflutit efter det år, då arbetet utgavs. Samma lag vare om säregen utformning av annons eller annan reklam.

Vad i 11 § 1 mom. samt 13 § är sagt skall äga motsvarande tillämpning.

44 §.

Pressmeddelande, som enligt avtal tillhandahålles av utländsk nyhetsbyrå eller korrespondent i utlandet, må ej utan mottagarens tillstånd göras tillgängligt för allmänheten genom press eller radio innan tolv timmar förflutit efter offentliggörandet här i riket.

45 §.

Grammofonskiva eller annan teknisk anordning för ljudåtergivning må ej utan framställarens tillstånd eftergöras genom framställning av sådan anordning förrän tjugofem år förflutit efter det år då den utgavs.

Vad i 11 § 1 mom. och 20 § är sagt skall äga motsvarande tillämpning.

6 k a p.**Särskilda bestämmelser.**

46 §.

Litterärt eller konstnärligt verk må ej göras tillgängligt för allmänheten under sådan titel, pseudonym eller signatur, att verket eller dess uphovsman lätt kan förväxlas med förut offentliggjort verk eller dess uphovsman.

47 §.

På exemplar av konstverk må endast efter uphovsmannens uppdrag och under hans inseende annan anbringa hans namn eller signatur.

På efterbildning av konstverk må upp-

Norsk tekst.

tykke av den som har frembrakt dem, før ti år er gått etter det år da arbeidet ble utgitt. Det samme gjelder særegen utforming av annonser og annen reklame.

Bestemmelsene i § 11 første ledd og § 13 får tilsvarende anvendelse.

§ 44.

Pressemeldinger som etter avtale leveres av utenlandske nyhetsbyråer eller av korrespondenter i utlandet, må ikke uten motakerens samtykke gjøres tilgjengelig for almenheten gjennom presse eller kringkasting før seksten timer etter at de ble offentliggjort her i riket.

§ 45.

Grammofonplater og andre innretninger til lydgjengivelse må ikke ettergjøres ved fremstilling av innretninger av denne art uten samtykke av tilvirkeren før fem og tyve år er gått etter det år da de ble brakt i handelen.

Bestemmelsene i § 11 første ledd og § 20 får tilsvarende anvendelse.

6 t e k a p i t e l.

Forskjellige bestemmelser.

§ 46.

Et litterært eller kunstnerisk verk må ikke gjøres tilgjengelig for almenheten under en tittel, et dekknavn eller et merke som er egnet til å fremkalle forveksling med et tidligere offentliggjort verk eller dets opphavsmann.

§ 47.

Andre enn opphavsmannen selv må ikke uten hans samtykke sette hans navn eller merke på eksemplarer av et kunstverk.

Hans navn eller merke må ikke i noe til-

Dansk tekst.

tilfælde påføres et eftergjort eksemplar således, at det kan forveksles med originalen.

§ 48.

Efter at ophavsmanden er død, kan undervisningsministeriet, selv om ophavsrettens gyldighedstid er udløbet, forbyde en benyttelse af et værk, som krænker kulturelle interesser.

§ 49.

Vederlag efter §§ 11, 15, 17, 19, 23, 42 og 45 kan hver af parterne kræve fastsat af undervisningsministeriet.

§ 50.

Enhver som erhvervsmæssigt eller til staidighed vil drive virksomhed som mellemmand for ophavsmænd ved afslutning af aftale om offentlig fremførelse af deres værker eller ved opkrævning af vederlag for fremførelsen til ophavsmænd eller efter § 42 til udøvende kunstnere må have tilladelse af undervisningsministeriet.

Ministeriet kan kræve garanti og stille andre vilkår for tilladelsen. Gælder det et selskab eller anden sammenslutning skal også vedtægterne godkendes af ministeriet.

§ 51.

Til bistand for ministeriet ved afgørelser efter denne lov nedsættes et sagkyndigt råd med repræsentanter for ophavsmænd og de erhverv, som er knyttet til udnyttelsen af de i loven omhandlede værker. Ministeriet udfærdiger nærmere forskrifter om rådets organisation og virksomhed.

Finak tekst.

hovsmannens namn eller signatur ej anbringas på sådant sätt, att efterbildningen kan förväxlas med originalet.

48 §.

Efter upphovsmannens död äger myndighet som bestämmes genom förordning, även om upphovsmannarätten upphört, förbjuda sådant förfarande med ett verk, som kränker den andliga odlingens intressen.

49 §.

Ersättning, som avses i 11, 15, 17, 19, 23 eller 42 §, bestämmes i händelse av tvist på sätt genom förordning städgas.

50 §.

Verksamhet för tillvaratagande av upphovsmäns rätt vid uppgörande av avtal om offentligt framförande av deras verk samt av upphovsmäns och utövande konstnärers rätt till ersättning enligt denna lag må bedrivas endast med statsrådets tillstånd. Vad nu är sagt skall ej utgöra hinder att tillvarataga dylik rätt för enstaka upphovsmän eller konstnärer.

Närmare bestämmelser angående verksamhet som avses i 1 mom. meddelas genom förordning.

51 §.

Statsrådet äger tillsätta en sakkunnig-nämnd för att biträda vederbörande ministerium vid behandling av ärenden enligt denna lag.

Närmare bestämmelser angående sådan nämnd meddelas genom förordning.

Norsk tekst.

felle påføres et ettergjort eksemplar således at det kan forveksles med det originale.

§ 48.

Etter at opphavsmannen er død, kan vedkommende departement, selv om opphavsrettens gyldighetstid er utløpet, forby en bruk av verket som krenker kulturelle interesser.

§ 49.

Vederlag etter §§ 11, 15, 17, 19, 23 eller 42 kan enhver av partene kreve fastsatt av departementet.

§ 50.

Enhver som ervervsmessig eller til stadighet vil drive virksomhet som mellommann for opphavsmenn ved avslutning av avtaler om offentlig fremføring av deres verk eller ved oppkreving av vederlag til opphavsmenn eller utøvende kunstnere for fremføringen, må ha tillatelse av departementet.

Departementet kan kreve garanti og sette andre vilkår for tillatelsen. Gjelder det et selskap eller en annen sammenslutning, må også vedtektene godkjennes.

§ 51.

Til hjelp for departementet ved avgjørelser etter denne lov oppnevner det et sakkyndig råd med representanter for opphavsmenn og de erverv som er knyttet til utnyttelsen av litterære og kunstneriske verk. Departementet utferdiger forskrifter om rådets organisasjon og virksomhet.

Dansk tekst.

K a p i t e l V I I

Retshåndhævelse.

§ 52.

Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte indtil 3 måneder straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder:

de i kapitel I og II til værn for ophavsretten givne bestemmelser, forskrifter givne i medfør af § 28, 2. stk., eller forbud efter § 48,

de i kapitel V om andre rettigheder samt i §§ 46, 47 og 50 givne bestemmelser.

På samme måde straffes den, som indfører eksemplarer af et værk, som ikke uden krænkelse af ophavsretten eller de i § 43 og § 45 omhandlede rettigheder kan offentliggøres her i riget, i den hensigt at gøre dem tilgængelige for almenheden.

Forseelserne påtales ikke af det offentlige, medmindre det begæres af den fornærmede eller findes påkrævet af almene hensyn.

§ 53.

Den skade, som forvoldes ved en forseelse som nævnt i § 52, er den skyldige pligtig at erstatte. Er en ophavsmands eller en udøvende kunstners ret krænkede forsætligt eller grovt uagtsomt, kan retten desuden tilkende ham et pengebeløb som oprejsning for skade af ikke-økonomisk art.

Selv om gerningsmanden har handlet i god tro, kan den fornærmede i det omfang, i hvilket han har lidt tab, kræve den ved den ulovlige handling indvundne fortjeneste udbetalt.

Ulovlig fortjeneste, som ikke tillægges den fornærmede, kan kræves inddraget i statskassen.

§ 54.

Alle eksemplarer af et værk, som i strid med denne lov er fremstillet, indført eller

Finsk tekst.

7 k a p.

Ansvar och ersättningskyldighet.

52 §.

Den som bryter mot bestämmelse, som är given i 1 eller 2 kap. till skydd för upphovsmannarätt, eller mot föreskrift, som meddelats enligt 28 § 2 mom. eller 48 §, eller mot stadgande i 5 kap., 46 § eller 47 §, straffes med böter eller, där omständigheterna äro försvarande, med fängelse.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning bland allmänheten inför exemplar av verk, av arbete som är nämnt i 43 § eller av teknisk anordning som avses i 45 §, där exemplaren framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit stridande mot denna lag.

Den som bryter mot stadgandet i 50 § straffes med böter.

53 §.

Den som företagit i 52 § avsedd gärning gälde målsägande ersättning för förlust, lidande eller annat förfång, som därav orsakats. Kan ansvar icke ådömas honom, vare han, där åtgärden medfört vinning, dock pliktig att intill minstens belopp ersätta målsägandens förfång.

54 §.

Exemplar, som framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid mot denna

Norsk tekst.

7 de k a p i t e l.

Straff, erstatning og inndragning.

§ 52.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

1) de bestemmelser som er gitt til vern for opphavsretten i 1ste og 2net kapitel, forskrifter etter § 28 annet ledd etter forbud etter § 48;

2) de bestemmelser som er gitt i 5te kapitel eller i § 46 eller § 47.

På samme måte straffes den som i den hensikt å gjøre dem tilgjengelig for almenheten, innfører eksemplarer av et litterært eller kunstnerisk verk, et arbeid som nevnt i § 43 eller en innretning som nevnt i § 45, når de ikke lovlig kan fremstilles her i riket.

Forseelsene påtales ikke av det offentlige medmindre det begjæres av den fornærmede eller finnes påkrevet av almene hensyn.

§ 53.

Den skade som voldes ved en forseelse som nevnt i § 52 plikter den skyldige å erstatte. Er en opphavsmanns eller en utøvende kunstners rett krenket forsettlig eller av grov uaktsomhet, kan retten dessuten tilkjenne ham et pengebeløp som oppreisning for skade av ikke økonomisk art.

Selv om gjerningsmannen har handlet i god tro eller skaden er mindre, kan den fornærmede kreve fortjenesten utbetalt.

§ 54.

Alle eksemplarer av et verk som i strid med denne lov er fremstillet, innført eller

Dansk tekst.

gjort tilgængeligt for almenheden her i riget, kan kræves inddraget ved dom til fordel for den fornærmede eller overdraget til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder tryksatser, klichéer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan den fornærmede kræve, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier vilde gå tabt, kan retten efter omstændighederne tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og oprejsning til den fornærmede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke anvendes overfor den, som i god tro har erhvervet eksemplarer af værket til privat brug.

Inddragelse eller tilintetgørelse af bygningsværk kan ikke kræves.

Finisk tekst.

lag, samt trycksats, kliché, form eller annat hjälpmedel, som är avset uteslutande för dylik framställning, så ock exemplar, som införts i strid mot 52 § 2 mom., skall, såvitt ägaren eller någon som han satt i sitt ställe förövat gärningen eller främjat den, beslagtagnas och förklaras helt eller delvis förverkat. I stället för förverkande äge rätten föreskriva förstöring eller annan åtgärd till förebyggande av missbruk eller ock, där målsäganden det yrkar, att egendomen utlämnas till honom mot ersättning av tillverkningskostnaderna. Beslag sker på åtgärd av allmän åklagare, då saken hos honom till åtal anmälts samt säkerhet för kostnad och skada ställts, eller enligt förordnande av rätten.

Där det med hänsyn till det konstnärliga eller ekonomiska värdet hos exemplar, som avses i 1 mom., eller övriga omständigheter finnes skäligt, må rätten, utan hinder av vad i nämnda moment är sagt, meddela tillstånd att dylikt exemplar göres tillgängligt för allmänheten mot särskild ersättning till målsäganden.

Vad i denna paragraf är stadgat gälla ej mot den, som i god tro för enskilt bruk förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill, samt ej heller beträffande byggnadsverk; dock må efter omständigheterna ändring av byggnadsverk föreskrivas.

55 §.

Laga domstol i mål om radioutsändning i strid mot denna lag är Helsingfors rådstuvurätt.

56 §.

Brott som avses i 47 § hör under allmänt åtal, men eljest må brott mot denna lag ej åtalas av allmän åklagare, där det ej anmälts till åtal av målsägande eller den som enligt 28 § 3 mom. är för där avsett fall behörig. Överträdelse av förbud enligt 48 § anmäles till åtal av myndighet som där avses.

Norsk tekst.

gjort tilgjengelig for almenheten her i riket, kan kreves inndratt ved dom til fordel for den fornærmede eller overdratt til ham mot et vederlag som ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gjelder trykksatser, klisjeer, former og annet som kan tjene til ulovlig fremstilling eller bruk av verket.

I stedet for inndragning eller overdragelse kan den fornærmede kreve at gjenstandene helt eller delvis skal tilintetgjøres eller gjøres utjenlige til ulovlig bruk. Hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske verdier ville gå tapt, kan dog retten etter omstendighetene tillate at fremstillede eksemplarer gjøres tilgjengelig for almenheten mot erstatning eller oppreisning til fornærmede.

Bestemmelsene i denne paragraf kan ikke anvendes overfor den som i god tro har ervervet eksemplarer av verket til privat bruk. De gjelder heller ikke byggverk, men den fornærmede kan etter omstendighetene kreve endring, erstatning eller oppreisning.

Dansk tekst.

Kapitel VIII.

Lovens rækkevidde.

§ 55.

Denne lovs bestemmelser om ophavsret gælder alle værker af danske statsborgere og andre værker, som første gang er udgivet i Danmark eller er udgivet her inden 30 dage efter at de første gang blev udgivet i en fremmed stat, samt bygningsværker, som er opført her i riget, og kunstværker, der udgør dele af sådanne bygningsværker.

Bestemmelsen i §§ 46—48 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omtales i § 1.

§ 56.

Bestemmelserne i kapitel V gælder til fordel for danske statsborgere, andre i Danmark fast boende personer og selskaber, som har dansk bestyrelse og sæde i Danmark. Bestemmelserne i § 43 gælder i alle tilfælde, hvor værket er udgivet i Danmark.

§ 57.

Under forudsætning af gensidighed kan ved kongelig anordning rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater.

§ 58.

Loven gælder også værker, som allerede er genstand for ophavsret efter ældre love.

Finsk tekst.

8 kap.

Lagens tillæmplighet.

57 §.

Denna lags bestämmelser om upphovsmannarätt äro tillämpliga på verk av finsk medborgare, så ock på annat verk, som först utgivits i Finland eller, där det först utgivits i annat land, inom trettio dagar därefter här utgives. Lagen är jämväl tillämplig på här utfört byggnadsverk samt på konstverk, som infogats i här belägen byggnad.

Vad i 46—48 §§ är stadgat äger tillämpning på varje verk som avses i 1 §.

58 §.

Föreskrifterna i 5 kap. äro tillämpliga om den, vars rätt är i fråga, är finsk medborgare eller finsk sammanslutning samt, i fall som avses i 43 §, jämväl om arbetet först utgivits i Finland.

59 §.

Republikens president äger, under förutsättning av ömsesidighet, meddela föreskrifter om lagens tillämpning med avseende å medborgare i annat land eller annan rättsägare därstädes.

60 §.

Denna lag skall jämväl äga tillämpning med avseende å verk, som redan enligt

Norsk tekst.

8 d e k a p i t e l.

Lovens rekkevidde.

§ 55.

Denne lovs bestemmelser om opphavsrett gjelder alle verk av norske statsborgere, andre verk som blir utgitt her i riket for første gang eller innen 30 dager etter at de første gang ble utgitt i en fremmed stat, samt byggverk som er oppført her i riket, og kunstverk som utgjør deler av dyggverket.

Bestemmelsene i §§ 46—48 gjelder uten disse innskrenkninger.

§ 56.

Bestemmelsene i 5te kapitel gjelder til fordel for norske statsborgere, andre som er fast bosatt i Norge og selskaper som har norsk styre og sete i riket. Bestemmelsene i § 43 gjelder også ellers når arbeidet er utgitt her.

§ 57.

Under forutsetning av gjensidighet kan Kongen utvide lovens rekkevidde helt eller delvis i forhold til andre stater.

§ 58.

Loven gjelder også verk som allerede er gjenstand for opphavsrett etter eldre lover.

Dansk tekst.

Eksemplarer, som er lovlig fremstillet før lovens ikrafttræden, kan fremdeles gøres tilgængelige for almenheden.

§ 59.

Med hensyn til det kgl. teaters opførelsesret har det sit forblivende ved bestemmelsen i lov nr. 62 af 12. april 1889, ligesom de i henhold til den ældre lovgivning givne særlige privilegier og forbud forbliver i kraft.

§ 60.

Denne lov træder i kraft 1. januar 19...
Lov om forfatterret og kunstnerret nr. 149 af 26. april 1933 ophæves.

Henvisninger i andre love til de tidligere love om forfatterret og kunstnerret skal gælde de tilsvarende bestemmelser i denne lov.

Finsk tekst.

Äldre lag är föremål för upphovsmannarätt. Har verk innan denna lag trätt i kraft på grund av förut gällande lag lovligen mångfaldigats, må de framställda exemplaren fritt spridas.

Bestämmelsen i 42 § 1 mom. om utövande konstnärs rätt till vederlag äge i fråga om annat verk än filmverk tillämpning även där upptagandet skett före lagens ikraftträdande.

Vad i 45 § är stadgat skall gälla jämväl sådan grammofonskiva och annan anordning för ljudåtergivning, som framställts innan lagen trätt i kraft.

61 §.

För såvitt omfånget av de rättigheter, som tillkomma upphovsman, utvidgas genom denna lag, kommer förändringen honom själv till godo även om han tidigare överlätit sin rätt i dess helhet.

Lag samma vare beträffande upphovsman eller annan, där sådan utvidgning som i 1 mom. avses sker genom överenskommelse med främmande stat.

62 §.

Denna lag träder i kraft den 195 . Därigenom upphävas lagen om upphovsmannarätt till alster av andlig verksamhet den 3 juni 1927 sams 28 § förordningen den 15 mars 1880 angående författares och konstnärs rätt till alster av sin verksamhet.

Norsk tekst.

Eksemplarer som er lovlig fremstillet før lovens ikrafttreden kan dog fremdeles selges eller på annen måte utbredes blant almenheten.

9 d e k a p i t e l.**Lovens ikrafttreden og endringer i andre lover.****§ 59.**

Denne lov trer i kraft 1. januar 19
Lov om åndsverker av 6. juni 1930 oppheves.

Henvisninger i andre lover til loven av 6. juni 1930 eller til lov om forfatterrett og kunstnerrett av 4. juli 1910, skal gjelde de tilsvarende bestemmelser i denne lov.

§ 60.

I den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 skal § 428 lyde således:

Den som unnlater å angi sitt navn eller firma samt trykkested, trykkeri, trykkeår og i tilfelle opplagets nummer på et av ham trykt skrift — med unntakelse av stemmesedler, prisangivelser, formularer og liknende — eller gjør en uriktig angivelse, straffes med bøter.

§ 61.

I lov om mønstre av 2. juli 1910 oppheves § 1 tredje ledd.

3. Bernerkonventionen

til værn for litterære og kunstneriske værker,

undertegnet den 9. september 1886, kompletteret i Paris den 4. maj 1896, revideret i Berlin den 13. november 1908, kompletteret i Bern den 20. marts 1914, revideret i Rom den 2. juni 1928 og revideret i Bruxelles den 21. juni 1948.

Som grundlag for oversættelsen, der er foretaget af professor, dr. jur. *Torben Lund*, er benyttet såvel den franske som den engelske tekst. Nye ord, der betegner en realitetsændring i forhold til konventionen af 1928, er kursiverede.

Australien, Østrig, Belgien, Brasilien, Canada, Danmark, Spanien, Finland, Frankrig, Det forenede Kongerige Storbritanien og Nord-Irland, Grækenland, Ungarn, Indien, Island, Italien, Libanon, Liechtenstein, Luxemburg, Marocco, Monaco, Norge, New-Zealand, Pakistan, Holland, Polen, Portugal, Vatikanstaten, Sverige, Schweiz, Syrien, Tjekslovakiet, Tunis og Den sydafrikanske Union,

i samme grad besjælede af ønsket om på så virksom og ensartet måde som muligt at værne om ophavsmændenes rettigheder til deres litterære og kunstneriske værker, har besluttet at revidere og komplettere den akt, som er underskrevet i Bern den 9. september 1886, kompletteret i Paris den 4. maj 1896, revideret i Berlin den 13. november 1908, kompletteret i Bern den 20. marts 1914 og revideret i Rom den 2. juni 1928.

Følgelig er de undertegnede befuldmægtigede, efter at have præsenteret deres fuldmagter, som er anerkendt som værende i god og tilbørlig form, blevet enige om følgende:

Art. 1.

De lande, for hvilke nærværende konvention er gældende, udgør en union til værn for ophavsmændenes rettigheder over deres litterære og kunstneriske værker.

Art. 2.

(1). Udtrykkene „litterære og kunstneriske værker“ omfatter enhver frembringelse på det litterære, videnskabelige og kunstneriske område, uanset udtryksmåden eller udtryksformen, såsom bøger, brochurer og andre skrifter, forelæsninger, taler, prædikener og andre værker af samme art; dramatiske eller dramatisk-musikalske værker; koreografiske værker og pantomimer, hvor iscenesættelsen er fikseret skriftligt eller på anden måde; musikalske kompositioner med eller uden ord, *kinematografiske værker og sådanne værker, som er opnået ved en fremgangsmåde, der er analog med kinematografi*; tegninger, malerier, arkitekturværker, billedhuggerværker, gravurer, litografier; *fotografiske værker og sådanne værker, som er opnået ved en fremgangsmåde, der er analog med fotografi*; værker

af anvendt kunst; illustrationer, geografiske kort; planer, skitser og plastiske arbejder vedrørende geografi, topografi, arkitektur eller videnskab.

(2). Oversættelser, bearbejdelser, musikarrangementer og andre omformninger af et litterært eller kunstnerisk værk beskyttes som *originalværker*, uden at der dog herved gøres indskrænkning i ophavsmandens rettigheder med hensyn til det originale værk. *Det er dog forbeholdt unionslandenes lovgivninger at fastsætte hvilken beskyttelse der skal tilstås oversættelser af officielle tekster på lovgivningens, administrationens og retsanvendelsens område.*

(3). *Samlinger af litterære eller kunstneriske værker såsom encyklopædier og antologier, som på grund af udvalget eller arrangementet af deres indhold udgør intellektuelle frembringelser, beskyttes som sådanne, uden at der dog herved gøres indskrænkning i ophavsmandens rettigheder med hensyn til hvert af de værker, der indgår i sådanne samlinger.*

(4). *De ovennævnte værker nyder beskyttelse i alle unionslandene. Denne beskyttelse gælder til fordel for ophavsmanden og dem, der indtræder i hans ret.*

(5). *Det er forbeholdt unionslandenes lovgivninger at fastsætte, i hvilket omfang deres love skal anvendes på værker af anvendt kunst og industrielle mønstre og modeller, såvel som de betingelser, under hvilke disse værker, mønstre og modeller skal beskyttes.*

For de værker, der i hjemlandet udelukkende beskyttes som mønstre og modeller, kan der i de andre unionslande kun kræves den beskyttelse, som i sådanne lande ydes mønstre og modeller.

Art. 2 bis.

(1). Der forbeholdes unionslandenes lovgivninger adgang til helt eller delvis fra den i den foregående artikel omhandlede beskyttelse at undtage politiske taler og taler under retsforhandlinger.

(2). Der forbeholdes ligeledes unionslandenes lovgivninger adgang til at fastsætte, på hvilke betingelser forelæsninger, taler, prædikener og andre værker af samme art må gengives af pressen.

(3). Dog har forfatteren alene ret til at udgive samlinger af sine værker af den i de foregående stykker nævnte art.

Art. 3.

(Bortfaldet).

Art. 4.

(1). Ophavsmænd, der henhører til et af unionens lande, nyder i andre lande end værkets hjemland, med hensyn til deres værker, hvad enten de ikke er offentliggjorte eller de er offentliggjorte for første gang i et af unionens lande, de samme rettigheder, som de pågældende love for øjeblikket hjemler eller fremtidig vil hjemle landets egne borgere, såvel som de rettigheder, der specielt er hjemlede ved nærværende konvention.

(2). Nydelsen og udøvelsen af disse rettigheder er ikke undergivet nogen formalitet og er uafhængig af eksistensen af beskyttelse i værkets hjemland. Følgelig retter — bortset fra de særlige bestemmelser i denne konvention — beskyttelsens omfang såvel som de retsmidler, der er hjemlede ophavsmanden i det øjemed at værne om hans rettigheder, sig udelukkende efter lovgivningen i det land, i hvilket beskyttelsen kræves.

(3). Som værkets hjemland betragtes: for offentliggjorte værker det land, hvor den første offentliggørelse har fundet sted, *selv om det drejer sig om værker, der offentliggøres*

samtidig i flere unionslande med samme beskyttelsestid; for værker, der offentliggøres samtidig i flere unionslande med forskellig beskyttelsestid det af disse, hvis lovgivning tilstår den korteste beskyttelsestid; for de værker, der er offentliggjorte samtidig i et uden for unionen stående land og i et af unionslandene, er det udelukkende det sidste land, der betragtes som hjemland.

Et værk skal betragtes som offentliggjort samtidig i flere lande, når det er fremkommet i to eller flere lande inden for tredive dage efter dets første offentliggørelse.

(4). Ved „offentliggjorte værker“ i den i artiklerne 4, 5 og 6 omhandlede forstand forstås værker, der er udgivne, uanset fremstillingsmåden for de enkelte eksemplarer, forudsat at disse gøres tilgængelige for offentligheden i tilstrækkelige mængder. Opførelsen af et dramatisk, dramatisk-musikalsk eller kinematografisk værk, udførelsen af et musikalsk værk, den offentlige fremsigelse af et litterært værk, transmissionen eller radioudsendelsen af litterære eller kunstneriske værker, udstillingen af et kunstværk og opførelsen af et arkitektonisk værk er ingen offentliggørelse.

(5). Som værkets hjemland betragtes for ikke-offentliggjorte værkers vedkommende det land, til hvilket forfatteren eller kunstneren hører. Dog betragtes som hjemland for så vidt angår arkitekturværker og værker af grafisk eller plastisk kunst, som udgør en del af en fast ejendom, det unionsland, hvori disse værker er blevet opførte eller indlemmede i en bygning.

Art. 5.

Ophavsmænd, der henhører til et af unionslandene og som foranstalter den første offentliggørelse af deres værker i et andet af unionslandene, nyder i dette sidste land de samme rettigheder som landets egne ophavsmænd.

Art. 6.

(1). De ophavsmænd, som ikke henhører til et af unionens lande, og som foranstalter den første offentliggørelse af deres værker i et af disse lande, nyder i dette land de samme rettigheder som landets egne ophavsmænd og i de andre unionslande de rettigheder, som er hjemlede ved nærværende konvention.

(2). Når et land, som står uden for unionen, ikke på tilstrækkelig måde beskytter værker af ophavsmænd, som henhører til et unionsland, kan dog dette sidste land indskrænke beskyttelsen for de værker, hvis ophavsmænd ved disse værkers første offentliggørelse henhører til det andet land og ikke er fast bosat i et af unionslandene. Hvis det land, hvor den første offentliggørelse finder sted, gør brug af denne ret, er de andre unionslande ikke pligtige at tilstå de værker, som således undergives en særlig behandling, en videregående beskyttelse end den, som tilstås dem i det land, hvor den første offentliggørelse har fundet sted.

(3). Ingen indskrænkning, der har fundet sted i henhold til stk. 2, må gøre indgreb i de rettigheder, en ophavsmand har erhvervet over et værk, offentliggjort i et unionsland før iværksættelsen af denne indskrænkning.

(4). De unionslande, der i henhold til nærværende artikel indskrænker ophavsmændenes rettigheder, skal give meddelelse derom til den svejtsiske forbunds-regering ved en skriftlig erklæring indeholdende angivelse af de lande, overfor hvilke beskyttelsen er indskrænket, og af de indskrænkninger, som rettighederne for ophavsmænd, der henhører til det pågældende land, er underkastet. Den svejtsiske forbunds-regering bekendtgør straks meddelelsen for samtlige unionslande.

Art. 6 bis.

(1). Uafhængig af ophavsmandens økonomiske rettigheder og selv efter overgang af disse, bevarer ophavsmanden i *hele sin levetid* retten til at hævde paterniteten til værket og til at modsætte sig enhver forvanskning, beskæring eller anden ændring af dette værk eller ethvert andet angreb på dette værk, der vil kunne skade hans ære eller anseelse.

(2). I det omfang, i hvilket et unionslands nationale lovgivning tillader det, kan de rettigheder, der tilstås ophavsmanden i overensstemmelse med foregående stykke, efter hans død hævdes i det mindste indtil ophøret af de økonomiske rettigheder og skal udøves af de personer eller institutioner, som udpeges dertil gennem nævnte lovgivning.

Det er forbeholdt unionslandenes indre lovgivninger at fastsætte betingelserne for udøvelsen af de rettigheder, som omhandles i nærværende stykke.

(3). Retsmidlerne, der tjener til at værne de rettigheder, som anerkendes i henhold til nærværende artikel, retter sig efter lovgivningen i det land, i hvilket beskyttelsen kræves.

Art. 7.

(1). Varigheden af den ved nærværende konvention hjemlede beskyttelse omfatter ophavsmandens levetid og 50 år efter hans død.

(2). Forsåvidt et eller flere unionslande måtte indrømme en længere beskyttelsesperiode end den i stk. 1 omhandlede, vil dog varigheden være at beregne efter lovgivningen i det land, i hvilket beskyttelse kræves, men den kan ikke overskride den varighed, der gælder i værkets hjemland.

(3). For kinematografiske værker, for fotografiske værker såvel som for værker, der er opnået ved en fremgangsmåde, der er analog med den fotografiske, og for værker af anvendt kunst bestemmes beskyttelsens varighed efter lovgivningen i det land, i hvilket beskyttelse kræves, idet varigheden dog ikke kan overskride den, der gælder i værkets hjemland.

(4). For anonyme eller pseudonyme værker fastsættes beskyttelsens varighed til 50 år at regne fra deres offentliggørelse. Hvis imidlertid det af ophavsmanden valgte pseudonym ingen tvivl efterlader med hensyn til hans identitet, er beskyttelsens varighed den i stk. 1 fastsatte.

Hvis forfatteren eller kunstneren til et anonymt eller pseudonymt værk afslører sin identitet inden for den ovenfor nævnte periode, skal den beskyttelsesvarighed anvendes, som er omhandlet i stk. 1.

(5). For posthume værker, som ikke falder inden for de i de overstående stykker 3 og 4 angivne kategorier af værker, ophører beskyttelsen til fordel for ophavsmandens arvinger og andre, der er indtrådt i hans ret, 50 år efter ophavsmandens død.

(6). Den beskyttelsestid, der følger efter ophavsmandens død, og de beskyttelsesfrister, der omhandles i de ovenstående stykker 3, 4 og 5, begynder at løbe fra døden eller offentliggørelsen, men varigheden af disse frister regnes først fra den 1. januar i det år, som følger efter den begivenhed, der bevirker, at fristerne begynder at løbe.

Art. 7 bis.

(1). Varigheden af de ophavsrettigheder, der i fællesskab tilhører et værks medarbejdere, regnes fra den længstlevende medarbejders død.

(Stykke 2 og 3 bortfaldet).

Art. 8.

Ophavsmænd til *litterære og kunstneriske værker, som beskyttes ved nærværende konvention*, har i det fulde tidsrum, i hvilket *deres* retsbeskyttelse til det originale værk varer, udelukkende ret til at oversætte eller lade deres værker oversætte.

Art. 9.

(1). Føljetonromaner, noveller og alle andre i aviser eller tidsskrifter i et af unionens lande offentliggjorte værker, litterære såvel som videnskabelige og kunstneriske, kan uanset det behandlede emne ikke gengives i andre lande uden ophavsmændenes tilladelse.

(2). Aktuelle diskussionsartikler vedrørende økonomiske, politiske eller religiøse spørgsmål kan gengives i pressen, medmindre gengivelse måtte være udtrykkelig forbeholdt. Dog skal kilden altid tydelig angives; håndhævelsen af denne forpligtelse overlades til lovgivningen i det land, i hvilket der rejses krav om beskyttelse.

(3). Den beskyttelse, nærværende konvention hjemler, finder ikke anvendelse på dagsnyheder eller blandede meddelelser, som alene har karakter af pressemeddelelser.

Art. 10.

(1). *I alle unionslandene er korte citater af artikler i aviser og tidsskrifter lovlige, også under form af presseoversigter.*

(2). Hvad angår adgangen til uhindret i det omfang formålet retfærdiggør det at gøre lån af litterære eller kunstneriske værker til skrifter, der er bestemte til undervisningsbrug, eller som har en videnskabelig karakter, eller til chrestomatier, afhænger denne af lovgivningen i hvert af unionens lande og af de særskilte overenskomster, der er eller måtte blive afsluttede mellem dem.

(3). *Citaterne og lånene skal være ledsagede af kildeangivelse og af ophavsmandens navn, hvis dette navn forekommer i kilden.*

Art. 10 bis.

Det skal overlades til unionslandenes lovgivninger at fastsætte de betingelser, under hvilke der kan foretages optagelse, gengivelse og meddelelse til offentligheden af korte uddrag af litterære og kunstneriske værker med det formål at gøre reportage om aktuelle begivenheder ved hjælp af fotografi, kinematografi eller radio-udsendelse.

Art. 11.

(1). Ophavsmænd til dramatiske, dramatisk-musikalske og musikalske værker har en udelukkende ret til at tillade:

1) den offentlige fremførelse og udførelse af deres værker; 2) udspredelse ved ethvert hjælpemiddel til offentligheden af fremførelsen og udførelsen af deres værker. vert

Anvendelsen af bestemmelserne i art. 11 bis og art. 13 er dog forbeholdt.

(2). *Forfatterne af dramatiske og dramatisk-musikalske værker nyder i hele den tid, beskyttelsen for de originale værker varer, de samme rettigheder med hensyn til oversættelse af deres værker.*

(3). For at kunne nyde godt af den ved nærværende artikel hjemlede beskyttelse kræves det ikke, at ophavsmændene, når de offentliggør deres værker, forbyder den offentlige fremførelse eller udførelse af dem.

Art. 11 bis.

(1). Ophavsmænd til litterære og kunstneriske værker har en udelukkende ret til at tillade: 1) radioudsendelse af deres værker eller udspreddning til offentligheden af disse værker ved hjælp af ethvert andet middel, der tjener til uden tråd at udsprede tegn, lyde eller billeder, 2) enhver udspreddning til offentligheden med eller uden tråd af det radioudsendte værk, når denne udspreddning foretages af en anden virksomhed end den oprindelige, 3) udspreddning til offentligheden ved hjælp af højtaler eller ethvert andet lignende instrument, der ved tegn, lyde eller billeder gengiver det radioudsendte værk.

(2). Det forbeholdes unionslandenes lovgivninger at fastsætte betingelserne for udøvelsen af de i foregående stk. 1 omhandlede rettigheder, men virkningen af disse betingelser er nøje begrænset til det pågældende land, der har fastsat dem. De kan i intet tilfælde gøre indgreb i ophavsmandens personligt ideelle ret eller i den ham tilkommende ret til at erholde en retfærdig godtgørelse, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af den dertil kompetente myndighed.

(3). I mangel af modsat aftale indbefatter en tilladelse, givet i overensstemmelse med stk. 1 i nærværende artikel ikke tilladelsen til at optage det radioudsendte værk ved hjælp af instrumenter, der tjener til at fiksere lyde eller billeder.

Det er dog forbeholdt unionslandenes lovgivning af fastsætte regulerende bestemmelser med hensyn til midlertidigt prægede optagelser, som foretages af radiospredningsinstitutioner ved deres egne hjælpemidler og til brug for deres egne udsendelser. Lovgivningerne kan give adgang til opbevaring af disse optagelser i officielle arkiver på grund af deres exceptionelt dokumentariske karakter.

Art. 11 ter.

Ophavsmændene til litterære værker har en udelukkende ret til at tillade den offentlige fremsigelse af deres værker.

Art. 12.

Ophavsmændene til litterære, videnskabelige eller kunstneriske værker har en udelukkende ret til at tillade bearbejdelser, arrangementer og andre omformede gengivelser af deres værker.

Art. 13.

(1). Ophavsmændene til musikalske værker har en udelukkende ret til at tillade 1) optagelsen af disse værker på instrumenter, der tjener til at gengive dem mekanisk; 2) den offentlige udførelse ved hjælp af disse instrumenter af de således optagne værker.

(2). Hver enkelt unionsland kan for sit eget vedkommende i sin lovgivning tage forbehold og opstille betingelser med hensyn til anvendelsen af de rettigheder, der omhandles i foranstående stk. 1, men virkningen af sådanne forbehold og betingelser er nøje begrænset til det pågældende land og kan i intet tilfælde gøre indgreb i den ret, der tilkommer ophavsmanden til at erholde en retfærdig godtgørelse, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af den dertil kompetente myndighed.

(3). Bestemmelsen i 1. stykke i nærværende artikel har ikke tilbagevirkende kraft og kan følgelig i et af de til unionen hørende lande ikke anvendes på værker, som lovligt i dette land måtte være bearbejdede til brug for mekaniske instrumenter forinden ikrafttrædelsen af den i Berlin den 13. november 1908 undertegnede konvention, eller hvis det pågældende land måtte have tiltrådt unionen efter denne dato, eller måtte tiltræde den i fremtiden, forinden tiltrædelsesdatoen.

(4). De *optagelser*, der måtte være sket i medfør af denne artikels 2. og 3. stykke, og som uden de interesserede parter tilladelse måtte være indførte i et land, hvor de ikke er tilladte, kan beslægges i dette land.

Art. 14.

(1). Ophavsmænd til litterære, videnskabelige eller kunstneriske værker har en udelukkende ret til at tillade 1) kinematografisk bearbejdelse og gengivelse af disse værker samt at de således bearbejdede eller gengivne værker sættes i cirkulation 2) den offentlige fremførelse og udførelse af de således bearbejdede eller gengivne værker.

(2). Uden at der herved gøres indgreb i ophavsmandens rettigheder over det bearbejdede eller gengivne værk er den kinematografiske frembringelse beskyttet som et originalt værk.

(3). *Bearbejdelse under enhver anden kunstnerisk form af kinematografiske frembringelser, der bygger på litterære, videnskabelige eller kunstneriske værker, er, uden hensyn til spørgsmålet om tilladelse fra deres ophavsmænd afhængig af tilladelse fra det originale værks ophavsmænd.*

(4). *Kinematografiske bearbejdelser af litterære, videnskabelige eller kunstneriske værker er ikke undergivet de forhold og betingelser, der omhandles i art. 13, stk. 2.*

(5). De foranstående bestemmelser finder anvendelse på gengivelser eller frembringelser, som opnås ved enhver anden fremgangsmåde, der er analog med den kinematografiske.

Art. 14 bis.

(1). *Med hensyn til originale kunstværker og skribenters og komponisters originale manuskripter har ophavsmanden — eller efter hans død de personer eller institutioner, som den nationale lovgivning dertil bemyndiger — en uoverdragelig ret til at være medinteresserede i de salgshandlinger, som værket er genstand for og som følger efter den første overdragelse fra ophavsmanden selv.*

(2). *Den i foregående stykke omhandlede beskyttelse kan kun kræves i et unionsland, hvis lovgivningen i det land, til hvilket ophavsmanden hører, indrømmer en sådan beskyttelse og i den udstrækning, hvori det indrømmes af lovgivningen i det land, hvor denne beskyttelse kræves.*

(3). *De nærmere regler med hensyn til opkrævningen og beløbenes størrelse fastsættes i hvert lands nationale lovgivning.*

Art. 15.

(1). For at ophavsmændene til de *litterære og kunstneriske* værker, der beskyttes ved denne konvention, indtil modbevis føres, skal anses som sådanne og som følge heraf have adgang til ved domstolene i unionens lande at påkalde retsmidler mod ulovlige gengivelser, er det tilstrækkeligt, at deres navn på sædvanlig måde er angivet på værket. *Nærværende stykke er anvendeligt selv om dette navn er et pseudonym, når det af ophavsmanden valgte pseudonym ikke efterlader nogen tvivl med hensyn til hans identitet.*

(2). *Med hensyn til anonyme værker og andre pseudonyme værker end de i foregående stykke nævnte, anses den udgiver, hvis navn er angivet på værket, uden videre bevis, som ophavsmandens repræsentant; i denne egenskab er han berettiget til at hævde ophavsmandens*

rettigheder og gøre dem gældende. Bestemmelserne i nærværende stykke ophører med at være gældende, når ophavsmanden afslører sin identitet og godtger sin egenskab som ophavsmand til værket.

Art. 16.

(1). Enhver ulovlig gengivelse af et værk kan beslaglægges af de kompetente myndigheder i de af unionens lande, i hvilke originalværket har krav på den lovhjemlede beskyttelse.

(2). I disse lande kan beslaglæggelsen også finde sted med hensyn til gengivelser, der hidrører fra et land, i hvilket værket ikke er beskyttet eller er ophørt med at være det.

(3). Beslaglæggelsen foretages i overensstemmelse med hvert lands egen lovgivning.

Art. 17.

Denne konventions bestemmelser kan ikke begrænse den ret, som tilkommer regeringen i hvert af unionens lande, til ved lovgivnings- eller indre politibestemmelser at tillade, overvåge eller forbyde udspreddingen, opførelsen eller udstillingen af ethvert værk eller enhver frembringelse, med hensyn til hvilke den kompetente øvrighed måtte finde det nødvendigt at udøve denne ret.

Art. 18.

(1). Denne konvention finder anvendelse på alle de værker, som på tidspunktet for dens ikrafttræden endnu ikke er blevet offentlighedens eje i deres hjemland som følge af, at tiden for beskyttelsens varighed er udløbet.

(2). Hvis imidlertid et værk ved udløbet af varigheden for den beskyttelse, der tidligere måtte være hjemlet det, er blevet offentlighedens eje i det land, i hvilket der rejses krav om beskyttelse, skal dette værk ikke påny beskyttes.

(3). Anvendelsen af dette princip finder sted i overensstemmelse med de bestemmelser, der er indeholdte i de særlige overenskomster, som angående dette punkt er eller måtte blive afsluttede mellem lande, der tilhører unionen. I mangel af sådanne bestemmelser skal de pågældende lande hvert for sit vedkommende træffe bestemmelse om den nærmere fremgangsmåde ved anvendelsen af dette princip.

(4). De fornævnte regler finder ligeledes anvendelse i tilfælde af nye tiltrædelser af unionen, samt i tilfælde af, at beskyttelsens varighed måtte blive forlænget ved anvendelsen af art. 7 eller ved opgivelse af forbehold.

Art. 19.

Denne konventions bestemmelser forhindrer ikke, at der gøres krav på anvendelsen af de videregående bestemmelser, som måtte være hjemlede i lovgivningen i et af unionslandene.

Art. 20.

Regeringerne i unionens lande forbeholder sig ret til indbyrdes at træffe særlige overenskomster, for så vidt sådanne overenskomster måtte tilstå ophavsmænd videregående rettigheder end de, der indrømmes i henhold til *konventionen*, eller måtte indeholde andre bestemmelser, der ikke strider mod denne konvention. Bestemmelser, der opfylder de foranstående betingelser, forbliver i kraft.

Art. 21.

(1). Det internationale bureau, der er oprettet under navn af „Bureau for den internationale union til værn for litterære og kunstneriske værker“, opretholdes.

(2). Dette bureau er underlagt den svejtsiske forbundsregerings overhøjhed, og denne bestemmer dets organisation samt fører tilsyn med dets virksomhed.

(3). Bureauets officielle sprog er fransk.

Art. 22.

(1). Det internationale Bureau samler oplysninger af enhver art vedrørende beskyttelse af ophavsmænds rettigheder over deres litterære og kunstneriske værker. Det samarbejder og offentliggør dem. Det foretager undersøgelser af spørgsmål af almindelig nytte og interesse for unionen og udgiver ved hjælp af de dokumenter, der stilles til dets rådighed af de forskellige regeringer et tidskrift på fransk, der behandler de spørgsmål, som vedrører unionens formål. Regeringerne i unionens lande forbeholder sig ved fælles overenskomst at bemyndige bureauet til at offentliggøre en udgave på et eller flere andre sprog, hvis erfaringen måtte godtgøre trangen dertil.

(2). Det internationale Bureau skal til enhver tid stå til rådighed for unionens medlemmer for at forsyne dem med de særlige oplysninger, som de måtte behøve med hensyn til spørgsmål angående beskyttelse for litterære og kunstneriske værker.

(3). Direktøren for det internationale bureau aflægger om sin embedsvirksomhed en årlig beretning, der tilstilles alle unionens medlemmer.

Art. 23.

(1). Udgifterne ved den internationale unions bureau bæres af unionslandene i fællesskab. Indtil ny bestemmelse træffes, skal de ikke kunne overstige 120.000 *guldfrancs* årlig. Dette beløb kan, når det viser sig nødvendigt, forhøjes ved eenstemmig beslutning af *unionslandene* eller af en af de i art. 24 omhandlede konferencer.

(2). Til bestemmelse af hvert lands bidrag til de samlede omkostninger skal unionslandene og de lande, som senere måtte tiltræde unionen, inddeles i seks klasser, der hver skal bidrage i forhold til et vist antal enheder, nemlig:

1. klasse	25 enheder
2. —	20 —
3. —	15 —
4. —	10 —
5. —	5 —
6. —	3

(3). Disse koefficienter skal multipliceres med antallet af lande i hver klasse, og summen af de således udkomne produkter angiver det antal enheder, med hvilke den samlede udgift skal deles. Kvotienten angiver det beløb, der falder på enheden.

(4). Ethvert land skal ved sin tiltrædelse erklære, i hvilken af de ovennævnte klasser det ønsker at stilles, men det kan altid senere erklære, at det ønsker at stilles i en anden klasse.

(5). Den svejtsiske regering udarbejder bureauets budget og fører tilsyn med dets udgifter; den yder de nødvendige forskud og opstiller det årlige regnskab, som skal meddeles alle de øvrige regeringer.

Art. 24.

(2). Denne konvention kan undergives revisioner med det formål at indføre forbedringer i den, egnede til at fuldkommengøre unionens system.

(2). Spørgsmål af denne art samt sådanne, der på andre punkter er af interesse for unionens udvikling, behandles på konferencer, som efterhånden afholdes i unionens lande mellem delegerede fra disse. Regeringen i det land, hvor en konference skal afholdes, forbereder dennes arbejde med bistand af det internationale bureau. Direktøren for bureauet skal overvære konferencens møder og deltager i forhandlingerne uden stemmeret.

(3). Ingen forandring i denne konvention er bindende for unionen uden eenstemmigt samtykke fra de lande, hvoraf den består.

Art. 25.

(1). De uden for unionen stående lande, som ved lovbeaktyttelse sikrer de rettigheder, der er genstand for denne konvention, kan på forlangende tiltræde den.

(2). Denne tiltrædelse skal skriftlig meddeles den svejtsiske forbundsregering og af denne samtlige de andre regeringer.

(3). Tiltrædelse medfører fuldstændig indvilligelse i alle de forpligtelser og adgang til alle de fordele, som er fastsat i nærværende konvention og træder i kraft en måned efter afsendelsen af den svejtsiske forbundsregerings meddelelse til de øvrige unionslande, medmindre en senere dato er opgivet af det tiltrædende land. Dog kan den indeholde en angivelse af, at det tiltrædende land, i det mindste foreløbig, i stedet for art. 8, for så vidt angår oversættelserne, vil sætte bestemmelserne i art. 5 i den i Paris 1896 reviderede unionskonvention af 1886, idet det herved er en forudsætning, at disse bestemmelser kun tager sigte på oversættelser til det pågældende lands sprog.

Art. 26.

(1). Ethvert unionsland kan til enhver tid skriftligt meddele den svejtsiske forbundsregering, at nærværende konvention er anvendelig på dets *oversøiske territorier*, kolonier, protektorater, territorier under dets *værgemål* eller på ethvert andet territorium, *for hvis internationale forbindelser det er ansvarligt*, og konventionen skal derefter anvendes på alle de i en sådan meddelelse omhandlede territorier *at regne fra en dato, der fastsættes i overensstemmelse med art. 25, 3. stykke*. I mangel af sådan meddelelse anvendes konventionen ikke på sådanne territorier.

(2). Ethvert unionsland kan til enhver tid skriftligt meddele den svejtsiske forbundsregering, at nærværende konvention ophører med helt eller delvis at være anvendelig på de territorier, der har været genstand for den i foregående stykke omhandlede meddelelse, og konventionen ophører da med at finde anvendelse på de i denne meddelelse angivne territorier 12 måneder efter modtagelsen af den til den svejtsiske forbundsregering rettede meddelelse.

(3). Alle meddelelser til den svejtsiske forbundsregering i overensstemmelse med bestemmelsen i nærværende artikels stykker 1 og 2 skal af denne regering bringes til samtlige unionslandes kundskab.

Art. 27.

(1). Denne konvention træder i forholdet mellem unionslandene i stedet for Bernerkonventionen af 9. september 1886 og de akter, hvorved denne efterhånden er blevet revideret. De tidligere gældende akter forbliver i kraft i forholdet mellem de stater, som ikke måtte ratificere nærværende konvention.

(2). De lande, på hvis vegne denne konvention er undertegnet, kan stadig bevare retten til de af dem tidligere tagne forbehold, på betingelse af, at erklæring herom afgives samtidig med ratifikationernes deponering.

(3). De lande, der nu hører til unionen, men på hvis vegne nærværende konvention ikke måtte være undertegnet, kan til enhver tid tiltræde denne i den i art. 25 foreskrevne form. De har i så tilfælde ret til at benytte sig af bestemmelserne i foregående stykke.

Art. 27 bis.

Enhver uoverensstemmelse mellem to eller flere unionslande vedrørende fortolkningen eller anvendelsen af nærværende konvention, som ikke bringes til ophør ved forhandling, skal forelægges for Den internationale Domstol til afgørelse af denne, medmindre de pågældende lande bliver enige om en anden afgørelsesmåde.

Det internationale Bureau skal af det sagsøgende land underrettes om den uoverensstemmelse, som bringes for retten. Bureauet skal bringe sagen til de andre unionslandes kundskab.

Art. 28.

(1). Nærværende konvention skal ratificeres og ratifikationerne skal deponeres i Bruzelles senest den 1. juli 1951.

Ratifikationerne med deres datoer og alle de erklæringer, der måtte ledsage dem, skal af den belgiske regering meddeles den svejtsiske forbundsregering, og denne sidste skal give de andre unionslande meddelelse herom.

(2). Nærværende konvention træder i kraft mellem de unionslande, der har ratificeret den, en måned efter denne dato. I tilfælde af, at den ratificeres af mindst seks unionslande før denne dato, træder den dog i kraft mellem disse unionslande en måned efter, at deponeringen af den sjette ratifikation er blevet dem meddelt af den svejtsiske forbundsregering, og for de unionslandes vedkommende, som derefter ratificerer, en måned efter meddelelsen om hver af disse ratifikationer.

(3). Uden for unionen stående lande kan indtil 1. juli 1951 slutte sig til unionen ved at tiltræde enten den i Rom den 2. juni 1928 undertegnede konvention eller nærværende konvention. Fra den 1. juli 1951 kan de kun tiltræde nærværende konvention. De unionslande, som ikke måtte have ratificeret nærværende konvention den 1. juli 1951, kan tiltræde den under den i artikel 25 foreskrevne form. De er da berettigede til at benytte sig af bestemmelserne i art. 27, stk. 2.

Art. 29.

(1). Nærværende konvention forbliver i kraft i ubegrænset tid. Ethvert af unionslandene har dog til enhver tid ret til at opsige den ved en skriftlig meddelelse til den svejtsiske forbundsregering.

(2). Denne meddelelse, som af den svejtsiske forbundsregering skal bekendtgøres for alle de andre unionslande, har kun betydning for det land, som har foretaget den, og først 12 måneder efter modtagelsen af den til den svejtsiske forbundsregering rettede meddelelse om opsigelsen. Konventionen forbliver i kraft for de øvrige unionslandes vedkommende.

(3). Den i nærværende artikel omhandlede opsigelsesret kan ikke udøves af noget land for fem år er forløbet efter datoen for den af dette land foretagne ratifikation eller tiltrædelse.

Art. 30.

(1). De lande, som i deres lovgivning måtte optage bestemmelsen i denne konventions art. 7, 1. stykke, om varigheden af beskyttelsen i 50 år, skal underrette den svejtsiske forbundsregering herom ved en skriftlig meddelelse, som af denne regering straks meddeles samtlige de andre unionslande.

(2). På samme måde forholdes med hensyn til de lande, som måtte give afkald på de af dem i medfør af art. 25 og 27 tagne eller bevarede forbehold.

Art. 31.

Konferencernes officielle akter skal affattes på fransk.

En tilsvarende tekst skal affattes på engelsk.

I tilfælde af uoverensstemmelser vedrørende fortolkningen af akterne har den franske tekst forrang.

Ethvert unionsland eller enhver gruppe af unionslande kan ved Det internationale Bureau efter aftale med dette få affattet en autoriseret tekst af de nævnte akter i det sprog som det måtte ønske. Disse tekster skal offentliggøres i konferencens akter i tilslutning til de franske og engelske tekster.

Til bekræftelse heraf har de respektive befuldmægtigede undertegnet nærværende konvention.

Udfærdiget i *Bruzelles den 26. juni 1948* i et enkelt eksemplar, som skal deponeres i det belgiske udenrigsministerium og ministerium for udenrigshandels arkiver. En bekræftet genpart skal ad diplomatisk vej tilstilles ethvert af unionslandene.

(Navne).

4. Beretning, afgivet af de danske delegerede ved den diplomatiske konference i Bruxelles 5.-26. juni 1948 til Bernerkonventionens revision.

Til Undervisningsministeriet.

Som den danske regerings delegerede ved den diplomatiske konference i Bruxelles i juni 1948 til Bernerkonventionens revision afgiver vi herved følgende beretning om konferencens forløb og resultater:

Konferencen åbnedes lørdag den 5. juni 1948 kl. 11 ved en højtidelighed i „Palais des Academies“. Åbningsstalen holdtes af undervisningsminister C. Huysmans. Til præsident for konferencen valgtes generalsekretær i det belgiske undervisningsministerium J. Kuypers og som den daglige leder af forhandlingerne i hovedkommissionen advokat A. Guislain, formand for den rådgivende forfatterrettskomité i Belgien. Desuden valgtes vicepræsidenter fra 9 lande, herunder fra Norge.

I konferencen deltog delegerede fra følgende 35 unionslande: Australien, Østrig, Belgien, Brasilien, Canada, Danmark, Spanien, Finland, Frankrig, Storbritanien, Grækenland, Ungarn, Indien, Irland, Island, Italien, Libanon, Liechtenstein, Luxembourg, Marocco, Monaco, Norge, New-Zealand, Pakistan, Holland, Polen, Portugal, Vatikanstaten, Sverige, Schweiz, Syrien, Tjekslovakiet, Tunis, Sydafrika og Jugoslavien.

Unionslandene Rumænien, Bulgarien og Siam havde ikke sendt delegerede til konferencen, og Japan og Tyskland var ikke indbudt. På grund af tvivl med hensyn til Østrigs medlemskab af unionen efter begivenhederne i 1938 blev spørgsmålet om dette lands deltagelse i konferencen forelagt for denne på første møde, hvor det med akklamation vedtoges at lade det deltage på ordinær vis i konferencen.

Følgende Ikke-Unionslande havde sendt observatører til konferencen: Argentina, Bolivia, Chile, Kina, Cuba, den dominikanske Republik, Ægypten, Ecuador, U.S.A., Haiti, Irak, Iran, Liberia, Mexiko, Peru, San Salvador, Tyrkiet, Uruguay. Desuden havde Unionslandet Bulgarien sendt en observatør, og som observatør for Tyskland mødte en repræsentant for den britiske militærregering i Tyskland. Endelig havde UNESCO sendt en observatør. En anmodning fra „Confederation internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs“ om at måtte sende en observatør blev derimod afslået af konferencen af hensyn til konsekvenserne.

Det første arbejds møde holdtes lørdag eftermiddag den 5. juni på konferencens ordinære mødested, „Palais du Gouvernement provincial“. Her drøftedes og vedtoges konferencens reglement. I overensstemmelse med de under konferencens forberedelse truffne aftaler søgte de 4 nordiske landes delegerede sammen og aftalte et snævert samarbejde,

som effektueredes på den måde, at de efter afslutningen af konferencens daglige møder hyppigt afholdt fælles rådslagning, ligesom de under forhandlingerne til stadighed udvekslede synspunkter, hvilket sidste i høj grad lettedes derved, at de ved imødekommenhed fra ledelsens side blev placeret op ad hinanden. Som formand for de nordiske delegeredes fællesråd valgtes undertegnede Torben Lund.

Mandag den 7. juni om formiddagen var der lejlighed til at afgive erklæringer af almindeligt indhold, og undertegnede Torben Lund gav herunder oplysning om den aftalte fælles-nordiske front og ønskede konferencen held og lykke med dens arbejde, en erklæring, hvortil en repræsentant for hver af de øvrige nordiske lande gav sin tilslutning.

De nordiske landes repræsentanter på konferencen fremgår iøvrigt af den vedlagte liste over delegerede m. v.

Formanden for Radiorådet, formand for folketinget, folketingsmand Jul. Bomholt og direktør for Statsradiofonien F. E. Jensen, der begge var anmeldt som „Délégué adjoint special“, men som under konferencen i overensstemmelse med den her benyttede terminologi betegnedes som „Experts“, ankom til Bruxelles onsdag den 9. juni. Bomholt afrejste lørdag den 12. juni, medens F. E. Jensen forblev i Bruxelles til konferencens afslutning. De deltog begge, så længe de opholdt sig i Bruxelles, i såvel hovedkommissionens som radio-kommissionens møder.

På konferencens første arbejdsdag nedsattes der 3 specialkommissioner til behandling af 3 af de vigtigste af konferencens forhandlingsområder, nemlig een for kunstindustri, een for radio og grammofoon og een for film og fotografi. De nordiske lande blev repræsenteret i dem alle. I den kommission, der måtte betegnes som konferencens dominerende specialkommission, nemlig kommissionen for radio og grammofoon, fik undertegnede Torben Lund sæde for Danmark. De pågældende kommissioner gjorde de dem vedkommende spørgsmål til genstand for en meget dybtgående forhandling.

I overensstemmelse med sædvanlig skik ved revisionskonferencerne blev alle konventionens artikler gjort til genstand for en indgående behandling i en „hovedkommission“, i hvilken alle de deltagende unionslande havde sæde. Undertegnede Torben Lund deltog som Danmarks repræsentant i hovedkommissionens møder.

Under forhandlingerne i hovedkommissionen nedsattes ialt seks hurtigt arbejdende underudvalg til at beskæftige sig med visse enkeltspørgsmål. I et af disse, nemlig et underudvalg vedrørende art. 11 og 11 ter, fik Danmark sæde ved undertegnede Torben Lund.

Konferencens plenarforsamling afholdt ialt 3 møder, medens hovedkommissionen afholdt ialt 27 langvarige møder. Endelig afholdt radiofoni-kommissionen, i hvilken Danmark havde sæde, ialt 8 ligeledes meget langvarige møder.

Der forelå for konferencen et meget betydeligt arbejdsstof, og når det dog til trods herfor og til trods for, at alle ændringer i konventionsteksten kræver enstemmig tilslutning fra samtlige deltageres side, lykkedes det i løbet af de godt 3 uger, konferencen varede, at foretage en fuldstændig gennemgang af hele konventionen og at nå frem til en ny, forbedret konventionstekst, skyldes det dels en meget betydelig og koncentreret indsats fra konferencedeltagerens side, dels den dygtighed og energi, hvormed forhandlingerne blev ledet fra præsidiets side.

Den nye konventionstekst blev underskrevet af de deltagende landes repræsentanter i et afsluttende møde den 26. juni. For Danmark underskrev vi begge den nye tekst. De delegerede fra Polen og Ungarn, som havde deltaget ivrigt og positivt i forhandlingerne, anså sig ikke for bemyndigede til at underskrive, men det er dog sansynligt, at teksten også

vil blive underskrevet af disse unionsstater inden den derfor fastsatte frist af 3 måneder. Den jugoslaviske delegerede, som ikke havde deltaget i forhandlingerne, underskrev heller ikke konventionsteksten.

Med hensyn til indholdet af den nye konventionstekst skal vi henvise til vedlagte trykte eksemplår, idet vi dog her kortelig skal referere de væsentligste forandringer i forhold til den i Rom i 1928 vedtagne konventionstekst.

A. Formelle spørgsmål.

1. Medens de hidtidige versioner af Bernerkonventionen har været udfærdigede i statsoverhovedernes navne, er der med hensyn til den nye konvention i overensstemmelse med nyere konventionssædvane på irsk foranledning foretaget den ændring, at den er udfærdiget i de deltagende unionslandes navne, jfr. konventionstekstens indledning.

2. De hidtidige versioner af Bernerkonventionen har alene været udfærdigede på det franske sprog. Fra de engelsktalende landes side fremhævedes stærkt ønskeligheden af, at man — i overensstemmelse med, hvad der i de senere år er blevet almindeligt vedrørende konventionstekster, jfr. således inden for U. N. — gik over til at udfærdige også Bernerkonventionen med både engelsk og fransk tekst. Dette ville få de pågældende lande til at føle sig stærkere knyttet til unionen. Fra anden side fremhævedes de fortolkningsvanskeligheder, der kunne opstå, såfremt de to tekster ikke fuldstændig dækker hinanden og vil kunne forstås på forskellig måde. De nordiske landes delegerede, som var sympatisk indstillede over for den dobbeltsprogede konventionstekst, foreslog, at der blev tilføjet en bestemmelse om, at den franske tekst i tilfælde af fortolkningsvivl skulle have forrang, og dette blev herefter resultatet, jfr. den nye konventionsteksts udvisende og den tilføjede nye art. 31. Denne giver isøvrigt også andre unionslande adgang til ved Bernerbureauets hjælp — men på egen bekostning — at få etableret autoriserede tekster på andre sprog end det engelske og franske.

3. På fransk og svensk foranledning blev der i konventionen indføjet en ny art. 27 bis, hvori det bestemmes, at stridigheder mellem unionslandene angående fortolkningen eller anvendelsen af konventionen kan kræves indbragt for den internationale domstol i Haag.

4. Bernerbureauets årlige maksimumsudgift fastsættes i art. 23, 1. stk. til 120 000 guldfrancs (1 guldfranc = ca. 1,40 schw. frcs.).

5. I en tillægsprotokol er det på italiensk foranledning vedtaget, at der skal ned sættes en permanent komité, som i mellemtiden mellem revisionskonferencerne skal være unionens øverste organ, hjælpe Bernerbureauet og forberede nye revisionskonferencer. I denne komité, som skal bestå af ca. 10 medlemmer, får de nordiske lande en repræsentant.

B. Materielle spørgsmål.

1. Kinematografiske værker og fotografiske værker er optaget blandt de beskyttede værker i art. 2, stk. 1, men for begge arter af værker gælder det efter art. 7, stk. 3, at hvert af unionslandene frit kan bestemme beskyttelsens varighed, og der er gennemført et system med speciel reciprocitet for så vidt angår disse værker.

2. Det samme gælder for så vidt angår kunstindustrielle værker („œuvres des arts appliqués“), men det er for disse værkers vedkommende yderligere bestemt i art. 2, stk. 5, at det er forbeholdt hvert af unionslandene at fastsætte beskyttelsens udstrækning, lige-

som den specielle reciprocitets princip er gennemført for disse værkers vedkommende ikke blot med hensyn til varigheden af beskyttelsen, men også for det tilfælde, at et unionsland kun beskytter disse frembringelser eller nogle af dem efter mønsterlovgivningens regler.

3. I affattelsen af reglerne vedrørende beskyttelsen af kollektive værker, som dog ikke frembyder noget væsentligt nyt, bortset fra formuleringen, er et dansk forslag lagt til grund, jfr. generalrapporten s. 5.

4. Art. 2 stk. 4 er formet således, at den ikke længere udtrykker, at unionslandene er pligtige at sikre beskyttelsen af værkerne, men at værkerne nyder beskyttelse. Dette nye system med direkte konventionsbeskyttelse har ingen direkte betydning for Danmark, men er til gengæld af største betydning for de lande, efter hvis konstitutionelle regler konventionerne har direkte lovkraft uden at en transformation af konventionsstoffet til national lovgivning er nødvendig, og herigennem får reformen, der betegnes som et af konferencens betydningsfuldste resultater, også betydning for danske forfattere og kunstnere i udlandet.

5. Gennem et nyt stk. 3 i art. 2 bis har forfatterne opnået eneret til at udgive samlinger af deres politiske taler og indlæg i retten.

6. Til art. 4, stk. 3 er på nordisk og britisk foranledning føjet et nyt stykke, der bestemmer, at et værk skal anses som udgivet samtidig i flere unionslande, når det er udgivet i disse inden for en periode af 30 dage. Endvidere skal der foreligge en effektiv udgivelse, for at konventionsbeskyttelse skal indtræde.

7. Den hidtidige ganske generelt udtalte definition af offentliggørelsesbegrebet i art. 4, stk. 4, er nu blevet begrænset, således at det udtrykkelig siges, at definitionen kun gælder ordet i den betydning, hvori det forekommer i konventionens art. 4, 5 og 6. Det er et dansk forslag, der her er blevet fulgt.

8. Droit moral beskyttelsen udvides til at omfatte ethvert angreb på værket — selv om dette ikke forandres — som er skadeligt for autors ære eller anseelse (Art. 6 bis, stk. 1).

9. Varigheden af beskyttelsen fastsættes til mindst 50 år efter autors død obligatorisk for alle unionslandene (Art. 7, stk. 1).

10. Art. 9 er ikke undergået nogen forandring, men det er i generalrapporten, bl. a. på nordisk foranledning, udtalt, at reportage ved fotografi, film eller radio af folkelige og nationale fester ikke strider mod konventionsbeskyttelsen.

11. Alle tilladte lån skal være ledsagede af kildeangivelse (Art. 10, stk. 3).

12. Gennem en ny art. 10 bis er der givet fri adgang til at bringe fragmenter af værker, når det drejer sig om gengivelse af aktuelle begivenheder ved hjælp af film, fotografi eller radio.

13. Opførelsesretten i art. 11 er i den nye konvention udtrykt som en „udelukkende ret“, men det er i generalrapporten på bl. a. nordisk foranledning udtalt, at dette ikke betyder nogen realitetsforandring i forhold til den nuværende tekst, og at det ikke forhindrer de enkelte unionslande i at fastsætte mindre undtagelser fra beskyttelsen for så vidt angår snævert begrænsede områder (religiøse og nationale fester, udførelse i opdragende øjemed og lignende).

14. Forfatteren beskyttes mod gengivelse af sit værk ved fjernsynsudsendelse og mod gengivelse ved højtaler, art. 11 bis, stk. 1. Den i art. 11 bis, 2. stk. givne adgang for de enkelte lovgivninger til at gennemføre en tvangslicensordning på dette område kommer også til at omfatte fjernsynsudsendelse og højtalergengivelse.

15. Radioens ret til at fikserer værker til eget brug reguleres, art. 11 bis, stk. 3. Radioen kan frit foretage optagelser til eget brug under forudsætning af, at de kan betegnes som „éphémères“, men ifølge generallrapporten tilkommer det hver enkelt lands lovgivning at definere dette begreb.

16. Litterære værker beskyttes mod offentlig oplæsning, art. 11 ter (ny).

17. Der indføres visse garantier mod misbrug af tvangslicensordningen for gramfonoptagelser (Art. 13, stk. 2.).

18. Forfatteren beskyttes mod offentlig udførelse af sit værk ved hjælp af film (Art. 14, stk. 1, nr. 2).

19. Der optages en ikke-tvangsmæssig regel vedrørende droit de suite (ny art. 14 bis).

20. De pseudonyme værker, for hvilke det gælder, at pseudonymet er alment kendt, skal ligestilles med navngivne værker, (Art. 7, 4. stk. og art. 15, 1. stk.).

Af den her foretagne gennemgang vil det ses, at en lang række af de forslag, som blev forelagt konferencen af Bernerbureauet og den belgiske regering som dens oprindelige arbejdsgrundlag, er blevet omformede og modificerede.

Blandt de ændringsforslag i konferencens program, som faldt totalt igennem under behandlingen på konferencen, skal vi navnlig fremhæve følgende:

1. Den totale beskyttelse for mundtlige værker, art. 2 bis.
2. Ophævelsen af pressens ret til frit at gengive aktuelle artikler vedrørende økonomiske, politiske og religiøse spørgsmål, art. 9, 2. stk.
3. Beskyttelsen for værkers titler, foreslået ny art. 15 bis.
4. Opgivelsen af eenstemmighedsprincippet i art. 24, 3. stk. til fordel for en regel om, at ændringer i konventionen kan vedtages med fem sjettedeles majoritet.
5. Beskyttelse for udøvende kunstnere (foreslået ny art. 14 bis).

Konferencen har derhos — som sine forgængere — vedtaget en række ønsker. De vigtigste angår følgende emner:

Snarest mulig etablering af en verdensoverenskomst til beskyttelse af forfatter- og kunstnerrettighederne.

Beskyttelse for fonografiske værker.

Beskyttelse for radiofonjudsendelser.

Protest mod dobbeltbeskatning af forfattere.

Bedre offentlig oplysning om det moralske grundlag for forfatter- og kunstnerrettsbeskyttelsen.

Under vedtagelsen af de pågældende ønsker afholdt nogle unionslande sig fra at stemme for visse af ønskerne. Denne holdning indtog den danske delegation vedrørende ønsket om beskyttelse for radiofoniske præstationer.

På konferencens sidste arbejdsdag vedtoges det at henlægge stedet for den næste revisionskonference til Stockholm. Der blev ikke vedtaget noget bestemt tidspunkt for denne konference.

Sluttelig skal vi henlede opmærksomheden på, at konventionen i henhold til sin art. 28, 1. stk. skal ratificeres inden 1. juli 1951. I henhold til 3. stk. kan de unionslande, som ikke har ratificeret konventionen inden denne dato, dog tiltræde den nye konvention i overensstemmelse med reglerne i art. 25.

Vi vedlægger følgende bilag:

1. Et eksemplar af den trykte nye konventionstekst.
2. Et eksemplar af den af generalrapportøren, M. Marcel Plaisant, udarbejdede rapport.
3. Rapport fra udvalget vedrørende radio og grammofon m. underbilag.
4. Rapport fra udvalget vedrørende fotografi og film.
5. Rapport fra udvalget vedrørende art. 11 og 11 ter.
6. Rapport fra udvalget vedrørende droit moral.
7. Liste over delegerede m. v. ved konferencen.
8. Liste over observatører.
9. Liste over konferencens præsidium m. v.

En trykt, fuldstændig beretning vedrørende konferencen vil senere fremkomme.

København og Bruxelles den 15. juli 1948.

sign. **Bent Falkenstjerne,**
Dansk Gesandt.

sign. **Torben Lund,**
Professor, Dr. jur.

5. Bemærkninger til foranstående lovudkast.

(Det danske lovudkast, der er aftrykt foran side 10—44 i venstre spalte.)

A. Kort oversigt over forfatter- og kunstnerrettens historiske udvikling i Danmark

(til og med loven af 1933).

I Oldtiden og Middelalderen finder vi intet spor af lovgivning om forfatterret og kunstnerret her i landet ligeså lidt som i andre lande, og trangen til en sådan lovgivning var heller ikke den samme som i dag. Dels var i disse epoker af vor historie den litterære og kunstneriske produktion af meget begrænset omfang og var i særlig grad knyttet til kirken, der som en af landets centrale magtfaktorer var i stand til at ramme dem, der måtte gøre sig skyldige i misbrug, dels var mulighederne for værkernes spredning overordentlig begrænsede, idet man ikke kendte bogtrykning, ligesom den direkte oplæsning, opførelse eller udførelse af værket for en større kreds af personer var i høj grad vanskeliggjort ved landets spredte bebyggelse og de slette kommunikationsmidler. Først da bogtrykkerkunsten i det 15. århundrede opfandtes, og den grafiske kunstproduktion udvikledes, og de kort tid herefter stedfindende mægtige åndelige rørelser (Renæssancen, Reformationen), der også satte sig kraftige spor herhjemme, tilførte litteraturen og kunsten en ny stofmængde, begyndte spørgsmålet om en beskyttelse for den åndelige produktion at gøre sig gældende. Hvad man først gjorde sig klart, var trangen til en økonomisk beskyttelse for den forlægger, der påtog sig at udsprede en flerhed af eksemplarer af et værk, og som så afsætningsmulighederne for dette produkt væsentlig forringede, såfremt en anden forlægger kunne aftrykke værket og udbyde et konkurrerende foretagende, som eventuelt endda ikke var belastet med den udgift til forfatterhonorar, som forlægger nr. 1 måtte udrede for at få adgang til manuskriptet. Da statsmagten begyndte at gribe ind, var det derfor i begyndelsen i form af udstedelsen af privilegier til gunst ikke for forfatteren, men for den forlægger, der påtog sig værkets udgivelse. Sådanne privilegier, der i det 16., 17. og 18. århundrede gives i stort antal rundt i de europæiske stater, kendes såvel — og navnlig — for så vidt angår bøger, som også med hensyn til musikværker og grafiske kunstværker.

Denne form for beskyttelse måtte dog i det lange løb vise sig utilstrækkelig, særlig med henblik på de personer, som det efter en nutildags naturlig opfattelse mest måtte gælde om at værne, nemlig forfatterne selv. Erkendelsen heraf har dog i de fleste stater først på et meget sent tidspunkt givet sig udtryk i lovregler, der giver en almindelig, for alle forfattere gældende lovbestemmelse. England er på dette område foregangslandet, idet der her allerede i 1709 udstedtes en lov mod eftertryk. Men det fortjener at nævnes, at den første lovgivning på dette område, som på det europæiske kontinent i praksis medførte en forfatterretsbeskyttelse, var den danske forordning af 7. januar 1741. Ganske vist må det

sikkert erkendes, at denne forordning i første række tilsigtede at beskytte forlægger- og bogtrykker-interesser, jfr. Gösta Eberstein: Den svenske Författarrätten, 1923 p. 10—12, men i praksis blev denne forordning efterhånden udgangspunkt for en stedse stærkere beskyttelse af forfatterens ret.

Nævnte forordning af 1741 var den gældende ret på dette område i over et hundrede år. Under de i den givne vilkår har hele udviklingen af vor litteratur og vort åndsliv fra Holbergs sidste arbejder over Ewald og Wessel, Rationalismen og Romantikken til Guldalderperiodens sidste år fundet sted. I al sin ufuldkommenhed gav forordningen dog en klar hjemmel til indgriben fra forlæggerens eller forfatterens side mod ethvert utilladt eftertryk, der offentliggøres i forfatterens levende live. Anden benyttelse af værket såsom oplæsning og dramatisk opførelse var derimod tilladt. Forordningen beskyttede kun bøger og skrifter, ikke musikalske kompositioner. På eftertryksbeskyttelsens område gav den — ligesom den nugældende lovgivning — forlæggeren eller forfatteren en egentlig eneret, således at der til en vis grad sikredes både økonomisk og personlig beskyttelse.

Det næste stadium på udviklingens vej henimod den nuværende retstilstand var loven om eftertryk af 29. december 1857. Denne lov gav en række udførlige regler om forfatterretsbeskyttelsen i en skikkelse, hvoraf adskilligt gennem de skiftende love er gået ordret over i den nugældende lov af 1933. I forhold til forordningen af 1741 udvider loven af 1857 beskyttelsen på følgende hovedpunkter: 1) Den giver beskyttelse ikke blot imod eftertryk, men også mod dramatisk opførelse af værker; 2) Den giver beskyttelse også for musikværker, som ikke uden komponistens tilladelse må eftertrykkes eller udføres offentligt på scenen; 3) Værkerne beskyttes ikke blot i forfatterens livstid, men også i 30 år efter hans død.

Ved en række tillægslove (lov af 23. februar 1866, lov af 21. februar 1868, lov nr. 56 af 24. maj 1879 og lov nr. 48 af 12. april 1889) skete der forskellige tilføjelser til loven af 1857. Af særlig betydning er reglen i lov af 1868 om, at retsbeskyttelsen udvides til at vare 50 år efter forfatterens død for allerede offentliggjorte værkers vedkommende og bestemmelsen i loven af 1889, der indfører en tilsvarende regel for uudgivne værkers vedkommende, samt reglen i sidstnævnte lov, der giver forfattere beskyttelse imod, at andre udgiver deres værker i dramatiseret form.

I den angivne noget uoverskuelige form befandt den danske forfatterretslovgivning sig på det tidspunkt, da spørgsmålet om afslutning af en international konvention, der kunne sikre forfatteren og kunstneren i de forskellige lande en international retsbeskyttelse, begyndte at blive brændende.

For kunstnerrettens vedkommende måtte gennemførelsen af retsregler vente betydelig længere på sig end med hensyn til forfatterretten. Det første udslag af anerkendelsen af retten til den kunstneriske produktion gaves i Frdn. af 13. december 1837. Nærmere detaljerede regler fastsattes ved loven af 31. marts 1864 om eftergørelse af kunstarbejder, af hvis regler også adskillige (ligesom forfatterloven af 29. december 1857) er gået ordret over i senere love lige til loven af 26. april 1933. Loven af 1864 beskyttede originale kunstarbejder mod eftergørelse i kunstnerens levetid og gav desuden kunstneren eneret til at lade sine kunstværker helt eller delvis gengive ved kobberstik, stentryk, træsnit eller ved lignende kunst, hvis frembringelse kan mangfoldiggøres ad mekanisk vej og ligeledes ved midler, der ikke forudsætter nogen mellemkommende kunstnerisk virksomhed, såsom ved fotografi eller afstøbning. Denne sidste eneret udløb først 30 år efter kunstnerens død. Loven beskyttede ikke udtrykkelig kunstindustrielle værker og ikke arkitekturværker,

d. v. s. ikke selve bygningerne, mod efterligning, derimod beskyttedes originale bygnings-tegninger. Enkelte ændringer i loven af 1864 fastsattes ved loven af 23. februar 1866.

Efter afslutningen af Bernerkonventionen af 1886 opstod spørgsmålet om at bringe den danske forfatter- og kunstnerretslovgivning i en sådan form, at en tiltrædelse fra Danmarks side af nævnte konvention var mulig. For kunstnerrettens vedkommende er ønskeligheden af at sikre den skabende frembringer retsbeskyttelse ikk blot i sit hjemland, men også i så mange fremmede stater som muligt, ganske klar. Kunsten er i sig selv international, den henvender sig umiddelbart til alle jordens folkeslag uden hensyn til sprog eller nationalitet. Det samme gælder de rene musikværker, hvorimod noget helt andet er tilfældet med forfatterværkerne, som kun kan opfattes af dem, der forstår det sprog, i hvilke de er affattede. Da den store hovedpart af et lands samlede bogsalg består i bøger, der er affattede i landets eget sprog (enten værker, der oprindelig er skrevet på det pågældende sprog eller oversatte værker) og da forfatterne normalt benytter sig af deres hjemlands sprog, vil det ses, at en af de vigtigste forudsætninger for, at forfatterne skal få noget ud af den internationale retsbeskyttelse, er, at der gives dem beskyttelse imod iværksættelsen af utilladte oversættelser af deres værker. Og dog har retsbeskyttelsen netop for så vidt angår dette punkt haft vanskeligt ved at bane sig vej.

Den danske forfatterlov af 1857 kender således ikke til beskyttelse af værker mod den bearbejdelse, der består i omskrivning af et værk fra den ene form til den anden eller fra det ene sprog til det andet. Først ved tillægsloven af 1889 anerkendtes en enkelt side af en sådan retsbeskyttelse, idet der, som foran omtalt, gaves forfatteren beskyttelse mod, at andre foretager dramatisering af hans værk, hvorimod beskyttelsen imod oversættelser stadig måtte lade vente på sig.

Da Bernerkonventionen allerede i sin oprindelige affattelse beskyttede mod oversættelser — omend kun i begrænset omfang, nemlig i 10 år fra originalværkets første offentliggørelse at regne — var det nødvendigt at sikre i det mindste en sådan retsbeskyttelse i den danske forfatterlov. Af hensyn til ønskeligheden af dels at kunne tiltræde Bernerunionen, dels at få kodificeret de mange spredte lovgivningsbestemmelser på forfatter- og kunstnerrettens område (love af 1857, 1864, 1866, 1868, 1879 og 1889) toges der i begyndelsen af 1890'erne fat på udarbejdelsen af en helt ny lov om forfatter- og kunstnerret. I dette arbejde deltog repræsentanter såvel fra Danmark som fra Norge, og det lykkedes som nævnt i indledningen til nærværende betænkning at udarbejde et fælles dansk-norsk udkast til en sådan ny lov. Medens dette udkast i Norge blev til lov allerede i 1893, og Norge snart derefter tiltrådte Bernerunionen, vakte det nye danske lovforslag, der på mange måder udvidede forfatter- og kunstnerretten, og således også bragte beskyttelse mod oversættelse i den udstrækning, som Bernerkonventionen af 1886 forudsatte, stærk modstand i rigsdagskredse, hvor betænkeligheden ved at indrømme den beskyttelse for hele den fremmede oversættelseslitteratur, som var prisen for, at danske forfattere i udlandet kunne opnå en tilsvarende beskyttelse, var meget fremherskende.

Først i 1902 — efter systemskiftet — lykkedes det at få gennemført loven, der udstedtes som lov om forfatterret og kunstnerret nr. 189 af 19. december 1902. Denne lov svarer i sin opbygning, sin paragrafinddeling og sin hele almindelige affattelse nøje til den nu gældende lov, omend naturligvis enkeltreglerne på mange punkter er undergået ændringer ved de stedfundne revisioner i 1904, 1908, 1912 og 1933. Endvidere svarer loven af 19. december 1902 på ganske enkelte punkter nær til den norske lov om forfatterret af 4. juli 1893, der med visse ændringer af 25. juli 1910 har været gældende norsk ret indtil 1930.

Loven af 1902 gav både mundtlige og skriftlige forfatterværker og musikalske kompositioner beskyttelse mod offentlig udspreddning ved mangfoldiggørelse ad mekanisk eller kemisk vej, ved dramatiske opførelser og — dog i et vist begrænset omfang og kun under forudsætning af forbud på titelbladet — ved offentlig udførelse eller oplæsning. Kunstværker beskyttedes mod offentlige gengivelser. Beskyttelsen varede i 50 år efter kunstnerens død, hvad der for forfatterrettens vedkommende var i overensstemmelse med gældende ret, medens det for kunstnerrettens vedkommende betød en udvidelse, jfr. fremstillingen i det foregående. Beskyttelse mod oversættelser gaves i det i Bernerkonventionen af 1886 forudsatte omfang, nemlig i 10 år efter originalværkets første offentliggørelse.

Imidlertid var Bernerkonventionens regler på dette punkt blevet ændrede ved en tillægsakt, der vedtoges på en konference i Paris i 1896, og som bragte oversættelsesbeskyttelsen et vigtigt skridt henimod den naturlige form for denne beskyttelse, nemlig en varighed i lige så langt et tidsrum som beskyttelsen imod gengivelser på originalsproget. Tillægsakten bestemte nemlig, at forfatteren foruden en betinget beskyttelse mod oversættelser i 10 år kunne kræve en beskyttelse af ligeså lang varighed som beskyttelsen mod gengivelser på originalsproget, når han inden 10 år efter originalværkets første offentliggørelse lod offentliggøre en oversættelse på det sprog, for hvilken beskyttelsen ønskedes.

Bernerkonventionen tiltrådtes af Danmark fra 1. juli 1903 at regne, men da man ønskede en til tillægsakten af 1896 svarende regel angående beskyttelse mod oversættelser indført i den danske lov, vedtoges en lovændring desangående ved lov nr. 62 af 29. marts 1904, hvorefter hele loven bekendtgjordes som en ny lov, lov nr. 63 af 29. marts 1904.

Da det ved højesteretsdom i 1907 var fastslået, at loven i sin daværende affattelse ikke gav beskyttelse for kunstværker, der fremstilles i industrielt øjemed, bragtes disse værker ind under lovens beskyttelse ved en lovændring, lov nr. 39 af 28. februar 1908.

Bernerkonventionen blev nu imidlertid på en konference i Berlin i 1908 vedtaget i en helt ny affattelse, hvorved adskillige ændringer indførtes, og dette gav stødet til udarbejdelsen af et lovforslag om en række dertil svarende samt andre ønskelige ændringer i loven af 1904. Lovforslaget forelagdes i Rigsdagssamlingen 1909—1910, men først den 1. april 1912 udstedtes den lov om forfatterret og kunstnerret (nr. 72), som siden sin ikrafttrædelse fra 1. juli 1912 at regne uden ændringer var gældende dansk ret på dette område til 1. juli 1933.

Her skal blot nævnes nogle af de vigtigste punkter, på hvilke loven af 1912 adskilte sig fra 1904-loven:

Loven giver udtrykkelig beskyttelse mod forfatterværkers utilladte kinematografiske opførelse.

Oversættelsesretten fastslås som en naturlig under forfatterretten henhørende bestanddel, således at forfatteren nu, uden at han behøver at foretage foranstaltninger af nogen art, kan modsætte sig offentliggørelsen af oversættelser af sit værk i lige så lang tid, som den øvrige del af forfatterretten til værket varer.

Reglerne om de af samfundsmæssige grunde anordnede indskrænkninger i forfatterretten, hvorefter udgivne værker til en vis grad må stå til disposition til brug ved videnskabelige arbejder, ved skolebøger, til gudstjenestebrug, ved velgørenhedsfester og andre ikke-erhvervsmæssige fester o. s. v. omarbejdedes i nogen grad (lovens § 14).

Kunstnerretten udvidedes til at omfatte selve det originale kunstværk, ikke blot gengivelser deraf.

Endvidere ændredes lovens tekst på en lang række andre punkter af mindre vigtighed.

Da loven af 1912 i den af rigsdagen vedtagne affattelse gav adgang for aviser og tidsskrifter til i et vist omfang at gengive artikler og meddelelser i andre aviser og tidsskrifter (lovens § 15), og da Danmark efter den reviderede Bernerkonventions art. 9 var pligtig at skaffe tidsskriftartikler (derimod ikke avisartikler) fuld retsbeskyttelse, var det nødvendigt ved ratifikation af den reviderede Bernerkonvention at tage forbehold, således at man på dette punkt blev stående ved Bernerkonventionen i dens tidligere affattelse (Bernerkonventionen af 1886 art. 7 som ændret ved tillægsakten af 1896).

Verdenskrigen og de første vanskelige efterkrigsår fik for en tid spørgsmålet om en fornyet revision af Bernerkonventionen til at gå i stå, men længe kunne det dog ikke være, før ønsket om en konventionsmæssig behandling af de problemer, der i den siden 1908 forløbne årrække var blevet aktuelle, blev så brændende, at det måtte omsættes i handling.

Hvad der i særlig grad gav stødet hertil, var den i disse år stedfundne stærke udvikling af de tekniske gengivelsesmåder for forfatter- og musikværker (radio, film), men også en lang række andre vigtige spørgsmål forelå til behandling (spørgsmålene om Bernerkonventionens stilling til mundtlige værker, kunstindustrielle værker, beskyttelsestidens længde, avisers og tidsskrifters gensidige låneret, citater og antologier og de udøvende kunstners retsstilling).

Den 2. juni 1928 undertegnedes i Rom en påny revideret Bernerkonvention, der indeholdt en række ændringer i forhold til konventionen af 1908, særlig på nogle af de punkter, der foran er nævnt som dem, der udgjorde konferencens forhandlingsstof, men også på visse andre punkter, således spørgsmålet om kunstnerens og forfatterens personlige ret „droit moral“, som ikke forud havde været gjort til genstand for skriftlig behandling mellem unionslandene, men som på konferencen viste sig at være et af de problemer, der havde de delegeredes største interesse, og som resulterede i en ny positiv konventionsbestemmelse (art. 6 bis). Påny var Danmark da i samme situation som efter Berlinerkonferencen i 1908. Den danske lov om forfatterret og kunstnerret opfyldte ikke på alle punkter de krav, som måtte stilles til den for at gøre det muligt for Danmark at tiltræde Bernerkonventionen i dens forandrede skikkelse.

Med det formål dels at undersøge i hvilket omfang de på konferencen i Rom i 1928 vedtagne ændringer i Bernerkonventionen nødvendiggjorde ændringer i den dagældende danske forfatterlov af 1912, for at den nye konvention kunne ratificeres af den danske stat, dels at foreslå de ændringer, som — indenfor konventionens rammer — måtte anses for ønskelige, med henblik på de siden lovens emanation indhøstede erfaringer og moderne fremmede forfatterloves systematik, nedsattes i 1929 et nyt sagkyndigt udvalg, som efter et par års arbejde afgav betænkning i 1931.

I udvalgets trykte betænkning (jfr. R. T. 1931—32 Till. A. Sp. 5241—5320) redegøres der for, at man efter overvejelse er kommet til den anskuelse, at det vil være rigtigst at blive ved den systematik, som kendetegner den hidtil gældende danske lov om forfatterret og kunstnerret, loven af 19. december 1902 (udstedt i ændret skikkelse påny under 29. marts 1904 og 1. april 1912), nemlig at dele loven i to selvstændige afsnit, eet om forfatterret (herunder ret til musikalske værker) og eet om kunstnerret.

Udvalget overvejede bl. a. at foreslå en lov med en systematik, svarende til den nye norske lov om åndsværker af 6. juni 1930, der betyder et fuldstændigt brud med de systematiske principper, hvorpå den tidligere norske forfatterretslov (lov af 1893), der næsten

ordret svarede til den danske lov, byggede, idet man i den nye norske lov har opstillet et fællesbegreb: „Aandsværker“ for alle arter af værker, som nyder beskyttelse på det heromhandlede område: Egentlige forfatterværker, musikalske kompositioner, værker inden for den bildende kunsts område o. s. v. For alle disse værkers vedkommende har man opstillet visse fælles grund-beskyttelsesregler, medens der naturligvis for de enkelte arter af værker må gælde en række detailregler. Denne systematik, der anbefaler sig af hensyn til gennemførelsen af den størst mulige klarhed og konsekvens på åndsværkslovgivningens område, har også præget forskellige andre nye love inden for Bernerunionens lande, således den finske.

Når man alligevel foretrak at blive ved den herhjemme (ligesom i Norge indtil 1930) gældende systematik, var det væsentligst af hensyn til, at loven, således som den nu var opbygget, havde vist sig at være et godt grundlag for praksis og udvikling, og for ikke at tilintetgøre hele den udbygning, som loven herved efterhånden havde fået.

Udvalgets forslag gik derfor kun ud på en række detailændringer til loven af 1912, ialt 26 ændringsforslag, af hvilke kun de 4 ansås for nødvendiggjorte ved den nye Bernerkonvention. Om udvalgets forslag se nærmere betænkningen af 1931.

På grundlag af udvalgets forslag fremsatte undervisningsministeren i rigsdagssamlingen 1931—32 et forslag til en ny lov om forfatterret og kunstnerret, der bestod i den ældre lov af 1. april 1912, i hvilken udvalgets ændringsforslag var indarbejdede. Loven gennemførtes ikke i nævnte rigsdagssamling, hvorfor lovforslaget (med enkelte småændringer af nærmest formel natur) fremsattes påny i rigsdagssamlingen 1932—33. Under behandlingen i landstinget undergik lovforslaget nogen ændring på visse punkter, af hvilke dog ingen var af særlig vidtgående betydning. Folketinget vedtog lovforslaget i den af landstinget vedtagne affattelse, hvorefter det stadfæstedes af kongen d. 26. april 1933.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1933.

Ved kgl. anordning nr. 275 af 12. september 1933 blev den nye forfatter- og kunstnerretslov (med hjemmel i lovens § 36) gjort anvendelig på værker fra alle de lande, der har tiltrådt Bernerkonventionen.

Ved kgl. anordning nr. 274 af 12. september 1933 blev loven derhos gjort anvendelig på værker, frembragt af statsborgere i U.S.A.

I bekendtgørelse nr. 298 af 31. oktober 1934 gav undervisningsministeriet visse retningslinier med hensyn til udøvelsen af de ministeriet i den nye lov tillagte rettigheder („droit moral“).

I § 8 i lov nr. 40 af 14. februar 1935, jfr. lov nr. 174 af 13. april 1938, gaves visse regler med hensyn til afslutning af kontrakter vedrørende dramatiske værkers og musikværkers offentlige opførelse eller udførelse.

Ved kgl. anordning nr. 27 af 10 februar 1938 gjordes loven af 1933 anvendelig på værker, frembragt af argentinske statsborgere.

I årene efter 1940 tog Dansk Forfatterforening i samråd med undervisningsministeriet initiativet til gennemførelse af en ordning, hvorefter der skulle ydes forfatterne en afgift for deres værkers udlån i offentlige biblioteker. Et sagkyndigt udvalg afgav en betænkning, der kom til at danne grundlaget for et lovforslag, der gennemførtes som lov nr. 184 af 30. marts 1946. Samtidig havde boghandlernes organisationer taget initiativet til gennemførelse af en forfatterne tilfaldende afgift for deres værkers udleje og benyttelse i boghandlernes læsekredse. Der stiftedes til den nærmere gennemførelse af denne ordning i 1943 et fond, „Dansk Forfatterfond“, og efter gennemførelsen af loven om biblioteksafgift fandt man det mest praktisk at slå administrationen af de to afgiftsområder sammen, hvorfor

hele denne administration blev lagt ind under „Dansk Forfatterfond“, som fik nye, kgl. stadfæstede vedtægter under 20. maj 1947.

I bekendtgørelse af 30. marts 1949 gav undervisningsministeriet en oversigt over, hvilke lande der på det pågældende tidspunkt havde tiltrådt Bernerkonventionen.

Som de vigtigste af de punkter, på hvilke loven af 1933 adskiller sig fra 1912-loven, kan nævnes følgende:

Det er udtrykkelig fastslået, at loven beskytter mod enhver form for offentliggørelse af de værker, den vedrører, (jfr. under § 1).

Erhvervsmæssig oplæsning er blevet ubetinget forbudt, (jfr. under § 14 g).

Der er fastslået beskyttelse for reklammers opstilling, (jfr. under § 2 c).

Forfatterens og kunstnerens personlige ret (beskyttelse for forfatternavnet og mod væsentlige forringelser og ærekrænkende forvanskninger af værker) er udtrykkelig fastslået, endog som stedsevarende (jfr. under § 9, 4. og 5. stk. og § 27, 7. og 8. stk.).

Reglerne om komponistens beskyttelse mod offentlig udførelse af hans værker, der tidligere var stærkt begrænset, er undergået en væsentlig forandring (jfr. under § 14 h).

Reglerne om dagbladenes ret til gensidige lån hos hinanden er ændrede i nogen grad (jfr. under § 15).

Iøvrigt er der foretaget en række andre ændringer, nemlig vedrørende paragrafferne 6, 5. stk., 8, 9, 12, 2. stk., 14 a, 14 b, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 3. og 4. stk., 31 og 37.

Efter gennemførelsen af denne lov blev Bernerkonventionen i dens i Rom i 1928 reviderede skikkelse tiltrådt af Danmark uden forbehold af nogen art fra 16. september 1933 at regne.

B. Forskelligt initiativ på forfatter- og kunstnerrettens område siden 1933.

Endskønt loven af 1933 var gennemført med fuld tilslutning fra alle sagkyndige repræsentanter for de i denne lovgivning interesserede erhvervsgrupper m. v., opstod der dog hurtigt ønske blandt samtlige organisationer af skabende og udøvende kunstnere om en forbedret lovgivning, tildels inspireret af de i professor *Vinding Kruses* værk „Ejendomsretten“ (1929—33) nedlagte tanker, hvorefter forfatter- og kunstnerretten opfattes som en ejendomsret på lige fod med ejendomsretten til legemlige genstande. Under professor *Vinding Kruses* ledelse nedsattes et privat udvalg, som i 1936 afgav en betænkning: „Forslag til Lov om Ejendomsretten til Aandsværker med motiver“, som blev tiltrådt af ialt 29 førende organisationer af forfattere, komponister, bildende kunstnere, udøvende kunstnere m. v. Dette forslag gav udtryk for tanken om forfatter- og kunstnerretten som en ejendomsret, og det gav derfor principielt ophavsmanden ret til at bestemme om værkets anvendelse og benyttelse i enhver retning, men indførte iøvrigt i sine enkeltbestemmelser en udvidet beskyttelse for ophavsmændene i en række forskellige retninger, navnlig retsbeskyttelse for de *udøvende kunstnere*, ret for forfattere til en afgift for *bibliotekers og læsekredses udleje og udlån af bøger*, *indskrænkning i adgangen til „lån“ af forfatter- og kunstværker* (Lov 1933 §§ 14 og 31), *erlæggelse af en afgift ved benyttelse af forfatter- og kunstværker efter beskyttelsesfristens udløb* til fordel for en fond til fremme af den åndelige produktion, og indførelse af en *procentafgift til kunstnerne ved auktions salg af kunstværker*.

Forslaget blev overgivet til regeringen, og da det fællesnordiske lovgivningsarbejde i 1938—39 påbegyndtes, blev forslaget af denne overgivet til de danske delegerede til videre overvejelse. Det er iøvrigt i en let revideret skikkelse gentaget i Vinding Kruses „En nordisk Lovbog“, 1948.

Iøvrigt var det i årene 1933—39 navnlig forarbejdet til *Bernerkonventionens revision*, som lagde beslag på opmærksomheden. Efter vedtagelsen på Rom-konferencen i 1928 skulle den næste revision finde sted i Bruxelles i 1935, og i 1933 fremkom der fra den belgiske regering og Bernerbureauet et arbejdsprogram. Med henblik på gennemgangen af dette nedsatte undervisningsministeriet et udvalg, „Udvalget vedrørende Bernerkonventionens revision“ under forsæde af Danmarks delegerede ved revisionskonferencen i Rom, departementschef *Fr. Graae* og iøvrigt tiltrådt af professor, dr. jur. *F. Vinding Kruse*, forfatteren, protokolsekretær i Højesteret *Otto Rung*, højesteretsadvokat, dr. jur. *J. Hartvig Jacobsen* og de skiftende kontorchefer i undervisningsministeriets 2. departement: nuværende kurator ved Københavns Universitet *M. Kørsgaard*, senere teaterchef *C. Hegermann-Lindencrone* og nuværende departementschef *K. Paludan-Müller*. Sekretær, nuværende professor, dr. jur. *Torben Lund* var udvalgets sekretær, men blev senere tillige optaget som medlem af udvalget. Dette afgav i 1935 en udførlig betænkning („Betænkning I“), som blev lagt til grund for regeringens besvarelse. De fra samtlige regeringer modtagne besvarelser og forslag blev herefter gjort til genstand for behandling i udvalget, som på grundlag heraf afgav en „Betænkning II“ i 1936 (konferencen var da blevet udskudt). Denne betænkning blev først afgivet, efter at der i Oslo i november 1935 var blevet afholdt et møde til forberedelse af en såvidt muligt fælles indstilling og holdning på konferencen af Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Konferencen i Bruxelles var imidlertid blevet yderligere udskudt, efter at der var fremkommet planer om etableringen af en virkelig *verdenskonvention* på forfatter- og kunstnerrettens område, hvori bl. a. også U.S.A., som ikke er medlem af Bernerunionen, skulle deltage. Om dette spørgsmål afgav udvalget i 1939 en „Betænkning III“. Verdenskrigen afbrød imidlertid hele dette konferencearbejde, og efter krigens afslutning er arbejdet med en verdenskonvention blevet optaget af UNESCO, hvorfra der i løbet af kortere tid kan ventes et nyt projekt, medens Bernerkonventionens revision blev gennemført i 1948.

Udvalget vedrørende Bernerkonventionens revision afgav iøvrigt i 1939 endnu en betænkning, „Betænkning IV“, der omhandler spørgsmålet om en international beskyttelse for de udøvende kunstnere. Herom kan henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 42.

Om optagelsen og gennemførelsen af det fælles-nordiske lovgivningsarbejde, der har ført til afgivelsen af nærværende betænkning, henvises til indledningen.

I 1941 udgav højesteretsadvokat, dr. jur. *J. Hartvig Jacobsen* et værk „ophavsretten“ bl. a. indeholdende et „Udkast til Lov om Ophavsret til Aandsværker“. Det siges i indledningen, at mange spørgsmål er dukket op, siden den sidste fremstilling af forfatterretten (L.A. Grundtvigs bog) udkom, og den tekniske og sociale udvikling skaber stadig nye. „Dertil kommer, at vi står midt i arbejdet med forberedelsen af en ny fælles-nordisk lovgivning om ophavsret. Det kan da være nyttigt at gøre status op; undersøge de gældende retsreglers rækkevidde. Herved vil fremstillingen mulig kunne blive til nytte for det nævnte nordiske lovgivningsarbejde. Med henblik herpå vil de spørgsmål, som er vigtige for dette, blive behandlet mere indgående, og et af mig udarbejdet forslag til ny lov afslutter fremstillingen.“ De i dette værk indeholdte oplysninger og betragtninger har været af værdi for kommis-

sionen under dens arbejde. Værket og lovforslaget er iøvrigt udtryk for en vis reaktion mod det foran nævnte Vinding Kruses ledelse udarbejdede forslag, dette gælder i hvert fald det teoretiske grundlag.

C. Litteratur og kilder på forfatter- og kunstnerrettens område.

Her skal gives en oversigt over den vigtigste litteratur og andre kilder til forståelsen af den gældende lovgivning. Der kan navnlig henvises til følgende:

C. Torp: Læren om den ideelle produktions beskyttelse. 1898.

K. Glahn: Lov om Forfatterret og Kunstnerret af 1. april 1912. 1912.

L. A. Grundtvig: Forfatterretten, 2. udg. 1918.

F. Vinding Kruse: Ejendomsretten, 1929—33, 2. udg. 1946 (se indholdsfortegnelsen).

Bernerkonventionen af 9. september 1886, revideret 1908 og 1928, udgivet på undervisningsministeriets foranstaltning, 1928.

Betænkning vedrørende revision af lov af 1. april 1912 om forfatterret og kunstnerret, 1931.

Torben Lund: Loven om Forfatterret og Kunstnerret, 1933.

J. Hartvig Jacobsen: Ophavsretten, 1941.

Kunstnerret, kunsthåndværk og kunstindustri, udgivet af Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk og Kunstindustri, 1943.

Torben Lund: Billedkunsten i retlig belysning, 1944.

Torben Lund: Om forringelse af litteratur-musik- og kunstværker, 1944.

Torben Lund: Kunstnerret, Kunsthåndværk og Kunstindustri II. Beskyttelse for dansk Brugskunst i Udlandet.

F. Vinding Kruse: „En nordisk Lovbog“s. 124—33 og s. 455—73.

Angående tidsskriftartikler og nordisk litteratur kan henvises til de udførlige litteraturoversigter, bl. a. i *J. Hartvig Jacobsens* „Ophavsretten“ og *Torben Lunds* „Billedkunsten i retlig belysning“.

Endvidere kan der henvises til motiverne og rigsdagsforhandlingerne vedrørende de 5 love (af 1902, 1904, 1908, 1912 og 1933), der tilsammen ligger til grund for den nugældende retstilstand:

Vedr. Loven af 1902: R. T. 1902—03: Folket. Tid. Sp. 47—49, 604—31, 1277—93, 1455—60; Landst. Tid. Sp. 341—56, 377—84, 400, 401; Till. A. Sp. 2813—42; Till. C. Sp. 15—36, 69—90.) Jfr. Rigsdagstidende 1896—97; Folket. Tid. Sp. 836—37, 942—66, 5590—5655, 5708—12; Landst. Tid. Sp. 1636—40, 1644; Till. A. Sp. 2361—82; Till. B. Sp. 1713—54; Till. C. Sp. 999—1018. 1895—96: Folket. Tid. Sp. 701—02, 704; Till. A. Sp. 1965—2026. 1894—95: Landst. Tid. Sp. 35—38, 292—311, 734—70, 798—801; Folket. Tid. Sp. 26663—79, 2684; Till. A. Sp. 1965—2024; Till. B. Sp. 549—54; Till. C. Sp. 161—80. 1892—94: Folket. Tid. Sp. 33—34, 405, 3212—78; Till. A. Sp. 2065—2122; Till. C. Sp. 853—66. 1892—93: Folket. Tid. Sp. 1822, 1848—91, 1901; Till. A. Sp. 2643—2742. 1891—92: Folket. Tid. Sp. 368—70, 797—834, 993; Till. A. Sp. 1005—86; Till. B. Sp. 2119—28. 1890—91: Landst. Tid. Sp. 609—13, 845—80, 2301—44, 2427. 23; Till. A. Sp. 2875—2934; Till. B. Sp. 1783—1802; Till. C. Sp. 769—94).

Vedr. Loven af 1904: R. T. 1903—04: Landstingstid. Sp. 526—44, 546—47, 577; Folket. Tid. Sp. 3505—07, 3638, 3640; Till. A. Sp. 3299—3306, Till. C. Sp. 641—44, 665—66.

Vedr. Loven af 1908: R. T. 1907--08; Landstingtid. Sp. 23, 67--78, 472--76, 525; Folket. Tid. Sp. 3683, 4213, 4478--79; Till. A. Sp. 2141--44; Till. C. Sp. 93--94, 403--04.

Vedr. Loven af 1912: R. T. 1909--10: Landstingtid. Sp. 461, 467--70, 584, 635--39, tot; Folketingtid. Sp. 5377--90, Sp. 5400--30, Till. A. Sp. 3199--3270; Till. B. Sp. 2125--28, R. T. 1910--11, Landstingtid. Sp. 1968, 1990--2005, 2010; Folketingtid. Sp. 3968--69, 4673--87, 7635--53, 7672; Till. A. Sp. 3579--3608; Till. B. Sp. 2041--06, R. T. 1911--12; Landstingtid. Sp. 222, 294, 740, 747, Folketingtid. Sp. 5781, 6691, 6797, Till. A. Sp. 3213, Till. B. Sp. 887, Till. C. Sp. 205, 865.

Vedr. Loven af 1933: R. T. 1932--33: Till. A. Sp. 5117--5320, Landstingtid. Sp. 551, 658, 695, R. T. 1932--33; Till. A. Sp. 3089, Landstingtid. Sp. 157, 308, 992, 1002, Folketingtid. Sp. 3746, 3780, 3790, Till. B. Sp. 477, Till. C. Sp. 383.

Almindelige bemærkninger vedrørende lovudkastet.

Terminologi. Udkastet betegner sig som et udkast til en lov om *ophavsret* til *litterære og kunstneriske værker*. Kommissionen har meget ønsket en kort og klar betegnelse på den ret, der tillægges frembringerne af litterære og kunstneriske værker. Det nu i Danmark anvendte udtryk „forfatter- og kunstnerretten“ forekommer for tungt og upraktisk. Det kan forsvares med den nugældende lovs opbygning, der bygger på særskilte afsnit for forfatterretten og for kunstnerretten. Men når begge disse kategorier, som i nærværende udkast, slås sammen under eet, må man have et kort og velklingende udtryk for retten. Man har overvejet udtrykket „autorretten“, men har forkastet det på grund af dets fremmede tone. Når man har valgt ordet „ophavsretten“ er grunden dels den, at dette udtryk allerede anvendes i de nugældende finske og norske love (i den finske lov i den efter dansk opfattelse mindre velklingende form „Upphovsmannarätt“). Man er vel klar over, at ordet ophavsret for så vidt er et mere omfattende begreb, idet det kan anvendes om og har været anvendt også om andre enerettigheder såsom patentretten. Man har derfor valgt at kalde loven ikke alene en lov om ophavsret, men derimod en *lov om ophavsret til litterære og kunstneriske værker*, hvorved det er tilkendegivet, at der også kan tænkes ophavsret til andre frembringelser. Når man således tillige har anvendt udtrykket „litterære og kunstneriske værker“ i lovens overskrift, og ikke det i den gældende norske lov anvendte, kortere „åndsværker“, er det fordi man i lovens overskrift aldeles tydeligt ønsker at fastslå, hvilke værker det efter denne lov gælder om at beskytte.

Man er klar over, at udtrykket „ophavsret“, når loven har været i kraft i nogle år, vil gå over til i almindelig sprogbrug kun at omfatte eneretten til de litterære og kunstneriske værker, men man har i og for sig intet imod en sådan udvikling.

Udtrykket „ophavsret“ er ikke anvendt om de i udkastets kapital V omhandlede „beslægtede rettigheder“.

Udtrykket „ejendomsretten“, som er nemt og vellydende, har man ikke benyttet, da navnlig de finske, norske og svenske delegerede har næret ængstelse for, at dets anvendelse ville give anledning til for vidtgående slutninger med hensyn til rettens indhold, selv om dette blev præciseret nærmere i de dertil bestemte paragraffer.

Svarende til udtrykket „ophavsret“ anvendes udtrykket „ophavsmanden“ om den, der har frembragt et litterært eller kunstnerisk værk.

Principper for lovens opbygning og affattelse. I nærværende lovudkast er der anvendt det system, som iøvrigt er det almindelige i alle moderne lovgivninger på forfatter- og kunstnerrettens område, jr. også Bernerkonventionen, at alle de beskyttede værker nævnes under eet og at de derefter opstillede regler gælder dem alle, medmindre der særlig er gjort undtagelse eller det udtrykkelig er nævnt, at de kun gælder for en enkelt eller enkelte grupper af værker, f. eks. alene for musikværker eller for bygningsværker.

Den nugældende danske lov behandler forfatterretten og kunstnerretten i to adskilte afsnit, men i det sidste er der adskillige henvisninger til det første, hvorved loven bliver mindre overskuelig for kunstnerrettens vedkommende. Sverige har endog to adskilte love for forfatterret og kunstnerret, begge af 30. maj 1919 med ændringer af 24. april 1931, den sidste tillige med ændringer af 31. marts 1926. Norges lov er derimod en „enhedslov“, loven af 6. juni 1930, og det samme gælder den nærbeslægtede finske lov, loven af 3. juni 1927 med ændringer af 31. januar 1930. Det er altså det norsk-finske system, man har valgt i det nye lovudkast.

Kommissionen har endvidere stået over for valget imellem, om man skulle give en lov med forholdsvis få og korte, men så vidt mulig klare paragraffer, eller om man, som tilfældet er med de moderne østrigske og italienske love på ophavsrettens område, skulle udarbejde en lov med mange udførlige og detaljerede paragraffer. Den italienske lov omfatter således langt over hundrede tildels meget omfattende paragraffer, hvori der gives detaljerede forskrifter for alle mulige tænkelige problemer inden for ophavsretten. En sådan lov får let et noget stift og teoretisk præg, hvilket heller ikke kan siges at være undgået for de nævnte loves vedkommende.

Kommissionen har i stedet valgt den korte, knappe affattelse af lovparagrafferne. Loven vinder herved i overskuelighed, men det må indrømmes, at der herved kommer til at ligge betydelig vægt på motiverne, som derfor også har måttet gøres forholdsvis udførlige.

Forskellige emner, som ikke er behandlet i lovudkastet.

Forskellige emner har været gjort til genstand for overvejelser i kommissionen, uden at disse overvejelser har resulteret i positive lovbestemmelser. Der skal i det efterfølgende gøres nærmere rede for disse emner.

1. Spørgsmålet om registrering af ophavsrettigheder.

Medens der overalt som betingelse for enerettens tilblivelse forsåvidt angår *patenter* og *mønstre* kræves en offentlig registrering (det samme gælder i Danmark for fotografier), har lovgivningerne i den gamle verden i almindelighed, forsåvidt angår de i autorretslovgivningerne omhandlede åndsværker: litteraturværker, musikværker, kunstværker, kort, tekniske tegninger o. l. afstået fra kravet om en sådan registrering.

I de amerikanske lande, særlig U.S.A., kan derimod autorretten for offentliggjorte værkers vedkommende kun gøres gældende, når værket er registreret.

I de øvrige lande og ikke mindst i Norden er det den almindelige opfattelse, at de her omhandlede åndsværker må siges at udgøre sådanne individualiteter, og at deres ophavsmænds identifikation sædvanligvis volder så ringe besvær, at man kan afstå fra et registreringskrav, der komplicerer og fordyrer beskyttelsen og derfor ikke bør effektueres,

uden at større fordele opvejer disse ulemper. Som følge heraf har man ikke anset det for nødvendigt at stille et sådant krav med hensyn til *rettens tilblivelse*.

I nyere tid er derimod også i de nordiske lande den tanke dukket op, at en registrering som betingelse for den fulde retsbeskyttelse af en *overgang* af autorrettighederne ville være ønskelig. *Ragnar Knoph* udtaler (i „Åndsretten“ p. 139—40), at en del taler for at få et registreringsystem for visse slags åndsværker (han nævner ikke hvilke) og lade registrering af overdragelsen bestemme prioriteten, og *Vinding Kruse* anfører i „Ejendomsretten“ p. 1392, at et forlagsregister måske kunne afhjælpe et vist savn. I den af „Undervisningsministeriets udvalg vedrørende Bernerkonventionens revision“ afgivne „Betænkning III“, 1939 (se herom s. 71), gør udvalget sig til talsmand for en registrering med nogenlunde samme virkning som tinglysningen af faste ejendomme, hvorefter enhver erhverver af ophavsrettigheder må lade sine rettigheder registrere for at sikre sig over for andre godtroende erhververe og kreditorer. Udvalgets udtalelser angående dette emne har følgende ordlyd (p. 15—17):

„Forskellige krav med hensyn til formaliteter gælder i næsten alle amerikanske lande. Som typisk herfor skal ordningen i *U.S.A.* nærmere omtales.

Formalitetsskravene i *U.S.A.* vedrører dels en registrering, dels et forbehold i eksemplarerne af det offentliggjorte værk.

En *registrering* er nødvendig for at sikre retsbeskyttelsen, både forsåvidt angår offentliggjorte og ikke-offentliggjorte værker. Registreringen foretages for alle værkers vedkommende i Copyright-Office i Washington. Der skal indsendes en anmeldelse, indeholdende oplysninger dels om forfatteren eller kunstneren (hans navn, adresse, statsborgerforhold o. s. v.), dels om værket. Desuden skal for udgivne værkers vedkommende indsendes to eksemplarer af værket (af de bedste eksemplarer), for ikke-offentliggjorte værkers vedkommende maskinskrevet manuskript, detaljeret beskrivelse, fotografi eller andet identitetsmiddel. Også enhver art af overdragelse af forfatterretten (herunder også licens-tilladelse) må registreres.

Følgen af manglende registrering er ikke i og for sig, at det pågældende værk ikke er undergivet forfatterret, men den, at rettens indehaver ikke kan forfølge krænkelse ved domstolene, idet disse som betingelse for at modtage en sag kræver en erklæring om, at værket er registreret. Derimod eksisterer der registreringspligt til aflevering, forsåvidt angår offentliggjorte værker, og en følge af undladelse af denne pligt kan det blive, at forfatterretten helt bortfalder.

Endvidere opstilles det som betingelse for beskyttelse, at alle eksemplarer af værket er forsynet med ordet Copyright og en angivelse af forfatterrettens indehaver og årstallet for offentliggørelsen. Efter omstændighederne kan man — f. eks. for kunstværker — nøjes med bogstavet C i en cirkel samt retsindehaverens monogram.

Retsbeskyttelsen varer i 28 år fra den første offentliggørelse og kan forlænges i andre 28 år ved en fornyet anmeldelse.

Bernerkonventionens stilling er den, at den ikke forbyder formalitetsskrav indenfor de enkelte unionslande, men at der ikke kan opstilles formalitetsskrav som betingelse for ydelse af den ved konventionen hjemlede internationale beskyttelse.

Faktisk eksisterer der på en række områder formalitetsskrav indenfor forskellige unionslandes lovgivning.

Således kræver *Belgien* og *Luxemburg* registrering som betingelse for beskyttelse af efterladte værker og af de af offentlige institutioner udgivne værker. Danmark stiller

sig på samme måde overfor fotografier, og *Tyskland, Ungarn* og *Tjekoslovakiet* stiller visse formalitetskrav med hensyn til anonyme og pseudonyme værker.

Generelle registreringsregler gælder i *Haiti* og *Brasilien*, i sidstnævnte land gælder registreringen dog kun til sikring af rettighederne, idet modbevis er tilladt.

Endelig gælder der i flere lande visse formregler med hensyn til overdragelse af forfatterrettigheder. Således stilles der i *Marokko* krav om, at overdragelsen skal være skriftlig, og i *Japan, Portugal* og *Spanien* stilles krav om registrering af overdragelse af åndelige ejendomsrettigheder (dog ikke i Spanien, forsåvidt angår rettigheder til kunstværker).

Som det vil ses, giver Bernerunionen indenfor sine rammer plads for registreringskrav i temmelig stor udstrækning.

Udvalget har benyttet den her givne anledning til at tage spørgsmålet om et registreringsystems fordele og ulemper op til overvejelse.

Man er klar over, at en registrering medfører en vis ulempe for forfatteren, og at man ikke bør skride til at træffe sådanne foranstaltninger uden en nøje overvejelse af, om fordelene herved i væsentlig grad overstiger denne ulempe.

Udvalget er imidlertid ikke blind for, at udøvelsen af forfatterrettighederne i visse retninger kan medføre besvær og praktiske vanskeligheder for den, der vil anvende de pågældende værker, nemlig når det gælder at efterspore, hvem der er indehaver af retten til et bestemt værk, ikke mindst efter forfatterens død. Der er ingen tvivl om, at et sådant register vil være af meget stor betydning for alle „Brugere“ af forfatter- og kunstnerrettigheder, såsom forlæggere, musikarrangører, radioudsendelsesinstitutioner o. s. v., og at en stor del af de indvendinger, der nutildags fremsættes imod en stigende udvidelse af forfatter- og kunstnerretten, i virkeligheden stammer fra hensynet til disse vanskeligheder.

Nærværende udvalg kunne for sit vedkommende tænke sig at anbefale en form for registrering, nogenlunde svarende til den tinglysning, der finder sted af rettigheder over faste ejendomme. Dette vil sige, at der ikke skal eksistere nogen pligt for et værks forfatter til at lade værket indregistrere, og at hverken rettens eksistens eller dens udøvelse skal være afhængig heraf. Derimod må enhver erhverver af åndelige ejendomsrettigheder (såvel erhververe ifølge retshandel som erhververe i henhold til retsforfølgning og arv) lade sine rettigheder registrere for at sikre sig overfor andre godtroende successorer og kreditorer. Antagelig vil en frivillig registrering blive resultatet over hele linien, idet systemets fordele hurtigt vil gå op for alle parter. Registret kunne passende føres i et kontor under undervisningsministeriet i lighed med den fotografirregistrering, som i forvejen finder sted der“.

Den danske kommission har praktiske erfaringer for, at spørgsmålet om, hvem der er ophavsrettens indehaver, kan volde store vanskeligheder.), idet ofte hverken ophavsmanden selv eller navnlig heller ikke hans arvinger har rede på, hvem der egentlig er i besiddelse af retten til at disponere over værket. Skal der f. eks. efter en forfatters eller kunstners død afsluttes en forlagskontrakt om hans værk, skal overdrageren — arvingerne — garantere forlæggeren at være berettiget til at disponere over værket, men denne garanti kan ofte ikke med tryghed afgives, idet overdrageren ikke har nogen mulighed for at kunne konstatere, om ophavsmanden selv inden sin død har overdraget rettigheder over værket til andre og i bekræftende fald i hvilket omfang.*

*) Se herom nærmere Torben Lund: „Billedkunsten i retlig belysning“ s. 268—49.

De danske delegerede i den fælles-nordiske kommission har på grundlag heraf overfor kommissionen fremført den tanke, at et registreringssystem kunne ordnes på følgende måde:

Registret må føres som et for hele landet fælles navneregister, ordnet efter ophavs-mændenes navne, eventuelt med hver af grupperne: forfattere, komponister, kunstnere etc. for sig.

2. Registreringen bør belægges med en mindre afgift til dækning af omkostningerne ved registrets førelse, men det bør ikke have noget fiskalt formål iøvrigt.

3. Enhver ophavsmand skal kunne anmelde sit værk til registrering med den virkning, at han derved selv tilkendegiver, at han anser det for et beskyttet værk og agter at hævde sine rettigheder, ligesom han derigennem adviserer brugere af værket om, hvor de skal henvende sig for at erholde ret til at anvende værket. Dette vil ikke mindst have betydning for anonyme og pseudonyme værker. Derimod er der ingen pligt til registrering, sålænge ophavsretten befinder sig hos ophavsmanden selv.

4. Hvad *overdragelse* af ophavsrettigheder angår, tvinger registreringen parterne til at oprette en skriftlig overdragelseskontrakt med et nogenlunde koncist indhold, hvilket de danske delegerede kun anser for en fordel.

Registreringen har den virkning, at overdragelsen beskyttes mod enhver senere overgang til andre af den registrerede rettighed til det eller de i kontrakten omhandlede værker. Er overdragelsen ikke registreret, taber enhver nr. 1 sin ret overfor en senere godtroende erhverver nr. 2, derimod ikke overfor den erhverver, som kendte eller burde kende overdragelse nr. 1.

Registrering er således nødvendig ved de overdragelser, der går ud på en mere varig brug af værket, derimod ikke ved dem, der kun forudsætter en momentan brug eller brug uden eneret.

5. Registrering må med samme retsvirkning kræves ved enhver anden disposition, hvorved ophavsmanden er berøvet den fulde rådighed over værket, såsom pantsætning, umyndighed, bemyndigelse fra ophavsmanden til andre til at optræde på hans vegne ved dispositioner over eneretten, kreditorfølgning, i det omfang, hvori denne kan finde sted osv.

6. Ved ophavsrettens indehavers død skal der træffes bestemmelse om ophavsrettighedernes fordeling mellem arvingerne, og skifteretten skal påse, at oplysning herom meddeles registret.

7. Efter indholdet af Bernerkonventionens art. 4 kan registrering næppe kræves med hensyn til værker af fremmede statsborgere, hvilket i nogen grad svækker systemets effektivitet. Registrering måtte dog nok ved særlig overenskomst mellem de nordiske lande kunne gøres obligatorisk mellem disse, og en sådan overenskomst bør da afsluttes.

De øvrige nordiske landes delegerede har ikke tilsvarende erfaringer som de danske for, at et registreringssystem som det her skitserede er påkrævet og har derfor ikke fundet tiltrækkelig anledning til at gå ind for et system, der vil bebyrde omsætningen og overgangen af ophavsretten med de nævnte formalitetskrav. Under disse omstændigheder har den danske kommission afstået fra at udarbejde et egentligt udkast til lovregler desangående, men har villet nøjes med at pege på problemet, således som det er sket i den foranstående redegørelse.

2. Filmsrettighederne.

Fra forskellig side har der været fremført ønske om, at der i kommissionens lovudkast skulle optages nærmere detaljerede regler vedrørende de i tilknytning til filmsproduktionen og filmsfremførelsen opstående retsspørgsmål. Disse er tildels meget komplicerede, og der er en så stor økonomisk og kunstnerisk indsats knyttet til filmsproduktionen, at ordningen af retsbeskyttelsen og overdragelsesproblemerne er et spørgsmål af væsentlig betydning i det moderne samfund. Nyere ophavsretslove som den italienske og den østrigske indeholder derfor også en række detaljerede regler desangående, efter kommissionens mening dog tildels bygget på forkerte principer.

Efter de principer, der ligger til grund for nærværende lovudkast (se herom nærmere s. 74) har man imidlertid afstået fra at give sådanne detaljerede regler, men har indskrænket sig til at fastslå visse grundprinciper. Det er dog ikke alene ønsket om at tilvejebringe en kort, klar og overskuelig lovtæst, der har bevirket, at kommissionen indtager dette standpunkt. Begrundelsen er først og fremmest den, at forholdene indenfor de forskellige grene af filmproduktionen, ja endog fra den ene film til den anden, er så forskellige, at det vil være meget vanskeligt at skære det hele over een kam. Og såfremt mangelen på detaljerede enkeltregler bevirker, at de forskellige ophavsmænd, producenterne og deres organisationer derved tvinges til at løse problemerne gennem aftaler, — måske for en del kollektivt, for en del med hensyntagen til hver enkelt films specielle forhold, men alt dog under hensyntagen til lovens grundregler — da anser kommissionen kun dette for at være en fordel.

Imidlertid anser man det for hensigtsmæssigt her i motiverne at give en oversigt over de grundregler, som kommissionens lovudkast indeholder forsåvidt angår filmsproduktionen. Der må her sondres mellem ophavsretten til selve filmsværket som sådant og ophavsretten til de enkelte værker og præstationer, som indgår som et led i filmen.

a. *Ophavsretten til selve filmen.* En sådan ophavsret anerkender udkastet i § 1, ligesom de nordiske landes gældende ophavsretslove og Bernerkonventionen (art. 2 og 14) gør det. Det må her bemærkes, at når ophavsloven tillægger en frembringelse ophavsret, er det altid den *kunstneriske* indsats, der belønnes, aldrig den økonomiske. Indehaver af retten må derfor den eller de personer være, som skaber denne kunstneriske frembringelse, altså frembringer filmen som helhedsværk, som særlig, original frembringelse indenfor denne særlige form for åndsværksfrembringelser, som loven anser filmene for at være. Man må altså adskille denne indsats fra den skabende indsats, som de personer, der skaber de enkelte i filmen indkorporerede åndsværker, udøver, og man må ligeledes adskille den fra den økonomiske og praktiske indsats, som producenten udøver ved at stille optagelsen på benene og ved at fremstille filmen rent teknisk samt at placere og udspredde den. Denne indsats svarer nærmest til den, som forlæggeren præsterer, og må bedømmes på samme måde. Forlæggeren får aldrig original ophavsret, men kan erhverve den fra værkets skaber eller skabere, og det samme må gælde filmsproducenten. Dog bemærkes, at producenten har en *selvstændig* ret til at modsætte sig, at filmen eftergøres (og fremføres i radio, specielt fjernsyn) i medfør af nærværende udkasts § 45 (nugældende dansk lovs § 5), men her er efter udkastet *ikke* tale om *ophavsret*, men om en med ophavsret beslægtet ret, og en sådan kan meget vel tillægges den, der udfører en praktisk teknisk og økonomisk indsats (således som tilfældet også er med grammofoonfabrikanten efter § 45 og bladforetagender eller telegrambureauer efter § 44).

Ophavsretten til filmen tilkommer derimod den, der udøver den kunstneriske indsats med frembringelse af filmen som helhed, som selvstændigt „kunstværk“ (dette ord her taget i sin videste betydning). Dette vil formentlig normalt være filmens instruktør, men kan også være forfatteren af filmsmanuskriptet eller „drejebogen“, eventuelt disse i forening (jfr. udkastets § 6). Retten er en eneret, dels med hensyn til filmens gengivelse eller mangfoldiggørelse, dels med hensyn til dens offentlige fremførelse (udkastets § 2), alt med de i kapitel II angivne undtagelser. Denne eneret kan ophavsmanden eller ophavsmandene overdrage til andre, f. eks. producenten, men herved må iagttages lovens præceptive regler om overdragelse: ophavsmandens ret til navngivelse og til at modsætte sig kunstnerisk krænkende benyttelse af hans værk må således respekteres, jfr. § 3, (i 3. stk., er det angivet, i hvilket omfang han kan fraskrive sig retten hertil), og er der ikke sikret ham et rimeligt vederlag for overdragelsen af eneretten eller er der aftalt andre urimelige vilkår, vil aftalen eventuelt kunne kræves ændret af ophavsmanden i medfør af § 27.

b. *Ophavsretten eller retten til de enkelte værker og præstationer, der indgår i filmen.* Denne må respekteres, hvad enten det drejer sig om litterære eller dramatiske værker eller musikværker o. l., der i bearbejdet eller ubearbejdet skikkelse optages i filmen, eller det drejer sig om den ret, der i medfør af § 42 tilkommer de udøvende kunstnere.

Ophavsretten er både en ret for ophavsmanden til at modsætte sig, at hans værk overføres til filmsstrimmel og en ret til at modsætte sig, at værket gøres tilgængeligt for almenheden ved hjælp af denne filmsstrimmel (jfr. udkastets § 2, L. 1933 § 1. b og § 1. d. og Bernerkonventionen, art. 14, 1. stk. nr. 1 og 2, der alle sonderer mellem disse to særskilte former for rettigheder og tillægger ophavsmanden dem begge).

§ 42-retten er en ret for den udøvende kunstner til at modsætte sig, at hans præstation uden hans tilladelse optages på filmsstrimmel og en ret til at kræve en afgift, når præstationen ved hjælp af filmsstrimmelen gøres tilgængelig for almenheden.

Begge disse former for rettigheder kan af ophavsmanden eller den udøvende kunstner overdrages helt eller delvis til andre, herunder til producenten, men også for denne overdragelses vedkommende gælder lovens almindelige præceptive regler om overdragelse, således at frembringerens *droit moral* skal respekteres (bemærk § 3, 3. stk.) og at urimelige vilkår for overdragelsen kan kræves ændrede. Hertil kommer en særlig, for overdragelseskontrakter af denne art i nærværende udkast optaget regel, se § 39.

Kommissionen har i et tidligere udkast til loven optaget følgende regel: „Den, for hvis regning et filmværk er fremstillet, kan, hvis ikke andet er aftalt, udøve ophavsretten til værket på samtlige ophavsmænds vegne“. Reglen gjaldt således ikke blot for de her under afsnit b. omhandlede enkelt-ophavsmænds vedkommende, men også med hensyn til selve ophavsretten til filmen som sådan, den ret, der er omtalt under afsnit a. Det viste sig imidlertid, at denne regel, der var en af praktiske grunde påtænkt repræsentationsregel, der ikke *berøvede* ophavsmændenes deres ophavsret, men kun lod den repræsentere af producenten (med pligt til afregning med ophavsmanden) kunne misforstås, og da den tilmed stødte på den skarpeste modstand fra ophavsmændenes side, der hævdede, at de vedrørende disse rettigheder burde være repræsenteret ved deres organisationer (hvilket allerede nu i vidt omfang finder sted) og ikke af producenten, har man slettet den igen. Herimod har filmsproducenternes sagkyndige repræsentant protesteret, men kommissionen må efter nøje overvejelse finde, at det er rettest at henskyde hele dette spørgsmål til direkte forhandling mellem de interesserede parter og deres organisationer.

3. Spørgsmålet om en afgift på benyttelsen af værker efter ophavsrettens udløb.

Tanken om en sådan afgift til fordel for en offentlig fond til støtte af litteraturen og kunsten har i de senere år været fremme på forskellig måde.

I det af et udvalg med R. Knoph som formand udarbejdede lovudkast af 1925, der lå til grund for den norske åndsværkslov af 1930, var der optaget en bestemmelse, hvorefter eneretten til værkerne, når den normale 50 års periode var udløbet, gik over til staten (§ 14). Det økonomiske udbytte, som staten vandt ved at indtræde i ophavsretten, skulle indgå i et fond til fremme af den åndelige produktion (§ 31). Der forelå meget udførlige motiver til støtte for dette forslag, men det blev ikke optaget i loven i denne endelige skikkelse.

I Frankrig har talrige forslag i denne henseende i tidens løb set dagens lys. For kort tid siden er et forslag blevet vedtaget i Nationalforsamlingen, gående ud på at pålægge en 6 pct.s afgift på udgivelsen af al den gamle, ubeskyttede litteratur, når det ikke gælder udgivelse til undervisningsbrug. Af afgiften skal halvdelen gå til understøttelse af dårligt stillede forfattere og deres efterladte, den anden halvdel til litteraturens fremme. Forslaget blev forkastet af Republikens råd, så vidt vides nærmere på grund af, at man ikke bifaldt den form, tanken havde fået (bl. a. er det kritiseret, at ordningen alene skal gælde litteraturen og ikke musikken og kunsten), end fordi man ikke bifaldt selve ideen.

I Danmark har rigsdagskredse været interesseret i en lignende ordning. I den af folketingets udvalg under 5. april 1933 afgivne betænkning angående forslaget til den nye lov om forfatterret og kunstnerret er det af et flertal (udvalget med undtagelse af de konservative) henstillet, at der snarest foretages undersøgelser med en lovgivning for øje, hvorved staten efter udløbet af den for forfatteren (eller kunstneren) og hans arvinger anordnede beskyttelsesfrist sættes i stand til at kræve en nærmere fastlagt mindre afgift for den iøvrigt frie offentliggørelse af værkerne. Den ved disse afgifter opståede fond tænkes anvendt til fordel for åndslivet, bl. a. til understøttelser for forfattere og kunstnere. — Det er iøvrigt den danske kommissions medlemmer bekendt, at det konservative folkeparti senere har opgivet sin modstand mod indførelsen af dette institut.

Som det vil ses af foranstående kan denne tanke realiseres under to forskellige hovedformer. Man kan tænke sig en bestemt procentafgift fastsat i loven som betaling for den iøvrigt frie benyttelse af værkerne (altså en såkaldt „tvangslicensordning“ — se herom s. 97 — anvendt på dette område kaldet „domaine public payant“) eller man kan tænke sig eneretten bevaret, men overført til staten („domaine d'Etat“) og anvendt til fordel for forfatter- og kunstnerstanden som helhed.

Som det vil ses, går den af det danske folketingsudvalg ønskede ordning ud på en „domaine public payant“, medens det norske forslag af 1925 byggede på en „domaine d'Etat“.

Af den begrundelse, som den norske komite fremførte for at indføre en betaling for den „frie“ litteratur og for at vælge systemet „domaine d'Etat“ fremfor systemet med „domaine public payant“ skal anføres følgende:

Den norske komite mener at have fundet en form, som tilgodeser forfatterne og kunstnerne uden samtidig at frembyde så stærke betænkeligheder, at man fra et almindeligt samfundssynspunkt set må tage afstand fra den.

Den ordning, komitéen har foreslået, er, at ophavsretten, når der er gået 50 år siden ophavsmandens død, overføres til staten, som administrerer den under betryggende sagkyndig bistand. De midler, som herunder indkommer, afsættes til et fond, som anvendes

til fremme af kunst og litteratur, og til understøttelse for forfattere og kunstnere og deres efterladte. Komitéen fortsætter:

„Også økonomisk sett mener man at en ordning som den foreslåtte vil kaste rikere frukt til fordel for et åndslivets fond enn et hvilket som helst avgiftssystem vilde gjøre. Et så uelastisk system som dette med avgift, som nødvendigvis må skjære meget uensartede ting over en kam, er ganske ute av stand til å utnytte de økonomiske muligheter som de „fri“ ophavsrettigheter frembyr. Skal avgiften ikke virke rent prohibitivt på visse slags bøker og enda mere på visse slags kunstneriske reproduksjoner må den nemlig settes meget lavt.

Under en ordning av forholdet som den vi foreslår, vil avgiften — om man velger dette system — kunne avpasses efter de enkelte verker som det er tale om, og samtidig som man høster de gevinster som det frembyr sig anledning til, vil en overdreven avgift ikke hindre at verdifulde men ulønnsomme verker på ny blir gitt ut.

Den ubegrensede *elastisitet*, som udkastets system åpner mulighet for, under utøvelsen av statens rettigheter, avvebner likeledes de alvorligste av de innvendinger som har vært reist mot ethvert forsøk på å utvide forfatternes og kunstnernes rettigheter på „le domaine publics“ bekostning.

Først og fremst den at man derved fordyrer nasjonens klassiske verker til ubotelig skade for det store folks kulturutvikling. Dertil er først å svare at det ingenlunde er gitt at en forfatterrett på statens hånd vilde ha denne virkning. Man har i mange lande gjort den erfaring, at de verker, som faller i det fri, ikke nødvendigvis blir billigere i bokhandelen av den grunn. Denne ved første øjekast forbausende kjensgerning behøver visselig ikke ha sin eneste grunn der hvor f. eks. Marcel Plaisant søker den i sin motivering av sit forslag om „domaine public payant“, *Les nobles Illusions entretenues pour la plus vaste diffusion des chefs-d'oeuvres s'évanouissent devant les fermes desseins du négoce*. Årsaken kan simpelthen ligge deri at en forlegger kan legge sin produksjon sikrere og fordelaktigere an, når han vet sig å ha eneretten til et verk, enn når trykning av verket står åpen for alle. Selv om han derfor betaler et forfatterhonorar kan det alligevel godt hende at han kan fremstille hvert enkelt eksemplar av boken med mindre omkostninger enn om verket var fritt.

Dette viser imidlertid at en forstandig utnyttelse av statens forfatterrettigheter meget vel kan bringe penger i åndslivets fond, uten derfor å fordyre klassikerne med en øre. Men selv sagt må det sterkt understrekes, at staten må administrere sine rettigheter ikke bare med tanke på deres beste økonomiske utnyttelse, men med særlig henblikk til at samfundets almindelige kulturinteresser ikke lider skade. Hvis disse interesser krever det er det en given ting at det offentlige tillater offentliggjørelse af åndsverker uten betaling, og det bør heller ikke være uhørt at fondet direkte yder tilskudd til utgivelse av verdifulde verker, som ingen forlegger av økonomiske grunner tør innlate sig på å gi ut. Denne avpassning av utgivelsesvilkårene efter det enkelte tilfelles økonomiske og kulturelle art kan imidlertid ikke opnås ved et avgiftssystem, men alene når staten har selve ophavsretten i sin hånd.

Klassikerne behøver altså ikke å bli dyrere, og deres utbredelse mindre fordi ophavsretten til dem blir statens.

.....

Hvad det derimot med en viss rett kan innvendes mot utkastets forslag er, at hvis staten får ophavsretten til alle de åndsverker som ellers vilde ha falt i det fri, gir man den derved en farlig makt over nasjonens åndelige skatter, en makt som lett kan misbrukes i uberettigede *cen sur formåls* tjeneste. Dertil kommer ulempene ved det administrative appa-

rat som et fond til åndslivets fremme og til administrasjon av statens rettigheter må forutsette.

Heri ligger uten tvil skyggesiden ved utkastets forslag. Ikke så meget i nødvendigheten av et administrativt apparat — dettes utgifter forudsettes dekket av fondets midler. Derimot er det selvsagt i sig selv et onde at staten teoretisk iallfall, settes istand til å bestemme hvad det skal gjøres tilgjengelig for offentligheten og hvad ikke.

Faren ved en slik ordning må dog ikke overdrives. For det første forutsettes ordningen av statens rettigheter og fondets midler lagt i hendene på institusjoner hvor landets beste sakkundighet til enhver tid er samlet. Dernest er jo censurfaren som regel ikke særlig overhengende, når verkene har været fritt tilgjengelig for offentligheten mindst i 50 år. Og endelig vil sikkerlig et statsstyre, hvis det har vilje til å øve censur overfor åndslivet, og evne til å føre den igjennem overfor opinionen, alltid vite å finne midler til dette. Om et verk tillates offentliggjort eller ikke vil derfor ikke være avhengig av den ytre omstendighet, om staten er innehaver av forfatterretten.

Slik som utkastet tenker sig prinsippene for statens utøvelse av sine rettigheter kan det selvsagt ikke være tale om å gjøre uttømmende rede herfor i selve loven.

Komiteens flertall legger som nevnt den aller største vekt på at retsutøvelsen blir elastisk, uden tilbørlig hensyn til almenhetens kulturinteresser, fondets økonomi, og det enkelte tilfelles eiendommelighet. Men dette kan bare skje, hvis fondets styre har fri hender til å velge den form for å udnytte rettigheten som synes mest praktisk i det enkelte tilfelle. Innsikt heri kan alene erfaringen gi. De almindelige prinsipper for statens forvaltning av fondet, som man selvsagt trenger, bør derfor ikke finnes i selve forfatterloven, men bør gis i kongelig resolusjon, som jo lettere kan forandres og tilpasses efter forholdene“.

Inden for nærværende kommission har spørsmålet om indførelse af det her drøftede institut under den ene eller den anden form været indgående drøftet.

Imod indførelsen af det omhandlede institut er der anført navnlig, at det næppe ville indbringe så store beløb, at der var nogen rimelighed i af denne grund at etablere en sådan nyskabelse, som ikke — med undtagelse af Italien — kendes andre steder, at dets håndhævelse vil medføre omkostninger for det almene og vil fordyre udgivelsen af den klassiske litteratur, som i forvejen er en usikker eller tabgivende foranstaltning, at det kan medføre, at staten kommer til at udøve en vis censur, at der i virkeligheden er tale om en art specialbeskatning, som kan have uheldige bivirkninger, og at de moderne forfattere har den fordel at kunne behandle aktuelle emner, og at det er heldigt, at de klassiske værker som modstykke i konkurrencen er afgiftsfrie. Fra „brugernes“ side anførtes det, at såfremt disse ikke har de frie værker til rådighed, bliver de fuldstændig prisgivet forfatterernes og komponisternes krav.

Til fordel for ordningens indførelse anførtes navnlig, at institutet dog kan give visse indtægter til en fond til åndslivets fremme, eventuelt i forbindelse med andre indtægtskilder, og at det bevirker, at den gamle litteratur ikke kommer i en bedre konkurrencemæssig stilling end den nye litteratur. Og her må det bemærkes, at ikke mindst komponisterne finder, at de frie værker medfører en svær konkurrence for de moderne værker. Den nuværende ordning medfører, at værkerne ikke udgives i årene før forfatterrettens udløb. Med lave afgifter vil fordyrelsen blive betydningsløs, for teateropførelsernes vedkommende vil der overhovedet ingen fordyrelse af billetpriserne indtræde. Disse er i forvejen ens, hvad enten der opføres nye eller gamle stykker.

Til belysning af spørgsmålet, hvor store afgifter en sådan ordning kan tænkes at ville indbringe, har de danske delegerede foranstaltet et rundspørge blandt danske forlæggere om, hvilke værker af frie forfattere de har udgivet i årene 1937—41 incl. med angivelse af oplagets størrelse og bogens udsalgspris. På grund af besvarelsernes uensartethed kan oplysningerne ikke meddeles for hvert år for sig, der kan kun gives en samlet oversigt over hele 5-året, delt efter danske og udenlandske forfattere.

Rundspørget omfatter 46 forlag. Deraf har 9 forlag ikke besvaret forespørgslen og 25 forlag har meddelt, at de i det pågældende tidsrum ikke har udgivet bøger af frie forfattere.

For de øvrige forlag kan opstilles følgende oversigt, idet de angivne tal betyder den samlede udsalgspris for alle udgaver i 5-året, sammenlægning af oplagets størrelse, multipliceret med udsalgsprisen.

	Antal værker	Danske værker kr.	Udenlandske værker kr.
Gyldendal	38	605.825	
	8		296.280
Chr. Eriksen	4		49.000
P. Haase & søn	6	37.000	144.500
Jespersen og Pio	2	32.500	
	18		169.500
Martins forlag	2		46.950
Arnold Busck	2		370.000
Schultz	1		5.000
Athenæum	1	25.000	
	11		227.750
		700.325	1 308 980
Ialt			2 309 305

Til de indtægter, som udsendelsen af de omhandlede værker kunne tilføre et fond, kommer tillige indtægten ved opførelse af sceniske værker, udgivelse af musikværker og opførelse af sådanne m. v.

Som det samlede resultat af overvejelserne inden for kommissionen har de finske, norske og svenske delegerede indtaget det standpunkt, at der ikke bør optages regler om dette institut i nærværende lovforslag.

De danske delegerede har vedtaget ikke at optage nogen særbestemmelse desangående i lovudkastet, men dog at udtale, at de ser med nogen sympati på det norske forslag af 1925, der giver staten en egentlig eneret til værkerne efter den private beskyttelsesfrists udløb. Denne eneret kan overdrages til de forlag, der giver sig i kast med værkerne, og som således til gengæld for afgiften får den med eneretten følgende sikkerhed for ikke at komme ud for en konkurrerende udgave. Det bør måske i lovtæksten fastslås, at statens eneret kun må anvendes til at kræve en *lav* afgift, således at de populære udgaver af klassiske værker ikke bliver udsat for en fordyrelse af nogen betydning.

Såfremt den danske regering går ind for de her anførte tanker, kunne de måske realiseres i form af et særligt lovforslag, for ikke at sinke gennemførelsen af ophavsrets-

loven iøvrigt. Et sådant særligt lovforslag kunne eventuelt tillige indeholde den nedenfor under nr. 4 omhandlede afgift („droit de suite“). Begge afgifter kunne da kædes sammen i samme fond, eventuelt sammen med den allerede eksisterende „Dansk Forfatterfond“ (se om denne side 131).

4. Afgift til de bildende kunstnere ved senere overdragelser af deres værker („droit de suite“).

Tanken om at støtte de bildende kunstnere og deres efterladte, der ofte må kæmpe med trange økonomiske kår, gennem en afgift på salg af deres værker, er ikke ny. Den opstod allerede i Frankrig i årene før forrige verdenskrig, og den var navnlig inspireret af de mange tilfælde, hvor de kunstværker, som kunstnerne i deres unge dage havde måttet sælge til spotpriser, nu ved fornyede salg inden kunstnerens død eller dog medens hans uforsørgede arvinger levede, indbragte deres ejere kæmpesummer, medens kunstnerne eller arvingerne sultede. Man vedtog derfor i Frankrig i 1920 en lov om en omsætningsafgift på alle offentlige salg (auktionssalg) af kunstværker til fordel for kunstneren eller hans arvinger, så længe kunstnerretten varer. En tilsvarende lov, hvilende på det samme princip, gennemførtes i Belgien i 1921. Det norske lovudkast af 1925 indeholdt forslag om en omsætningsafgift, men det blev ikke gennemført i loven af 1930. Det lovudkast, der i Danmark i 1936 blev udarbejdet under *Vinding Kruses* ledelse, indeholdt også forslag om en omsætningsafgift. (Det blev udarbejdet af et underudvalg med højesteretssagfører *O. Bondo Svane* som formand). Endelig kan nævnes, at der ved en norsk lov af 4. november 1948 er gennemført en omsætningsafgift på offentlig salg af kunst, dog ikke til fordel for den enkelte kunstner, hvis kunstværk omsættes, men til fordel for kunstnerstanden og kunsten i det hele, altså ikke en egentlig droit de suite.

I Tjekslovakiet, Polen, Italien og Uruguay har man gennemført love om en værdistigningsafgift til fordel for kunstnerne. Det drejer sig til dels om meget komplicerede regler, som ikke hidtil har givet kunstnerne noget praktisk resultat. Efter oplysninger fra Tjekslovakiet, som den danske kommission ad diplomatisk vej har modtaget i september 1947, havde den tjekiske lov, som er af 24. november 1926, på dette tidspunkt endnu ikke givet kunstnerne noget som helst praktisk udbytte, men man påtænkte da at skabe en organisation, som kunne tage sig af sagen, idet man var klar over, at dette var den eneste praktikable udvej. Hvorledes det senere er gået, vides ikke.

I Bernerkonventionen 1948 er der under art. 14 bis optaget en — ikke obligatorisk — bestemmelse angående droit de suite.

I Danmark har indehaveren af det store kunstauktionsfirma „Winkel og Magnussen“ omdannet dette til et fond, og har samtidig bestemt, at der ved alle fremtidige salg skal ydes kunstnerne, hvis værker omsættes, en afgift på mindst 4 pct. Iøvrigt ønsker samtlige de danske kunstnerrepræsentanter, som kommissionen har været i forbindelse med, eenstemmigt og kraftigt en almindelig droit de suite gennemført. (Når dette måtte være sket, vil Winkel og Magnussens fonds midler blive brugt til andre kunstneriske formål). Også det kgl. Akademi for de skønne kunster støtter tanken. Den ønskes gennemført i den form, hvori den er skitseret af professor, dr. jur. *Torben Lund* i værket „Billedkunsten i retlig belysning“. Dette forslag deler sig i et udkast til lovregel, udkast til kgl. anordning og motiver. Da kunstnerne som nævnt indtrængende ønsker droit de suite gennemført i denne form, skal dette forslag her gengives:

Udkast til lovtækt:

§ 1.

„Ved ethvert salg eller anden overdragelse mod vederlag fra andre end kunstneren selv af malerier, skulpturværker, tegninger og andre grafiske arbejder til en pris af 100 kr. og derover erlægges en afgift på 5 pct. af overdragelsessummen til en kunstnerfond. Fondet udbetaler afgiften til kunstneren eller, for så vidt der ikke er forløbet over 50 år efter hans død, til hans arvinger.

§ 2.

Den kunstneren efter nærværende lov tilkommende ret til en afgift kan i hans levetid ikke overgå til andre, hverken ved retshandel eller ved tvangsfuldbyrdelse, og den tilkommer kunstneren (hans arvinger) uanset enhver stedfunden overdragelse af kunstnerretten til værket.

§ 3.

Afgiftspligten påhviler køberen, men sælgeren, køberen og den eventuelle mellemhandler er overfor fondet solidarisk ansvarlige for afgiftens erlæggelse.

§ 4.

Retten til at oppebære afgift i henhold til nærværende lov tilkommer kun danske statsborgere samt statsborgere fra lande, der i princippet yder danske statsborgere en tilsvarende beskyttelse, og den er afhængig af anmeldelse fra vedkommende kunstners side til fondet. Herom og iøvrigt om afgiftens indbetaling og fordeling i det hele gives de nærmere regler ved kgl. anordning.

§ 5.

Den, der køber et kunstværk uden at erlægge den i nærværende lov omhandlede afgift eller medvirker til et sådant køb, straffes, såfremt undladelsen skuldes forsæt eller uagtsomhed, med en fondet tilfældende bøde på mindst 10 gange den forskyldte afgift. I gentagelsestilfælde kan dog straf af hæfte bringes til anvendelse.

Udkast til kgl. anordning.

§ 1.

Det i lov om omsætningsafgift på kunstværker omhandlede kunstnerfond ledes af en bestyrelse bestående af en formand og 5 medlemmer, der udnævnes af undervisningsministeriet, således at de 3 af bestyrelsesmedlemmerne repræsenterer henholdsvis malerkunsten, billedhuggerkunsten og de grafiske kunstarter.

Fondet antager den fornødne medhjælp. Dets regnskabsår er statens finansår. Regnskabet for det forløbne år skal være afgivet til revision inden den 1. juli, og revisionen, der foretages ved undervisningsministeriets foranstaltning, skal være tilendebragt inden den 1. oktober s. å.

§ 2.

De kunstnere eller arvinger efter sådanne, der ønsker at oppebære de i nævnte lovbestemmelse omhandlede afgifter, skal derom gøre anmeldelse til fondet på særlige af fondet dertil indrettede blanketter. Ligeledes skal enhver adresseforandring eller efter kunstnerens død overgang af retten til andre berettigede anmeldes til fondet.

§ 3.

Den, der mod vederlag erhverver et af de i loven nævnte kunstværker, skal til kunstnerfondet indbetale en afgift på 5 pct. af vederlaget. Afgiften kan indbetales på postgiroblanketter, der udleveres hos alle autoriserede stempelpapirforhandlere.

Ved indbetalingen skal navnet på den kunstner, der har skabt det omsatte kunstværk, angives så udførligt som muligt.

Afgiften skal indsendes senest 8 dage efter vederlagets erlæggelse.

Udgør afgiften under 5 kr., bortfalder den.

§ 4.

Fondet fører en konto for hver af de til det anmeldte kunstnere (arvinger), og på denne konto bogføres straks enhver indbetaling, der vedrører den pågældende kontohaver.

Ved regnskabsårets slutning udbetales de i årets løb på kontoen indgåede beløb til kunstneren (arvingerne), med fradrag af vedkommendes eventuelle andel i administrationsomkostningerne, såfremt disse ikke kan dækkes af de i § 5 omhandlede midler.

§ 5.

Fondet beholder selv følgende afgifter:

- 1) Afgifter for de danske og udenlandske kunstnere (og deres arvinger), der er berettigede til at oppebære afgift, men som ikke har indgivet fyldestgørende anmeldelse til fondet.
- 2) Afgifter for de udenlandske kunstnere (og deres arvinger), som ikke er berettigede til at oppebære afgiften i medfør af lovens § 4.
- 3) Afgifter for alle kunstværker, hvis skabere ved regnskabsårets udløb har været døde i 50 år eller derover.
- 4) Afgifter for omsætningen af de kunstværker, hvis skabere er ubekendte.
- 5) Bøder, der idømmes i henhold til lovens § 5.

§ 6.

Af de midler, som fondet beholder i henhold til § 5, afholdes først fondets fornødne administrationsudgifter. Den øvrige del af midlerne kan, i det omfang, hvori henlæggelser efter bestyrelsens skøn ikke er ønskelige, anvendes til støtte for dansk bildende kunst, herunder til understøttelse af trængende kunstnere og disses efterladte, såfremt de efter bestyrelsens skøn ikke i medfør af de foranstående regler oppebærer beløb, der forholds- mæssigt svarer til deres betydning som kunstnere.

Motiver til foranstående forslag.

Forslaget hviler på følgende betragtninger:

Ejeren af *et eksemplar af et kunstværk* må i et vist omfang i sine dispositioner tage hensyn til den omstændighed, at der ved siden af hans materielle ejendomsret til dette består en åndelig ejendomsret til værket, som — i mangel af modstående aftale — stadig tilkommer kunstneren, jfr. forfatter- og kunstnerlovens § 27, 2. stk. Det er således af højesteret, endog inden tilkomsten af de nye droit moral bestemmelser i loven, antaget, at ejeren ikke kan forandre et maleri ved overmaling af dele af dette, jfr. U. f. R. 1932, p. 702.

Det klassiske hovedindhold af kunstnerretten er dog kunstnerens ret til at mod-sætte sig, at der uden aftale med ham spredes kendskab til værket til nye kredse gennem *gengivelser af kunstværker*. I Danmark er retten, modsat andre lande, indskrænket derhen, at den kun gælder i tilfælde af offentliggørelse.

Når et kunstværk overdrages, sker der det, at det forlader den kreds, hvor det hidtil har hørt hjemme, og bliver placeret *i en ny kreds*, hvor nye mennesker, erhververen og hans familie- og bekendtskabskreds, får lejlighed til at stifte bekendtskab med det og nyde dets indhold. Her er altså ikke tale om, at kendskab til værket spredes til nye kredse gennem gengivelser af kunstværket, men derimod gennem *selve dette*. At kunstnerretten manifesterer sig over for selve hovedeksemplaret af kunstværket, er nu ikke noget principielt nyt, der kan i så henseende henvises til den ovenfor allerede nævnte danske højesteretsdom samt til en meget omtalt tysk R. G. dom fra 1913, hvor det blev fastslået, at ejeren af et kunstværk, der var fast anbragt indvendigt i hans hus, ikke var berettiget til at forandre dette uden kunstnerens samtykke. R. G. lagde i sine motiver netop vægt på det indtryk, som ejerens bekendtskabskreds under deres besøg i huset ville få af det gennem delvis overmaling forringede billede. Det må også erindres, at den danske lovs § 24 udtrykkelig fastslår, at beskyttelsens indhold ikke blot — f. eks. i modsætning til den svenske lov — vedrører gengivelser af kunstværket, men også selve dette.

I konsekvens af denne tankegang må det anses for stemmende med kunstnerretlige synspunkter at belægge overdragelsen af et kunstværk fra den ene til den anden kreds af iagttagere med en afgift til fordel for kunstneren eller kunstnerstanden. Disse betragtninger fører til anerkendelsen af *omsætningsafgiften* som det principielt rigtige. En *værdistigningsafgift* må hvile på andre synspunkter, og den har i praksis vist sig meget vanskelig gennemførlig, jfr. de meget upraktiske lovbestemmelser i Tjekoslovakiet (lov af 24. november 1926 § 35) og i Polen (lov af 22. marts 1935 art. 29), og de meget indviklede, helt nye lovbestemmelser i den italienske lov af 22. april 1941, art. 144—55. Ingen af disse lovbestemmelser friater til efterligning.

I Frankrig og Belgien, hvor man har haft denne omsætningsafgift siden 1920—21, har den i tidens løb, bortset fra enkelte kunstnere, der har oppebåret betydelige beløb, kun givet ret små midler. Dette må sikkert ses i sammenhæng med, at afgiften i disse lande kun skal erlægges ved kunstværkernes salg på auktion. I nærværende forslag er *ethvert salg* eller anden overdragelse mod vederlag belagt med afgiften, og der vil da kunne indvindes ikke ubetydelige beløb. Dette må anses for *principielt rigtigt*, men forudsætter, 1) at *indbetalingsystemet* gøres så *let og praktisk* som muligt for de afgiftspligtige (se anordningens § 3) og 2) at der fastsættes *straffebestemmelser* for indbetalingens undladelse (se lovudkastets § 5).

Der er i forslaget bortset fra alle salgssummer på under 100 kr. for at undgå administration med rene småsummer, men dette betyder, at mange arbejder inden for den grafiske kunst unddrages afgiften. Dette kan dog nok forsvares under hensyn til, at det her drejer sig om værker, der fremstilles i større mængde.

Alle værker, der foruden et kunstnerisk tillige har et rent praktisk formål, er udelukkede fra omsætningsafgiften, altså værker inden for kunstindustri, kunsthåndværk og arkitektur, allerede af den grund, at her en ubestemt del af købesummen erlægges som betaling for genstandens rent praktiske brugsværdi, og denne del af købesummen er det ikke begrundet at belægge med omsætningsafgift til fordel for kunstneren. Der kan iøvrigt også fremføres andre betragtninger til forsvar for at udelade disse genstande.

Det må anses for nødvendigt at fastslå, at retten tilkommer kunstneren uanset enhver tidligere overdragelse af den kunstneriske ejendomsret til værket. De franske og belgiske love indeholder også en sådan bestemmelse, men efter polsk og italiensk mønster er der tillige optaget en bestemmelse om, at kunstneren overhovedet ikke kan overdrage retten til denne afgift til andre. Da formålet med det nye retsinstitut er at understøtte kunstneren og sikre ham en fast indtægt af hans produktion, er det sikkert nødvendigt at forhindre, at han sælger sin fremtidige ret på dette område på et tidspunkt, hvor han er i bekneb. Da disse rent personlige hensyn ikke med helt samme vægt gør sig gældende over for arvingerne, er denne i kontraktfrihedens grundsætning ret indgribende bestemmelse kun foreslået gjort gældende i kunstnerens levetid. Efter hans død må de sædvanlige i forfatter- og kunstnerloven gældende regler om overdragelse og tvangsfuldbyrdelse være bestemmende.

I konsekvens af den teoretiske begrundelse for den foreslåede afgift er der indsat den bestemmelse, at det er *køberen*, hvem afgiftens udredelse primært påhviler.

Efter fransk og belgisk mønster gælder retten kun for hjemlandets borgere samt for borgere fra lande, der i princippet yder hjemlandets borgere samme beskyttelse.*)

Om straffebestemmelsernes nødvendighed er talt foran. I lighed med reglerne i de nye danske patent- og mønsterretslove er der foreslået adgang til idømmelse af hæftestraf i gentagelsestilfælde.

Iøvrigt foreslås hele opkrævningen lagt i hænderne på et kunstnerfond. Om dets bestyrelse og de nærmere regler for opkrævningen og fordelingen af beløbene henvises til udkastet til kgl. anordning.

Lovens ikrafttræden må, da der kræves visse praktiske forberedelser efter dens vedtagelse, sættes til et tidspunkt af i hvert fald 3 måneder efter vedtagelsen.

Inden for nærværende kommission har stemningen været delt. De danske delegeredes stilling er angivet ovenfor. Den norske delegerede, højesteretsdommer *Fougner*, ønsker at anbefale indførelsen af en droit de suite som en værdistigningsafgift, medens den anden norske delegerede og de svenske og finske delegerede ikke mener at kunne støtte tanken, bl. a. fordi erfaringerne fra Frankrig og Belgien, hvor der som tidligere nævnt findes en omsætningsafgift på auktionssalg, går ud på, at den kun indbringer forholdsvis små beløb, og de ikke mener, at man også bør belaste de private salg med en droit de suite, lige som de — for Finland og Sveriges vedkommende — ikke har fået det indtryk, at der er almindelig stemning i disse lande, end ikke i disses kunstnerkredse, for tankens gennemførelse.

Der er herefter ikke optaget nogen lovtækt vedrørende droit de suite i selve udkastet, men den danske kommission skal anbefale, at dette institut gennemføres i form af en særlig lov efter foranstående udkast, eventuelt i forbindelse med en afgift på den gamle litteratur, musik og kunst som under punkt 3 foreslået („domaine d'Etat“).

5. Særstilling for radioen.

I Bernerkonventionen 1928 blev der optaget en ny art. 11 bis angående de litterære og kunstneriske værkers beskyttelse mod udsendelse i radio. Den havde følgende ordlyd: „Forfattere af litterære og kunstneriske værker har udelukkende ret til at tillade offentliggørelsen af deres værker ved radiospredning.

*) Se også Bernerkonvention 1948 art. 14 bis (nærværende betænkning side 52).

Det forbeholdes unionslandenes indre lovgivninger at fastsætte betingelserne for udøvelsen af den i foregående stykke omhandlede ret, men disse betingelser er nøje begrænsede til det pågældende land, der har fastsat dem. De kan i iutet tilfælde gøre indgreb i forfatterens personlige ret (droit moral) eller i den ham tilkommende ret til at erholde en retfærdig godtgørelse, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af den dertil kompetente myndighed“.

Dette betød altså, at de enkelte landes lovgivninger havde adgang til, men ikke behøvede, at konvertere ophavsmændenes eneret til en tvangslicensordning (se s. 97) for så vidt angik radiospredning. Det var iøvrigt udtalt i den udvalgsbetænkning, der lå til grund for den pågældende artikel, at det var forudsætningen, at man ikke skred til denne udvej undtagen i de tilfælde, hvor nødvendigheden heraf var konstateret i selve det pågældende land.

I de danske, finske og svenske love gennemførtes ingen sådan tvangslicensordning. Derimod fik den norske lov af 1930 på dette punkt følgende indhold: „Når 1 år er gått siden et verk kom ut, kan vedkommende departement, under iakttagelse af reglerne i § 13 siste avsnitt (droit moral), gi tillatelse til dets offentliggjørelse gjennom kringkasting, dersom ophavsmann og kringkasting-selskap ikke blir enig herom. Departementet fastsetter i så fall det honorar ophavsmannen har krav på. Departementet skal for dramatiske verkers og større musikkverkens vedkommende ikke gi den her nævnte tillatelse, medmindre verket har været opført, for dramatiske verkers vedkommende her i landet“.

Det danske radioråd har ønsket, at der i den nye lov om ophavsret optages følgende bestemmelse:

„Statsradiofonien har ret til for sin programvirksomhed at anvende litterære værker og musikværker, som på anden måde er gjort tilgængelige for offentligheden, og som ikke er dramatiske eller musikdramatiske værker.

Sålænge ophavsmanden lever, har statsradiofonien pligt til at respektere hans ønske om ikke at bruge hans produktion eller dele af denne.

Ophavsmanden har krav på en rimelig godtgørelse, som, hvis radiofonien og ophavsmanden ikke kan blive enige om dennes størrelse, fastsættes af undervisningsministeriet“.

Det siges i radiorådets henvendelse, at der på grund af den generelle aftale, radioen har med Dansk Forfatterforening, normalt ingen vanskeligheder er med foreningens medlemmer, men dels er der forfattere, der står uden for foreningen, og dels er der arvingerne. Man finder det særligt urimeligt, at en arving skal kunne forhindre radiofonien i at anvende et allerede offentliggjort værk, som måske netop kan være af stor betydning for en vigtig radioudsendelse.

Man anser det for rimeligt at respektere ophavsmandens udelukkende ret, sålænge han lever, og ligeledes mener man at burde undtage dramatiske værker under hensyn til den store økonomiske betydning, det uimodsigeligt kan have, hvis radiofonien udsender et dramatisk værk, som måske ellers kunne blive placeret til dramatisk opførelse. —

Kommissionen har ikke i sit lovudkast optaget nogen regel som den af statsradiofonien (og de øvrige nordiske radiofoniinstitutioner) ønskede. Man har fundet, at den trods alt betyder et for kraftigt indgreb i ophavsmændenes dispositionsfrihed, og noget stort behov for en sådan regel skønnes ikke at foreligge (jfr. forudsætningen om et sådant behovs eksistens som betingelse for anvendelsen af Bernerkonventionens regel); den nugældende norske tvangslicensregel har ikke været anvendt en eneste gang i de 19 år, den har eksisteret.

Kommissionens tilbageværende danske medlem skal dog udtale, at han ikke anser den af radiofonien begærede ret moderate regel som særlig skadelig for ophavsmændenes interesser og derfor ikke vil finde det betænkeligt, om den optages i loven. Forudsætningen må dog være, at ophavsmanden ikke inden sin død har forbudt en sådan anvendelse af sit værk efter sin død.

Reglen kunne da optages som et 2. stykke i § 20 og gives følgende ordlyd:

„Efter ophavsmandens død kan statsradiofonien, medmindre ophavsmanden efter reglerne i § 28, 2. stk. har nedlagt forbud derimod, udsende litterære og musikalske værker, som ikke er dramatiske eller musikdramatiske værker. De således udsendte værker kan gøres tilgængelige for almenheden ved hjælp af højtaler. Ophavsmanden har krav på vederlag“. I opregningen i § 49 måtte da § 20 medtages. Det er en selvfølge, at ophavsmandens droit moral skal respekteres.

6. Retten til „eget billede“.

I § 27, 2. stk. i L. 1933 hedder det, at den ret til offentliggørelse af gengivelser af kunstværker, der tilkommer kunstneren selv efter en overdragelse af selve kunstværket, dog ikke ved portrætter og portrætbuster kan udøves uden samtykke af den portrætterede, eller, hvis de er bestilt af den portrætteredes ægtefælle, børn, forældre, adoptivforældre eller søskende, da af bestillerne. Ligeledes siges det i 3. stykke, at hvis den portrætterede er død, udøves den ham tillagte ret af hans efterlevende ægtefælle, børn, forældre, adoptivforældre eller søskende i den angivne rækkefølge.

Den norske lov har i § 12 en regel om det samme forhold, men dog en mere enkel regel. „Ophavsmanden er avskåret fra å gjøre bruk av sin rett ved bestilte gjengivelser av en annens person, når ikke, foruten den avbildedes, også bestillerens samtykke er innhentet“. Også den finske og svenske lov har regler om dette emne.

Tilsvarende regler er ikke optaget i nærværende forslag. Forholdene ligger i de enkelte tilfælde så forskelligt, at det er meget vanskeligt at opstille regler, der virker retfærdigt i alle tilfælde. Når det drejer sig om *bestilte* portrætter, vil der jo kunne træffes aftaler angående spørgsmålet om offentliggørelse, og selv om ingen aftale er truffet, kan der meget vel i hele retsforholdet ligge en forudsætning om, at kunstneren ikke må offentliggøre portrættet uden den portrætteredes, eventuelt efter hans død hans nærmestes eller bestillerens samtykke. Snarere kunne der være grund til en beskyttelsesregel til fordel for den person, som uden sit samtykke bliver portrætteret. Men en generel regel om ret til forbud fra den afbildede persons side kan man næppe have. Det er vel den almindelige opfattelse, at f. eks. pressen må have ret til at bringe karrikaturer. Dette viser bedst, hvor vanskeligt emnet er, og man må formentlig lade sig nøje med lovgivningens almindelige regler om beskyttelse for privatlivets fred.

7. Forældelsesregler.

I den danske L. 1933 findes en regel, der går ud på, at søgsmål angående straf og erstatning må være anlagt inden 1 år efter, at retskrænkelsen er kommet til den forurettedes kundskab. Straffesøgsmål må iøvrigt være anlagt inden 2 år efter at den ulovlige handling er foretaget, og erstatningsøgsmål inden 3 år. Derimod kan søgsmål angående udlevering eller tilintetgørelse af materialer og eksemplarer anlægges, så længe eksemplarerne eller materialet findes her i riget og ophavsretten endnu består.

Disse regler er ikke optaget i det nye udkast. Man har ment det rigtigt, at der ikke her på dette område gælder særlige forældelsesfrister, men må henvise til de almindelige frister. Dette vil sige, at man for så vidt angår erstatningssøgsmål må anvende den almindelige 5 års forældelsesfrist i lov om forældelse af 22. december 1908 § 1 nr. 5 med de i forældelsesloven optagne mere nuancerede regler for, hvornår forældelsesfristen begynder at løbe. Dette må afgjort siges at være en forbedring. For straffesøgsmåls vedkommende må man derimod anvende reglen i straffelovens § 29, 1. stykke: „Adgang til privat påtale og til at begære offentlig påtale bortfalder, når påtale ikke er sket eller begæring fremsat inden 3 måneder, efter at den berettigede er kommet til kundskab om (forbrydelsen og) gerningsmanden“. Fristen var efter den gamle straffelov 1 år, ligesom i forfatterloven, men den blev ved L. 1930 forkortet til den nu gældende 3 måneder. Denne forkortelse har navnlig henblik på en vis begrænsning i adgangen til at holde trusler om injuriersøgsmål løbende. Den er vistnok på dette område meget gavnlig, men det er et spørgsmål, om den ikke for ophavsretskrænkelser er for kort, og om det ikke ville være mere hensigtsmæssigt her at beholde den hidtil gældende regel, dog således at fristen regnes fra det øjeblik, hvor den forurettede har fået kundskab om gerningsmanden, lige som i straffeloven.

Den nu gældende absolutte forældelsesregel i straffesøgsmål på 2 år fra det øjeblik, da handlingen blev begået, svarer til straffelovens § 93 og er derfor overflødig.

Ligeledes må den i lov 1933 optagne regel om, at udleverings- og tilintetgørelseskravet ikke forældes, anses for selvfølgelig og er derfor ikke gentaget i nærværende lovudkast.

Bemærkninger til de enkelte lovparagraffer i det danske lovudkast.

1. k a p i t e l.

Ophavsrettens genstand og indhold.

§ 1.

Ophavsrettens subjekt og genstand.

I denne paragraf gives der regler om rettens subjekt og genstand, altså om *hvem* beskyttelsen tilkommer og *hvilke værker*, der kommer i betragtning.

Medens den nugældende danske lov (L. 1933) i sine paragraffer 1 og 2 angiver forskellige former for værker, som omfattes af loven, og på denne måde afgrænser kredsen af beskyttede værker på forfatterrettens område, hvorimod kredsen af beskyttede værker inden for billedkunstens område defineres mere generelt i § 24, har man i nærværende udkast efter Bernerkonventionens mønster angivet lovens område på den måde, at den omfatter enhver frembringelse på det litterære og kunstneriske område, under forudsætning af, at en sådan frembringelse kan betegnes som et *værk*. Heri ligger kravet om en vis nyhed og selvstændighed. Kun, hvor der er tale om en virkelig *frembringelse*, idet der skabes noget *nyt*, tillægger loven denne nyskabelse den i loven nærmere angivne beskyttelse, og kun, hvor det drejer sig om en frembringelse, der er af en så selvstændig natur, at den med rette fortjener betegnelsen „værk“, er der tilstrækkelig grund til at udstyre frembringeren med de beføjelser, som loven giver anvisning på.

I kravet om selvstændighed ligger der derimod ikke noget krav om en særlig litterær eller kunstnerisk kvalitet, lige som der ikke stilles noget krav til værkets omfang eller til dets formål. Således er også litterære eller kunstneriske værker med rent praktiske formål genstand for ophavsret. Derimod omfatter nærværende paragraf kun de egentlige førstehåndsarbejder, hvorimod „andehåndsarbejderne“, bearbejdelser af bestående værker, beskyttes efter § 4. I en særlig paragraf findes ligeledes behandlet de frembringelser, der består i at samle og opstille litterære eller kunstneriske værker, se § 5.

Endelig er der i nærværende lovudkast medtaget — men dog udskilt til særskilt behandling — en række frembringelser, som ikke egentlig kan karakteriseres som litterære eller kunstneriske, men som dog frembyder et sådant slægtskab med disse, at kommissionen har fundet anledning til at udarbejde forslag til visse beskyttelsesregler også for disse, se herom kapitel V.

I Bernerkonventionens art. 2 siges det, at udtrykkene „litterære og kunstneriske værker“ omfatter enhver frembringelse på det litterære, videnskabelige og kunstneriske område, uanset udtryksmåden eller udtryksformen. Fra visse sider er der fremsat ønske over for kommissionen om, at dens lovudkast også ved siden af de litterære og kunstneriske frembringelser skulle nævne de *videnskabelige*. Hertil er der dog efter kommissionens mening ikke tilstrækkelig grund. Kommissionens forslag tilsigter ikke nogen stillingtagen til spørgsmålet om en eventuel beskyttelse for selve den videnskabelige opdagelse som sådan. En sådan beskyttelse måtte, såfremt den skulle indføres, i hvert fald gennemføres efter væsentlig andre synspunkter end dem, der må være gældende inden for ophavsretslovgivningen. Såfremt derimod den videnskabelige produktion nedfælder sig i et skriftligt arbejde eller et mundtlig foredrag, kan der gives beskyttelse for denne produktion efter reglerne for litterære værker. Dette begreb omfatter nemlig ikke blot værker inden for skønlitteraturen og digtekunsten, men også alt, hvad der falder ind under begrebet faglitteratur i videste forstand, herunder den videnskabelige litteratur. Og såfremt endvidere den videnskabelige produktion giver sig andet synligt udtryk, nemlig som et grafisk arbejde (kort, tegninger, kurver o. l.) eller som et plastisk arbejde (modeller), er der også anledning til efter ophavsrettens regler at give beskyttelse for sådanne frembringelser. Hertil sigter udkastets andet stykke i paragraf 1.

For at lette tilegnelsen af denne grundlæggende paragrafs hovedindhold har kommissionen imidlertid i teksten indføjet en oversigt over vigtige former af litterær og kunstnerisk produktion, som omfattes af ophavsretsbeskyttelsen, nemlig „skrift, tale, musikværker, sceneværker, filmværker, billedkunst, bygningskunst, brugskunst“. Denne opregning er dog, som det vil ses af teksten, alene tænkt som en eksemplifikation, idet beskyttelsen gives til litterære og kunstneriske værker uanset hvilken form de fremtræder under.

Angående de enkelte hovedformer af værker, der er særskilt nævnt i lovudkastet, skal nogle bemærkninger gøres.

Skrift og tale. Loven beskytter alle nye og selvstændige værker, som er udtrykte ved sprogets hjælp. Som oven for bemærket er det ligegyldigt, om det drejer sig om skønlitteratur eller faglitteratur, og det spiller heller ingen rolle, om værket over for omverdenen er givet til kende i skriftlig eller blot i mundtlig form. Der er her fuld overensstemmelse med den nugældende retstilstand, se L. 1933 § 1.

Musikværker. Loven beskytter alle kompositioner og melodier, uanset om disse foreligger skriftligt nedfældede i nodeform eller om de — undtagelsesvis — blot er bragt til omverdenens kundskab alene ved en umiddelbar udførelse (f. eks. improvisationer). Også på dette punkt er der fuld overensstemmelse med den nugældende lovgivning, se L. 1933 § 2. b.

Scenewærker. De dramatiske værker (skuespil o. l.) og de dramatisk-musikalske værker, hvor musik kombineres med ord, f. eks. operaer, operetter, revuer o. l., er ikke direkte nævnt i L. 1933 §§ 1 og 2, der angiver kredsen af beskyttede værker. At det dog har været lovens mening, at også disse skulle nyde beskyttelse, ses bl. a. af dens §§ 7 og 10, hvor disse værker nævnes i specielle forbindelser, og er iøvrigt fast praksis i Danmark lige som i de øvrige nordiske lande. Derimod er visse specielle former for scenewærker udtrykkelig nævnt i § 2, nemlig „balletter, pantomimer og andre værker i den stumme kunsts form“. I nærværende lovudkast er anvendt det samlede udtryk „scenewærk“ og der er hermed tænkt på alle former for værker, der er bestemt til fremførelse på en scene, herunder

alle de i det foregående nævnte. Om beskyttelse for en særpræget *sceneinstruktion* som sådan se bemærkningerne ad § 4.

Filmsværker. At der tilkommer filmsværker som sådanne en selvstændig ophavsretlig beskyttelse, er fastslået i såvel den norske som den finske og svenske nugældende lov, der alle taler om beskyttelse for „kinematografiske værker“. En tilsvarende beskyttelse må også den nugældende danske lov (L. 1933) antages at indeholde, selv om det er knapt så klart udtrykt som i de øvrige nordiske landes love (§ 2. a. taler om „værker i de stumme kunsts form“, jfr. også § 17, 2. stk.). Iøvrigt kræver Bernerkonventionen en beskyttelse for filmsværkerne, idet art. 14, 2. stk. i konventionen 1928 udtaler, at de kinematografiske frembringelser nyder beskyttelse som litterære og kunstneriske værker, når frembringeren har givet værket en original karakter. Hvis dette ikke er tilfældet, beskyttes de som fotografiske arbejder. Også efter konventionen 1948 beskyttes den kinematografiske frembringelse som et originalt værk. Om de problemer, der opstår i sammenhæng med udøvelsen af ophavsretten til filmen henvises til indledningens afsnit om filmsrettighederne (s. 78—79).

Billedkunst. Herunder beskyttes, på samme måde som i nugældende ret, ikke blot alle selvstændige kunstneriske frembringelser, som alene har æstetiske eller kunstneriske formål, men også sådanne frembringelser, som tilsigter at tilfredsstille både kunstneriske og rent praktiske behov, altså værker af brugskunst og bygningskunst. Disse sidste vil blive gjort til genstand for selvstændig gennemgang nedenfor. Blandt de „rene“ kunstværker, som loven tager sigte på, kan anføres objekter som de i den nugældende norske lovs § 2 udtrykkelig nævnte: malerier, tegninger, raderinger, litografier, træsnit og lignende værker og skulptur af enhver art. Men selvfølgelig er denne opregning ikke udtømmende, og lovens princip er, som det også direkte udtales i lovteksten, tværtimod det, at den beskytter enhver kunstnerisk frembringelse, uanset under hvilken form den fremtræder. Rent eksempelvis kan anføres, at loven vil yde beskyttelse for kunstneriske frembringelser, hvor der anvendes materiale som sten (mosaiker), farvet glas (glasmalerier) eller tøj (gobeliner). Heri er der imidlertid intet nyt i forhold til den nugældende retstilstand.

Arkitektoniske værker. Efter lovudkastet gives der — ganske på samme måde som efter den nugældende lovgivning, jfr. L. 1933 § 24, 2. stk. — beskyttelse for bygningsværker under forudsætning af, at disse kan betegnes som kunstneriske værker. Det er således ikke alle bygninger, der omfattes af lovens beskyttelsesregler, men kun sådanne, som rummer et originalt kunstnerisk element. Dette kan omfatte hele værket eller kun en del af bygningsværket, f. eks. et portparti eller en indre kunstnerisk udsmykning af et rum. Lovudkastet sonderer ikke, som den nugældende lov, mellem en kunstneret til bygningstegningerne og en kunstneret til selve bygningen. Det er nemlig alligevel egentlig ikke bygningen eller tegningerne, men derimod det immaterielle åndsværk, som såvel bygning som tegninger repræsenterer, der må betragtes som beskyttelsens egentlige objekt.

Den omstændighed, at de arkitektoniske værker foruden deres eventuelle kunstneriske formål tillige opfylder visse praktiske formål (som vel endog oftest vil være deres hovedøjemed) gør dog visse særregler nødvendige, se herom nærværende udkasts § 11, 2. stk., § 12, § 23, 3. stk. og § 54, 4. stk.

Brugskunst (kunstindustri og kunsthåndværk). Også praktiske brugsgenstande på løsøreområdet, som ved udformningen har fået et særligt kunstnerisk tilsnit, beskyttes

på samme måde som egentlige kunstværker. De oven for med hensyn til bygningskunst fremsatte bemærkninger har i det hele også gyldighed for brugskunst. Heller ikke her er det genstanden som sådan, eller de tegninger eller modeller, efter hvilke den er fremstillet, der er det egentlige objekt for beskyttelsen, men derimod den åndelige frembringelse, som disse genstande, tegninger eller modeller er det ydre, synlige udtryk for, og det er derfor ikke nødvendigt, som den gældende danske kunstnerretslov gør det (L. 1933 § 24, 3. stk.), at sondre mellem forbillederne og de på grundlag af disse frembragte genstande.

I § 10 i nærværende udkast er det fastsat, at beskyttelse efter loven om mønstre ikke udelukker ophavsret. Den pågældende lov er lovbekendtgørelse nr. 193 af 1. september 1936. Her gives en beskyttelse for forbilleder for industrifrembringelsers ydre udstyr og ydre skikkelse. Beskyttelsen er dog afhængig af registrering og er væsentlig mere kortvarig end kunstnerretsbeskyttelsen, idet den højst kan udstrækkes til 15 år efter anmeldelsen. Da det såvel efter ophavsretsloven som efter mønsterloven bl. a. er industrifrembringelsers *ydre skikkelse*, som beskyttes, er en afgrænsning nødvendig, navnlig da det er almindeligt anerkendt, at mønsterbeskyttelsen omfatter de såkaldte smagsmønstre, hvor mønstrets særpræg beror på en vis smagsmæssig virkning. Ophavsretsbeskyttelsen må derfor være indskrænket til at omfatte de produkter, som — udover at opfylde et praktisk formål (f. eks. at tjene som spiseredskaber, som bohaver e. l.) tillige har et egentlig kunstnerisk særpræg, medens smagsmønstrebeskyttelsens eneområde bliver de praktiske brugsgenstande, uden at man kan betegne dem som udtryk for en virkelig kunstnerisk indsats. Derimod ville det være urigtigt at lægge vægt på, om det praktiske eller det kunstneriske formål er hovedsagen, således at ophavsretsbeskyttelsen skulle være forbeholdt værker, hvor det kunstneriske formål er det dominerende, medens det brugsmæssige i forhold hertil er noget subsidiært.

Den her angivne afgrænsning svarer i det store og hele til dansk rets nuværende stilling. Efter at en mønsterbeskyttelse, i alt væsentligt svarende til den efter 1936-loven gældende, var blevet indført ved lov nr. 107 af 1. april 1905, blev det ved en ændring af den dagældende lov om forfatterret og kunstnerret, loven af 29. marts 1904, en ændring, der gennemførtes ved lov nr. 39. af 28. februar 1908, fastslået, at der til de kunstværker, der beskyttes efter kunstnerretsloven, også regnes originale kunstneriske arbejder, bestemte til forbilleder for kunstindustri og kunsthåndværk, samt de på grundlag af sådanne frembragte genstande, hvad enten disse fremstilles enkeltvis eller i større mængde. På grundlag af disse lovbestemmelser har der udviklet sig en retspraksis, hvorefter grænsen mellem de til den kraftigt virkende kunstnerretsbeskyttelse værdige værker af brugskunst, og de værker, der må lade sig nøje med mønsterbeskyttelsen, må siges at afhænge af en gradsbedømmelse af den æstetiske værdi, som er nedlagt i værket, medens på den anden side kunstnerret, når denne betingelse er opfyldt, er tillagt genstande, der ved siden af det kunstneriske tillige har et udpræget brugsmæssigt formål.

Medens den nugældende norske og finske lovgivning ligesom den danske giver fuld beskyttelse for brugskunstens værker, og forslaget derfor ikke for disse landes vedkommende betyder nogen ændring med hensyn til beskyttelsens hovedindhold på dette område, er forholdet et andet for Sveriges vedkommende. Her er en kunstnerretlig beskyttelse for brugskunst overhovedet først blevet gennemført i 1926. Forudsætningen for beskyttelsen er — som i Danmark — at det drejer sig om et værk af brugskunst, der må betegnes som et virkeligt kunstværk, men beskyttelsen varer kun i 10 år fra den første offentliggørelse at regne, og den gælder ikke for „beklådnadsartiklar och vävnader avsedda för dylika artiklar“. Dette er så meget mere skæbnsvangert for den svenske kunstindustri, som også

mønsterbeskyttelsen er meget mangelfuld. Den varer kun i 5 år, og den gælder overhovedet kun for mønstre inden for metalindustrien, og for disses vedkommende kun mod beskyttelse inden for den samme industri. Nærværende forslags gennemførelse vil derfor betyde en væsentlig forbedring af beskyttelsen for brugskunstens værker i Sverige, herunder også for danske værker.

I Danmark er den eventuelle kunstnerretlige beskyttelse, som en praktisk brugsgenstand måtte have, uafhængig af, om den pågældende genstand er anmeldt til mønsterbeskyttelse, og nærværende lovudkast gør ikke nogen ændring deri. I nugældende norsk lovgivning findes der derimod en regel, der går ud på, at når mønsterbeskyttelsen ophører, kan enhver bruge den pågældende genstand som forbillede ved tilvirkning af industrielle genstande.

Med henblik på de oven for omtalte specialbegrænsninger i beskyttelsen, som har fundet udtryk i den svenske og norske lovgivning, har kommissionen vedtaget at give udtryk for, at alle de frembringelser inden for det heromhandlede område, som falder uden for den ophavsretlige beskyttelse på grund af de krav, der må stilles til værkets kunstneriske karakter, bør beskyttes som mønstre gennem registrering, samt at denne registrering ikke bør udelukke kunstnerretlig beskyttelse. Begge disse krav er i forvejen opfyldt i den danske lovgivning.

Om beskyttelse for kataloger, programmer, formularer o. l. henvises til § 43.

Andre værker med praktisk formål. Omend bygningskunst og brugskunst er nævnt i lovudkastet som værker, der uanset deres praktiske formål skal nyde ophavsretlig beskyttelse, er denne angivelse dog ikke udtømmende, idet det tværtimod gælder alle de i § 1, 1. stk. omhandlede arter af værker, altså alle litterære eller kunstneriske værker, at beskyttelsen er uafhængig af formålet. Selv om således f. eks. et faglitterært værk har et rent praktisk formål, (vejledning for landmænd, have dyrkere, husejere o. s. v.), kan denne omstændighed ikke bringe værket uden for beskyttelsesområdet, såfremt værket uanset dette rent praktiske formål dog må siges *på dette område* at være udtryk for en individuel åndelig indsats. Dette er også i overensstemmelse med nugældende dansk praksis.

Videnskabelige kort, tegninger m. v. Den i § 1, 2. stk. indeholdte beskyttelse for kort, tegninger, grafiske fremstillinger og plastiske fremstillinger (modeller) af beskrivende art svarer til den nugældende lov, L. 26. april 1933 § 2. c. og Bernerkonventionens art. 2, 1. stk. in fine. De pågældende arbejder må for at være beskyttede opfylde kravet om en vis nyhed og selvstændighed inden for det pågældende område, derimod kan en særlig kunstnerisk eller videnskabelig indsats ikke kræves som betingelse for beskyttelsen.

Det danske radioråd har ønsket, at der blandt opregningen af beskyttede værker også skulle optages „radioudsendelser“, idet det anføres, at en række radioprogrammer må betegnes som selvstændige åndsværker. Hertil har kommissionen dog ikke kunnet slutte sig. Radioudsendelse er en form for offentlig gengivelse af litterære og kunstneriske værker (navnlig ord og musik), men ingen selvstændig frembringelse, der kan give anledning til en ophavsretsbeskyttelse. En vis beskyttelse mod udnyttelse af radioudsendelser findes i loven om radiospredning (lovbekendt. nr. 282 af 8. maj 1946), og en sammensætning af et radioprogram, hvori der er nedlagt et originalt åndsarbejde, vil efter omstændighederne kunne nyde beskyttelse efter reglerne i nærværende lovudkasts § 5 om samleværker, men herudover har kommissionen ikke fundet anledning til at optage nogen regel, som den af

radiorådet foreslåede, der ville betyde en ligestilling af radioudsendelserne som sådanne med de selvstændigt skabte originale åndsværker.

Om beskyttelse for litterære og kunstneriske værkers *titler* henvises til § 46.

Sluttelig bemærkes ad § 1, 1. stk., at denne lovregel også indeholder en bestemmelse angående ophavsrettens subjekt. Den bestemmer nemlig, at beskyttelsen tilkommer „den som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk“. Retten tillægges altså *frembringeren*. Den kan fra hans hånd gå videre til andre erhververe, navnlig ved overdragelse og ved arv, hvorom bestemmelser gives i kapitel III, men den opstår altid hos frembringeren selv. I § 6 gives regler for det tilfælde, at flere personer i forening frembringer et værk.

§ 2.

Ophavsrettens indhold.

1. s t y k k e.

Almindelig bestemmelse af ophavsrettens indhold.

I § 2, 1. stk. gives en almindelig beskrivelse af ophavsretsbeskyttelsens hovedindhold. På dette område er forskellige systemer mulige. Navnlig to hovedformer for beskyttelse er her af interesse. Den ene betegnes som *eneretssystemet*, den anden som *tvangslicenssystemet*. Efter *eneretssystemet* gives der ophavsmanden en „udelukkende ret“ (jfr. L. 1933 §§ 1, 2 og 24), d. v. s. en eneret til at træffe bestemmelse med hensyn til værkets skæbne inden for de områder, som omfattes af beskyttelsen, f. eks. mangfoldiggørelse og offentlig udbredelse af kendskab til værket. Ophavsmanden kan da som betingelse for tilladelse til at benytte værket i den ene eller den anden retning stille krav om et vederlag, og han kan også udstyre sin medkontrahent med dele af eller med hele den eneret, som tilkommer ham selv, hvorved erhververen af eneretten bliver beføjet til at forbyde andre at benytte værket. Efter *tvangslicenssystemet* har ophavsmanden ingen eneret, enhver kan benytte værket mod at yde ophavsmanden en betaling. Dennes størrelse kan være fastsat i loven, men det kan også være bestemt i loven, at den i mangel af mindelig overenskomst mellem parterne fastsættes af et dertil kompetent organ, f. eks. domstolene, et ministerium eller en dertil særlig egnet voldgiftsmyndighed. Tvangslicensinstitutionen kan også gå ud på, at ikke blot spørgsmålet om vederlagets størrelse, men også selve spørgsmålet om, hvorvidt værket må benyttes eller ej, hvis ophavsmanden og den der ønsker at benytte det, ikke kan blive enige herom, kan kræves afgjort af en uvildig institution o. l. I nærværende betænkning vil det blive brugt i den ovennævnte videste forstand.*)

I spørgsmålet om ophavsrettens rette udformning er der tre interesserede hovedparter: *ophavsmanden* (hans arvinger), ophavsmandens *medkontrahent*, der benytter eller offentliggør værket (forlæggere, teaterdirektører, kunstindustrielle virksomheder, filmsproducenter o. s. v.) og endelig *offentligheden*, læserne, tilhørerne, erhververne af kunstværker o. s. v.

*) Sprogbrugen er stærkt svingende. Nogle reserverer udtrykket *tvangslicens* for den ordning, hvor ikke blot betalingsspørgsmålet, men også selve benyttelsesspørgsmålet kan kræves afgjort af en uvildig voldgiftsinstitution. Om den ordning, hvorefter enhver frit kan benytte værkerne mod at betale det af voldgiftsinstitutionen fastsatte vederlag anvendes da udtrykket „*tantièmesystem*“ eller „*domaine public payant*“, medens dette sidste udtryk atter af nogle alene anvendes om den ordning, hvor der efter ophavsrettens udløb til det offentlige skal betales en afgift, jfr. s. 80—84.

Ophavsmanden er normalt interesseret i sit værks størst mulige udbredelse, men på den anden side er han dels interesseret i det størst mulige økonomiske udbytte af sin virksomhed, dels er han interesseret i så effektiv som mulig en kontrol med, under hvilke former udbredelsen af hans værk foregår. Han vil derfor normalt være mest interesseret i en ophavsretsbeskyttelse på basis af eneretssystemet, der giver ham adgang til selv at fastsætte de økonomiske betingelser for beskyttelsen og giver ham den mest effektive kontrol med formerne for benyttelsen, men der kan dog også ydes ham tilfredsstillende vilkår gennem tvangslicenssystemet, såfremt det fastsættes, at han altid skal have ret til et rimeligt vederlag, og denne bestemmelse kombineres med en regel om, at benyttelsen af værkerne altid skal ske på en sådan måde, at ophavsmandens berettigede litterære, kunstneriske og personlige interesser ikke krænkes derved, d. v. s. med bevarelse af hans såkaldte „droit moral“.

Medkontrahenten opnår gennem tvangslicenssystemet sikkerhed imod urimeligt opskruede krav fra ophavsmandens (eller hans organisations) side, men dette gode må på den anden side betales med savnet af en eneret, hvilket kan betyde en uberegnelig økonomisk risiko, ved udgivelsen eller offentliggørelsen af det pågældende værk, hvorfor eneretssystemet alt i alt må siges at byde medkontrahenten væsentlige fordele.

Endelig er *almenheden* naturligvis interesseret i den nemmest og billigst mulige adgang til litteraturens og kunstens goder, men er på den anden side også interesseret i en ophavsretsbeskyttelse af så effektiv karakter, at den kan opflamme ophavsmandene til at frembringe så mange og så lødige værker som muligt.

Bernerkonventionen af 1928 foreskriver ikke unionslandene anvendelse af noget bestemt beskyttelsessystem. Den udtaler blot, at unionslandene er pligtige at sikre beskyttelsen af de litterære og kunstneriske værker. For så vidt angår enkelte udnyttelsesområder, nemlig radio (art. 11 *bis*), grammofon (art. 13) og film (art. 14) har konventionen dog foreskrevet anvendelsen af eneretssystemet, men for de to første af disse udnyttelsesmåders vedkommende igen dog med sådanne forbehold, at det faktisk har været muligt at anvende tvangslicenssystemet. Konventionen 1948 går et skridt videre i retning af gennemførelsen af eneretssystemet.

De nordiske landes beskyttelseslovgivning har hidtil i hovedsagen været opbyggede på grundlag af eneretssystemet, men almenhedens interesser i den friest mulige adgang til at nyde godt af litteraturens og kunstens værker har været varetaget på den måde, at der på enkelte begrænsede områder, hvor denne interesse gør sig gældende med særlig styrke, har været helt fri adgang til benyttelse af de ellers med eneret beskyttede værker, altså adgang til benyttelse uden eneret og uden ydelse af vederlag til ophavsmanden, men dog med bevarelse hans *droit moral*. Tvangslicenssystemet har kun været gældende i et enkelt land, Norge, og kun for så vidt angår en enkelt udnyttelsesmåde, nemlig udsendelse i radio (se herom i indledningen s. 89—90).

Nærværende lovudkast bygger også i hovedtrækkene på eneretssystemet. Når § 2, 1. stk. indledningsvis udtaler, at „ophavsretten med de i denne lov angivne indskrænkninger medfører eneret for ophavsmanden til . . .“ sigter de fremhævede ord *dels* til, at loven for så vidt angår visse begrænsede former for benyttelse af åndsværkerne, hvor almenhedens trang til en sådan benyttelse er særlig stærk, har foreskrevet enten en anvendelse af tvangslicenssystemet (§ 11, 2 og 3. stk., § 15., 17., 19., § 21, 2. stk. og § 23, 2. stk.) eller en adgang til fuldstændig fri benyttelse af værkerne (kapitel II iøvrigt), dog i alle tilfælde med fuld respekt for ophavsmandens *droit moral*, *dels* til at eneretten i selve § 2, 1. stk. er begrænset

til at omfatte to vigtige hovedformer for udnyttelse af værkerne, nemlig: gengivelse og offentliggørelse. Formuleringen af beskyttelsens indhold i professor *Vinding Kruses* lovforslag fra 1936, gentaget i samme forfatters „En nordisk lovbog“, 1948, 15. bog, 16. kap. § 1. (motiver s. 457—61) har ganske vist givet kommissionen anledning til at drøfte spørgsmålet om en videregående formulering af ophavsmandens eneret, ligesom dette spørgsmål har været drøftet i et møde i København i 1941 mellem professoren og kommissionens danske, finske og svenske medlemmer. Nævnte forslag går ud på, at der tillægges ophavsmanden ejendomsret til de af ham frembragte nye og selvstændige åndsværker, og denne ejendomsret defineres nærmere som en ret til at bestemme om værkets anvendelse og benyttelse i enhver retning. En række eksempler på, hvad der herved forstås, er givet i nævnte lovforslag, men dets hovedprincip er netop, at der her kun er tale om eksempler, og at beskyttelsen omfatter anvendelse eller benyttelse af værker i *enhver* retning, altså ikke blot med hensyn til offentliggørelse og gengivelse. I motiverne til Vinding Kruses forslag siges det, at der bestandig i det praktiske liv vil opstå tilfælde, hvor der viser sig trang til en beskyttelse af forfatterne og kunstnerne mod andres faktiske råden over deres værker, selv hvor denne råden intet har med offentliggørelse, mangfoldiggørelse, gengivelse eller anden gentagelse af værket at gøre, og hvor domstolene nu hindres i at øve retfærdighed, fordi lovgivningerne stadig alene kredser om offentliggørelse o. l. og indsnævrer horisonten på dette område. Som eksempler på tilfælde, hvor den foreslåede vide definition af ophavsretten vil hjælpe forfatterne og kunstnerne anføres 1) at en tekniker eller jurist, der har udarbejdet en sagkyndig erklæring til brug i en retssag, så længe han ikke endelig har overdraget en part retten til denne erklæring, eller har stillet visse betingelser herfor, som endnu ikke er opfyldt, stadig må være enerådende over, om erklæringen overhovedet skal fremlægges i retten eller ej, og uden hensyn til, om det tilstundende retsmøde er offentligt eller holdes for lukkede døre, 2) at ejeren af et kunstværk ikke bør have ret til at ødelægge eller forringe det uden kunstnerens samtykke.

Kommissionens danske medlemmer havde oprindelig ønsket ophavsrettens indhold formuleret som „en eneret til at råde over og udnytte sit værk, herunder retten til at bestemme, hvorvidt, hvornår, på hvilken måde og i hvilket omfang værket skal gengives og gøres tilgængeligt for offentligheden.“ Hertil måtte så føje sig en grundig gennemgang af alle de områder, som kan berøres af lovens virkninger, med stillingtagen til, om almenhedens tarv i enkelte tilfælde måtte tilsige en mindre vidtgående beskyttelse eller eventuelt slet ingen beskyttelse.

Til en så vidtgående formulering af ophavsrettens grundindhold har kommissionens finske, norske og svenske medlemmer imidlertid ikke kunnet slutte sig. Man anser det for betænkeligt uden nærmere kendskab til, hvad tiden og udviklingen kan medføre af andre områder for ophavsrettens udnyttelse og hvilke samfundsmæssige hensyn, der kræver regulering af forholdet, på forhånd at indrømme eneret uden begrænsning. Der er også fremført, at man må være varsom med at indføre for vidtgående regler, for ikke derved at gøre loven upopulær. Man har derimod erklæret sig for beredt til at drøfte alle tænkelige praktiske forhold, der kan berøre forfatterens og kunstnerens interesser.

De danske delegerede har herefter sluttet sig til den i det endelige lovudkast optagne formulering af ophavsrettens hovedindhold. Man har herved lagt vægt på, at gengivelse og offentliggørelse, som der herved sikres fuld beskyttelse imod, på nærværende tidspunkt er de så langt afgørende sider af retten, at det må anses for at være af stor betydning, når man på dette område skrider til en nordisk fælleslovgivning, at der på dette afgørende punkt nås frem til en ensartet formulering, og at de fremdragne eksempler på betydningen af den

mere vidtgående formulering ikke kan tillægges afgørende betydning, idet eksempel 1. omhandler et tilfælde, hvis løsning snarere må bero på spørgsmålet om fortolkningen af kontraktforudsætninger end på indholdet af en ophavsretslovgivning, og eksempel 2. viser et problem, hvis regulering må bero på en overvejelse af hensynet ikke blot til ophavsmanden men også til ejeren af den materielle genstand, hvori værket er nedfældet og derfor næppe egner sig til løsning gennem en ganske generelt udformet ophavsretsbeskyttelse.

Endelig må det også fremhæves, at den valgte formulering dog giver de danske ophavsmænd en vigtig udvidelse af beskyttelsen, en udvidelse, som imidlertid må anses for fuldt forsvarlig, da den hidtidige danske lovgivning på dette punkt har indsnævret beskyttelsen for meget og gjort den mindre effektiv end adskillige andre lovgivninger. Efter den nugældende danske ophavsretslov, L. 1933, har ophavsmanden alene ret til at modsætte sig sit værks *offentliggørelse* (se §§ 1, 2 og 24), medens der *ingen beskyttelse* gives mod værkets *gengivelse*, såfremt denne gengivelse ikke offentliggøres. Ganske vist fastsætter § 17 straf for den, som „i strid med nærværende lov“ mangfoldiggør et værk i den hensigt at offentliggøre det, men denne bestemmelses rækkevidde er uklar, da det som anført netop ikke er i strid med lovens hovedindholdsbestemmelser at mangfoldiggøre værket, sålænge gengivelsen ikke offentliggøres.

Lovudkastet fastslår nu i § 2, 1. stk., at ophavsmanden har *eneret til at råde over sit værk ved at fremstille eksemplarer af det*. Det er denne handling, som også andetsteds er udtrykt ved ordene „gengivelse“ eller „mangfoldiggørelse“, idet dette sidste ord ikke i ophavsretlig betydning indeholder nogen forudsætning om, at det skal dreje sig om en flerhed af eksemplarer. I udkastets kapitel II er der givet visse undtagelsesregler om adgang til at fremstille eksemplarer af offentliggjorte eksemplarer til privat brug og i forskelligt andet øjemed, men bortset herfra er enhver fremstilling af eksemplarer af et beskyttet åndsværk eller nye eksemplarer udover det allerede foreliggende antal en ophavsretskrænkelser, der udløser de i loven angivne retsvirkninger, hvis den finder sted uden ophavsmanden eller hans retsefterfølgers samtykke.

Beskyttelsen gælder således mod enhver fremstilling af eksemplarer af værker af hvad art nævnes kan. Som eksempler herpå kan anføres værkets gengivelse ved trykning, afskrivning, fotografering, dets overførelse på grammofonplade, stålband eller filmsstrimmel, idet hele enhver form for fiksering (jfr. udkastets § 2, 2. stk., første punktum: „Lige med fremstilling af eksemplarer regnes overføring til indretninger, som kan gengive værket“), et maleris eller en skulpturs kopiering, et kunstværks gengivelse ved grafisk fremstillingsmåde, en bygnings opførelse på grundlag af foreliggende bygningstegninger eller en i forvejen opført bygning, bygningstegningernes gengivelse ved fotokopiering eller på anden måde, et kunstindustrielt værks gengivelse i nye eksemplarer eller ad fotografisk eller anden vej, afkopiering af de i § 1, 2. stk. omhandlede kort, tegninger og plastiske eller grafiske fremstillinger (derimod *ikke* en benyttelse af de videnskabelige idéer, som disse fremstillinger giver udtryk for).

Ved bedømmelsen af disse beskyttelsesformers rimelighed må hele tiden de i udkastets kapitel II indeholdte undtagelsesbestemmelser holdes for øje. Således er fremstilling af eksemplarer til privat brug i et vist omfang tilladt (§ 11), pressens „låneret“ er reguleret på samme måde som i den gældende lov (§ 14), optagelse af værker i bøger til gudsstjeneste, skolebrug er i et vist omfang tilladt mod afgift til ophavsmanden (§15) og en række andre tilfælde er opstillet hvor eksemplarer af værket kan fremstilles uden ophavsmandens tilladelse (§§ 13, 16, 17, 22 og 23).

Beskyttelsesreglernes anden hovedgruppe er den regel i § 2, 1. stk., der udtaler, at ophavsmanden har eneret til at råde over sit værk ved at *gøre det tilgængeligt for almenheden*. Det drejer sig her i virkeligheden om den samme form for beskyttelse, som hidtil (efter L. 1933 §§ 1, 2 og 24) har været givet ophavsmanden, når det siges, at han har en udelukkende ret til at „offentliggøre“ sit værk, men man har valgt en anden formulering for bl. a. herved at tilkendegive, at offentliggørelsesbegrebet må betragtes selvstændigt og alene ud fra ophavsretlige synspunkter, således at man ikke ganske uden videre kan sammenligne forholdet med andre situationer, hvor begrebet „offentlig“ også spiller ind, således i skattemæssig henseende (afgift af offentlige forlystelser) eller i politimæssig henseende.

Hvad der ligger bag ved denne bestemmelse er i virkeligheden det, at et værks indhold kan tilegnes uden at der behøver at foreligge en gengivelse eller en ny gengivelse eller fremstilling af eksemplarer af dette værk. Dette kan ske ved, hvad der kan betegnes som *fremførelse af værket* i allervideste forstand. Herunder går f. eks. oplæsning af et litterært værk, opførelse af et sceneværk og udførelse af et musikværk, men også enhver forevisning af et værk til andre, hvorved disse får anledning til at tilegne sig dets indhold, er en form for *udbredelse* af dette værk, som kan give anledning til at rejse spørgsmålet, om ikke ophavsmanden bør have kontrol dermed, såvel økonomisk som litterært eller kunstnerisk. Ophavsmandens interesse i, at andres tilegnelse af hans værk foregår under former, som han kan være tjent med, således at ikke hans litterære eller kunstneriske anseelse lider skade, ligger jo klart for dagen, men også på det økonomiske område kan man rejse det spørgsmål, om ikke den retfærdigste ordning er den, at *ophavsmanden får betaling i forhold til hans værks udbredelse i befolkningen*.

Selvom der således teoretisk kan siges en del til gunst for at give ophavsmanden en beskyttelse imod enhver fremførelse af hans værk i den ovennævnte videste forstand, er der dog også andre hensyn, der gør sig gældende og bevirker, at dette princip kun kan godtages med væsentlige modifikationer.

Det ville i mange henseender virke stødende, om ophavsmanden kunne kræve kontrol med enhver fremførelse af nævnte art, selv inden for private kredse, om han således kunne forbyde eller dog kræve afgift i anledning af sin bogs oplæsning eller udlån eller sit musikværks udførelse inden for rent private kredse. En kontrol ville ikke kunne gennemføres uden en stærk krænkelse af hensynet til privatlivets fred og ville ganske bortset derfra være umulig at gennemføre, og hertil kommer, at der synes, når en ophavsmand udspreder eksemplarer af sit værk, eller lader dem udsprede, f. eks. i bogform eller som noder, også heri at ligge en naturlig forudsætning om, at disse eksemplarer også tilgodegøres på en passende og rimelig måde inden for private kredse. Dette er jo netop det naturlige formål med udsendelsen. Denne betragtning fører atter til, at beskyttelsen mod et værks fremførelse i nævnte videste forstand i hvert fald kun skal gælde, hvor det drejer sig om en fremførelse, der henvender sig til en mere offentlig kreds. Det er ikke her som ved fremstillingen af eksemplarer, hvor det naturlige er at give ophavsmanden en almindelig principiel beskyttelse herimod og dernæst i en undtagelsesbestemmelse at fastsætte visse former for privat gengivelse, som dog bør være tilladt uden ophavsmandens samtykke. Tværtimod bør her på fremførelsesområdet enhver privat benyttelse være tilladt, og dette fører igen til, at det er naturligt, at tage denne afgrænsning med ind i selve definitionen af beskyttelsens indhold på dette område.

Det er dette, nærværende lovudkast har gjort ved at fastsætte, at ophavsmanden har beskyttelse mod, at hans værk „gøres tilgængeligt for almenheden“.

At værket „gøres tilgængeligt“ vil sige det samme som, at det fremføres i den oven for nævnte forstand. Herunder falder således, at et litterært værk oplæses, at et dramatisk værk opføres, at et musikværk udføres, at et litterært eller kunstnerisk værk udsendes gennem radio eller fjernsyn, at et værk gengives ved hjælp af mekaniske instrumenter som grammofon, højttaler eller film, billedfilm eller tonefilm, at en bog udlånes eller udlejes, at et kunstværk udstilles o. s. v.

Men beskyttelsen gælder under alle omstændigheder som nævnt kun, når værket gøres tilgængeligt for almenheden. Heraf følger omvendt, at enhver fremførelse af værket for *private kredse* er tilladt. I Vinding Kruses forslag (Nordisk lovbog, 5. beg. 16. kap. § 9) defineres den private kreds i ophavsretlig forstand som „familiekredsen, den private selskabelige kreds og private studiekreds“. At alt, hvad der foregår inden for disse kredse må være unddraget ophavsretsbeskyttelsen, er givet, men herudover må sikkert medtages visse mindre foreninger af strengt privat karakter, hvor udvælgelsen af medlemmer foregår efter særlige kriterier og hvor formålet ikke i første række er netop at fremføre åndsværker under foreningskarakter for at undgå betaling til ophavsmandene. Såfremt adgangen til foreningen står åben for enhver eller i alt fald for store befolkningsgrupper, er man uden for begrebet „den private kreds“, fremførelsen må da siges at foregå for almenheden og ophavsretsbeskyttelsen må respekteres. Dette stemmer med den praksis, der har udviklet sig på grundlag af den nugældende rets kriterium „offentliggørelse“, og der har ikke ved nærværende lovforslag været tilsigtet nogen ændring heri. Om fremførelse af værket i visse større erhvervsvirksomheder se nedenfor under 2. stk.

Men selv, hvor det drejer sig om en fremførelse, der oplagt falder ind under dem, hvor værket gøres tilgængeligt for almenheden, kan der dog blive spørgsmål, om ikke visse almene hensyn bevirker, at ophavsmandens ret må trænges tilbage. Herom henvises til kapitel II, hvor det er fastsat, at visse tilfælde, hvor værket gøres tilgængeligt for almenheden, skal behandles på en særlig måde, enten således at eneretsordningen konverteres til en tvangslicensordning eller således, at adgangen til at fremføre værket bliver helt fri.

Sluttelig skal angående § 2, 1. stk., bemærkes, at den beskyttelse, som denne lovbestemmelse giver ophavsmanden, ikke alene refererer sig til gengivelse eller fremførelse af værket i absolut uforandret skikkelse. Hvis en hvilkensomhelst mindre ændring af værket var nok til at bringe det uden for beskyttelsesområdet, ville beskyttelsen ikke være af stor værdi for ophavsmanden. Men forholdet er tværtimod det, at ophavsmanden har beskyttelse også mod sit værks gengivelse eller fremførelse i ændret eller omarbejdet skikkelse, når den af ophavsmanden ydede litterære og kunstneriske indsats dog giver sig til kende i det gengivne eller fremførte værk. Som eksempel på, hvor langt beskyttelsen her rækker, kan nævnes, at en forfatter har beskyttelse imod, at hans værk gengives eller fremføres i oversat skikkelse eller i dramatiseret form, medens omvendt ophavsmanden til et sceneværk er beskyttet imod, at hans værk gengives i almindelig prosaform, og den samme beskyttelse har frembringeren af et digt. En maler er beskyttet imod, at hans maleri gengives som tegning eller ad grafisk eller fotografisk vej o. s. v. Dette fremgår ikke blot af § 2, 1. stk., men også af § 4, i hvilken det siges, at den ophavsret, der tilkommer bearbejderen, ikke kan udøves i strid med ophavsretten til det bearbejdede værk. § 4 giver også grænsen for, hvor langt beskyttelsen virker i denne henseende. I 2. stk. siges det, at den angivne begrænsning (altså respekten for ophavsretten til det bearbejdede værk) ikke gælder, hvor et nyt og selvstændigt værk frembringes gennem *fri benyttelse* af et andet.

2. s t y k k e.

Nærmere bestemmelse af beskyttelsens indhold i visse retninger.

Om reglen i 1. punktum af stykke 2 er talt foran s. 100.

I 2. punktum er det foreslået udtalt, at et værk også gøres tilgængeligt for almenheden, når det i en erhvervsvirksomhed fremføres for en større sluttet kreds.

I de senere år har man i industrivirksomheder og andre større erhvervsvirksomheder i stigende omfang taget musikken i brug som stimulans for de i virksomheden beskæftigede personer under deres arbejde. Det er gennem videnskabelige undersøgelser godtgjort, at udførelse af musik i fabrikers arbejdslokaler har en gunstig indflydelse på produktionsresultatet, og hertil kommer, at arbejderne gennemgående er glade for denne musikudførelse, således at de er tilbøjelige til at søge hen til og forblive i de virksomheder, der foranstalter sådan underholdning i arbejdstiden.

Spørgsmålet om, hvorvidt en udførelse af beskyttede åndsværker for arbejderne i en erhvervsvirksomhed betyder, at værket „offentliggøres“ eller „gøres tilgængeligt for almenheden“ i forfatterretlig forstand, er i virkeligheden ret ligeartet med spørgsmålet om værkers fremførelse i foreninger, og det oven for s. 101—2 angående dette spørgsmål anførte må derfor have i erindring ved bedømmelsen af det her behandlede problem om „industrimusiken“. Kredsen af arbejdere i en industrivirksomhed af nogen størrelse kan ikke siges at have den strengt private karakter, som må være betingelsen for, at værket kan fremføres uden hensyn til ophavsretsbeskyttelsen, og fremførelsens (indirekte) erhvervsmæssige formål bevirker, at den ikke kan finde sted med hjemmel i undtagelsesbestemmelsen i § 18, 2. stk. (den nugældende lovs § 14 g. og h.). Det er dette, man har villet præcisere gennem den foreslåede regel i § 2, 2. stk. 2. pkt. At sagen ligger på samme måde efter gældende ret er fastslået ved Østre Landsrets dom af 1. juni 1950 (KODA mod Obels tobaksfabriker), men det må dog bemærkes, at dommen (hvortil der iøvrigt var knyttet en dissens) er påanket til Højesteret.

Angående spørgsmålet om dramatiske værkers fremførelse i foreninger henvises til bemærkningerne til § 18, 2. stk.

3. s t y k k e.

Beskyttelse for værkets indhold.

Det foran anførte betyder, at *indholdet* af et værk er frit tilgængeligt, når der blot ikke foreligger en tilegnelse af den litterære eller kunstneriske form, ophavsmanden har givet sit værk. I den nugældende ophavsretslov, L. 1933, siges det i § 13, at „anmeldelser eller kortfattede referater af offentliggjorte værker i intet tilfælde skal anses for indgreb i eneretten“. I denne regel er der, efter hvad der foran er anført, ikke tilsigtet nogen ændring, selv om man ikke har anset det for nødvendigt udtrykkelig at fastslå det i loven. Det udtales også i § 2, 3. stk. i nærværende lovudkast, at før et værk er offentliggjort, kan alene ophavsmanden give almenheden meddelelse om dets indhold. Denne bestemmelse svarer i indhold som det ses, ganske til den nugældende § 13, idet reglen blot er omvendt udtrykt. Af den nye § 2, 3. stk. følger modsætningsvis, at når et værk er offentliggjort, kan enhver referere hovedindholdet af dette værk, altså den samme regel, som findes i den gamle § 13, og af den gamle § 13 fremgår også modsætningsvis, at før værket er offentliggjort, kan indholdet ikke refereres, hvilket vil sige det samme, som nu udtrykkes, i § 2, 3. stk. i nærværende udkast.

Danske Dagblades Fællesrepræsentation har udtrykt ængstelse over for udkastets § 2, 3. stk. Den siges at kunne medføre unødige besværligheder for pressen, ligesom den i givne tilfælde kan modvirke ophavsmandens interesser, idet en sådan besværliggørelse af før-omtaler let vil føre til indskrænkninger heraf; hidtil er de blevet opfattede som gavnlige og interessevækkende.

Udover at henvise til, at § 2, 3. stk. som nævnt kun betyder en stadfæstelse af hidtil gældende ret, der ikke i praksis har virket besværligt for pressen, skal kommissionen bemærke, at den omhandlede beskyttelse, som det nu fremgår af bestemmelsens ordlyd alene gælder, såfremt ophavsmanden ikke har givet sit samtykke til, at der gives almenheden meddelelse om værkets indhold og at „ophavsmanden“ her som overalt i lovudkastet er et kort udtryk for den til enhver tid værende faktiske indehaver af ophavsretten. Modtager et dagblad fra ophavsmanden eller hans repræsentant (forlæggeren, teatret) meddelelse om hovedindholdet af et værk, der agtes publiceret, må der heri ligge et samtykke til, at indholdet offentliggøres, og bladet behøver ikke at anstille videre undersøgelser på dette område, før offentliggørelsen sker. Endvidere bemærkes, at ophavsmandens samtykke kan være udtrykkeligt eller stiltiende. Hvis f. eks. en forfatter til en forlægger overdrager retten til at udgive et værk, må forlaget selvfølgelig være berettiget til en passende forhåndsomtale af værket. Men uden eller direkte imod den pågældende ophavsmands vilje bør en publicering af hovedindholdet af hans værk ikke kunne ske; herved vil ofte hans interesser kunne krænkes på en afgørende måde, og der foreligger en krænkelse, der er i slægt med krænkelser af privatlivets fred.

§ 3.

Ophavsmandens „droit moral“.

Ordet „droit moral“ anvendes undertiden for at betegne den del af ophavsretten, der tilsigter at værne ophavsmandens personlige, litterære eller kunstneriske interesser. I denne forstand indeholder også den i nærværende udkasts § 2 fastsatte almindelige eneretsbeskyttelse et element af droit moral, idet eneretten ikke blot tilsigter at give ophavsmanden mulighed for et økonomisk udbytte af hans produktion, men også at give ham adgang til at forbyde enhver brug af hans værk, som han anser for utilfredsstillende med henblik på hans nævnte interesser. Gennem eneretten er ophavsmanden i almindelighed i stand til at føre den fornødne kontrol med, at hans værk ikke gengives eller offentliggøres på en sådan måde og under sådanne former, at hans særlige kunstneriske interesser krænkes.

I snævrere ophavs-retsteknisk forstand bruges ordet „droit moral“ om et særligt sæt af beføjelser, som i nyere tid er tillagt ophavsmanden som et supplement til den almindelige eneret, og det er i denne forstand, at ordet her vil blive brugt i det følgende. Droit moral spalter sig i to særskilte beføjelser, *droit a la paternité* og *droit au respect*. *Droit a la paternité* betyder ophavsmandens ret til at kræve, at hans navn angives i forbindelse med enhver benyttelse af hans værk, medens *droit au respect* er den ret, ophavsmanden har til at modsætte sig, at en benyttelse af værket ikke sker under former, der krænker hans kunstneriske interesser, f. eks. gennem forvanskende ændringer af værket.

På Rom-konferencen vedrørende Bernerkonventionens revision i 1928 var droit moral et af de vigtigste punkter på dagsordenen, og resultatet af forhandlingerne blev en ny art. 6 bis i den reviderede konvention. I væsentlig overensstemmelse med denne konventions bestemmelse samt et på konferencen udtrykt „voeu“ udformedes i den danske for-

fatter- og kunstnerretslov af 1933 følgende bestemmelser, der optoges som § 9, 4. og 5. stk. i loven:

„Uafhængig af forfatterens økonomiske rettigheder og selv efter afhændelsen af disse bevarer han retten til at hævde sit forfatternavn i forbindelse med værket såvel som retten til at modsætte sig enhver forvanskning eller beskæring eller anden ændring, der må anses at være en væsentlig forringelse af hans værk.

Efter forfatterens død overgår sidstnævnte ret til undervisningsministeriet og bortfalder ikke ved forfatterrettens ophør“.

I § 27, 7. og 8. stk. findes en ganske tilsvarende bestemmelse forsåvidt angår kunstnerretten.

I Bernerkonventionen 1948 har art. 6 bis, 1. stk. nu fået følgende ordlyd:

„Uafhængig af ophavsmandens økonomiske rettigheder og selv efter overgang af disse, bevarer ophavsmanden i hele sin levetid retten til at hævde paterniteten til værket og til at modsætte sig enhver forvanskning, beskæring eller anden ændring af dette værk, eller ethvert andet angreb på dette værk, der vil kunne skade hans ære eller anseelse“.

Det næste stykke i art. 6 bis omhandler spørgsmålet om droit morals beskyttelse efter ophavsmandens død. De særlige problemer, der rejser sig desangående behandles i nærværende betænkning under omtalen af § 28, 3. stk. og § 48, medens der her under behandlingen af § 3 tales om droit moral i almindelighed.

De beføjelser, der tillægges ophavsmanden efter § 3 gælder, som det sige i Bernerkonventionen og i den nugældende lovs § 9, 4. stk. og § 27, 7. stk. uafhængig af hans økonomiske rettigheder og selv efter overgang af disse. Der er således tale om beføjelser, der er uafhængige af den almindelige eneret, der omhandles i § 2.

Dette vil sige, at såfremt et værk benyttes uden tilladelse af ophavsmanden og benyttelsen tillige sker på en sådan måde, at droit moral krænkes, altså at ophavsmandens navn ikke angives eller benyttelsen iøvrigt sker på en for hans litterære eller kunstneriske interesser krænkende måde, overtrædes både § 2 og § 3.

Har ophavsmanden givet sit samtykke til værkets gengivelse eller offentliggørelse, men dette sker på en sådan måde, at droit moral krænkes, overtrædes *alene* § 3. Det samme gælder i de tilfælde, hvor loven giver adgang til fri benyttelse af værket eller dog benyttelse mod vederlag (tvangslicenssystemet).

Neden for skal der særskilt gøres rede for de særlige problemer, der knytter sig til droit a la paternité (1. stykke) samt til droit au respect (2. stykke), og endelig skal behandles spørgsmålet i hvilket omfang ophavsmanden kan fraskrive sig sin droit moral. (3. stykke).

1. s t y k k e.

Droit a la paternité.

I den nugældende danske lovgivning siges det, at ophavsmanden bevarer retten til at hævde sit forfatternavn eller kunstnernavn i forbindelse med værket. Efter den nye, foreslåede tekst har han ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

At forfatteren har en væsentlig, både personlig og økonomisk interesse i, at hans navn angives i forbindelse med fremstillingen af eksemplarer af værket eller når dette gøres tilgængeligt for almenheden, behøver næppe nogen særlig påvisning, og også almenhedens interesser går afgjort i denne retning. Ikke destomindre er det et område, på hvilket det hyppigt finder forsømmelser sted, uanset at allerede den nugældende lov som anført giver

ophavsmanden en særdeles effektiv beskyttelse på dette område. Som eksempel herpå kan anføres den i Ugeskrift for Retsvæsen 1947 s. 187 refererede sag. I en film benyttedes en af en komponist komponeret melodi, hvorfor der ydedes ham sædvanligt vederlag, men ved den offentlige forevisning af denne film var hans navn ikke angivet. Herfor fandtes komponisten at have krav på erstatning i medfør af L. 1933 § 9, 4. stk., både hos det selskab, der opførte filmen i Danmark, og hos det svenske selskab, der havde indspillet den.

Imidlertid forekommer der dog lejligheder, hvor kravet om navngivelse må forekomme urimeligt, eller hvor det simpelt hen er umuligt at efterkomme kravet. Som eksempel på det første kan nævnes udførelsen af et beskyttet musikværk i forbindelse med en begravelse, hvortil offentligheden har adgang. En sådan udførelse falder oftest ind under de former for offentliggørelse, som frit kan finde sted uanset lovens almindelige eneretsbestemmelser, jfr. undtagelsesbestemmelserne i nærværende udkasts § 18, men uanset dette skal, som tidligere nævnt, *droit moral* respekteres. Dog ville det næppe være på sin plads ved en lejlighed som den angivne at kræve bekendtgjort for den forsamlede mængde, hvem der har forfattet den pågældende komposition.

Umulighed for at efterkomme kravet om navngivelse kan f. eks. foreligge ved fremstillingen af visse kunstindustrielle frembringelser, hvor en påføring af kunstnerens navn ikke ville kunne ske uden gene for værkets udseende.

I tilfælde, hvor ophavsmanden selv har udsendt sit værk uden navngivelse eller under angivelse af et særligt kunstnernavn (pseudonym) ville det ligefrem krænke hans personlige interesser, om en angivelse af hans navn eller virkelige navn fandt sted, således at en stricte hævding af *droit a la paternité* her ville stride mod selve lovbestemmelsens formål.

Det er de her fremhævede problemer, kommissionen har søgt at løse gennem bestemmelsen om, at navngivelsen skal ske i overensstemmelse med hvad god skik kræver. Oprindeligt havde man tænkt sig det samme udtrykt gennem at kræve, at navngivelsen skulle finde sted på sædvanlig måde. Fra forskellige sagkyndige organisationsrepræsentanters side blev det overfor de danske kommissionsmedlemmer fremhævet, at forholdet ville blive klarere udtrykt, såfremt ordene „på sædvanlig måde“ blev erstattet med „når det er muligt og rimeligt“. Resultatet af kommissionens overvejelser er herefter blevet den nu foreslåede formulering. I den nugældende danske lovgivning siges det direkte, at det er „forfatternavnet“ eller „kunstnernavnet“, der skal angives, hvilket må antages at involvere, at såfremt værket er fremkommet under pseudonym, er det dette, der skal angives, og såfremt det er fremkommet uden angivelse af noget navn, altså anonymt, skal anonymiteten bevares. Af hensyn til ønsket om at etablere retsenhed også på dette område, har den danske delegation sluttet sig til den af den øvrige kommission valgte formulering, idet man går ud fra, at de valgte udtryk skal forstås på den her angivne måde.

2. s t y k k e.

droit au respect.

Efter den nugældende danske lovgivning har ophavsmanden beskyttelse imod „enhver forvanskning eller beskæring eller anden ændring, der må anses at være en væsentlig forringelse af hans værk“.

Den foreslåede bestemmelse i udkastets § 3, 2. stk. udtrykker i virkeligheden to forskellige regler:

- 1) Værket må ikke *ændres* på en måde, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart,
- 2) værket må ikke *gøres tilgængeligt for almenheden* på en måde, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

Regel 1 svarer i indhold til den nugældende danske lovbestemmelse, selv om den er anderledes udtrykt. Som det vil ses af den gældende lovbestemmelse, er det alene *ændringer*, den tager sigte på, og kun de ændringer, der betyder en væsentlig forringelse af værket. Den hidtil gældende Bernerkonvention har i art. 6 bis givet beskyttelse imod de ændringer, der vil kunne skade ophavsmandens ære eller anseelse. Der er altså mere direkte end i den danske lov understreget, at det er *ophavsmandens* interesser, der beskyttes, og kommissionen har anset det for rimeligt, på dette punkt at tilvejebringe overensstemmelse mellem konventionens synspunkter og lovens. Man har blot i stedet for de almindelige udtryk „ophavsmandens ære eller anseelse“ valgt udtrykkene „ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart“ som det efter kommissionens anskuelse mest adækvate udtryk for, hvad det i denne henseende gælder om at værne.

Det må betones, at også for så vidt angår *droit au respect* er almenhedens interesser sideløbende med ophavsmandens. Endvidere, at selv om man som angivet har valgt en formulering, der mere direkte end den nugældende tilsigter at værne *ophavsmandens* interesser, er det dog ikke alene hans egne synspunkter i denne henseende, det kommer an på. Det afgørende for, om fremstilling af eksemplarer af værker med ændringer, betyder en krænkelse af ophavsmandens *droit moral*, må være, om disse ændringer efter *en objektiv bedømmelse* (eventuelt foretaget af skøns mænd e. l.) må siges at krænke ophavsmandens anseelse eller egenart.

Reglen omfatter enhver fremstilling af eksemplarer, som overhovedet kommer ind under ophavsrettens beskyttelse. Den gælder således også, hvor der er tale om en bearbejdelse, overførelse til anden kunstnerisk form e. l. Selv om en sådan bearbejdelse, f. eks. et litterært værks overførelse til film, er lovlig, må *droit moral* respekteres. Bearbejderen, der lovlig fremstiller sin bearbejdelse, må selvfølgelig kunne arbejde inden for rammerne af, hvad en sådan bearbejdesform tilsiger, og f. eks. vil en overførelse af et litterært værk til film ikke kunne ske uden væsentlige ændringer, men disse må dog altid holde sig inden for sådanne grænser, at det ikke ligefrem går ud over ophavsmandens litterære anseelse eller egenart, f. eks. ved tilføjelse af en „happy ending“ eller andre former for grove fordrejelser.

På den anden side må det fremhæves, at det ifølge fast tradition, som det ikke har været meningen at røkke ved, er tilladt at bringe travestier og parodier.

Regel 2 betyder en afgørende nyhed i forhold til den nugældende retstilstand, der som anført alene beskæftiger sig med ændringer. Et værk kan — i uændret skikkelse — optages i omgivelser, hvor det ikke hører hjemme, en kendt, alvorlig melodi kan afsynges i forbindelse med ord, der ganske profanerer den, et klassisk værk kan — således som det har været tilfældet med I. P. Jacobsens „Marie Grubbe“ — blive udgivet med et omslag, (her billede af en sovekammerscene), der helt strider mod værkets ånd, et kunstværk kan blive udstillet eller gengivet under forhold, som må siges at være krænkende (et meget kendt kunstværk er således blevet benyttet som billede på hylstre til præservativer). Et oplysende værk kan genudsendes efter længere tids forløb i urevideret skikkelse uanset den i mellemtiden stedfundne udvikling på det område værket beskriver, og ophavsmanden kan herigennem latterliggøres. Også her kommer det ikke an på, hvad den pågældende ophavsmand selv anser som krænkende, men på hvad der efter en objektiv dom går ud over,

hvad han må finde sig i. Regel 2 betyder således et meget vigtigt og stærkt savnet supplement til regel 1. Den kan bringes i anvendelse overalt, hvor værket gøres tilgængeligt for almenheden, hvad enten dette sker ved hjælp af eksemplarer af værket eller det sker direkte ved fremførelse: oplæsning, udførelse, opførelse o. s. v. Værket må ikke tvinges ind i et niveau, hvor det ikke hører hjemme. Også på dette område går ophavsmandens og almenhedens interesser hånd i hånd.

3. S t y k k e.

Ophavsmandens afkald på droit moral.

Den foreslåede regel giver udtryk for følgende:

Droit moral følger ikke med ved en selv nok så absolut formet overdragelse af ophavsretten. Den er en personlig ret, som bevares for ophavsmanden, og som han ikke på forhånd kan fraskrive sig, hverken gennem en udtrykkelig bestemmelse desangående eller gennem en mere generel overdragelse af „ophavsretten“, af „al ejendomsrets e. l. Dette er også ganske klart og tydeligt fastslået i dansk domspraksis på basis af den nugældende lov, se Ugeskrift for Retsvæsen 1934 s. 585. Droit moral er netop, som det i det foregående er fremhævet, givet ophavsmanden som et særligt værn i de tilfælde, hvor en benyttelse af hans værk ellers er fri, f. eks. fordi undtagelsesbestemmelserne i kap. 2 virker eller fordi han har overdraget selve gengivelses- eller offentliggørelsesretten til værket til andre, og han kan heller ikke på forhånd bemyndige benytteren til at foretage en hvilken som helst selv nok så krænkende ændring af hans værk. Det er nødvendigt at fastslå dette, da adskillige kontrakter giver erhververen af ophavsretten hals- og håndsret over værket i denne henseende.

Derimod må ophavsmanden kunne bemyndige en trediemand, der har til opgave at varetage hans interesser på det heromhandlede område, til at handle i så henseende, f. eks. under sygdom og fravær.

Det må endvidere fremhæves, at droit moral ikke er en uafhængelig ret i den forstand at forfatteren ikke skulle kunne tiltræde visse konkrete ændringer (eller give afkald på navngivelsesretten i bestemte tilfælde), hvor forslag derom er forelagt ham af den, der udnytter retten til gengivelse eller offentliggørelse. Har med andre ord forfatteren givet sin sanktion hertil, vil han ikke bagefter kunne tage den tilbage med henvisning til, at droit moral er en uafhængelig ret.

Det er for at skifte sol og vind lige mellem de forskellige herhen hørende hensyn, at § 3, 3. stk. er udformet. Ophavsmanden kan kun fratage droit moral, når det drjer sig om „en efter art og omfang afgrænset brug af værket“, f. eks. for et enkelt oplag, en enkelt udstilling af et kunstværk, en enkelt opførelse (eller serie af opførelser) af et dramatisk værk e. l. og med hensyn til bestemt angivne former for ændringer, ikke mere generelt eller ubestemt.

§ 4.

Beskyttelse for bearbejdelser. Frie bearbejdelser.

1. s t y k k e.

Beskyttelse for oversættelser, bearbejdelser og lignende andenhåndsværker.

Også gennem bearbejdelse af eksisterende værker kan en litterær eller kunstnerisk produktion frembringes, og loven tillægger denne produktion en beskyttelse af samme art, som den, der tilkommer de helt selvstændige værker, førstehåndsværkerne. Overalt, hvor

der i loven tales om „værker“, omfatter dette udtryk derfor ikke blot de originalt skabte værker, men også den nye form, som sådanne værker har fået gennem bearbejdelse.

Som eksempler på former for bearbejdelse, som på denne måde kommer i betragtning, nævner den nugældende lovs § 5 oversættelser, dramatiseringer, filmatiseringer og overførelser til mekaniske instrumenter. De sidste hører dog næppe hjemme i denne sammenhæng, her er — også i henhold til motiverne, se R.T. 1910—11 tillæg B. sp. 2402, folketingets forh. sp. 7636 og 7644 — tale om en art industriel retsbeskyttelse, og de herhen hørende problemer vil blive behandlet andetsteds, se motiverne til § 45. Iøvrigt beskytter den nugældende lov også den, der „på anden måde bearbejder et værk“ og viser derved, at de særlig nævnte former (oversættelser, dramatiseringer, filmatiseringer) kun er anført som eksempler. De nugældende norske og finske love beskytter „oversættelser og andre bearbejdelser“. Den svenske forfatterlov udtaler i sin § 4 det samme, men anfører i § 3 forskellige eksempler på bearbejdelse, nemlig 1) dramatisering eller anden overførelse af et skrift fra en litterær form til en anden ligesom et skrifts overførelse til en form, hvori det er bestemt til filmisk gengivelse. 2) et musikalsk værks omsætning for et eller flere instrumenter eller for en eller flere sangstemmer.

Endvidere beskytter den svenske kunstnerlov den, som har eftergjort et kunstværk ved hjælp af anden kunstnerisk fremgangsmåde end den for originalværket anvendte.

Der er ikke tvivl om, at alle disse former for bearbejdelse er sådanne, hvor beskyttelse kan komme på tale, også efter nærværende udkasts § 4, 1. stk.

Også en original form for sceneinstruktion, hvorved et dramatisk værk tilrettelægges for og „levendegøres“ på scenen kan efter omstændighederne være en sådan form for bearbejdelse, at den vil kunne opnå beskyttelse efter nærværende paragraf. Der foreligger et klart behov for en sådan beskyttelse; idet det ikke er usædvanligt, at hele iscenesættelsen af et helt teaterstykke uden videre tilegnes af konkurrenter og overføres til andre scener, til stor skade for den originalt arbejdende sceneinstruktørstand. Foreningen af danske sceneinstruktører har i en til kommissionen rettet henvendelse påpeget ønskeligheden af en sådan beskyttelse.

Den beskyttelse, som tillægges de heromhandlede bearbejdelser, er som nævnt den i lovudkastet i det hele angivne, åndsværkerne tilkommende beskyttelse, herunder også „droit moral“. Ingen kan gengive det bearbejdede værk i den fra bearbejderens hånd foreliggende skikkelse eller gøre det tilgængeligt for almenheden uden bearbejderens samtykke (medmindre forholdet falder ind under undtagelsesbestemmelserne i kap. II). Den, der ønsker at benytte værket i den bearbejdede skikkelse, må derfor have samtykke både fra det bearbejdede værks ophavsmand og fra bearbejderen, på samme måde som tilfældet er, hvor et værk har flere ophavsmænd. Ligeledes må bearbejderen, hvis han selv ønsker at fremstille eksemplarer af sin bearbejdelse eller at gøre den tilgængelig for almenheden, have samtykke af ophavsmanden til det bearbejdede værk. Det er dette, som er udtrykt i sidste sætning af § 4, 1. stykke.

Det nordiske bogforlæggerråd har opponeret mod, at der gives ophavsretlig beskyttelse for oversættelse af et værk fra eet sprog til et andet. Det siges, at en sådan oversættelse må anses for et akkordarbejde, som regel udført på bestilling, og ikke som et sådant arbejde, som bør ligestilles med en selvstændig åndelig frembringelse.

Kommissionen skal i denne anledning fremhæve, at beskyttelsen for oversættelser har langvarig hævd i dansk og øvrig nordisk lovgivning. Allerede Eftertryksloven af 1857 bestemmer i sin § 5, at den, der oversætter et skrift fra et andet sprog, for sin oversættelses vedkommende anses som forfatter. Nu at betage oversætterne den beskyttelse, som de så-

ledes har haft i omtrent 100 år, ville bl. a. medføre, at Danmark måtte melde sig ud af Bernerunionen, idet Bernerkonventionens art. 2, 2. stk., bestemmer, at oversættelser nyder samme beskyttelse som originalværker. Kommissionen finder da også, at oversættelser i almindelighed repræsenterer en sådan art af åndelig indsats, at de fuldt ud fortjener lovens beskyttelse på lige fod med andre bearbejdelser af åndsværker. Forudsætningen for beskyttelsen er naturligvis her som alle vegne i ophavsretsloven, at det drejer sig om et nyt og selvstændigt arbejde (her altså på oversættelsesområdet). Den, der frembringer en ny og selvstændig oversættelse, får beskyttelse for denne sin oversættelse, men han kan selvfølgelig ikke forhindre, at andre lancerer en anden, selvstændig oversættelse af det samme værk. At oversættelser oftest fremkommer på bestilling er rigtigt, men det samme gælder forskellige andre former for åndeligt arbejde, som alle er enige om at henregne under ophavsretsbeskyttelsen, f. eks. bidrag til leksika o. l., arkitekturværker, kunstindustrielle værker o. m. fl.

2. s t y k k e.

Frie bearbejdelser.

Frembringes der et nyt og selvstændigt værk gennem fri benyttelse af et andet, udkræves derimod ikke samtykke til nogen råden over denne „bearbejdelse“ af ophavsmanden til det benyttede værk. Dette er tilfældet, hvor der kun anvendes enkelte elementer i et beskyttet værk til at skabe det nye værk med, hvor et foreliggende værk ganske vist må siges at have inspireret ophavsmanden til det nye værk, uden at der dog foreligger en tilegnelse af de kunstneriske eller litterære enkeltheder i dette værk, hvor det altså snarere er indholdet end formen, der er benyttet, selv om også en tilegnelse af et værks indhold i dets helhed, f. eks. hele gangen i et dramatisk værk efter omstændighederne kan være en ophavsretlig krænkelse.

Grænsen er skønmæssig og vanskelig at drage, og forholdet hører til dem, der giver anledning til de vanskeligste problemer under retssager angående ophavsretskrænkelser, ikke mindst når det drejer sig om kunstværker, ganske særlig kunstindustrielle værker. Her er ofte brug for sagkyndigt skøn af specialister indenfor det pågældende kunstneriske område.

Iøvrigt er det egentlig ukorrekt at tale om bearbejdelser her, hvor det drejer sig om en så fri benyttelse af et åndsværk, at benyttelsen ikke krænker ophavsretten til dette.

§ 5.

Samleværker.

I udkastet som i den nugældende danske lov (§ 3) er der tillagt det åndsarbejde, der består i at sammenstille eksisterende værker på en original måde, en selvstændig beskyttelse. Der må være tale om en virkelig åndelig indsats, for at ophavsret til samlingen som sådan skal kunne indtræde, samlearbejdet må være udført efter en vis plan, jfr. Bernerkonventionen 1948 art. 2, 3. stk.: „samlinger af litterære eller kunstneriske værker såsom encyklopædier og antologier, som på grund af udvalget eller arrangementet af deres indhold udgør intellektuelle frembringelser“. Den nugældende lov nævner „aviser og andre periodiske værker, samlede værker og værker, der består af selvstændige bidrag fra forskellige medarbejdere“. Som typiske eksempler på værker, der beskyttes efter nærværende

paragraf, kan nævnes videnskabelige publikationer med bidrag fra en række medarbejdere, samlede og ordnede efter en bestemt plan; leksika o. l., læsebøger til skolebrug, digtsamlinger o. l.

Der er her i virkeligheden tale om en art bearbejdelse, og forholdet mellem udgiveren af samleværket på den ene side og ophavsmændene til de bidrag, hvoraf samleværket er sammensat på den anden side, er forsåvidt ganske det samme som mellem bearbejderen og ophavsmanden til det bearbejdede værk, hvorfor der desangående kan henvises til, hvad der er anført under omtalen af § 4 vedrørende dette forhold. Udgiveren af samleværket erhverver kun ophavsret til bidragene efter aftale og kan derfor ikke publicere det samlede værk uden bidragydernes samtykke, hvis det drejer sig om beskyttede værker og hvis forholdet ikke falder ind under kapitel II.

§ 6.

Fællesværker.

Denne paragraf handler om de værker, som er frembragt af flere ophavsmænd i forening, uden at de enkeltes bidrag lader sig særskilt udskille, de såkaldte fællesværker. Herom bestemmer lovudkastet, at de flere ophavsmænd får ophavsret til værket i fællesskab. Her er altså tale om et egentligt sameje, som må behandles efter de samme regler som sameje til legemlige genstande. Herom skal nærmere bemærkes følgende:

1. *Forholdet udadtil, overfor omverdenen.*

For almindeligt fælleseje gælder det, at flertallet (d.v.s. de samejere, der repræsenterer over halvdelen af genstandens værdi) kan foretage almindelige normale dispositioner, medens mere ekstraordinære dispositioner såsom salg eller pantsætning kræver samtlige medejerers samtykke.

Efter den nugældende § 6 i lov 1933 udkræves samtlige forfatteres samtykke til den første offentliggørelse samt, når der er spørgsmål om at offentliggøre værket på anden måde, end det tidligere er sket, f. eks. ved opførelse i stedet for ved trykning eller omvendt. Dette svarer meget godt til reglen fra almindeligt fælleseje vedrørende ekstraordinære dispositioner. Men sædvanlige dispositioner — hvortil her svarer at give tilladelse til værkets fornyede offentliggørelse på samme måde som hidtil, f. eks. ved genoptrykning — kan enhver af de flere forfattere kræve. For kunstnerrettens vedkommende kræves derimod noget inkonsekvent (§ 26 i lov 1933) samtlige medarbejderen samtykke til alle dispositioner.

Man har fundet det mest hensigtsmæssigt på dette område at henvise til de almindelige regler for fælleseje, dog suppleret med en regel om, at enhver af de flere medejere kan udøve droit moral. Dette vil dog kun sige, at enhver af dem kan påtale krænkelser af de ophavsmændene i § 3 tillagte rettigheder, drejer det sig derimod om at give samtykke til ændringer eller at give afkald på navngivelse (jfr. § 3, 3. stk.), må samtlige medophavsmænds samtykke foreligge.

2. *Det indbyrdes forhold mellem de flere ophavsmænd.*

Herom bestemmer lov 1933 § 6, sidste stykke, for forfatterrettens vedkommende, at den ved offentliggørelsen erhvervede indtægt fordeles efter det mellem de berettigede bestående retsforhold. Har de flere forfattere af et værk ikke aftalt, i hvilket forhold hver af dem skal være delagtig i forfatterretten, anses de som ligeberettigede. For kunstnerrettens vedkommende findes ingen tilsvarende regler.

Den første af de for forfatterretten nu gældende regler er så selvfølgelig, at det er ganske overflødig at udtale den i en lovregel. Den sidste regel er derimod direkte uheldig. Har de flere samarbejdende ophavsmænd forsømt at træffe aftale angående det indbyrdes retsforhold, må den rimelige regel vel være den, at udbyttet deles i forhold til det arbejde, hver af dem har nedlagt i værket.

Den gældende lovgivning har endvidere en særregel for visse arter af fællesværker, som i og for sig danner en helhed, idet der er skabt en præstation, der overfor omverdenen er beregnet på at virke som en helhed, men hvor dog de enkelte bidrag lader sig udskille. Det gælder efter lov 1933 § 7 for dramatisk-musikalske værker (herunder balletter, pantomimer m. v.) og for musikværker, til hvilke der hører tekst, og bestemmelsen går ud på, at reglen for fællesværker (§ 6, jfr. foran) gælder med hensyn til den samlede opførelse eller udgivelse, medens hver af bidragyderne kan iværksætte særskilt offentliggørelse af teksten eller musikken.

Reglen er i og for sig rigtig. Det samlede værk må behandles som et fællesværk, medens de enkelte bidragydere frit må kunne disponere over særskilt benyttelse af deres bidrag. Man har dog ikke fundet tilstrækkelig anledning til at opstille nogen bestemt retsregel desangående, idet det også her må understreges, at det indbyrdes retsforhold mellem bidragyderne først og fremmest må rette sig efter de aftaler, der træffes imellem dem.

§ 7.

Formodningsregler med hensyn til, hvem der kan råde over ophavsretten.

1. s t y k k e.

Når ophavsmanden er navngivet.

Er ophavsmanden navngivet enten med sit rigtige navn eller med et pseudonym eller mærke, der er alment kendt (d.v.s. at det er alment kendt, hvem der skjuler sig bag pseudonymet eller mærket), anses han som ophavsmand til værket, når ikke andet er oplyst. Det vil sige, at den person, der er navngivet kan optræde udadtil i retssager o. l. vedrørende ophavsretten til værket (jfr. Bernerkonventionen art. 15) lige som trediemand, der handler med denne person uden kendskab til de virkelige forhold, ikke vil kunne straffes og næppe heller vil kunne komme til at betale egentlig erstatning, hvis det viser sig, at navngivelsen i virkeligheden er uberettiget, idet ophavsmanden faktisk er en anden. Derimod må den virkelige ophavsmand, hvis ret der uberettiget er disponeret over, kunne iværksætte de retsmidler, der ikke forudsætter ond tro hos den uberettigede udøver af retten, nemlig berigelseskravet efter § 53, 2. stk., og inddragningskravet efter § 54. Og trediemand har heller ingen sikkerhed imod, at ophavsmanden i forvejen har overdraget ophavsretten til andre og derfor er uberettiget til selv at disponere over den. Her er et af de områder, hvor savnet af et offentligt register over ophavsrettigheder føles, jfr. indledningen s. 74—77.

Det er nyt i forhold til lov 1933 § 34, 2. stk., at udkastet sidestiller udsendelse af værket under et alment kendt dæknavn med egentlig navngivelse. Herved er loven i overensstemmelse med den i 1948 vedtagne nye formulering af Bernerkonventionens art. 15, 1. stk., hvorefter dette stykke er anvendeligt, selv om navnet er et pseudonym, når det af ophavsmanden valgte pseudonym ikke efterlader nogen tvivl med hensyn til hans identitet.

2. s t y k k e.

Anonyme og pseudonyme værker.

Loven tillader i og for sig udgivelse af værker uden angivelse af ophavsmandens navn, og for ikke at udsætte ophavsmanden for under en eventuel forfølgning af krænkelser af ophavsretten at måtte afsløre sin anonymitet eller pseudonymitet, har man ment det rigtigt at opstille en repræsentationsregel for disse tilfælde, jfr. nu L. 1933 § 34, 3. stk.

Det siges i nærværende stykke, at udgiveren eller forlæggeren kan „handle på ophavsmandens vegne“, dette svarer til, at han i Bernerkonventionen 1948 art. 15, 2. stk. betegnes som „ophavsmandens repræsentant“. Det siges videre her, at han i denne egenskab er berettiget til at hævde ophavsmandens rettigheder og gøre dem gældende. Derimod betyder reglen ikke, at udgiveren eller forlæggeren iøvrigt kan disponere over værket på ophavsmandens vegne, f. eks. ved at give tilladelse til andre former for benyttelse af værket end den alt foreliggende.

Nyt er det, at loven giver udtrykkelige regler for, under hvilke former ophavsmanden kan opgive sin anonymitet eller pseudonymitet med den virkning, at det ikke mere bliver reglerne i § 7, 2. stk., men derimod for fremtiden § 7, 1. stk. der kommer til anvendelse. Dette kan ske enten på en ny udgave af værket eller ved en anmeldelse til ministeriet. Hidtil har der ingen direkte regel været herom i § 34, man har ment, at navngivelse måtte finde sted på den i den nugældende lovs § 22 angivne måde, d. v. s. enten på en ny udgave eller efter de for proklamata foreskrevne regler. I forhold hertil betyder udkastets § 7, 2. stk. en lempelse for ophavsmændene, en lempelse, som man dog anser for ubetænkelig.

§ 8.

Definition af „offentliggørelse“ og „udgivelse“.

Loven anvender i en lang række forskellige paragraffer de ovennævnte udtryk, hvorfor man har anset det for ønskeligt at give en definition af, hvad man forstår herved, jfr. rent eksempelvis § 11 og § 18, hvorefter de i disse paragraffer opstillede „låneregler“ kun kan finde anvendelse, når det værk, der ønskes benyttet, er henholdsvis „offentliggjort“ (§ 11) og „udgivet“ (§ 18).

Som eksempler på et værks *udgivelse* i ophavsretlig forstand skal nævnes, at et sprogværk udsendes i bogform (f. eks. i henhold til en forlagskontrakt), at et musikværk udgives som trykte noder, at et kunstværk udsendes som reproduktion, at en artikel trykkes i en avis eller et tidsskrift, at et kunstindustrielt værk fremstilles som brugsgenstande, at et litterært eller musikalsk værk overføres til mekaniske instrumenter, der kan gengive det. Udgivelsen forudsætter i det hele 1) en *fiksering* af det pågældende åndsværk i eksemplarer (nye eksemplarer) i bogform, som trykte noder, som tidsskriftartikel, som grammofoonplade, som film, på stålband, som brugsgenstandseksemplar, ved hjælp af andre tekniske reproduktionsmetoder m. v. Dernæst forudsætter udgivelsen 2) en *offentliggørelse* derved, at de fremstillede eksemplarer bringes i handelen eller på anden måde udbredes blandt almenheden, f. eks. ved uddeling, udlån, udlejning, udstilling el.

En *offentliggørelse* kan imidlertid også ske på anden måde end ved udgivelse. Således må eksempelvis et kunstværk anses for offentliggjort, når selve det af kunstneren fremstillede eksemplar har været gjort tilgængeligt for almenheden, f. eks. derved, at det har været offentlig udstillet, i udstillingslokaler, til salg hos kunsthåndlere e. l. eller at det dog

har forladt kunstnerens private sfære derved, at han har afhændet det til andre end sine nærmeste. Et musikværk kan offentliggøres gennem udførelse, udsendelse i radio, fremførelse ved hjælp af mekaniske instrumenter (selv om disse ikke har været bragt i handelen e. l.) et dramatisk værk ved opførelse, et litterært værk ved oplæsning, et digt ved afsyngning eller deklamation e. l. Når sådant finder sted for en offentlig kreds (se herom s. 102) foreligger der en offentliggørelse.

Af betydning er det ikke mindst, at her kun den udgivelse eller offentliggørelse kommer på tale, der finder sted med ophavsmandens samtykke. Dette er der ikke givet udtryk for i den nugældende danske lov.

§ 9.

Offentlige aktstykker.

Det er en overalt anerkendt regel (jfr. også forudsætningen i Bernerkonventionen 1948 art. 2., 2. stk., 2. pkt.), at offentlige aktstykker, herunder love, administrative forskrifter og retsafgørelser (eller som Bernerkonventionen udtrykker det: „officielle tekster på lovgivningens, administrationens og retsanvendelsens område“) ikke er genstand for ophavsret. Det er i det offentliges interesse, at kendskabet til dem udbredes mest muligt, og iøvrigt er de ofte resultatet af et sådant samarbejde, at de enkelte ophavsmænd kun med vanskelighed lader sig påpege.

Under udtrykkene i udkastets § 9 falder også eksamensopgaver ved offentlige eksaminer; disse er altså ikke beskyttede mod gengivelse; derimod vil den, der udgiver en samling af sådanne opgaver kunne få ophavsret til samlingen som sådan i medfør af § 5.

Bernerkonventionen 1948 art. 2., 2. stk. bestemmer, at det er forbeholdt unionslandenes lovgivninger at fastsætte hvilken beskyttelse den skal tilstås *oversættelser af officielle tekster*. Herom er ingen særlig regel givet i nærværende udkast, hvilket medfører at sådanne oversættelser nyder almindelig beskyttelse efter § 4.

Man havde oprindelig tænkt sig anvendt udtrykket „skrifter som udarbejdes i medfør af offentlig tjeneste“ i § 9. *Rådiorådet* bemærkede heroverfor, at dette udtryk er så rummeligt, at det må befrygtes, at den række publikationer, Statsradiofonien udgiver som et led i programvirksomheden, falder ind herunder, hvilket formentlig ikke har været hensigten. — Den nu valgte formulering „offentlige aktstykker“ vil ikke kunne opfattes på den måde, at publikationer af nævnte art skulle være undtagne fra beskyttelsen.

§ 10.

Fotografier og mønstre.

Fotografier henregnes efter nordisk retsopfattelse (modsat f. eks. fransk) ikke under kunstværker i ophavsretlig betydning. Der er om fotografier givet en særlig beskyttelseslov, lov nr. 131 af 13. maj 1911 om eneret til fotografiske arbejder. Denne lov er dog i adskillige henseender mangelfuld og forældet, og nærværende kommission har fået i opdrag at udarbejde udkastet til en ny, fællesnordisk fotografibeskyttelseslov.

Om forholdet mellem mønstre og værker af brugskunst henvises til omtalen af § 1, 2. stk. s. 94—95.

K a p i t e l I I.

Indskrænkninger i ophavsretten.

I omtalen af reglerne vedrørende ophavsrettens hovedindhold er det anført, at den absolutte eneret med hensyn til fremstilling af eksemplarer af værket og med hensyn til enhver handling, der består i at gøre værket tilgængeligt for almenheden, ikke lader sig opretholde på alle områder. Det er nødvendigt at gøre undtagelser forsåvidt angår visse former for benyttelse af åndsværker, hvor det offentliges interesse i den frie adgang til at nyde godt af værker bliver så stærk, at den må tilgodeses uanset det iøvrigt eksisterende ønske om at give ophavsmændene en så effektiv beskyttelse som muligt. Ganske på samme måde som ejendomsretten til legemlige genstande må lide visse almindelige begrænsninger af hensyn til det almenes vel, opstår det samme problem inden for ophavsretten. Alle ophavsretslove indeholder derfor også visse bestemmelser på dette punkt, men det må indrømmes, at den hidtidige danske lovgivning (L. 1933 §§ 14, 15 og 31) har været usædvanlig rigelig udstyret med sådanne undtagelsesregler. Kommissionen har foretaget en nøje gennemgang af samtlige disse regler, har udeladt enkelte af dem, som måtte skønnes at være ganske urimeligt vidtgående indgreb i ophavsmændenes naturlige krav på beskyttelse, har forandret andre, således at ophavsretten ikke længere er helt forsvundet på disse områder, men derimod er konverteret til en ret i henhold til tvangslicenssystemet, og har endelig tilføjet enkelte nye. Alle enkeltproblemerne vil blive gennemgået i det følgende, her skal der kun anføres nogle betragtninger, der vedrører hele undtagelseslovgivningen, „lånreglerne“ som de også kaldes, under eet.

Idet der erindres om de to hovedformer, under hvilke benyttelse af ophavs værker kan ske: 1) Fremstilling af eksemplarer og 2) handlinger, hvorved værket gøres tilgængeligt for almenheden, skal der med hensyn til Bernerkonventionen omtales, at denne ikke har formet beskyttelsen under punkt 1, fremstillingen af eksemplarer, som en eneret. Heraf følger igen, at visse rimeligt og sagligt begrundede undtagelser fra beskyttelsen under denne form kan gøres. Konventionen giver iøvrigt i art. 10 udtrykkelig hjemmel for „lån“ (den anvender direkte dette udtryk) til skrifter, der er bestemte til undervisningsbrug, eller som har en videnskabelig karakter eller til chrestomatier (samlinger af prosa-læsestykker), men den tilføjer, at det kun må ske *i det omfang formålet retfærdiggør det*.

Hvad angår hovedudnyttelsesform nr. 2 har Bernerkonventionen hidtil ikke formuleret selve retten til direkte offentlig udførelse eller opførelse af værker som en eneret, og med hjemmel heri har visse undtagelsesbestemmelser i L. 1933 § 14 kunnet forekomme uden at være konventionsstridige.

Konventionen 1948 har nu gjort ændring heri, idet retten vedrørende den direkte offentlige udførelse og opførelse af værker, der omhandles i konventionens art. 11 og 11 ter, er gjort til en udelukkende ret. Det er dog i Bruxelles-konferencens generalrapport bl. a. på foranledning af de nordiske landes repræsentanter udtalt, at der ikke er tilsigtet nogen realitetsforandring i forhold til den nuværende tekst, og at det ikke forhindrer de enkelte unionslande i at fastsætte mindre undtagelser fra beskyttelsen forsåvidt angår snævert begrænsede områder (religiøse og nationale fester, udførelse i opdragende øjemed o. l.).

Med henvisning hertil mener kommissionen at kunne udtale, at de af denne foreslåede bestemmelser i kapitel II alle vil kunne gennemføres, uden at dette behøver at forhindre en tiltrædelse af Bernerkonventionen i dens nye skikkelse.

Vedrørende fortolkningen af de i kapitel II optagne låneregler ønsker kommissionen at understrege, at disse regler må opfattes som *undtagelsesbestemmelser*. De er alle at betragte

som begrænsede undtagelser fra den i § 2 udtalte generelle beskyttelse mod de litterære eller kunstneriske værkers gengivelse eller offentliggørelse. De må derfor i tvivlstilfælde fortolkes på en sådan måde, at de formål de giver udtryk for, virkelig kan ske fyldest, men på den anden side heller ikke videre. Man er herved i overensstemmelse med det almindeligt anerkendte princip for fortolkning af undtagelsesbestemmelser i lovgivningen i det hele.

Endelig må det erindres, at den i § 3 gennemførte *droit moral* beskyttelse også gælder forsåvidt angår den i medfør af kapitel II hjemlede frie benyttelse af værkerne. Dette gælder både med hensyn til den i § 3, 1. stk. fastsatte *droit a la paternité* og med hensyn til den *droit au respect*, der omhandles i § 3, 2. stk. Hvad enten der er tale om en fri adgang til fremstilling af eksemplarer eller til offentlig fremførelse af værket, må det iagttages, at en sådan fri benyttelse (eller den i visse tilfælde fastsatte adgang til benyttelse mod honorar) ikke sker under sådanne former, at der foretages ændringer, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart eller at benyttelsen iøvrigt sker på en måde, der krænker de nævnte interesser. Efter omstændighederne vil således f. eks. en benyttelse af et værk i reklameøjemed kunne være en krænkelse af *droit au respect*, selv om en sådan benyttelse iøvrigt formelt måtte være hjemlet efter reglerne i kapitel II. Ligeledes må det iagttages, at ophavsmandens navn altid nævnes på sædvanlig måde, altså med angivelse af det navn, hvorunder ophavsmanden selv har publiceret værket, (eventuelt hans pseudonym), når dette er i overensstemmelse med god skik, se foran s. 106.

§ 11.

Fremstilling af eksemplarer til privat brug.

1. s t y k k e.

Almindelig regel.

Efter den gældende danske lovgivning er der ingen beskyttelse mod fremstilling af eksemplarer af åndsværker. Beskyttelsen indtræder først, når sådanne eksemplarer offentliggøres derved, at de udbredes til en offentlig kredø. Dog foreskriver lov 1933 § 17, 1. stk., straf for den, som mangfoldiggør et værk i offentliggørelses hensigt. Det må imidlertid betegnes som et fremskridt for ophavsmændenes interesser, når udkastet nu (jfr. herom nærmere s. 100) indfører en beskyttelse mod selve fremstillingen af eksemplarer, men som supplement til denne generelle beskyttelse er en særregel om en vis adgang til fremstilling af eksemplarer til rent privat brug nødvendig. Dels ville det virke krænkende for den almindelige retsbevidsthed, om ophavsmanden skulle kunne blande sig i sådanne snævert private dispositioner, som f. eks. at den, der låner en digtsamling, til eget brug afskriver et digt, han synes særlig godt om, eller at en ejer af et portræt tager enkelte fotografiske kopier af det til brug for sig selv eller en begrænset vennekreds, dels ville en kontrol med sådanne foreteelser blive umulig at gennemføre, således at et lovbud ville være på det nærmeste ineffektivt.

Man har derfor ment at måtte foreslå en bestemmelse om, at eksemplarer må fremstilles til privat brug. Om grænsen mellem „privat“ og „offentlig“ i ophavsretlig henseende henvises til redegørelsen s. 102. Adgangen må i hvert fald være udelukket, såsnart det drejer sig om fremstilling af eksemplarer i erhvervsøjemed, direkte eller indirekte, herunder til salg eller bytte.

Den hidtil i Danmark gældende ubetingede adgang til privat fremstilling af eksemplarer af åndsværker synes dog for vidtgående, og den er derfor foreslået indskrænket i

visse henseender. Udover de særlige bestemmelser vedrørende kunstværker i stk. 2, og „home recorders“ i stk. 3, jfr. herom nedenfor, har man foreslået, at adgangen til fri fremstilling af eksemplarer til privat brug dog kun skal gælde fremstillingen af „enkelte eksemplarer“. Såsnart der bliver tale om fremstilling af en større flerhed af eksemplarer, får foranstaltningen et mere erhvervsmæssigt præg, og ophavsmanden bør have kontrol hermed. Endvidere skal det dreje sig om værker, der i forvejen er offentliggjorte (def. § 8). Kontrollen fra ophavsmandens side med værker, der endnu ikke er offentliggjort, bør være så absolut som muligt, jfr. den beslægtede regel i udkastets § 2, 3. stk.

Dramatikernes sagkyndige repræsentant har overfor kommissionen oplyst, at privat fremstillede eksemplarer af sceneværker er blevet solgt til teaterforretninger, der har benyttet dem til salg til private diletantforestillinger og foreningsforestillinger. Det skal være sket, at en succesforestilling blev afskrevet af stenografer, der var til stede i teatret, og at afskrifterne derefter vandrede rundt i provinsens foreninger, eller at efterladte sufflørbøger er blevet erhvervet af uvedkommende, der har benyttet dem til skade for forfatterne. Adgangen til privat fremstilling af eksemplarer bør derfor ikke omfatte sceneværker.

Kommissionen skal heroverfor bemærke, at kun i det snævre omfang, hvori opførelse af sceneværker indenfor foreninger og andre kredse overhovedet kan finde sted, fordi de må betegnes som i ophavsretlig forstand private, kan også fri fremstilling af eksemplarer foregå. Den nævnte virksomhed fra „teaterforretninger“s side må betegnes som erhvervsmæssig og ikke privat. En begrænsning ligger også i, at kun enkelte eksemplarer kan fremstilles, og herudover kan man næppe komme.

2. s t y k k e.

Privat gengivelse af kunstværker.

For kunstværkers vedkommende gør der sig særlige forhold gældende. Medens en gengivelse af forfatter- og musikværker, hvis den skal have nogen virkelig betydning i ophavsretlig henseende, normalt må ske i en større flerhed af eksemplarer, er der for så vidt angår kunstværkerne meget større interesser knyttet til de enkelte eksemplarer af værket, og det kan efter omstændighederne være en for ophavsmanden skæbnsvanger handling, at der fremstilles blot enkelte eksemplarer. På den anden side er det fra kunstnerhold fremhævet, at der må være fri adgang for kunstnerne til i øvelses- og studieøjemed at gengive beskyttede værker, når det sker under private former og gengivelsen ikke udnyttes på anden måde.

Resultatet af kommissionens overvejelser er herefter blevet den i § 11, 2. stk., optagne regel. Efter denne kan man, hvis det drejer sig om billedhuggerværker eller værker af brugskunst, selv eftergøre værkerne til privat brug (altså f. eks. i studieøjemed), men al gengivelse ved fremmed hjælp er forbudt. For andre kunstværkers vedkommende, f. eks. malerier, er gengivelse ved egen hjælp også tilladt, og yderligere er her en gengivelse ved fremmed hjælp til privat brug tilladt, når det ikke drejer sig om en kunstnerisk gengivelse. En gengivelse ved mekaniske hjælpemidler spiller ikke her den praktiske rolle som ved billedhuggerværker og brugskunst. Hvad endelig arkitektur angår, er det en selvfølge, at en opførelse af en bygning efter et beskyttet arkitekturværk må udkræve kunstnerens samtykke, selv om det er til privat brug. Angående anden gengivelse af bygningsværkerne til privat brug (f. eks. fotografier) henvises til § 23, 3. stk.

Et særligt spørgsmål rejser sig dog med hensyn til sådanne tilbygninger, hvorved der benyttes kunstneriske elementer fra den i forvejen eksisterende bygning, som udvides.

Dette var tilfældet i den i Ugeskrift for Retsvæsen 1928 s. 989 gengivne retssag, hvor ejerne af forskellige årsager ikke ønskede at benytte den oprindelige arkitekt til den senere stedfundne udvidelse af bygningen. Retten udtalte her, at kunstnerretten til et bygningsværk efter forholdets natur (nogen lovregel herom findes ikke i den hidtil gældende kunstnerretslov) og af hensyn til ejerens dispositionsfrihed måtte være overgået til bygherren i det i så henseende fornødne omfang. Afgørelsens rigtighed må forekomme kommissionen tvivlsom (den blev ikke prøvet ved højesteret), og den legale løsning bør være, at bygherren må kunne foretage udvidelsen uden ophavsmandens samtykke, men at ophavsmanden (den oprindelige arkitekt eller hans arvinger) må have krav på honorar, som i mangel af mindelig overenskomst fastsættes på den i udkastets § 49 angivne måde. (Altså en anvendelse af tvangslicenssystemet).

3. s t y k k e.

Magnetofoner.

Under den sidste del af kommissionens arbejde er et nyt problem vedrørende åndsværkers reproduktion og gengivelse blevet aktuelt. Det drejer sig om de såkaldte *magnetofoner*, også kaldet „wire-recorders“, „tape-recorders“ eller „home-recorders“. I det efterfølgende vil betegnelsen magnetofon blive benyttet om alle de forskellige apparater. Fælles for dem er, at de sætter benytteren i stand til på en tråd (wire) eller et bånd (tape) gennem en elektromagnetisk metode at optage lyde, som så igen kan gengives ved hjælp af et udførelsesapparat.

Indspilning af musik og tale på bånd med henblik på senere gengivelse har været kendt gennem en årrække, og har i længere tid været benyttet f. eks. af radiospredningsinstitutionerne. Det nye er, at sådanne apparater nu kan fremstilles for en så overkommelig pris, at der er al mulig udsigt til, at de i løbet af kortere tid vil blive menigmands eje. I Amerika er udviklingen allerede vidt fremskredet på dette område, og også i de nordiske lande er en produktion af magnetofoner begyndt. De er foreløbig temmelig dyre, men det ventes, at de inden alt for længe vil kunne fremstilles væsentlig billigere. I U.S.A. kan de allerede nu købes for ca. 100 dollars.

Disse apparater kan benyttes til optagelse af samtaler af alle mulige arter, til gengivelse af forhandlinger på møder, i retssale o.s.v., ligesom de kan benyttes på forskellig anden måde til at gengive tale og stemmer i det private og selskabelige lag. Hvad der imidlertid har særlig interesse i forbindelse med en revision af ophavsretslovgivningen er, at de også kan anvendes, og faktisk i vid udstrækning anvendes, til fiksering og senere gengivelse af de i ophavsretsloven omhandlede åndsværker. Problemet gælder både fiksering af litterære værker (herunder sange og digte) og musikværker. For nemheds skyld, og da problemet måske har mest omfattende betydning for musikværkers vedkommende, vil alene disse sidste blive nævnt i det efterfølgende, men det må da erindres, at et tilsvarende problem opstår forsåvidt angår optagelse på magnetofon af sprogværkerne.

Forholdet er nu altså det, at musikbrugerne for fremtiden bliver i stand til så at sige at være deres egne grammofonfabrikanter. Ved hjælp af magnetofonen kan den på grammofonplader eller bånd indspillede og den i radio udførte musik optages på bånd (eller tråd, i det efterfølgende tales for nemheds skyld alene om bånd). Disse båndoptagelser har betydelige fordele fremfor de nu eksisterende grammofonoptagelser.

For det første giver de musikbrugerne adgang til at vælge mellem et meget betydeligt musikmateriale, idet de kan optage alle de radioudsendelser og alle de grammofon-

plader eller bespillede bånd, som de kan få fat i. Indspilningerne kan dernæst gentages i det uendelige uden noget som helst slid, og de er, såfremt de optages fra direkte radio-udsendelser, ikke behæftede med nogen art af nålestøj. Hertil kommer, at de er relativt billige, et indspilningsbånd koster mindre end så mange grammofonplader, som der skal til for at udføre musik i det tidsrum, det varer at gennemspille båndet, og båndet kan benyttes påny til optagelse af andet stof, idet det på båndet i forvejen optagne stof forsvinder, når der indspilles nyt stof på det. Yderligere må det fremhæves, at de bespillede bånd fylder væsentlig mindre end grammofonpladerne og ikke så let er udsat for brækage. De mest fuldkomne magnetofoner er iøvrigt udstyret med yderligere tekniske finesser. Optagelserne kan udlånes til og byttes med venner og bekendte, og organisationer, der skal formidle en mere systematisk bytning af bespillede bånd blandt samlere, er så vidt vides allerede under dannelse.

Der er ingen tvivl om, at disse apparater i høj grad vil lette og fuldkommengøre tilegnelsen af litterære og musikalske værker og derfor vil blive en væsentlig kulturel faktor. Men samtidig opstår der for de musikproducerende samfundsgrupper alvorlige økonomiske og retlige problemer. Det er givet, at såvel ophavsmændene som de udøvende kunstnere og grammofonfabrikanterne vil blive ramt på det føleligste. I U.S.A. siges allerede nu salget af grammofonplader efter disse apparaters fremkomst at være gået ned til det halve. Det må erindres, at komponisterne og de udøvende kunstnere har en ikke ubetydelig del af deres indkomst fra indspilningen af deres præstationer på grammofonplader, og det kan forudses, at såvel denne indtægt som indtægten fra forskellig anden musikudførelse i høj grad vil svigte, når den her omtalte hjemmefabrikation af musikgengivelsesinstrumenter bliver almindelig.

Efter den nugældende danske forfatterretslov er mangfoldiggørelse af åndsværker til privat brug frit tilladt. Overført på magnetofonområdet vil dette sige, at den person, der erhverver et sådant apparat og til sit eget private brug optager musikudsendelser på bånd, kan gøre dette uden at komme i konflikt med nogen i medfør af forfatterloven beskyttet ret. Komponisten og grammofonfabrikanten er ganske vist beskyttede, men kun mod den fiksering, der foretages i offentliggørelses hensigt, og den udøvende kunstner nyder overhovedet ingen beskyttelse efter nugældende dansk ret, se bemærkningerne ad nærværende udkasts § 42. Dette vil sige, at hvis indspilningen af de magnetiske bånd foretages med det formål at sælge eller udleje båndene eller at lade dem udføre offentligt og erhvervsmæssigt (f. eks. i restauranter, i fabrikker, ved offentlige forlystelser m. v.), kan grammofonfabrikanterne gribe ind, såfremt de af dem fabrikerede plader direkte eller indirekte (gennem radio) benyttes, og såfremt det drejer sig om beskyttet musik, kan tillige komponisten gribe ind, men iøvrigt er indspilningen og den derefter stedfindende private udførelse af det indspillede værk frit tilladt uden hensyn til ophavsrettighederne.

I den fælles-nordiske kommissions sidste møde behandlede spørgsmålet, og det var en eenstemmig opfattelse blandt kommissionens medlemmer, at der her forelå et spørgsmål, som hurtigt kunne blive aktuelt og som i høj grad kunne forstyrre ligevægten i det af kommissionen opstillede ophavsretssystem, der er opbygget uden hensyn til eksistensen af sådanne apparater. Man anså imidlertid spørgsmålet for indtil videre så uafklaret, at man ikke mente, at der var mulighed for nogen aktuel stillingtagen til det fra kommissionens side, men at man måtte nøjes med i motiverne at pege på spørgsmålet som et problem, der hurtigt kunne blive praktisk og kræve stillingtagen fra lovgivningsmagtens side.

Efter dette mødes afholdelse har imidlertid ophavsmændenes og grammofonindustriens repræsentanter overfor kommissionens danske medlem fremhævet, at det for de

interesserede parter vil være af den allerstørste betydning, at der på dette område snarest etableres en lovgivning. Magnetofonerne er allerede i en vis udstrækning i handelen og en videre udbredelse og popularisering af disse apparater kan ventes med det allerførste. Det vil da være særdeles ønskeligt, at der ikke opstår en mellemtilstand, hvor apparaterne frit kan benyttes af almenheden uden nogen hensyntagen til ophavsmændenes interesser, idet det herefter senere måske kan blive vanskeligt at få etableret en for ophavsmændene rimelig ordning.

Kommissionens danske medlem har herefter afholdt møder med repræsentanter for ophavsmændene, KODA, GRAMO, Nordisk Copyright Bureau, grammofonindustrien, musikforlæggerne m. v., og han har herunder fremsat det forslag til et 3. stk. i § 11, der er optaget i nærværende lovudkast. Herefter skal der for benyttelsen af apparater, bånd o. l., der er egnede til at optage og gengive litterære og musikalske værker, erlægges en afgift, og denne afgift skal tilfalde rettighedshaverne i henhold til denne lov, d. v. s. ophavsmændene (forfattere og komponister), de udøvende kunstnere og grammofonfabrikanterne (de sidste i det omfang, hvori de af dem frembragte plader må antages at blive benyttede som grundlag for båndindspilninger). De nærmere regler skal fastsættes ved kgl. anordning, og denne må udfærdiges gennem det ministerium, under hvilket ophavsretslovgivningen i det hele sorterer, nemlig undervisningsministeriet. Ordningen tænkes iøvrigt iværksat på den måde, at der af alle indehavere af magnetofoner tænkes opkrævet en årlig afgift, der må indkræves på lignende måde som radioens licensafgift. Endvidere bør salget af de ubespillede bånd belægges med en afgift. Disse afgifter må opkræves for alle rettighedsindehavere under eet (jfr. udkastets § 50) gennem deres dertil indstiftede organisationer, og det må være disses sag indbyrdes efter forhandling at fordele afgiften. Eventuelt kan det i den kgl. anordning bestemmes, at spørgsmålet herom endelig kan kræves afgjort af undervisningsministeriet, såfremt de enkelte organisationer (ophavsmændenes, de udøvende kunstners, grammofonfabrikanternes) ikke indbyrdes kan blive enige om fordelingen. Af hensyn til ordningens praktiske gennemførelse vil det være af den største betydning, at de, der skal erlægge afgiften, frigøres ved betaling af een afgift under eet til samtlige rettighedsindehavere.

Det således fremsatte forslag er tiltrådt af samtlige de organisationsrepræsentanter, med hvilke der i henhold til foranstående har været forhandlet.

Bestemmelsen omfatter kun den *private* benyttelse af magnetofonerne. En indspilning med henblik på offentlig udførelse går efter de almindelige herom gældende regler.

§ 12.

Ændring af bygningsværker og brugagenstande.

Nærværende bestemmelse er en undtagelse fra *droit moral* beskyttelsen i § 3 (nærmere betegnet den i § 3, 2. stk., indeholdte *droit au respect* beskyttelse), og den må som undtagelsesbestemmelse fortolkes stricte, således at der ikke gives adgang til ændringer i større omfang, end det praktiske behov virkelig tilsiger. Men på den anden side må det erkendes, at det her drejer sig om genstande med et dobbelt formål, både kunstnerisk og praktisk, og at det ikke er gørligt helt at se bort fra det sidstnævnte, således at der *kan* være tilfælde, hvor en ændring må forekomme påkrævet og de kunstneriske hensyn vige for de praktiske. Det er selvfølgelig kun de enkelte eksemplarer af et værk af brugskunst, der kan ændres i medfør af § 23, medens denne ikke hjemler en erhverver af retten til at producere sådanne genstande nogen ret overfor kunstneren.

Bestemmelsen giver ikke ejeren af et i medfør af § 12 (men i strid med § 3, 2. stk.) ændret værk af brugskunst ret til at udstille dette offentligt.

§ 13.

Citatretten.

1. s t y k k e.

Citater fra litterære værker og musikværker.

Efter den nugældende danske lovgivning (lov 1933 § 14 a) kan der citeres enkelte tidligere udgivne mindre digte eller mindre musikværker. Drejer det sig om større værker, kan der citeres „enkelte uddragne stykker“. Der kan kun benyttes udgivne værker. Citatretten angives nærmere at være en ret til at optage det pågældende stof „i et større hele, som efter sit hovedindhold er et selvstændigt værk“.

Citatrettens begrundelse og forståelsen af udtrykket „citat“ kræver formentlig ikke nogen nærmere udredning. Der er kun tale om at anføre sådanne korte stykker til belysning af et foreliggende emne. Efter kommissionens mening bør der ikke være adgang til at gengive beskyttede værker *i deres helhed*, selv om de er små. Til gengæld kan citatretten udvides til at gælde alle lån fra offentliggjorte værker, selv om de ikke er udgivne.

Citatretten kan efter sit formål ikke benyttes til gratis at udgive potpourrier over beskyttede værker, således som der fra en enkelt side er udtrykt frygt for.

Musikforlæggerne og komponisternes sagkyndige repræsentanter har udtrykt ønske om, at det i motiverne blev præciseret, at citatretten kun gælder små stykker af beskyttede værker, således f. eks. 8 takter af musikværker, 2 linier af sangtekster. Senere er ønsket angående musikværker ændret til 4 takter, idet en adgang til at gengive 8 takter ville kunne betyde, at visse værker kunne citeres i deres helhed. Dette er der jo imidlertid ikke adgang til efter den foreslåede formulering af § 13, og det sidst fremdragne spørgsmål viser, at citatretten ikke kan behandles efter så mekaniske regler. Alt må her afhænge dels af formålet med citatet, dels af forholdet mellem det citerede stykke og hele det citerede værks størrelse. Det kan kun siges, at citatretten må benyttes på en *loyal* måde efter sit formål, en gengivelse af åndsværker herudover er ikke tilladt og vil udløse ophavsretslovens retsvirkninger.

Citatretten gælder bl. a. *fra* alle skrifter og *til* alle skrifter, herunder også fra og til bladartikler.

2. s t y k k e.

Lån af kunstværker.

For kunstværkers vedkommende bliver der ikke tale om nogen egentlig citatret, idet en gengivelse af et stykke af et kunstværk tværtimod ofte vil være en krænkelse af kunstnerens *droit au respect* (se § 3, 2. stk.).

Den nugældende danske kunstnerretslov (L. 1933 § 31, 1. stk.) giver adgang til afbildning af enkelte kunstværker til forklaring af teksten og i forbindelse med denne i kritiske, oplysende og kunsthistoriske arbejder, i kataloger (se om disse nærværende udkast § 23) og i pressens redegørelser for begivenheder af mere almindelig interesse.

Denne adgang er i nærværende forslag indskrænket til at gælde til brug for kritiske eller videnskabelige fremstillinger, idet man navnlig har ment, at udtrykket „oplysende“ værker var alt for vidtgående og i virkeligheden medførte ophavsrettens totale udslettelse over for gengivelse af kunstværker i trykte skrifter, da ethvert sådant vel kan siges at være af oplysende art.

Danske Dagblades Fællesrepræsentations sagkyndige repræsentant har angående denne ændring udtalt, at han vel kan forstå de bevæggrunde, der har medført ændringen, men dog finder, at denne indskrænkning vil virke ganske urimeligt over for pressen, hvis opgave det netop er at oplyse og opdrage befolkningen også på det kunstneriske område. Selv om derfor en enkelt kunstner, imod hvad der er sædvanligt, skulle føle sig forurettet ved, at hans billede optages i en artikel i pressen, bør dette ikke have til følge, at al sådan billedgengivelse forbydes. Det må stadig have for øje, at pressens forretningsgang ikke muliggør indhentelse af forhåndssamtykke, og at en mulighed for kunstnerne til at nedlægge forbud e. l. må have til følge, at ingen billeder bringes i sådanne artikler, idet pressen ikke kan løbe den store økonomiske risiko, som et forbud vil være. Efter pressens opfattelse vil kunstnerne ikke stå sig ved en sådan bestemmelse, og pressens mulighed for at være kunstopdragende vil formindskes stærkt.

Danske Dagblades Fællesrepræsentations sagkyndige repræsentant har derfor ønsket tilføjet en adgang til at låne kunstværker til journalistiske fremstillinger. En sådan regel ville iøvrigt overflødig gøre reglen i udkastets § 14, 2. stk. om en begrænset ret for pressen til at gengive kunstværker ved omtale af dagsbegivenheder på kunstens område. Til fordel for pressens ønske om en videregående låneret overfor kunstværker kan anføres, at det her drejer sig om gengivelser, der ikke er bestemt til mere varigt brug som ved optagelse i bøger o. l., og at der, når det gælder om at optage et kunstværk i et dagblad, skal handles hurtigt, således at der i reglen ikke vil være tid til på forhånd at træffe den fornødne aftale med kunstneren. Der er derfor en del, der taler for, at § 13, 2. stk. simpelthen kommer til at lyde således, at billeder af offentliggjorte kunstværker frit kan optages i dagblade. Eventuelt kunne der etableres en tvangslicensordning, således at kunstneren fik en rimelig betaling, men ingen eneret, navnlig kunne en del tale for en sådan ordning, såfremt der blev etableret en kunstnerorganisation til varetagelse af kunstnernes ophavsrettigheder (som KODA) under den i § 50 angivne kontrol.

Indenfor kommissionen har man imidlertid fundet det rigtigst at blive stående ved den mere begrænsede adgang for pressen til lån af kunstværker, som er givet i udkastets § 13, 2. stk. og § 14, 2. stk. Den er også bedst stemmende med Bernerkonventionen..

Det nordiske forlæggerråd har henstillet, at sidste del af 2. stk., hvorefter kun enkelte værker af samme ophavsmand kan lånes, må udgå, idet udgivelsen af kritiske eller videnskabelige monografier over kunstnere ellers skulle kunne vanskeliggøres, måske forhindres.

Kommissionen har dog ikke fundet tilstrækkelig anledning til at fravige det omhandlede princip for gratis lån af ellers beskyttede værker, som allerede i den gældende lov er fastsat forsåvidt angår alle de i denne hjemlede lån, både af forfatterværker og kunstværker, se L. 1933 §§ 14 og 31.

§ 14.

Pressens låneret.

1. s t y k k e.

Lån af artikler.

Den heri optagne adgang til at låne artikler fra det ene presseorgan til det andet er den samme som i L. 1933 § 15 angivet og iøvrigt ganske svarende til Bernerkonventionens art. 9, 2. stk. Et forsøg under konferencen i Bruxelles i sommeren 1948 på yderligere at

indskrænke pressens låneret strandede, og bestemmelsen blev uforandret fra konventionen 1928.

Pressens sagkyndige repræsentant har ønsket indføjet, at låneretten også gælder til og fra ugeblade. Efter kommissionens opfattelse er en sådan tilføjelse overflødig, da det må anses for givet, at ugebladene falder ind under „tidsskrifter“.

Når den i den hidtidige lovbestemmelse på dette punkt, L. 1933 § 15, optagne regel om, at dagsnyheder og blandede meddelelser, som alene har karakter af pressemeddelelser, frit kan gengives fra det ene presseorgan til det andet, er foreslået strøget, er grunden den, at sådanne nyheder og meddelelser overhovedet ikke går ind under begrebet „litterære og kunstneriske værker“ som ophavsretsbeskyttelsen alene tager sigte på. Om en særlig form for beskyttelse af visse pressemeddelelser se § 44 i nærværende udkast.

2. s t y k k e.

Herom henvises til omtalen foran af § 13, 2. stk.

§ 15.

Lån til skolebøger og bøger til gudstjenestebrug.

I forhold til den nugældende bestemmelse på dette område, L. 1933 § 14.b. (jfr. § 31) er der foreslået følgende ændringer:

1. Efter den nugældende lov kan der „lånes“ til læsebøger, skolebøger og bøger til brug ved gudstjenester og møder. Dette er foreslået indskrænket til kun at gælde skolebøger og bøger til brug ved gudstjenester. Det har navnlig den praktiske betydning, at optagelse i sangbøger (der ikke er skolesangbøger) ikke længere kan finde sted uden ophavsmandens samtykke. Det er et stort og vigtigt område, der her hidtil har været unddraget ophavsmandens kontrol og økonomi. „Læsebøger“ behøver næppe at nævnes særskilt ved siden af skolebøger. Ved sådanne forstås alle bøger, beregnet til undervisning i alle skolens trin, ikke bøger til højere undervisning som f. eks. universitetets undervisning og ikke bøger til brug ved privatundervisning i mere specielle fag som f. eks. musikskoler. På samme måde må iøvrigt den nugældende lov forstås på dette punkt.

2. Den tid der skal hengå efter værkets udgivelse, inden gengivelse kan finde sted, er foreslået forlænget fra 2 år til 5 år.

3. Optagelse skal fremtidig kun kunne ske i „samleværker“ (jfr. herom § 5).

4. Værker der er udarbejdet til skolebrug, må ikke gengives i et samleværk med samme formål.

5. Ophavsmanden har krav på vederlag. I mangel af mindelig overenskomst skal dette fastsættes efter reglerne i § 49. Det bør understreges, at der ikke bør fastsættes et vederlag af en sådan højde, at det i nogen væsentlig grad kan genere udgivelsen af værker til skolebrug. Når man har afløst den hidtidige frie benyttelsesret med en tvangslicensordning, er det efter mønster af den norske åndsværkslov af 1930, som i sin § 9 nr. 2 har en sådan regel. Man har anset det for overvejende rimeligt, at de ophavsmænd, på hvis åndelige indsats de pågældende værker i det hele bygger, dog også får en -- omend beskednen -- andel i den fortjeneste, der indvindes på udgivelsen.

6. Kunstværker, der hidtil har kunnet gengives frit i alle „oplysende“ værker, kan nu kun benyttes efter de samme regler som foran angivet. „Billeder af kunstværker“ betyder reproduktion af kunstværker. Således som det er ønsket af skolernes sagkyndige repræsentant, bør der måske efter „kunstværker“ indføjes: „og de i § 1, 2. stk. angivne værker“.

Dansklærerforeningens formand har tilstillet den danske kommission en skrivelse, hvori han imødegår kommissionens forslag til regler om vederlag til ophavsmænd for deres værkers gengivelse i skolebøger.

Han anfører, at optagelsen af læsestykker i læsebøgerne ikke påfører ophavsmændene nogen konkurrence, men tværtimod betyder en reklame. Ved hjælp af læsebogen opdrages nye boglæsere og bogkøbere. Det stof, hvoraf der efter de foreslåede regler skal betales honorar, vil ligge mellem 30 og 50 pct. af hele stoffet i sådanne læsebøger, og selv et beskedent honorar vil fordyre bøgerne væsentligt. I Norge betales efter de nyeste mellem ophavsmændene og forlæggerne aftalte takster 1.25 kr. pr. side for 1000 eksemplarer af prosa, 2.50 kr. pr. side for 1000 eksemplarer af poesi. De samme takster vil fordyre en kendt dansk læsebog på 5 bind med 2.75 kr. Både forlagsfolk og skolefolk i Norge har givet udtryk for, at disse nye honorarsatser vil betyde enten en alvorlig fordyrelse eller en forringelse af skolens læsebøger. Med hensyn til dette sidste tænkes på, at forlæggerne og udgiverne formentlig vil gå over til at anvende mere af den gamle, ubeskyttede litteratur med udskydelse af tilsvarende dele af den nyere litteratur.

Til denne henvendelse har skolernes sagkyndige repræsentant sluttet sig. Han understreger ganske særlig faren for, at brugen af moderne stof i skolebøgerne vil blive indskrænket. Såfremt den foreslåede regel alligevel bliver gennemført, bør adgangen til vederlag dog kun gælde, såfremt det benyttede værk i skolebogen fylder mindst; for prosa: et ark på 16 sider à 2000 typeenheder; for poesi: $\frac{1}{2}$ ark med 30 verslinier på hver side; for musik: 6 eenstemmige melodier. Flerstemmige udsættelser bør være fuldt beskyttede efter de almindelige regler i § 2.

Reglen bør iøvrigt efter skolefolkernes mening administreres på den måde, at $\frac{2}{3}$ af det forfatterhonorar, værket formår at bære (for det vederlagspligtige stofs vedkommende) går til udgiveren („skolebogsforfatteren“), $\frac{1}{3}$ til ophavsmændene.

Også forlæggernes sagkyndige repræsentant har meget indtrængende henstillet, at forslaget om vederlag til ophavsmændene opgives. Bestemmelsen vil volde betydelige vanskeligheder ved fremskaffelse af stof til skolebrug og disse vanskeligheder vil ikke stå i noget rimeligt forhold til de økonomiske fordele, der kan opnås for forfatterne.

Kommissionen har ikke fundet de af skolernes repræsentanter fremførte indvendinger så vægtige, at den har ment at burde opgive sit forslag om indførelse af den allerede gældende norske ordning. Man finder det fremdeles urimeligt, at de ophavsmænd, som skal levere stoffet til værkerne, ikke får nogen andel i de penge, der tjenes på disse udgivelser. Det kan være betænkeligt nok, at ophavsmændene ikke selv er medbestemmende med hensyn til, om deres værker skal optrykkes i skolebøgerne eller ej, men der kan dog i denne henseende henvises til lovens *droit au respect* bestemmelse (§ 3, 2. stk.) i dens foreslåede nye ordlyd, der vil kunne yde en vis beskyttelse mod, at ophavsmændenes værker aftrykkes i et sammenhæng, der kompromitterer dem for stærkt. De norske takster forekommer kommissionen meget beskedne. For en læsebog, der indeholder ialt 300 sider, hvoraf 100 sider beskyttet prosa og 50 sider beskyttet poesi betyder de et honorar til ophavsmændene på 25 øre pr. eksemplar. Af dette honorar måtte i hvert fald noget kunne indvindes, uden at det skal gå for meget ud over bogladeprisen. Andre samleværker er jo også i stand til

at bære et passende honorar både til forfattere og udgivere, og hvad faren for forringelse af bøgerne gennem en formindsket anvendelse af nyere litteratur angår, turde det vel kunne håbes, at konkurrencen mellem de forskellige bøger og anmeldelserne vil kunne bidrage til at formindske denne fare.

Forslaget om, at vederlag kun skal ydes, såfremt det lånte stof har et vist ikke ubetydeligt omfang, forekommer kommissionen mindre retfærdigt og kan ikke anbefales.

Angående skolebøger bemærkes sluttelig, at den nugældende danske lov i sin § 14. c. indeholder en regel gående ud på, at man uden ophavsmandens samtykke og uden at yde ham honorar — kan aftrykke hele værker på fremmede sprog eller uddrag af sådanne til skolebrug. Betingelsen er, at værket har været udgivet i mindst 2 år (det behøver ikke at være i Danmark) og at det ledsages af oversættelser af enkelte ord eller sætninger samt af andre lignende anmærkninger til teksten, og at teksten er forsynet med henvisninger til disse.

Den sagkyndige repræsentant for skolerne har udtalt, at bortfaldet af § 14 c. forekommer skoleorganisationerne yderst betænkelig, idet udenlandske ophavsmænd derefter vil kunne forbyde et dansk optryk af deres værker eller af større selvstændigt udgivne uddrag af sådanne (der overstiger, hvad der er tilladt efter udkastets § 15) eller ved urimelige økonomiske krav kunne hindre sådanne optryk.

Den eksisterende regel, der således giver adgang til gratis optryk af *hele værker*, forekommer kommissionen at være et urimeligt indgreb i ophavsmandens naturlige retsbeskyttelse. En tilsvarende regel kendes ikke i noget andet lands lovgivning, og dens overensstemmelse med Bernerkonventionen må anses for tvivlsom, uanset at Bernerbureauet i 1909 har udtalt, at bestemmelsen ikke er uforenelig med konventionens forudsætninger (R.T. 1909—10, tillæg A. sp. 3212). Det er i hvert fald i strid med Bernerkonventionens hovedprincip på denne måde at stille udenlandske forfattere ringere end de forfattere, der skriver på dansk. Reglen er derfor ikke optaget i nærværende lovudkast.

§ 16.

Værker til brug for blinde.

Den foreslåede regel er optaget efter henstilling fra administrationschefen for de kgl. blindeinstituter og socialministeriet. Det drejer sig dels om overførelse af bøger og noder til punktskrift, dels om indlæsning af litteratur på gramfonoplader. Samtlige interesserede organisationer af ophavsmænd har givet tilslutning til en sådan regels optagelse i loven.

§ 17.

Digtes anvendelse ved koncerter.

Reglen svarer til bestemmelsen i den nugældende lovs § 14. e., dog har man optaget en bestemmelse om, at ophavsmanden digteren — ved udgivelsen kan tage forbehold om en sådan anvendelse med den virkning, at en fuldstændig beskyttelse indtræder. Iøvrigt er det bestemt, at digteren har krav på vederlag for sit digts benyttelse på de angivne måder; vederlaget skal i mangel af mindelig overenskomst fastsættes på den i § 49 angivne måde. Der er således på dette punkt foreslået gennemført en tvangslicensordning, men der kan selv-

følgelig i mange tilfælde kun blive tale om mindre vederlæg, da adskillige koncerter ikke kan bære udgifterne til et honorar af nogen væsentlig størrelse til ophavsmanden.

Den sagkyndige rådgiver for de danske forfattere har over for forslaget om adgang til forbehold anført, at et sådant kan virke skæmmende, og at det iøvrigt vil være ønskeligt at få en nærmere vejledning om, hvorledes dette forbehold skal tages.

Angående dette sidste skal kommissionen bemærke, at forbeholdet, der skal trykkes i forbindelse med digtet (eller f. eks. under eet på forsiden eller på titelbladets bagside for en hel digtsamling) skal lyde specielt på, at forfatteren reserverer sig mod de i § 17 omhandlede benyttelser, medens et generelt forbehold, f. eks. „Alle rettigheder forbeholdes“ ikke er tilstrækkeligt. Den tankegang, der ligger bag ved reglen om adgangen til at tage forbehold, kan siges at være, at digte som åndsværker betragtet må siges at være ganske særlig individuelt prægede og „fintmærkende“ over for droit moral krænkelse. Det er derfor ønskeligt at der netop på dette område tillægges ophavsmanden en ret til at være medbestemmende angående sit værks skæbne, når han selv særlig ønsker dette, hvilket han kan tilkendegive gennem forbeholdet.

Den angivne tankegang og hensynet til ophavsmanden i det hele har også bevirket, at kommissionen ikke i udkastet har optaget de i den nugældende lov indeholdte regler, hvorefter der er fri adgang til aftryk af enkelte tidligere udgivne mindre digte dels som tekst for musikalske kompositioner, for så vidt sådan benyttelse ikke udtrykkelig er forbudt af den berettigede (§ 14. d.) dels som forklarende tekst til kunstneriske illustrationer, når disse sidste i overvejende grad er bestemmende for værkets betydning og mindst 2 år er gået efter udløbet af det år, i hvilket digtet første gang udkom.

Den sagkyndige repræsentant for de danske Dagblade har udtalt, at der ikke ses nogen grund til at indskrænke pressens citatret med hensyn til digtes gengivelse i forbindelse med illustrationer. Der er ikke derved gjort indgreb i forfatternes ret, men reglen har alene kunnet virke til fordel for forfatterne.

Kommissionen har ikke kunnet tiltræde dette synspunkt.

Man bør efter kommissionens mening være særlig varsom med at give „låneregler“ angående digte, og fjernelsen af de omhandlede låneregler må ses som et led i kommissionens bestræbelser for i nogen grad at begrænse omfanget af lånereglerne, som i den danske lovgivning hidtil har haft et væsentlig større omfang end i de fleste andre lovgivninger, jfr. s. 115.

§ 18.

Almennyttig fremførelse af værker.

1. s t y k k e.

Undervisning og religiøs opbyggelse.

A. *Undervisning.* Benyttelse af litterære værker og musikværker i undervisningens tjeneste vil hyppigt foregå under sådanne private former, at den allerede af denne grund er unddraget ophavsretsbeskyttelsen, jfr. § 2. I den nugældende lovgivning (L. 1933 § 14. h. nr. 1) findes en bestemmelse, der udtaler, at det samme gælder, hvor undervisningen foregår under sådanne former, at offentligheden har adgang (f. eks. universitetets forelæsninger, hvor der frit bør kunne læses op af litteraturværker eller bør kunne fremføres musikværker som et led i denne undervisning). Denne regel er foreslået overført til den nye lov, og den hidtil gældende begrænsning, nemlig at udførelsen ikke må have karakteren af dramatisk forestilling, er foreslået ophævet. Men det må heroverfor fremhæves, at den frie benyttelses-

adgang ikke gælder i de tilfælde, hvor undervisningen kun er et bimoment og det selskabelige moment faktisk er det overvejende, f. eks. en skolekomedie eller et afdansningsbal, hvortil de pårørende har adgang. På samme måde forstås også den nugældende lovregel, (se betænkning 1931 s. 27).

Den nordiske union for komponistrettigheder har ønsket, at der anvendes udtrykket „skoleundervisning“, idet det befrygtes, at der ellers bliver mulighed for en meget vid fortolkning af paragrafen.

En noget lignende udtalelse har de sagkyndige repræsentanter for komponisterne, musikforlæggerne og revyforfatterne afgivet. En sådan ændring i forhold til den nugældende lovgivning har kommissionen dog ikke kunnet tiltræde. Der bør som anført også være adgang til benyttelse af værker ved universitetsundervisning o. l., og med hensyn til bestemmelsens fortolkning henvises til det foran udtalte og de generelle bemærkninger foran s. 115—16.

B. *Religiøs opbyggelse, herunder gudstjeneste.*

Man har anset det for rimeligt, at det udtrykkelig fastslås, at fremførelse af værker ved lejligheder, hvor hovedformålet er en religiøs opbyggelse, kan ske uden hensyn til ophavsretten. Betingelsen er her, at tilhørerne har fri adgang, hvorimod der vil kunne ydes de optrædende betaling. Og også her har man anset det for ubetænkeligt også at medtage dramatisk opførelse. Opkræves der derimod entré, må betingelserne i 2. stykke, litra B være opfyldt, for at fremførelsen skal kunne ske uden hensyn til ophavsretten.

Iøvrigt vil sådanne fremførelser (ligesom de oven for under A nævnte) ofte foregå under sådanne former, at de iøvrigt kan ske frit i medfør af den nedenfor under omtalen af 2. stykke, punkt A omhandlede regel.

2. s t y k k e.

A. *Fremførelser med fri adgang for tilhørerne.*

Efter denne bestemmelse kan offentlig fremførelse af litterære værker og musikværker frit finde sted, når tilhørerne har fri adgang og iøvrigt følgende betingelser foreligger:

- 1) det må ikke dreje sig om et sceneværk,
- 2) de optrædende må ikke oppebære betaling,
- 3) fremførelsen må ikke tjene erhvervsøjemed og
- 4) værket skal i forvejen være udgivet (se herom § 8).

For musikværkers vedkommende gælder nu bestemmelsen i L. 1933 § 14. h. nr. 2. Nyt i forhold til denne bestemmelse er det, at betingelsen for fri fremførelse af værkerne herefter gøres afhængig af, at de optrædende ikke oppebærer betaling. Man finder det rimeligt og retfærdigt, at der, når der ydes betaling til de optrædende, også ydes et vederlag til ophavsmanden, hvis værker der disponeres over. Endvidere må fremførelsen efter forslaget ikke tjene „erhvervsøjemed“, medens den efter L. 1933 ikke må tjene „privat erhvervsøjemed“. Det sidstnævnte kriterium er vanskeligt at definere nærmere, og det har i praksis givet anledning til megen tvivl (se f. eks. U.f.R. 1944 s. 407). Det må findes rimeligt, at så snart en fremførelse tjener erhvervsøjemed og ikke et af de neden for under B. anførte almennyttige øjemed, må også ophavsmanden honoreres, uanset om erhvervsøjemedet (som jo må være indirekte, da der efter *denne* bestemmelse ikke kan kræves entré) er privat eller offentligt.

Litterære værker har hidtil (L. 1933 § 14. g.) kunnet fremføres (når de er udgivne og det drejer sig om en ikke-dramatisk fremførelse) frit, såsnart det drejede sig om en fremførelse, der ikke tjener privat erhvervsøjemed. Man har anset det for konsekvent og rimeligt, at litterære og musikalske værker stilles ens med hensyn til offentlig fremførelse, hvilket også nu må siges at være Bernerkonventionens princip efter den nye artikel 11 ter i konventionen 1948.

Den betaling til de optrædende, som udelukker anvendelsen af § 18, 2. stk., kan være direkte eller indirekte, således f. eks. ved ydelse af bidrag til kunstneres pensionsfond, ved erlæggelse af rejsediæter af en størrelse, der overstiger rimelige rejseomkostninger o. l.

B. *Fremførelse mod entré.*

En sådan fremførelse kan efter forslaget finde sted uden hensyn til ophavsretten, når følgende betingelser er opfyldt:

- 1) Det må ikke dreje sig om et sceneværk,
- 2) værket skal i forvejen være udgivet,
- 3) de optrædende må ikke oppebære betaling,
- 4) fremførelsen skal udelukkende ske i *velgørende, almendannende eller andet almennyttigt øjemed.*

Hvad angår fremførelserne i velgørende eller andet almennyttigt øjemed er betingelserne (for så vidt angår musikværker; om litterære værker se foran under A.) uforandrede fra L. 1933. Hvad derimod de almendannende fremførelser angår bemærkes for det første, at L. 1933 taler om „folkemøder, folkefester og sang- eller musikstævner“, og det kan vel siges, at såfremt en opførelse finder sted ved sådanne lejligheder, er udkastets forudsætning om, at den skal være „almendannende“ som oftest opfyldt, men på den anden side må der foreligge et virkelig ideelt folkeoplysende formål med opførelsen som betingelse for, at man kan undlade at honorere ophavsmanden. Dette udtryk må ikke benyttes som skalkeskjul for en i forhold til ophavsmanden gratis fremførelse af værker ved alle mulige lejligheder, som med den videst mulige fortolkning af begrebet „almendannende“ kunne tænkes at falde uden for beskyttelsesområdet. Der må herved erindres om, hvad der i de indledende bemærkninger til kapitel II (s.115—16) er sagt om fortolkningen af lovens undtagelsesbestemmelser.

Dernæst bemærkes, at man i nogen grad har ændret betingelserne for, ved hvilke lejligheder gratis benyttelse kan finde sted. Efter den nugældende lov kan fremførelse ved folkemøder og folkefester, til hvilke der opkræves entré, frit finde sted under forudsætning af, at udførelsen ikke foranstattes i privat erhvervsøjemed. Da dette kriterium, som nævnt oven for under A. er vanskeligt at afgrænse, har man valgt et andet kriterium, nemlig om de udførende oppebærer betaling. Er dette tilfældet (se herom nærmere ovenfor under A), bør også ophavsmanden honoreres, er det ikke tilfældet, taler hensynet til folkeoplysningens fremme for, at arrangementet heller ikke belastes med afgift til ophavsmanden.

Den i § 18, 2. stk., hjemlede særlige låneadgang gælder, som det vil fremgå af lovteksten, ikke for dramatisk opførelse af sceneværker. Dette er i overensstemmelse med den tilsvarende regel i lov 1933 § 14 g. og h. For disse dramatiske opførelses vedkommende gælder det altså alene (bortset fra den særlige regel i § 18, 1. stk.), at hvis de er offentlige, er de omfattede af ophavsrettens beskyttelsesregler, hvis de er private, er de frit tilladt.

Gennem undervisningsministeriet og justitsministeriet har kommissionen modtaget en henvendelse fra justitsministeriets teaterudvalg. Dette udvalg har under sine overvejelser haft sigte på de halvprofessionelle foretagender, der på merkantil basis opfører amatørforestillinger i foreningskredse. Udvalget har med henblik på den ubillige konkurrence, der herved påføres de professionelle teatervirksomheder, udarbejdet udkast til en lovbestemmelse, der i bevillingsmæssig henseende skulle foreskrive, at der til optræden af en forenings medlemmer inden for selve foreningen og til enkelte opførelser iøvrigt inden for foreningsrammer kræves bevilling, såfremt vederlag ydes, og hvorefter en forestilling kun kan anses for givet uden vederlag, når der ikke for virksomhedens udøvelse til arrangerer eller medvirkende ydes betaling under nogen form.

Udvalget har anset det for hensigtsmæssigt, om forfatterlovens regler kunne udformes på linie hermed, således at fremførelse i en forening af et beskyttet dramatisk værk skulle anses som en offentlig fremførelse i forfatterlovens forstand, når der ydes betaling under nogen form til arrangerer eller medvirkende, således at altså en sådan fremførelse skulle kræve forfatterens samtykke.

Justitsministeriet har ved sagens fremsendelse udtalt, at det ikke på nærværende tidspunkt er i stand til at tage nærmere stilling til udvalgets bebudede forslag om visse foreningsforestillinger inddragelse under teaterbevillingsområdet.

Som det fremgår af det foran s. 117 anførte, er forholdet ophavsretligt set det, at det ingelunde er givet, at enhver fremførelse af et værk i en forening må anses som en privat fremførelse. Såsnart det drejer sig om en forening, hvis formål ikke er af snæver faglig art og som står åben for et større antal medlemmer uden noget særligt udvælgelseskriterium, må foreningen anses for offentlig tilgængelig og den ophavsmand, hvis værker fremføres, må honoreres. Særlig gælder det, hvis en forening netop er dannet med henblik på fremførelse af værker, og det samme gælder, såfremt andre end foreningens egne medlemmer har adgang. Når hertil kommer, at de særlige låneregler i § 18, 2. stk. som nævnt ikke gælder dramatisk opførelse, mener kommissionen ikke, at man kan komme længere i ophavsretlig henseende.

§ 19.

Radio- og filmsreportage.

I Bernerkonventionen 1948 er der optaget en ny artikel 10 bis af følgende ordlyd: „Det skal overlades til unionslandenes lovgivninger at fastsætte de betingelser, under hvilke der kan foretages optagelse, gengivelse og meddelelse til offentligheden af korte uddrag af litterære og kunstneriske værker med det formål at gøre reportage om aktuelle begivenheder ved hjælp af fotografi, kinematografi eller radioudsendelse“.

I henhold til den af undervisningsministeriets udvalg vedrørende Bernerkonventionens revision i november 1947 afgivne betænkning V s. 8 havde den danske delegation på Bruxelles-konferencen bemyndigelse til at tiltræde en eller anden ordning, hvorved det her berørte spørgsmål løses på en sådan måde, at alle berettigede interesser varetages på fyldestgørende måde. Et system med en tvangslicens, der ikke vanskeliggør reportageoptagelserne, fordi man ikke behøver at spørge ophavsmanden forud, og samtidig giver denne en rimelig indtægt for brugen af hans værk, måtte anses for en passende ordning.

Resultatet af kommissionens overvejelser er herefter blevet udkastets § 19. Dette synes også bedst at stemme med, at Bernerkonventionen 1948, artikel 10 bis, som det vil ses også kun tillader helt fri benyttelse i de nævnte øjemed af *korte uddrag* af litterære og kunstneriske værker.

§ 20.

Statsradiofoniens interne optagelser.

Den her foreslåede bestemmelse, der efter sin placering alene tilsigter at regulere forholdet mellem statsradiofonien og ophavsmændene (om forholdet til grammofonplade-fabrikanten se § 45) er tilkommet efter ønske fra radiofonimyndighederne, der i henhold til den fra radiorådet modtagne redegørelse navnlig ønsker en sådan bestemmelse, som jo betyder en undtagelse fra ophavsmandens eneret til fremstilling af eksemplarer af sit værk, af hensyn til de såkaldte „forskudte udsendelser“. Da det er meningen, at der skal betales sædvanligt vederlag til ophavsmændene, når optagelsen benyttes til udsendelser, synes bestemmelsen ikke at betyde noget alvorligt indgreb i ophavsmændenes rettigheder, men det er dog fra musikforlæggerens og komponisternes side fremført, at optagelse på mekaniske instrumenter af større musikalske værker normalt er betinget af ydelsen af en lejeafgift for benyttelsen af nodematerialet, hvorfor såvel forlæggeren som komponisten vil gå glip af en ydelse på grund af reglen i § 20.

I Bernerkonventionen 1948 er der optaget en bestemmelse i art. 11 bis, 3. stykke, hvorefter det er forbeholdt unionslandenes lovgivninger at fastsætte regulerende bestemmelser med hensyn til midlertidigt prægede optagelser (enregistrements éphémères), som foretages af radiospredningsinstitutioner ved deres egne hjælpemidler og til brug for deres egne udsendelser. Lovgivningerne kan give adgang til opbevaring af disse optagelser i officielle arkiver på grund af deres exceptionelt dokumentariske karakter.

Ifølge generalrapporten for Bruxelles-konferencen s. 23 tilkommer det hver enkelt lands lovgivning af definere begrebet „éphémères“.

Ud fra de her angivne forudsætninger må udkastets § 20 bedømmes. Den brug, som Statsradiofonien kan gøre af optagelserne, må normalt være en sådan, hvorved disse får en midlertidig karakter, altså til „forskudte“ udsendelser. En henlæggelse i arkivet er kun som en undtagelse tilladt, når det drejer sig om optagelser, der har en særlig dokumentarisk interesse.

§ 21.

Udlån og udleje af værker.

1. s t y k k e.

Almindelig regel.

På grund af den vide definition af ophavsrettens indhold, jfr. § 2, er det nødvendigt at give en udtrykkelig regel angående offentligt udlån og udleje af eksemplarer af værker. Denne går ud på, at en sådan disposition over værkerne frit kan finde sted. Ophavsmandens samtykke er aldrig nødvendigt, derimod skal der i et vist omfang betales en afgift, jfr. under stykke 2.

At der i § 20 kun er nævnt litterære værker og musikværker betyder ikke, at kunstværker ikke skulle kunne udlånes eller udlejes offentligt uden ophavsmandens samtykke. Det er kun udtryk for, at man har villet give en særregel for de førstnævnte værker, og 1. stykke må således nærmest ses som en baggrund for reglen i 2. stykke. At der frit kan disponeres over kunstværker i den omhandlede henseende fremgår formentlig med tilstrækkelig tydelighed af § 23, 1. stk.

De sagkyndige repræsentanter for komponister og musikforlæggere har ønsket tilføjet en bestemmelse om, at udlån eller udleje ikke må ske til offentlig fremførelse eller

andet erhvervsøjemed. En sådan bestemmelse synes dog for kategorisk. Noget andet er, at der ikke ved udlånet eller udlejningen kan foretages nogen handling til skade for de retigheder, som er tillagt ophavsmændene ved ophavsretsloven iøvrigt, herunder til offentlig fremførelse efter § 2 (med de i kapitel II snævert afgrænsede undtagelser). Iøvrigt henvises til det nedenfor under 2. stykke anførte.

2. s t y k k e.

Afgift for udlån og udleje.

En ordning som den her muliggjorte er allerede gennemført i Danmark for så vidt angår bøger.

1. En afgift til forfatterne for deres bøgers udlån i boghandlernes læsekredse og lejbiblioteker er fastslået gennem aftale mellem Dansk forfatterforening og boghandlernes organisationer. Ved denne aftale er der oprettet en „dansk forfatterfond“, hvis vedtægter har opnået kgl. stadfæstelse den 22. oktober 1943. Enhver låner i de af boghandlerne oprettede læsekredse og lejbiblioteker betaler en årlig afgift på 1 krone, og beløbet fordeles til de i læsekredsene for det pågældende år repræsenterede forfattere og til eventuelle enker efter sådanne, i ligefremt forhold til det antal bøger, hvormed vedkommende forfatter i sidste sæson har været repræsenteret i samtlige de læsekredse, der omfattes af ordningen, idet der dog bortses fra småbeløb.

2. Med hensyn til bøgers udlån gennem de offentlige biblioteker, „folkebibliotekerne“ er der truffet bestemmelse i en lov af 30. marts 1946 (nu lov om folkebiblioteker nr. 264 af 27. maj 1950 § 7, 2. stk. b.), hvorefter staten forhøjer sit tilskud til de nævnte biblioteker med 5 pct., således at dette beløb indgår i ovennævnte „Dansk forfatterfond“ til fordeling blandt forfatterne „som vederlag for det gennem bibliotekerne stedfindende offentlige udlån af de pågældende forfatters bøger“. I motiverne hedder det, at „ministeriet må finde det af ganske afgørende betydning, at der tilvejebringes en ordning, hvorved der kan ydes forfatterne et rimeligt vederlag for den udnyttelse af deres værker, som finder sted gennem bibliotekernes offentlige udlån“. Beløbet 5 pct. af statstilskuddet findes „rimeligt og retfærdigt“.

Kun nulevende danske forfattere samt enkerne efter de forfattere, der er døde efter 1. april 1946, får andel i biblioteksafgiften. Der bortses fra alle værker med flere forfattere, fra oversættelser og bearbejdelser, medens på den anden side alle originale værker kommer i betragtning, uanset om det drejer sig om skønlitteratur eller faglitteratur. Fordelingen foregår på grundlag af opgivelse fra hvert bibliotek af, hvor mange bøger der findes i udlånsafdelingen af vedkommende forfatter, hvorfor bibliotekerne ved ordningens indførelse til fondet må indgive opgørelse over deres bestand, medens de i de følgende år kan nøjes med at tilmelde afgang og tilgang. Årlig anmeldelse kræves også fra de forfattere, der ønsker at komme i betragtning ved fordelingen; de skal opgive adresse, samt afgive liste over de bøger, de ønsker taget i betragtning ved fordelingen. Dette sidste krav er blevet kritiseret, men det er sikkert af praktiske grunde nødvendigt at opretholde det. Ordningen forudsætter en del administration, men ud fra de erfaringer, der allerede er indhøstede lader ordningen sig dog praktisk gennemføre. Administrationsudgifterne (navnlig gennemgangen af det store antal lister fra læsekredse og biblioteker) har ligget på ca. 15 pct. af indtægterne, og der er tilflydt forfatterne årlig ca. 200 000 kr., hvoraf godt 150 000 kr. fra biblioteksordningen.

Imidlertid omfatter den danske ordning, som det vil ses, kun litterære værker, ikke musikværker, og den omfatter kun bøger, ikke andre former for eksemplarer af værker,

f. eks. noder, grammofonplader, film m. v., medens den adgang nærværende § 21 giver ministeriet til at fastsætte en afgift, omfatter enhver udlån eller udleje af eksemplarer af både litterære og musikalske værker, bortset fra udlån fra biblioteker, der væsentligst tjener videnskabelig forskning (sådanne er også undtagne efter den gældende danske ordning.)

Nordisk Copyright Bureau har over for kommissionen fremført spørgsmålet om udlejning af grammofonplader. Forud for 1933 beskæftigede forhandlerne sig i stigende grad med en sådan udlejning, hvilket medførte en mærkbar nedgang i salget af plader til skade ikke blot for grammofonindustrien men også for ophavsmændene og de udøvende kunstnere. Ved aftale mellem bureauet (der repræsenterer ophavsmændenes mekaniske rettigheder) og grammofonindustrien opnåedes det, at denne sidste stillede det krav til forhandlerne, at de skulle ophøre med udlejningsvirksomheden, og hermed var denne standset hos industriens forhandlere. Imidlertid var der uden for denne kreds forretninger, der dels udelukkende, dels som bierhverv optog udlejningsforretningen, og hermed var den trufne ordning delvis elimineret.

Der er ingen tvivl om, at udlejningen af grammofonplader er til skade for ophavsmændene gennem det formindskede salg af grammofonplader. Sættes denne udlejning i system, vil konsekvensen kunne blive et betydeligt indgreb i de indkomster, som forfatterloven har sikret ophavsmændene gennem tilkendelsen af de mekaniske rettigheder. Spørgsmålet er for så vidt parallelt med det, der har givet anledning til den foran beskrevne biblioteks- og læsekredsordning, som allerede har afstedkommet en ordning til fordel for forfattere af bøger.

Komponisternes og musikforlæggernes repræsentanter har henledt kommissionens opmærksomhed på, at et tilsvarende problem også foreligger med hensyn til udlejning af noder, og endelig har skolebogsforfatternes sagkyndige repræsentant peget på, at der gennem skolerne i stadig stigende grad organiseres et udlån og en cirkulering af skolebøger, der i høj grad er egnet til at formindske salget af skolebøger til gavn for forældrene og for den almene oplysning, men til skade for ophavsmændene.

Kommissionen har ønsket at pege på disse problemer, idet den finder, at de bevægrunde, der har ført til læsekreds- og biblioteksordningen, også i høj grad taler for at søge at finde en ordning af de her beskrevne problemer på samme basis som den allerede trufne ordning. De nævnte udlåns- og udlejningsvirksomheder bør ikke forhindres, men det skønnes rimeligt, at der på en eller anden måde gives ophavsmændene kompensation for den forøgede brug af deres værker, der finder sted på denne måde. Kommissionens forslag til § 21 giver undervisningsministeriet mulighed for ad administrativ vej at tilvejebringe en løsning af disse spørgsmål på samme grundlag (og med samme motivering) som biblioteks- og læsekredsordningen.

§ 22.

Udtalelser under offentlige forhandlinger.

For så vidt angår de valgte myndigheders forhandlinger er reglen identisk med den i L. 1933 § 8, 2. stk., indeholdte. Undtagelsen fra beskyttelsen gælder kun de indlæg, skriftlige eller mundtlige, som kan betegnes som forhandlinger, ikke f. eks. et sagkyndigt indlæg, som fremlægges eller forelægges for forsamlingen eller retten uden at være et egentligt led i forhandlingerne.

Betænkninger og lignende vil ofte være ubeskyttede i medfør af reglen i udkastets § 9.

Med hensyn til forhandlingerne på andre møder er de nu foreslåede regler ikke helt overensstemmende med de i L. 1933 § 8, 3. stk., gældende. Efter 1933-loven drejer det sig om taler og udtalelser ved offentlige politiske, folkeoplysende og lignende møder og prædikener ved offentlige gudstjenester, og det bestemmes om dem, at de frit kan refereres i pressen. Dette vil sige, at pressen kan bringe et mere fyldigt referat af dem, medens kortfattede referater af offentliggjorte værker kan bringes i alle tilfælde i medfør af L. 1933 § 13 (efter forslaget § 2, 2. stk., modsætningsvis).

Låneadgangen er nu indskrænket til at gælde *forhandlinger*, altså ikke taler og udtalelser, som ikke er et led i en forhandling, og kun forhandlinger på offentlige møder, som afholdes for at drøfte almene spørgsmål. Til gengæld kan man gengive sådanne forhandlinger i deres helhed, ikke blot i et — omend fyldigt — referat, og gengivelsesadgangen gælder for enhver, ikke som nu kun for pressen. For andre møder gælder den almindelige referatret efter § 2, 2. stk., modsætningsvis og den almindelige citatret efter § 13.

Kommissionen har ment, at de her foreslåede regler bedre svarer til en rimelig afvejelse af hensynene på den ene side til ophavsmanden, på den anden side til den offentlige oplysning.

Det bemærkes, at pressens sagkyndige repræsentant ikke har kunnet være enig i disse betragtninger, der efter hans udtalelse ganske tilsidesætter pressens særlige opgaver. Det må være pressens ret at holde offentligheden underrettet om, hvad der siges på offentlige møder og at kunne støtte eller imødegå, hvad således er sagt. Den almindelige referatret findes ikke at være tilstrækkelig hjemmel for pressens referatret, men et demokratisk land må have en presse med ret til at behandle det på offentlige møder, herunder gudstjenester, foregæde, herunder at referere både talerne og forhandlingerne. Nogen indskrænkning i ophavsmandens rettigheder vil dette ikke være, idet de blade, der — som det allerede hyppigt sker — ønsker at bringe hele indlægget i ordret gengivelse, stadig må henvende sig til den pågældende om tilladelse til at få manuskriptet eller til at offentliggøre den fuldstændige gengivelse, der måtte være optaget ved stenografi. Derfor ønskes en tilføjelse, der udtrykkelig giver pressen de samme rettigheder som den nugældende § 8, 3. stk.

Kommissionen må stadig fastholde, at den almindelige ret til at referere indholdet af offentliggjorte værker, der kan udledes af udkastets § 2, 2. stk., må være fuldt tilstrækkelig til pressens normale behov.

Reglen angående ophavsmandens eneret med hensyn til samlinger af sine indlæg, har hidtil i medfør af § 8, 2. stk., været gældende for så vidt angår indlæg i de offentlige repræsentationer og retterne. Da låneadgangen vedrørende indlæg ved andre offentlige forhandlingsmøder foreslås udvidet til at gælde i almindelighed, mens den nu kun gælder til fordel for pressen, er det rimeligt at udvide forbeholdet vedrørende samlinger til også at gælde samlinger af indlæg på de nævnte møder (jfr. Bernerkonventionen 1948 art. 2 bis, 3. stk.).

§ 23.

Låneregler vedrørende kunstværker.

1. s t y k k e.

Offentlig udstilling af kunstværker.

Efter gældende dansk ret er det noget tvivlsomt, om kunstneren kan forbyde ejeren af et af ham frembragt kunstværk at udstille det offentligt eller lade det udstille. Lovens tekst (§ 24) udelukker ikke, at kunstneren kan have en sådan ret, og motiverne synes nærmest at tyde på, at man ved lovændringen i 1912 har tilsigtet at give kunstneren

denne ret, i hvert fald en ret til andel i den fortjeneste, en sådan udstilling måtte kunne give.

Imidlertid ville en sådan ret kun være af yderst ringe økonomisk værdi for kunstneren. Større interesse for kunstneren knytter der sig til, at han har indseende med, at hans kunstværker ikke anbringes i omgivelser, som han af kunstneriske grunde ikke kan være tjent med, og her yder udkastets *droit au respect* regel (§ 3, 2. stk.) ham et værn, jfr. s. 107. Man har derfor valgt at give ejeren fri adgang til at udstille værket eller lade det udstille, men dog med bevarelse af kunstnerens *droit moral*.

Fra kunstnerside er der iøvrigt fremført ønske om indføjelse af forskellige andre bestemmelser vedrørende forholdet mellem kunstneren på den ene side og ejeren af eksemplarer af kunstværket, f. eks. et maleri, på den anden side. Af reglen i § 3 fremgår det, at ejeren ikke må ændre kunstværket på en sådan måde, at ophavsmandens kunstneriske anseelse eller egenart lider skade. Man har også ønsket en regel om, at ejeren ikke må ødelægge kunstværket. Vægtige hensyn til kunstneren og — hvis det drejer sig om mere betydningsfulde kunstværker — tillige til almenheden taler i og for sig for en sådan regel. For så vidt angår hensynet til almenheden er det nærmest en art fredningsprincip, der her er tale om. Men en række modhensyn gør sig også gældende. Der *kan* være tilfælde, hvor ejeren kan have en legitim interesse i at ødelægge kunstværket, og iøvrigt kan man rejse spørgsmålet, hvor langt denne beskyttelse skulle gå. Skal kunstneren også kunne kræve, at ejeren positivt vedligeholder kunstværket, der jo ellers kan være udsat for at blive ødelagt på grund af manglende vedligeholdelse? Skal kunstneren også kunne gribe ind over for uagtsom ødelæggelse? Såfremt man ikke vil gå så langt, vil det være let for ejeren at foretage en ødelæggelse på en sådan måde, at den tager sig ud som en uagtsom handling. Disse og andre lignende betragtninger har bevirket, at kommissionen er meget tilbage fra at foreslå en regel som den af kunstnerne ønskede.

Fra kunstnerside ønskes også en regel, gående ud på, at kunstneren altid skal have adgang til sit kunstværk for at kunne tage kopier og reproduktioner af det (kunstnerretten forbliver jo i mangel af modsat aftale hos kunstneren, jfr. § 25), eventuelt tillige at han skal have en ret til at låne det til brug for retrospektive udstillinger o. l. Den sidstnævnte regel synes dog at være et for dybt indgreb i ejerens råden, og også med hensyn til den førstnævnte ret er det formentlig det rigtigste at lade det bero på aftale mellem kunstneren og ejeren, om og under hvilke former en sådan adgang skal kunne ske. Vil kunstneren være sikker på, at kunne disponere over gengivelser af sit værk, må han sørge for at tage sådanne, forinden han afhænder kunstværket.

2. s t y k k e.

Afbildning af kunstværker.

En vis ret til afbildning af kunstværker (altså en billedmæssig gengivelse af dem) er allerede fastslået i § 11 (privat gengivelse), § 13 (i kritiske eller videnskabelige fremstillinger), § 14 (ved omtale af dagsbegivenheder på kunstens område) og § 15 (i bøger til brug for gudstjeneste eller til skolebrug). Herudover giver nærværende paragraf for det første en ret til afbildning i kataloger over samlinger, dernæst i meddelelser om udstilling eller salg. Den første af disse regler gælder også nu efter L. 1933 § 31, dog gælder den her alle kataloger, medens den nu foreslås indskrænket til at gælde, hvor der virkelig er brug for den, nemlig til kataloger over samlinger. Den anden af de foreslåede regler er ikke direkte

omtalt i den gældende lov, men synes naturlig, som et rimeligt led i omsætningen af kunstværker. (At en sådan omsætning iøvrigt burde være belastet med en afgift til kunstneren er noget andet, jfr. indledningen s. 84).

Dagspressens repræsentant har ønsket, at reglen skulle affattes således, at den også omfattede artikler vedrørende udstilling og salg, men en tilstrækkelig beskyttelse for pressens interesse på dette område synes dog allerede at ligge i reglen i § 14, 2. stk.

Reglen om, at kunstværker kan afbildes frit, når de er anbragt på eller ved en offentlig plads eller færdselsvej, *uden* at kunstværket er hovedmotiv, svarer i virkeligheden til, hvad der har været meningen med bestemmelsen i L. 1933 § 31 om, at „ej heller anses i noget tilfælde afbildninger af gader og pladser som ulovlig eftergørelse“, men domstolene har fortolket reglen urimelig indskrænkende, således at de har unddraget kunstneren beskyttelse selv i tilfælde, hvor kunstværket er hovedmotiv (jfr. U. f. R. 1915 p. 57). Reglen er nu givet en mere tydelig affattelse, således at den ikke mere skulle kunne misforstås, og man har tillige ment, at en ret til vederlag (kombineret med den almindelige droit moral beskyttelse efter § 3) måtte være tilstrækkelig til varetagelse af kunstnerens berettigede interesser. Der er i tidens løb i adskillige tilfælde tjent store beløb, f. eks. på postkortgengivelser af kendte kunstværker, uden at kunstneren har fået nogen andel i en sådan fortjeneste.

Dagbladenes sagkyndige repræsentant har ønsket tilføjet, at vederlag kun skal kunne kræves, når der er tale om erhvervsmæssig udnyttelse. Det forekommer urimeligt, at en afbildning i et blad, af et kunstværk, der er offentlig tilgængeligt, skulle give anledning til påtale og krav om betaling. Det vil ligeledes vanskeliggøre at bringe artikler af turistmæssig karakter eller artikler om byens forskønnelse, såfremt så besværlige indskrænkninger lovfæstes med urimelige krav om vederlag.

Efter kommissionens opfattelse ville en tilføjelse som den foreslåede, som kommissionen iøvrigt intet ville have at erindre imod, ikke dække pressen mod betalingskrav. Men kommissionen finder det også rimeligt, at der fra pressens side ydes en beskeden betaling for den pågældende benyttelse af beskyttede åndsværker. Noget større besvær kan den foreslåede ordning med honorarkrav men uden forbudsret næppe volde, og mod opskruede honorarkrav yder reglen i § 49 beskyttelse.

3. s t y k k e.

En tilsvarende regel vedrørende arkitekturværker ville formentlig være mindre påkrævet, den er ikke ønsket af arkitekternes sagkyndige repræsentant, og kommissionen har derfor fundet det rigtigst på dette område at blive stående ved reglerne i lov 1933 § 31, 2. stk., hvorefter offentlige (d. v. s. offentligt placerede) bygningers ydre altid frit kan gengives.

K a p i t e l I I I.

Ophavsrettens overgang til andre.

Ophavsretten kan i henhold til nærværende lovudkast overgå til andre ved overdragelse, ved arv, ved ægteskab eller ved retsforfølgning.

Om overdragelse af ophavsretten indeholder udkastet et par almindelige regler i §§ 25, 26 og 27. Dernæst er der nogle regler for specielle former for overdragelse af ophavs-

retten, nemlig overdragelse af retten til at fremføre et værk for almenheden (§ 30), forlagsaftaler (§§ 31—38) og aftaler om filmoftagelse (§39).

Kommissionen har overvejet, om der også burde gives visse specielle regler vedrørende overdragelse af ophavsretten til kunstværker, men man har fundet, at forholdene indenfor de forskellige områder, der kan komme på tale, ligger så forskelligt og forholdene i det hele så uafklaret, at man har afstået fra at opstille sådanne specielle regler men må nøjes med at henvide til de almindelige regler i §§ 25, 26 og 27 samt om forlagsaftaler §§ 31—38.

Om overgang af ophavsretten ved ægteskab og arv handler § 28 og om overgang af ophavsretten ved retsforfølgning § 29.

§ 25.

Almindelige regler om ophavsrettens overgang ved overdragelse.

1. s t y k k e.

Adgangen til overdragelse.

Retten til at benytte et værk kan overdrages på forskellige måder.

Ophavsmanden kan give andre (en person eller institution) fuldmagt til at optræde på sine vegne i en eller flere henseender, f. eks. ved forfølgning af krænkelse af retten (om en legal fuldmagt i så henseende se udkastets § 7, 2. stk.) eller ved afslutning af aftaler om værkets fremførelse for almenheden (KODA), eller i andre henseender, eventuelt ganske generelt, men herved sker der ikke nogen egentlig overdragelse af ophavsretten.

Ophavsmanden kan endvidere give andre tilladelse til at *benytte* værket i en eller flere nærmere angivne retninger, men uden eneret. Ophavsmandens medkontrahent siges i disse tilfælde at erhverve en *licensret*, denne kan vedrøre retten til at lade værket fremføre for almenheden på en eller flere nærmere angivne måder, f. eks. ved direkte fremførelse, ved mekanisk gengivelse, ved radio o. l. eller ved trykning, f. eks. ved optagelse i et samleværk e. l. Erhververen opnår ikke ret til at benytte værket i videre omfang, end aftalen giver udtryk for eller bestemt må siges at forudsætte, og erhververen opnår ved licensaftalen ikke nogen eneret, d. v. s. at han ikke kan forhindre, at ophavsmanden giver andre den samme ret og ikke selv kan påtale krænkelse af ophavsretten. Der foreligger i dette tilfælde heller ikke nogen overdragelse af ophavsret. (Om tvangslicens se side 97).

Men ophavsmanden kan også overdrage andre en egentlig ophavsret, altså eneretten i visse henseender eller eventuelt i alle henseender. (Om *droit moral* se neden for under omtalen af § 26, 1. stk.). Ophavsretten kan opspaltes i sine forskellige beføjelser, f. eks. retten til trykning, retten til overførelse på mekaniske instrumenter, radioretten, retten til fremførelse for almenheden på de forskellige måder, hvorpå en sådan kan finde sted (se herom § 2), og ophavsmanden kan overdrage een eller flere af disse beføjelser til een eller flere medkontrahenter. Også de enkelte beføjelser, hvoraf ophavsretten består, kan opspaltes, f. eks. i tidsmæssig eller territorial henseende. Retten kan overdrages for en bestemt tid, for et bestemt oplag, for et bestemt land e. l. Og det er en regel, der anses for almindeligt gældende, når ophavsret overdrages, at retten ikke anses for overgået til medkontrahenten i videre omfang, end aftalen lyder på eller bestemt må siges at forudsætte, jfr. den nugældende lovs § 9, 2. stk., der udtaler: „Overdragelse af ret til offentliggørelse på en bestemt måde (trykning, opførelse o. l.) hjemler ikke erhververen ret til offentliggørelse på anden måde eller til at foranstalte eller tillade oversættelser, overførelser til levende billeder eller

mekaniske instrumenter eller lignende bearbejdelser". Uanset, at nærværende udkast ikke har optaget en tilsvarende regel, har det ikke været hensigten at ændre noget i det retsprincip, som denne regel er udtryk for.

Overdragelsen *kan* også være total, men formodningen må være herimod, medmindre der foreligger en ganske klar og utvetydig aftale desangående. Og foreligger der en sådan aftale, må den dog finde sig i eventuel regulering efter §§ 25—27, ligesom ophavsmanden bevarer *droit moral*, jfr. § 3, 3. stk. og § 26, 1. stk.

I det omfang, hvori ophavsretten er overgået til medkontrahenten, er denne udstyret med en egentlig eneret, således at han kan påtale krænkelse af ophavsretten inden for det overdragne område, som trediemanden måtte gøre sig skyldig i, og ophavsmanden har inden for det overdragne områdes rammer afskåret sig fra selv at råde over værket eller at tillade andre at gøre det.

Angående den i 1. stk. 2. pkt. udtalte regel bemærkes, at det er en selvfølge, at overdragelse af et eksemplar i tilfælde, hvor der foreligger en større flerhed af sådanne, ikke medindbefatter ophavsretten. Ingen der køber en bog eller en grammofonplade ville falde på, at der hermed følger nogen ret til at fremstille nye eksemplarer af værket, men overdragelsen giver heller ikke erhververen ret til at fremføre værket for almenheden, f.eks. læse offentligt op af bogen, lade grammofonpladen spille for en offentlig tilstedeværende kreds o. lign. og selv, hvor årdsværket kun foreligger materialiseret i et enkelt eksemplar, gælder den samme regel, f. eks. ved salg af et maleri, en skulptur, et manuskript el. lign. Også her beholder ophavsmanden enhver ophavsret til værket, medmindre andet er aftalt eller dog må siges at ligge som en naturlig forudsætning i aftalen om overdragelse af eksemplaret.

Kommissionen har været inde på overvejelser om at optage følgende regel i loven: „Har ophavsmanden mod vederlag udført eller overdraget et kunstværk i original, må han ikke fremstille flere eksemplarer uden samtykke af ejeren“. Man anså det for ubilligt mod køberen af et kunstværk, som formener at have erhvervet en original, at han skal være udsat for, at der senere dukker flere eksemplarer af det samme kunstværk op på markedet. De sagkyndige repræsentanter for billedkunstens interesser har imidlertid meget kraftigt opponeret mod en sådan regel. Det siges, at når en kunstner har solgt f. eks. en skulptur, betyder det økonomisk overordentlig meget for ham, om han kan sælge denne skulptur flere gange, f. eks. til et museum; skulle han fraskrive sig denne ret, måtte købesummen blive så meget større, at salg praktisk taget umuliggøres. Reglen ville volde kunstnerne, specielt billedhuggerne, et meget betydeligt økonomisk tab. Overfor denne meget kraftige opposition har kommissionen ment at måtte bøje sig, og man må herefter henvise køberne til gennem aftale at reservere sig i den angivne henseende, idet det dog må bemærkes, at en aftale desangående efter omstændighederne må anses for forudsat, selv om den ikke foreligger udtrykkelig udformet.

2. s t y k k e.

Overdragelse af fremtidige rettigheder.

I lighed med, hvad en række udenlandske lovgivninger bestemmer, har kommissionen også fundet det rigtigst at foreslå visse regler med henblik på de tilfælde, hvor en ophavsmand ved kontrakt overdrager „fremtidige rettigheder“. Såfremt en kontrakt omfatter „al ophavsret“, „hele forfatterretten“, „ejendomsretten“ el. lign., må denne bestemmelse forstås på den måde, at den kun vedrører den på overdragelsens tidspunkt ek-

sisterende ophavsret. Men kontrakten kan også udtrykkelig udtale, at ophavsmanden til erhververen overdrager de rettigheder, som lovgivningen senere måtte tilstå ophavsmanden, eller at overdragelsen også skal omfatte retten med hensyn til nye mangfoldiggørelses- eller offentliggørelsesmåder, som ikke kendes på overdragelsens tidspunkt men som måtte blive bragt i anvendelse på et senere tidspunkt, og dette enten mere specielt eller ganske generelt.

Ved nærværende forslag reguleres de aftaler, hvorved ophavsmanden fraskriver sig den ret, der måtte være ham tillagt ved nye love, først og fremmest ved selve den loy, som kommissionen her har givet udkast til. En sådan overdragelse bør ikke være rets- gyldig under hensyn til, at parterne ikke ved aftalens indgåelse kan have haft noget over- blik over, hvad der kan være tale om. Bestemmelsen kommer også til anvendelse på alle- rede indgåede aftaler. I nærværende betænkning er der side 185 givet en oversigt over, på hvilke væsentligere punkter udkastet tilstår ophavsmændene nye rettigheder.

Ganske de samme betragtninger kommer til anvendelse på de tilfælde, hvor der ved overenskomst med fremmed stat tilfalder de danske ophavsmænd nye rettigheder, altså først og fremmest, såfremt nye stater (hvad der jævnlig sker) tilslutter sig Berner- unionen, og § 25, 2. stk. bestemmer derfor herom, at ophavsmanden heller ikke gyldig på forhånd kan have fraskrevet sig sådanne rettigheder. Reglen omfatter også de tilfælde, hvor en fremmed stat, med hvilken Danmark har overenskomst om gensidig ophavsretsbeskyt- telse, udvider beskyttelsen til fordel for ophavsmændene, altså f. eks. hvis de øvrige nor- diske lande gennemfører de i nærværende betænkning opstillede forslag og der derved tillægges også danske ophavsmænd en udvidet beskyttelse i henholdsvis Finland, Norge og Sverige.

Kommissionen har også overvejet en tilsvarende regel for de tilfælde, hvor ophavs- mandens ret udvides derigennem, at der tages nye mangfoldiggørelses- eller offentlig- gørelsesmidler i brug. Man har imidlertid fundet, at det i mangfoldige tilfælde vil være over- ordentlig svært at dømme om, hvorvidt et sådant middel kan siges at være nyt eller om det kun er en videreførelse af en i forvejen eksisterende måde at råde over de beskyttede værker på, og man har derfor ment på dette område at måtte nøjes med at henvise til ud- kastets § 27, således at der i hvert enkelt tilfælde må finde en konkret bedømmelse sted med hensyn til, hvorvidt kontrakten med dette indhold kan siges at være rimelig eller ej. Så- fremt der ikke er tilsagt ophavsmanden noget vederlag for overdragelsen af disse fremti- dige rettigheder, bør aftalen regelmæssig erklæres ugyldig, og hvis vederlaget ikke står i noget rimeligt forhold til, hvad medkontrahtenten får overladt, må det kunne kræves ændret.

§ 26.

1. s t y k k e.

Overdragelse af ophavsretten og droit moral.

Droit moral må i et vist omfang anses for uoverdragelig. Herom henvises til omtalen af § 3, 3. stk. se side 108. Disse regler suppleres med den i § 26, 1. stk. angivne regel, hvorefter en erhverver af ophavsretten ikke må ændre værket. Han er altså mere bundet end efter § 3, 2. stk., som kun omhandler mere graverende former for ændringer. Men reglen i § 26, 1. stk. er en regel, der kan fraviges ved aftale mellem ophavsmanden og erhververen af ophavsretten, medens de særlig krænkende ændringer, der omhandles i § 3, 2. stk. over- hovedet ikke må foretages udover de i § 3, 3. stk. snævert afgrænsede tilfælde.

2. s t y k k e.

Videreoverdragelse af ophavsretten.

Den her optagne regel findes ikke i L. 1933, men har været anset for gældende ret i teori og praksis (jfr. senest dom i U. f. R. 1949 side 1047). At overdrageren vedbliver at hæfte for sine forpligtelser efter kontrakten, følger af den almindelige regel om, at ingen debitor, med mindre kreditor giver sit samtykke dertil, kan sætte en ny skyldner i sit sted.

Forlæggerens sagkyndige repræsentant har oplyst, at § 26, 2. stk. ikke stemmer med den nordiske normalformulars § 15, der må forstås således, at overdrageren frigøres. Nævnte § 15 siger imidlertid alene, at den forelæggeren tilkommende *ret* kun kan overdrages til andre ved overdragelse af hele forlagsvirksomheden eller særlige områder deraf, og det ville da også være ganske urimeligt, at forfatteren skulle være nødsaget til at finde sig i, at den fuldt solvente forlægger, med hvem han har kontraheret, uden forfatterens samtykke overdrager forlaget eller den del af dette, der vedrører det pågældende værk, til en anden forlægger, om hvis soliditet forfatteren intet kendskab har og som måske er komplet insolvent. Dette strider som oven for anført, ganske mod almindelige retsgrundsætninger.

§ 27.

Almindelige regler om ophavsrettens overgang ved overdragelse. Fortsættelse. Billighedsregel.

Aftaleloven af 8. maj 1917 giver visse regler til værn for den svagere part i et kontraktforhold. § 31 udtaler således, at når nogen har udnyttet en andens nød, letsind, enfoldighed, uerfarenhed eller et mellem dem bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge fordele, som står i åbenbat misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes vederlag for, er den, der således er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne viljeserklæring, og efter § 33 kan den, til hvem en viljeserklæring er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride mod almindelig hæderlighed, om han gjorde den gældende.

Disse bestemmelser gælder selvfølgelig også ved indgåelse af aftale om overdragelse af ophavsret, men forudsætningen for deres anvendelse er, at den skavank, som aftalen sæt med den ene af parternes øjne lider af, foreligger ved aftalens indgåelse. Aftaleloven giver ingen mulighed for ændring af en aftale, som tilsyneladende er all right ved aftalens indgåelse, men som senere viser sig at være særdeles skæbnesvanger for den ene af parterne. Navnlig hvor der er tale om et retsforhold, som efter sin natur sædvanligvis strækker sig over et længere tidsrum, er der brug for en sådan regel, og nyere lovgivning har derfor også på forskellige specielle felter opstillet regulerende bestemmelser. Således udtaler § 34 i lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler, at leder en bestemmelse i forsikringsaftalen, der afviger fra, hvad loven iøvrigt ville medføre, i det enkelte tilfælde til åbenbart ubillige resultater, skal bestemmelsen tilsidesættes, for så vidt dette ville stemme med god forsikringspraksis. Lejelovens § 30 udtaler, at er der i en lejeaftale fastsat noget, som skønnes at være åbenbart ubilligt for en af parterne, kan bestemmelsen helt eller delvis tilsidesættes af retten. Lov nr. 146 af 13. april 1938 om gældsbreve fastsætter i § 8 ganske generelt, at en bestemmelse i et gældsbreve kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stride mod god forretningsskik at anvende den. Endvidere indeholder ægteskabslovene visse regler, der giver adgang til tilsidesættelse af urimelige aftaler med hensyn til underhold, deling af formue m. v.

Der kan også henvises til den almindelige tendens, der ligger i følgende nyere lovbestemmelser: Lovbekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937 om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse § 15: „I erhvervsøjemed foretagne handlinger, der, selv om de ikke omfattes af lovens øvrige bestemmelser, *strider mod redelig forretningsskik*, medfører erstatningskrav og kan ved dom forbydes“. Lov om priser, senest lovbekendtgørelse nr. 155, 31. marts 1949 § 8: „*Urimelige priser, avancer og forretningsbetingelser er forbudt*“.

Kommissionen har fundet det ønskeligt i en ny lovgivning om retten til åndsværker at indføje en tilsvarende bestemmelse i denne lov. Bestemmelsen vil f. eks. kunne anvendes, hvor en forlægger i henhold til forlagskontrakten opnår en indtægt ved udgivelsen af værket, som, selv når skyldigt hensyn er taget til den risiko han har måttet bære, står i åbenbart misforhold til det af forfatteren oppebårne vederlag, eller hvis en forlægger foruden udgivelsesretten har fået overdraget opførelsesretten og i medfør heraf oppebærer indtægter, som i et urimeligt forhold overstiger de udgifter og den risiko, udgivelsen har påført ham. Men bestemmelsen er gensidig, ikke eensidig vendt mod ophavsmandens medkontrahent, og den vil således også kunne bruges, hvor en ophavsmand gennem organisationernes optræden eller på anden måde opnår betingelser, der er eller viser sig at være urimelige set i forhold til medkontrahenten.

Virkningen af bestemmelsen vil kunne være, at aftalen ændres også med tilbagevirkende kraft, således at det af medkontrahenten for meget oppebårne beløb tillægges den klagende part som erstatning.

Bestemmelsen vil også kunne anvendes på aftaler, der løber ved lovens ikrafttræden, derimod ikke på sådanne, hvis virkninger allerede er ophørt, idet de ikke længere løber.

§ 28.

Ophavsrettens overgang ved ægteskab og arv.

1. s t y k k e.

Almindelig regel.

1. *Overgang ved ægteskab.* I Ophavsmandens levende live opretholdes bestemmelsen i lov af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger § 15, 2. stk., hvori det siges, at på rettigheder, som er af personlig art, får reglerne om formuefællesskab kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler. Dette forstås i almindelighed på den måde, at selve retten til at tage bestemmelse om værkets gengivelse eller offentliggørelse ligger hos ophavsmanden alene, medens det økonomiske udbytte af en realiseret ophavsret går ind i formuefællesskabet. Når ophavsmanden er død, får reglerne om ægtefællers fælleseje i medfør af udkastets § 28, 1. stk. anvendelse på ophavsretten. Denne er nu i arvingernes hænder en mere økonomisk præget ret, og man har derfor fundet det rimeligt, at den i boet behandles som en sådan, selv om det må indrømmes, at den kan være vanskelig at vurdere. Deraf, at ophavsretten ved ophavsmandens død går ind i fællesboet, følger tillige — hvilket iøvrigt er udtrykkelig sagt i udkastets lovtæst — at der kan hensiddes i uskiftet bo med den.

2. *Overgang ved arv.* Ophavsretten overgår til arvingerne efter de almindelige herom gældende regler i arveloven. Ophavsmanden kan som følge heraf disponere over den ved testamente i det omfang, hvori det er foreneligt med reglerne om tvangsarv, jfr. dog neden for under stykke 2.

2. s t y k k e.

Testamentariske bestemmelser vedrørende ophavsretten.

Også efter arvelovens almindelige regler kan ophavsmanden i vidt omfang disponere over sit værk efter sin død, herunder fastsætte forskrifter for ophavsrettens udøvelse, men reglerne i nærværende stykke har den særlige betydning, at ophavsmanden derved kan gribe ind med hensyn til ophavsretten, selv om han derved tilsidesætter tvangsarve-reglerne. Han kan vel ikke gribe ind i *fordelingen* af midlerne ved disposition over ophavsrettens økonomiske værdi, således at han tillægger een arving mere og til gengæld en anden mindre, end hvad der ville tilkomme sidstnævnte efter reglerne om tvangsarv, men han kan fastsætte generelle forskrifter, som alle arvingerne er pligtige at følge, f. eks. angående formerne for udnyttelse af værket eller endog, at værket overhovedet ikke må gengives eller offentliggøres, og han kan også bestemme, hvem der skal påse overholdelsen af og påtale overtrædelser af disse forskrifter. Men da en sådan dertil indsat person eller institution kan undlade at udføre hvervet eller kan blive ude af stand dertil, f. eks. ved sygdom eller død, er det i 3. stykke fastsat, at overtrædelsen af sådanne forskrifter *i alle tilfælde* kan påtales såvel af efterlevende ægtefælle som af slægtninge i ret op eller nedstigende linie eller af søskende.

Det er en selvfølge, at forskrifterne ikke kan have virkning udover selve ophavsrettens varighedstid, se herom §§ 40 og 41.

3. s t y k k e.

Droit moral efter ophavsmandens død.

I gældende dansk ret (L. 1933 § 9, stk. 5 og § 27, 8. stk.) er retten til påtale af droit moral krænkelse efter ophavsmandens død alene tillagt undervisningsministeriet, men det er udtalt i ministeriets bekendtgørelse af 31. okt. 1934, at ministeriet i tidsrummet mellem ophavsmandens død og ophavsrettens ophør vil tage et rimeligt hensyn til arvingernes økonomiske dispositioner og interesser.

Efter forslaget kan overtrædelser af droit moral påtales af ophavsmandens nærmeste pårørende, uanset om de er arvinger eller ikke. Det drejer sig her om personlige interesser, som de pågældende må være de nærmeste til at varetage. Men da droit moral reglen også indeholder et islæt af hensyn til offentligheden (en årt fredningsinteresse), er det i § 48 bestemt, at *tillige* ministeriet kan gribe ind, hvor kulturelle interesser står på spil. Dette får navnlig betydning, hvor de pårørende ikke vil gribe ind (f. eks. fordi de som arvinger har solgt retten „med hud og hår“ uden pietetsmæssige hensyn til arveladeren) eller ikke *kan* gribe ind.

Det nordiske forlæggerråd har udtrykt betænkelighed ved, at ophavsmandens ret ikke udelt overgår til den, som erholder ophavsrettens økonomiske del, men at „droit moral“ kan komme til at tilfalde flere slægtninge. Såfremt den slægtning, som forhandler med en forlægger om udgivelse af værket, medvirker til visse ændringer, har forlæggeren ikke derigennem fået nogen sikkerhed for, at ændringerne ikke kan påtales af andre slægtninge.

Hertil er imidlertid at bemærke, at de ændringer, som efter § 28, 3. stk. kan påtales af visse slægtninge, kun er de i § 3 omhandlede, nemlig sådanne ændringer, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart. Af de ovennævnte grunde må kommissionen anse det for nødvendigt at tillige såvel de nærmeste

efterladte som ministeriet har selvstændig ret til at kunne påtale sådanne graverende ændringer, uanset hvorledes de arvinger, der har erhvervet den økonomiske ophavsret, forholder sig overfor disse.

§ 29.

Ophavsrettens overgang ved retsforfølgning.

1. s t y k k e.

Udlæg i selve ophavsretten.

Den nugældende lov (L. 1933 § 12, jfr. § 29, 3. stk.) sonderer mellem retten til offentliggjorte værker og retten til værker, der ikke tidligere har været offentliggjort.

Ophavsretten til *ikke-offentliggjorte værker* kan kreditorerne overhovedet ikke bemægtige sig, hverken før eller efter ophavsmandens død. Kreditorerne kan således ikke fremtvinge en offentliggørelse, som ophavsmanden eller hans arvinger ikke ønsker. Før ophavsmandens død kan kreditorerne heller ikke gøre udlæg i vederlaget for fremtidig råden over værket. Efter ophavsmandens død kan de derimod gøre dette med den virkning, at arvingerne, hvis de uden udlægshaverens samtykke oppebærer og forbruger vederlaget, ifalder straf for skyldnersvig. Kreditorerne kan altså ikke fremtvinge en offentliggørelse, men såfremt arvingerne selv foranstalter en sådan, tilfalder vederlaget kreditorerne, som måtte have gjort udlæg i dette. I allerede forfaldne eller udbetalte vederlag kan kreditorerne gøre udlæg efter de sædvanlige regler i retsplejeloven.

Drejer det sig om værker, som *allerede har været offentliggjort* under en eller anden form, gælder i alt væsentlig det samme, dog kan her kreditorerne også i ophavsmandens levetid gøre udlæg i vederlaget for fremtidige benyttelser med samme virkning, som oven for angivet, såfremt ophavsmanden selv oppebærer og forbruger vederlaget.

Loven udtaler sig ikke om, hvorvidt der kan gøres udlæg i ophavsretten, hvis denne befinder sig på andre hænder end ophavsmandens eller arvingernes; dette må afhænge af, om skyldneren vil kunne videreoverdrage retten. Kan han det, kan hans kreditorer også bemægtige sig den, ellers ikke.

Endelig er det fastsat, at den samme ret som den enkelte udlægshaver har samtlige kreditorer i tilfælde af konkurs eller dødsbo, hvor gælden ikke er vedgået.

Hele dette sæt af retsregler, som er udformet under nøje afvejelse af hensynene til på den ene side ophavsmandens personlige interesser (droit moral i videre forstand) og på den anden side kreditorernes velforståede interesser, er i nærværende udkast stærkt forenklet. Der kan som hidtil overhovedet ikke gøres udlæg i selve ophavsretten, så længe denne befinder sig hos ophavsmanden selv eller hos hans arvinger eller hans efterlevende ægtefælle, som besidder den i kraft af reglerne om formuefællesskabet mellem ægtefæller. Heller ikke hos den, der har fået retten overdraget ved testamente, kan kreditorerne bemægtige sig den. Dette er udtrykkelig udtalt i teksten, hvilket måske i og for sig er overflødig, da ordet „arv“ efter dansk retsterminologi også omfatter testamentsarv.

Derimod har man opgivet instituttet med udlæg i vederlaget for fremtidig råden over værket. Dette institut kendes ikke i andre retsforfatninger, og man kan vel også frygte for, at det, hvis det benyttes, vil friste ophavsmanden eller arvingerne til så længe udlæget består at undlade at etablere eller give tilladelse til ellers af hensyn til offentligheden ønskelige udgivelser eller fremførelser af værket, når han eller de alligevel ikke hører noget økonomisk udbytte af sådanne.

Om udlæg hos ophavsmandens eller arvingernes medkontrahent, der har tilforhandlet sig ophavsretten (f. eks. en forlægger) må det stadig gælde, at dette kun kan lade sig gøre, såfremt medkontrahenten har ret til videreoverdragelse af ophavsretten.

Man har anset det for overflødig udtrykkelig i lovtæksten at udtale, at kreditorerne under konkurs eller i tilfælde af skifte af gældsfragåelsesbo har den samme stilling som under en individualfølgning. Dette følger af almindelige retsplejeprincipper.

2. s t y k k e.

Medens kreditorerne må kunne bemægtige sig eksemplarer af værkerne, når disse foreligger i større mængde, selv om disse befinder sig hos ophavsmanden selv eller hans arvinger, f. eks. en bog, som ophavsmanden eller arvingerne for egen regning har ladet fremstille, opstår der et problem, når det drejer sig om eksemplarer, som i særlig udpræget grad må siges at være bærere af ophavsretten, f. eks. manuskripter eller om kunstværker. Manuskriptet til et litterært eller musikalsk værk er der normalt så store personlige interesser for ophavsmanden knyttet til, at de bør være helt undtagne fra retsforfølgning. Kunstværker, der endnu befinder sig i kunstnerens eje, kan have en betydelig økonomisk værdi, som kreditorerne kan have en legitim interesse i at bemægtige sig. På den anden side taler hensynet til kunstnerens personlige interesser i allerhøjeste grad for, at ufærdige arbejder ikke kommer ud til omverdenen, og kunstneren må selv have adgang til at afgøre, om et værk er færdigt eller ej, til at „godkende det til offentliggørelse“, som udkastets lovtækt siger, men har han udstillet det eller udbudt det til salg, anses der heri at ligge en sådan godkendelse. Det samme gælder efter udkastet, når eksemplaret befinder sig hos arvingerne eller den efterladte ægtefælle. Den nugældende lov har på dette punkt en regel i § 29, 2. stk. om, at såfremt der mellem kreditorerne eller arvingerne indbyrdes opstår strid om, hvilke kunstneriske efterladenskaber — derunder også skitser, studier o. lign. — der kan bortselges, uden at berettigede hensyn derved krænktes, kan enhver af parterne indanke sagen til kunstakademiets afgørelse. Denne regel er ikke optaget i nærværende lovudkast. Man har fundet det rettest at henvise tvister af denne art til domstolenes afgørelse, disse må, såfremt de ønsker sagkyndig vejledning, støtte sig til sådanne erklæringer, eventuelt fra kunstakademiet.

§ 30.

Overdragelse af ret til offentlig fremførelse.

De i nærværende paragraf optagne regler vedrører de tilfælde, hvor ophavsmanden eller hans arvinger til andre har overdraget retten til at lade et litterært værk oplæse, et dramatisk værk opføre eller et musikværk udføre. Den nugældende tilsvarende bestemmelse, L. 1933 § 10, omhandler kun de to sidstnævnte tilfælde, men man har anset det for rimeligt at lade oplæsningskontrakter være de samme regler undergivet.

Reglerne vedrører derimod *ikke* det tilfælde, hvor ophavsmanden har indgået aftale om *repræsentationsret* vedrørende opførelse eller udførelse, som det f. eks. ofte er tilfældet, når det drejer sig om medlemskab i institutioner som „Koda“, „Dramaret“, eller „Koda-Dramatik“.

Man har ikke ment at burde optage den i L. 1933 § 10, 1. stk. optagne regel om, at erhververen i mangel af anden aftale er berettiget til at opføre eller udføre værket overalt og så ofte han vil. Alt må her afhænge af, hvad der er aftalt eller forudsat mellem parterne.

I 1. stykke fastslås det — i overensstemmelse med L. 1933 § 10, 2. stk. — at i mangel af modsat aftale må en aftale om ret til fremførelse af værket kun opfattes som licensret ikke som en eneret, (om forskellen mellem disse begreber se s. 97).

I 2. stykke bestemmes — i væsentlig overensstemmelse med L. 1933 § 10, 3. stk. — at selv om eneret er overdraget til en medkontrahent, forvandles denne eneret til en licensret, såfremt medkontrahenten ikke har gjort brug af sin ret et vist stykke tid. Denne regel må, ligesom reglen i § 34, ses som udtryk for offentlighedens — og ophavsmandens — interesse i, at en erhverver af en eneret til at råde over et værk ikke „lægger den døde hånd“ på dette værk. Man har anset det for forsvarligt at forkorte denne frist fra de nu gældende fem år, til tre år. I teaterkontrakter er fristen regelmæssig fastsat til to år.

Den sagkyndige repræsentant for dramatikerne har oplyst, at der i teaterkontrakter ofte sondres mellem „eneret“ og „udelukkende eneret“, og han foreslår derfor, at der efter ordet „eneret“ i 3. stk. tilføjes: „under nogen form“. Da imidlertid „eneret“ og „udelukkende ret“ må anses for synonymyner og det anvendte udtryk „udelukkende eneret“ derfor er en tautologi, har man ikke fundet anledning til at indføje de foreslåede ord.

Ad 3. stykke. Om filmsværker er en særlig regel givet i udkastets § 39.

§ 31.

Definition af forlagskontrakt. Ejendomsretten til manuskriptet.

1. s t y k k e.

Definition af forlagskontrakt.

Kommissionen har anset det for ønskeligt at give en række lovbestemmelser angående forlagskontrakter på samme måde som den nugældende lovgivning gør det (L. 1933 § 9, stk. 6—13 incl.), men sådanne lovregler foreligger nu i nærværende udkast i en afrundet og moderniseret form. Bestemmelserne indeholdes i udkastets §§ 31—38.

Behovet for sådanne bestemmelser er forholdsvis mindre nu end da kommissionen påbegyndte sit arbejde, idet der af forfatterforeningerne og forlæggerforeningerne i november—december 1947 i de nordiske lande er indgået en aftale om normalformular for aftaler om romaner, noveller, digtsamlinger og værker, der kan sidestilles hermed, ligesom der i 1949 er indgået en aftale mellem den danske forlæggerforening og „Foreningen til beskyttelse for videnskabeligt arbejde“ om regler for udgivelse af videnskabelige og populærvidenskabelige værker, herunder bidrag til samleværker.

Kommissionen har dog anset det for formålstjenligt at opstille en række grundregler, der udtrykker lovgivningens syn på forholdet mellem forfatter og forlægger, og som eksisterer uafhængig af overenskomster, idet de dog naturligvis i det omfang, hvori de er fravigelige, viger for de i henhold til overenskomsterne aftalte udgivelsesvilkår, sålænge disse overenskomster står ved magt, og iøvrigt gælder for de områder, hvor der ikke er truffet overenskomst, f. eks. vedr. skolebøger, der er unddraget de indgåede aftaler mellem organisationerne.

De i §§ 31—38 opstillede regler gælder alle forlagsaftaler, d. v. s. alle aftaler, hvorved en forlægger erhverver en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde (fotografi, duplikering, gravure m. m.) at mangfoldiggøre og udgive et værk. Det kan dreje sig om en bogudgivelse, en aftale med et musikforlag om trykning af noder eller med et kunstforlag om grafisk gengivelse af et kunstværk. Derimod falder en aftale om mangfoldiggørelse af et værk af brugskunst udenfor, selv om det måtte dreje sig om en mangfoldiggørelse ved

trykning el. lign., f. eks. kattantryk eller tapeter. Fabrikanten er ikke „forlægger“ og forholdet falder ikke ind under den naturlige forståelse af udtrykket „udgivelse“.

Men under selve begrebet „forlagsaftale“ falder også aftale mellem en forfatter og en forlægger om optagelse af et bidrag i samleværker i bogform (se udkastets § 38, 2. stk. og nugældende lov § 9, 11. stk.), og dette gælder, hvad enten aftalen indgås direkte mellem forfatter og forlægger eller med en udgiver som mellemmand. Det gælder tillige aftalen mellem forlægger og udgiver om den ophavsret til samlingen som sådan, som udgiveren har i medfør af § 5.

Det er ligegyldigt for spørgsmålet om anvendelsen af de i dette afsnit optagne bestemmelser, om aftalen betegner sig som en forlagskontrakt eller på anden måde, det afgørende er, om formålet er det i § 29, 1. stk. omhandlede. En forlagsaftale kan således være et led i en mere omfattende kontrakt, hvor ikke blot udgivelsesretten men større dele af ophavsretten overdrages til en forlægger, jfr. U. f. R. 1945 s. 985.

Forlæggernes sagkyndige repræsentant og det nordiske forlæggerråd — i det efterfølgende for nemheds skyld kaldt „forlæggerne“ — har fremført en række bemærkninger til §§ 31—38. På mange punkter er der taget hensyn til forlæggernes indvendinger. På andre punkter har kommissionen ikke kunnet tiltræde disse. Vedr. § 31 har forlæggerne anmodet om, at definitionen af begrebet forlagskontrakt må blive affattet på en sådan måde, at køb af udenlandske oversættelsesrettigheder (altså et dansk forlags erhvervelse af retten til at udgive et udenlandsk værk på dansk) ikke falder ind derunder. Det siges, at de regler, loven giver om forlagsaftaler, slet ikke passer på aftaler om køb af oversættelsesrettigheder. Navnlig er det i overensstemmelse med fast kutyme og iøvrigt en selvfølge, at køb af oversættelsesretten ikke er begrænset til et enkelt oplag, endsiige til et oplag i et bestemt antal eksemplarer, og da aftaler om sådant køb ofte er ganske kortfattede, vil det kunne føre til helt urimelige resultater, om lovens regler om forlagsaftaler bringes til anvendelse.

Ligeledes opponerer forlæggerne imod, at aftalerne mellem oversætterne og forlagene skal henføres under begrebet forlagsaftaler. Disse aftaler er som regel mundtlige, og det eneste skriftlige er den kvittering, oversætteren underskriver ved udbetalingen af sit honorar. Det er helt stridende mod de faktisk rådende forhold, at bestemmelserne i §§ 31—38 skulle kunne anses for gældende også for en sådan opgørelse mellem parterne.

Kommissionen skal angående forlagskontrakter med udenlandske forfattere bemærke, at det er Bernerkonventionens princip, at udenlandske ophavsmænd skal behandles på lige fod med landets egne ophavsmænd. De i den nugældende lov § 9 indeholdte deklatoriske og præceptive regler vedrørende forlagsaftalen gælder også for udenlandske forfattere; nævnte paragraf indeholder intet spor af nogen regel, der stiller dem ringere. Kommissionen finder ikke tilstrækkelig anledning til nu i den nye lov at fravige dette princip, selv om denne indeholder noget mere udførlige bestemmelser vedrørende forlagsforholdet. En væsentlig del af disse regler er deklatoriske, således reglen om oplagets antal og størrelse, og det står derfor forlæggerne frit for at oprette en aftale, der regulerer forholdene. Kommissionen kan heller ikke se, at de opstillede deklatoriske regler skulle være urimelige for forlæggeren og uberettiget skulle begunstige den udenlandske forfatter i de tilfælde, hvor ingen aftale er oprettet.

Også vedrørende oversætternes stilling gælder det, at såvel Bernerkonventionen som den nugældende danske forfatterlov i retlig henseende ligestiller oversætternes præstationer med de originalt skabende forfatters. Man skal i denne henseende henviser til det oven for side 109 i bemærkningerne til § 4 angående oversætternes ophavsretlige stilling anførte. I konsekvens heraf har kommissionen ment at måtte fastholde, at reglerne

om forlagskontrakter også fremtidig, således som det allerede er tilfældet i den nugældende lov, skal komme til anvendelse på aftaler mellem forlæggerne og oversættere eller andre bearbejdere, f. eks. udgivere af læsetekster til skolebrug. Man skal endnu en gang påpege, at hovedparten af reglerne vedrørende forlagsaftaler er deklaratoriske, således at der ingen lovlig hindring er for enten med henblik på den enkelte aftale eller kollektivt, generelt (ved aftale mellem organisationerne) at fravige disse bestemmelser, f. eks. således at der aftales et eengangshonorar for flere eller samtlige oplag.

At en forlagskontrakt, med mindre det modsatte er aftalt, medfører *eneret* for forlæggeren, er udtrykt i udkastets § 37, 1. stk. Men dette bør ikke indgå i definitionen af forlagskontrakten, hvorom nærværende paragraf handler.

Ved en række af de i de efterfølgende paragraffer angivne regler er det bestemt, at de kan fraviges ved aftale mellem parterne. De er med andre ord deklaratoriske. Den aftale, som således kan ændre lovens deklaratoriske (udfyldende) regler behøver selvsagt ikke at være udtrykkelig, endsige skriftlig, men den kan lige såvel foreligge stiltiende, som en for parterne klar forudsætning, der fremgår af hele aftaleforholdet og dets nærmere omstændigheder. Afsluttes der f. eks. aftale med en tegner om omslagstegning til en bog, vil der ofte ikke være truffet nærmere detailbestemmelser, men det ligger dog klart for dagen, at omslaget uanset bestemmelsen i § 32 må reproducere i samme antal eksemplarer om bogen.

Iøvrigt gælder de generelle regler i §§ 25—27 vedrørende overdragelse af ophavsret selvfølgelig også for forlagsaftaler.

2. s t y k k e.

Ejendomsretten til manuskriptet eller det forlæggeren til mangfoldiggørelse overladte kunstværk.

Reglen svarer til nugældende lovs § 9, 10. stk. og dommen i U. f. R. 1919 s. 404 og må iøvrigt anses for selvfølgelig. Den gælder i virkeligheden for så vidt angår enhver overdragelse af ophavsret. Overdragelseskontrakten omfatter i det hele taget kun ophavsretten, ikke den materielle ejendomsret til hovedeksemplaret. Men denne kan naturligvis overdrages særskilt.

§ 32.

Forlagsaftalens omfang.

1. s t y k k e.

Hvad denne regel udtaler, er, ligesom den tilsvarende regel i L. 1933 § 9, 11. stk., at såfremt der *er truffet en aftale* mellem en ophavsmand og en forlægger om, at denne må udgive ophavsmandens værk, men denne aftale *intet siger om*, i hvilket omfang forlæggeren må råde over værket, skal aftalen kun anses for gældende for eet oplag, som ikke må overstige et vist antal eksemplarer. Dette antal er for forfatterværkers vedkommende forhøjet til 2 000 eksemplarer, medens den til gengæld for musikværkers vedkommende er nedsat til 500 og for kunstværker (navnlig grafiske værker) til 200, idet disse tal ikke anses at overstige, hvad forlæggeren med rimelighed må have lov til at trykke, såfremt parterne har undladt at træffe aftale angående omfanget af forlæggerens beføjelser.

Iøvrigt er der fri adgang for parterne til at træffe de aftaler de vil angående oplagens antal og størrelse, og aftalen kan også gælde første og alle fremtidige oplag, således som det hyppigt er tilfældet i forlagskontrakter. Er aftalen eller viser den sig at være ubillig overfor en af parterne, kan den ufravigelige regel i udkastets § 27 anvendes.

2. s t y k k e.

Da udtrykket „oplag“ er anvendt i flere af de under afsnittet om forlagsaftaler optagne bestemmelser, tiltrænges en definition af, hvad der herved forstås. Definitionen har altså kun virkning indenfor lovens rammer.

§ 33.

Overaskudseksemplarer.

1. s t y k k e.

Antallet af tilladte overskudseksemplarer.

Også den her opstillede regel, der svarer til normalkontrakten mellem forfatter og forlægger, gælder *kun*, såfremt intet andet er aftalt mellem ophavsmand og forlægger. Der er altså intet til hinder for at aftale et større eller mindre antal overskudseksemplarer, men reglen er ligesom de øvrige deklatoriske regler i nærværende afsnit at anse som en god og rimelig normalregel. Reglen gælder ikke for grafisk kunst, hvor særlige forhold gør sig gældende.

2. s t y k k e.

Overskudseksemplarenes anvendelse.

Overskudseksemplarerne, for hvilke forlæggeren ikke er pligtig at yde honorar (jfr. § 33, 2. stk., sidste pkt.), selv om honoraret iøvrigt skal erlægges efter oplagets størrelse, må *i mangel af modsat aftale* kun bruges til frieksemplarer til ophavsmanden (hvor mange han har krav på af sådanne, må man overlade til aftale mellem parterne, det er næppe muligt at opstille en almindelig regel herom), til anmeldere, til reklameøjemed eller til erstatning for bortkomne eller beskadigede eksemplarer.

§ 34.

Forlæggerens udgivelsespligt.

I nugældende dansk forfatterlov findes der dels en deklatorisk regel („hvis ikke andet er vedtaget i forlagskontrakten“) om udgivelsespligt for forlæggeren inden 1 år efter, at manuskriptet er afleveret, § 9, 6. stk., dels en præceptiv (ufravigelig) regel om en ret for forfatteren til at hæve aftalen efter at der først er forløbet 4 år, dernæst yderligere et år efter, at ophavsmanden har rejst krav om udgivelse, § 9, 7. og 8. stk. Denne regel gælder også, hvor forlæggeren har ret til at udgive nyt oplag, idet 4-års fristen her regnes fra det tidspunkt, hvor værket er udgæet af boghandelen, § 9, 9. stk.

Disse regler er i hovedsagen opretholdt i nærværende udkast, men visse enkeltheder er dog ændrede.

Forlæggeren skal efter 1. stk. udgive værket „inden rimelig tid“, og til hans pligt hører også, at han stedse sørger for dets udbredelse „på passende måde“, hvilket vil sige på den måde, som må anses for god forretningsskik indenfor branchen.

De hensyn, der navnlig bærer reglen om forlæggerens udgivelsespligt, er ønsket om, at forlæggeren ikke lægger den døde hånd på værket. Offentligheden har et sådant ønske, og for ophavsmanden foreligger der en betydelig både personlig og økonomisk interesse i, at hans værk kommer frem hurtigst muligt efter, at han har afleveret manuskriptet. Heraf

følger også, at reglen kun kan gælde, når forlæggeren har erhvervet en *eneret* til værkets udgivelse, thi har han kun erhvervet en licensret, kan ophavsmanden jo nårsomhelst foranstalte anden udgivelse af det pågældende værk.

Imidlertid har man ikke anset det for tilstrækkeligt med den i 1. stykke angivne regel. Der bør fastsættes en bestemt tidsfrist, inden hvilken udgivelse skal finde sted, og fastsættes bestemte regler for følgen af, at fristen ikke overholdes.

Ophavsmanden kan herefter, når den i 2. stk. angivne tidsfrist er overskredet, hæve aftalen og under alle omstændigheder beholde, hvad han allerede måtte have oppebåret af honorar, selv om dette beløb overstiger, hvad han har krav på i erstatning for lidt skade. Har han derimod krav på mere, idet hans tab er større, kan han kræve det overskydende erstatningsbeløb udbetalt. Det må anses for vigtigt, at disse enkeltheder vedrørende følgerne af pligtens overtrædelse præciseres i loven, da der ellers kunne opstå tvivl med hensyn til disse detaljer. Men ophavsmanden må også kunne vælge i medfør af § 34, 1. stk. at få dom over forlæggeren til udgivelsens iværksættelse.

Har forlæggeren ret til at udgive nyt oplag, skal ophavsmanden, når værket er udsolgt, og han ønsker nyt oplag udsendt, fremsætte krav herom overfor forlæggeren. Denne skal herefter udgive det nye oplag inden 1 år, med de foran beskrevne følger, hvis han undlader det, 2. stk., 2. pkt. Der er overfor kommissionen fra forskellig side fremført ønske om, at det må blive nærmere præciseret, hvad der forstås ved, at oplaget er udsolgt. Man tænker sig gentaget den nugældende regel om, at værket skal „være udgået af bogladen“ eller en regel om, at værket skal anses for udsolgt, når der kun er 100 (jfr. § 10, næstsidste stykke i den nordiske normalforlagsaftale) tilbage. Kommissionen har dog afstået fra at foreslå lovregler angående dette detailspørgsmål, men den i normalkontrakten opstillede regel bør være normgivende for spørgsmålet.

Imidlertid er forholdet det, at der kan være tilfælde, hvor den opstillede regel er for streng for forlæggeren. Ude fra kommende forhold kan bevirke, at en udgivelse ikke kan finde sted indenfor de angivne frister, af hvilke navnlig den i 2. stk., 2. pkt. er ret kort, og der kan være tilfælde, hvor en øjeblikkelig genudgivelse af et udsolgt værk ikke kan betale sig. Derfor er det i den danske formulering af 3. stk. bestemt, at ministeriet, når særlige omstændigheder kræver det, kan forlænge fristerne. I den nugældende lov (§ 9, 9. stk.) gælder denne adgang for ministeriet kun, når det drejer sig om genudgivelse, det kan kun ske „undtagelsesvis“ og kun, såfremt der af vedkommende forlag kan anføres fyldestgørende grunde for ønsket om en udsættelse. De to sidste af disse regler må også gælde fremtidig. De er blevet benyttet enkelte gange i de forløbne år.

Forlæggerne har overfor kommissionen anført, at de bestemt må fraråde, at § 34 gøres ufravigelig. Det siges, at der ikke foreligger nogen anledning til at give forfatterne, som gennem deres organisationer har mulighed for at varetage medlemmernes interesser i mindst lige så høj grad som forlæggerne, en sådan i loven fastsat beskyttelse. Tilkomsten af den for hele Norden fælles normalformular til forlagsaftaler, som er blevet til efter forhandling mellem repræsentanter for forlægger- og forfatterorganisationerne, viser, at forlæggerne ikke kan påtvinge forfatterne regler eller vilkår, som strider mod, hvad ret og billighed kræver. Endvidere henvises til udkastets § 27. Dispensationsreglen i 3. stk. viser også, hvor utilfredsstillende det er at indføre disse tvingende bestemmelser.

Hvad angår § 34, 1. stk. må det indrømmes, at adskilligt taler for alene at gøre den deklaratisk. En aftale mellem ophavsmanden og forlæggeren om et bestemt udgivelsestidspunkt inden for den i 2. stykke nævnte 2 års frist bør ikke kunne fragås af ophavsmanden med en henvisning til, at fristen ikke er „rimelig“. Og ganske særlig synes det

som om, at reglen om, at forlæggeren er pligtig til på passende måde at sørge for værkets udbredelse ikke egner sig til at være præceptiv. Derfor er reglen i den danske formulering af § 34, 1. stk. gjort deklaratorisk.

Derimod synes der at være anledning til at opretholde reglen om, at 2. stk., 1. pkt. er ufravigelig. Motiveringen herfor er givet i det foregående. Det bemærkes også, at den tilsvarende regel i L. 1933, som ganske vist opererer med noget længere frister, men ellers i princippet er den samme, ikke synes at have givet anledning til vanskeligheder. Sådanne er i alt fald ikke omtalt fra forlæggernes side. Der mindes om, at fristen kan kræves forlænget, hvis den i enkelte tilfælde skulle vise sig for kort.

Også reglen i 2. stk., 2. pkt. bør være præceptiv. Det siges fra forlæggernes side, at forlæggerne alene har ret, men ikke pligt til at udgive nye oplag. Men hvis dette er tilfældet, er det nødvendigt at have en regel som den i 2. stk., 2. pkt. optagne, idet ellers den ene af parterne i kontraktforholdet, nemlig forfatteren, var bundet, medens den anden ikke var det.

Forlæggerne ønsker den i 3. stykke omhandlede afgørelse henlagt til domstolene. Efter kommissionens opfattelse egner sådanne afgørelser sig dog beder for et administrativt skøn, og kommissionen har ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foretage ændring i forhold til L. 1933, der også henlægger disse afgørelser til ministeriet.

Forlæggerne, herunder også musikforlæggerne, har protesteret mod bestemmelsen om, at ophavsmanden, når han hæver aftalen, kan kræve erstatning for den skade, som ikke dækkes af det allerede udbetalte honorar. Også komponisterne har erklæret sig for indforstået heri. Bestemmelser om erstatning findes ikke i den nordiske normalformular.

Kommissionen skal i denne anledning bemærke, at reglen om erstatning i § 34, således som den er formuleret (erstatning *for skade*) i og for sig er overflødig, idet det må følge af almindelige erstatningsregler, at forfatteren må have krav på erstatning for det tab, han lider i tilfælde af, at han hæver kontrakten på grund af modpartens forsømmelighed. En forfatter kan efter omstændighederne lide et meget betydeligt tab derved, at en forlægger undlader at udgive det værk, hvortil han har erhvervet eneretten til udgivelse. Det kan være, at det pågældende tidspunkt netop er det for markedet bedst egnede, og at værket bliver forældet eller værdiløst ved at henligge uudgivet. Kan der lægges forlæggeren noget til last med hensyn til den undladte udgivelse, er det ganske i overensstemmelse med almindelige retsprincipper, at forlæggeren bliver erstatningspligtig. Når bestemmelsen derom er medtaget i § 34, er det udelukkende for at forhindre, at reglen om, at forfatteren under alle omstændigheder kan beholde det oppebårne honorar, skulle kunne fortolkes på den måde, at erstatningsspørgsålet hermed tillige var afgjort. Man har fundet det rigtigst at præcisere, at den omstændighed, om der er forudbetalt noget honorar og i bekræftende fald denne forudbetalings størrelse, intet har at gøre med spørgsmålet om den eventuelt skyldige erstatning.

§ 35.

Ophavsmandens kontrolmidler.

1. s t y k k e.

Trykkeriseddel.

For ophavsmanden er det af meget væsentlig betydning at kunne føre kontrol med, hvor stort et oplag, der trykkes. Derfor har man indsat den i § 35, 1. stk., optagne regel, som er ufravigelig.

2. s t y k k e.

Regnskabsafklæggelse, hvor der skal ydes honorar efter salg.

Også denne regel er ufravigelig. Den lange frist skyldes, at forlæggeren må have tid til det ofte besværlige opgør med boghandlerne.

Musikforlæggernes og komponisternes sagkyndige repræsentanter har ønsket ordet „salget“ i 1. linie erstattet med „salg eller anden benyttelse“, idet der herved tænkes på udlejning af materiale. Dette bør overvejes, idet „redegørelse for salget“ længere nede da bør rettes til „redegørelse for salget eller benyttelsen“. Endnu klarere var det måske i stedet for ordet „benyttelse“ ligefrem at anvende ordet „udleje“.

3. s t y k k e.

Opgørelse over restbeholdningen i andre tilfælde.

Hvor ophavsmanden ikke har krav på honorar efter salget, f. eks. fordi han har fået hele honoraret for oplaget forud, har han dog et naturligt krav på, når han ønsker det, at få at vide, hvor stor en restbeholdning, der var ved sidste årsskifte. Reglen er ufravigelig.

Ad hele § 35.

Forlæggernes sagkyndige repræsentant har udtalt, at der ikke er nogensomhelst anledning til, at reglerne gøres ufravigelige, og at de afviger fra den nordiske normalformular, der fastsætter særlige regler, når oplaget går ned under 100 eksemplarer.

Kommissionen skal i denne anledning bemærke, at kravet om trykkeriseddel netop stemmer med den nordiske normalformulars § 11, 1. stk. Det samme gælder de i stk. 2 og 3 optagne regler, dog at der i normalformularen findes en bestemmelse om, at forlæggerens pligt til at betale honorar og sende opgørelse i de tilfælde, hvor honoraret beregnes af salget, ophører fra og med det kalenderår, ved hvis begyndelse restoplaget er gået ned til 100 eksemplarer eller derunder, og at for de øvrige tilfældes vedkommende det nøjagtige antal ikke behøver at opgives, for restoplag på mindre end 100 eksemplarer. Dette må ses på baggrund af den under § 34 omtalte regel i normalformularen om, at værket i henseende til spørgsmålet om ophavsrettens tilbagegang til ophavsmanden betragtes som udsolgt, når restoplaget er nedbragt til under 100 eksemplarer (eventuelt ved udsalg til nedsat pris o. l.). Bestemmelsen i normalformularen behøver derfor næppe at ændres i medfør af nærværende lovbestemmelse.

§ 36.

Gennemsyn af nye oplag.

Der er her tale om en regel, som er et udslag af ophavsmandens droit moral i udvidet forstand, idet ophavsmanden, navnlig hvor det drejer sig om faglitterære værker, har en afgørende interesse i, at der ikke under hans navn på et givet tidspunkt udsendes stof, som på dette tidspunkt er forældet. Men også i andre henseender kan ophavsmanden have interesse i at få lejlighed til at foretage visse ændringer i sit værk, såfremt han nu ønsker at fremsætte nye anskuelser eller at give værket en forbedret kunstnerisk form. I den foreslåede regel er der søgt foretaget en afvejelse af både ophavsmandens og forlæggerens interesser på dette felt.

Det bemærkes, at musikforlæggerne og komponisterne anser det for tilstrækkeligt for så vidt angår forlagskontrakter vedrørende musikværker, at det pålægges forlaget at

give komponisten adgang til at foretage ændringer ved nye oplag efter henvendelse fra komponisten. Hertil har musikforlæggerne føjet ønsket om, at ophavsmandens ret efter nærværende paragraf først skal indtræde 5 år efter det forrige oplags udgivelse.

Da imidlertid ophavsmanden ofte vil undlade at benytte sig af den ret, han efter § 35 har til at blive gjort bekendt med restoplagets størrelse og dermed, at muligheden for nyt oplag nærmer sig, synes det dog rigtigst at påbyde forlæggeren at give ophavsmanden adgang til at foretage ændringer i stedet for kun at pålægge ham pligt til at tolerere sådanne ændringer, hvor ophavsmanden selv reagerer, og selv om det må indrømmes, at denne ret til at kræve ændringer alt i alt har mindre interesse for komponisten end for forfatteren, ville det dog være for udviklet her at etablere en særregel for komponister. Man må derfor foretrække at blive stående ved den foreslåede regel, som iøvrigt er deklaratisk.

§ 37.

Det nærmere indhold af den forlæggeren tillagte ret.

1. s t y k k e.

Almindelig, fravigelig regel.

Er ikke andet aftalt erhverver forlæggeren en *eneret*. Det kan derimod aftales, at han kun skal have licensret. Her gælder altså det modsatte af, hvad der fastsættes for så vidt angår overdragelse af fremførelsesret, se § 30. Men eneretten gælder kun udgivelse i den form og på den måde, som aftalen angiver. „Aftalen“ kan også være stiltiende; er der uden nærmere detaljerede forskrifter givet et forlag ret til benyttelsen af et værk, vil det få eneret til en form for udgivelse, som er normal for det pågældende forlag, men ikke til udgivelsesformer, der går ud herover. Reglen svarer til nugældende lovs § 9, 12. stk.

Forlæggerne har udtrykt frygt for, at ordene i § 37, 1. stk., der udtaler, at ophavsmanden ikke *selv* kan udgive værket, før oplaget er udsolgt, skulle kunne fortolkes derhen, at ophavsmanden skulle kunne lade andre foranstalte en udgivelse i det pågældende tidsrum. I denne anledning ønsker kommissionen her i motiverne at give udtryk for, at reglen selvfølgelig må opfattes på den måde, at det er ophavsmanden forbudt at udgive værket eller at lade det udgive. Ordet „selv“ er kun anvendt i modsætning til forlæggeren.

2. s t y k k e.

Speciel, ufravigelig regel angående „samlede værker“ og „udvalgte værker“.

Reglen, der ikke findes i L. 1933, giver forfatterne en af dem stærkt ønsket adgang til, uanset at de har givet en bestemt forlægger eneret på deres værker, da at medtage disse værker i udgaver af deres samlede eller udvalgte værker. Der skal dog være hengået 15 år siden værket først blev udgivet. Reglen svarer til, hvad der står angivet i normalkontrakten, men her er der dog den tilføjelse, at udgivelsen af de samlede eller udvalgte værker skal tilbydes forlæggeren eller, hvis forfatterens forskellige værker er udgivet af forskellige forlæggere, den, der må betragtes som hans hovedforlægger. De danske forfatteres sagkyndige repræsentant har foreslået, at fristen forkortes til 10 år. Det anføres, at en sådan bestemmelse vil være af største betydning og meget ønskelig for forfatterne. Efter skønmæssige beregninger skal forfatterne opnå en høj alder for selv at få gavn af

denne indrømmelse. Kommissionen har dog ikke fundet anledning til at ændre normalformularens bestemmelse ved en lovregel på dette punkt.

Forlæggerne har anført, at det synes urimeligt at gøre reglen ufravigelig, samt at forfatternes ret i den nordiske normalformular er modificeret derhen, at udgivelsen af de samlede eller udvalgte arbejder skal tilbydes forfatterens hovedforlægger, hvorfor det henstilles, at denne regel i hvert fald nævnes i motiverne som en for parterne bindende forlagspraksis.

Efter kommissionens opfattelse bør reglen opretholdes som ufravigelig.

§ 38.

Bidrag til aviser, tidsskrifter og andre samleværker.

1. s t y k k e.

Kommissionen har fundet, at der med hensyn til aftaler om bidrag til aviser og tidsskrifter, der i og for sig omfattes af definitionen af forlagsaftaler i § 31, gør sig så specielle forhold gældende, at det er sikrest at optage en bestemmelse om, at de i dette afsnit opstillede regler ikke gælder sådanne aftaler. Mange af reglerne er på grund af deres indhold ligefrem uanvendelige her. Derimod gælder de almindelige regler om overdragelse af ophavsret, §§ 25—27, også aftaler om levering af bidrag til aviser og tidsskrifter.

2. s t y k k e.

Derimod taler de samme hensyn, som har ført til opstillingen af reglerne i §§ 31—38, også i vidt omfang for at gøre disse regler anvendelige på retsforholdet mellem ophavsmanden og den forlægger, der udgiver egentlige samleværker i bogform e. l., håndbøger med bidrag fra forskellige eksperter, leksika o. s. v. Dette retsforhold er iøvrigt nu i vidt omfang reguleret ved den foran s. 144 omtalte generelle aftale mellem Forlæggerforeningen og Foreningen til beskyttelse af videnskabeligt arbejde.

Blot har man ikke ment, at reglen i § 34 egnede sig til at overføres på disse aftaler. Den i 1. stk. omhandlede udgivelsespligt kan ikke altid finde anvendelse på disse bidrag. Det er ofte ikke muligt på forhånd at redigere hele værket så nøjagtigt, at ikke en del af, hvad der er skrevet af de enkelte bidragydere, må udelukkes ved den sluttelige sammensætning af værket. Det kan hændes, at to eller flere forfattere delvis har skrevet om samme emne, at proportionerne mellem de forskellige afsnit bliver uforholdsmæssige o. s. v. Forlæggeren må naturligvis betale det, som han har bestilt, men han kan ikke have en ubetinget pligt til at udgive alt, hvad han modtager, uden udstrygninger.

Den i 2. stk. omhandlede ret for ophavsmanden til at hæve aftalen efter visse frister bør heller ikke ubetinget gælde her. Der kan på dette område gøre sig særlige forhold gældende, der bevirker, at forlæggeren må ligge i længere tid med bidraget, før hele værket er klar til udgivelse. Det bør derfor overlades til almindelig kontraktsfortolkning, hvornår ophavsmanden har ret til at hæve kontrakten.

På aftalen om den ophavsret, som udgiveren (redaktøren) har i medfør af § 5, må derimod bestemmelserne i §§ 31—38 komme til anvendelse i deres helhed.

§ 39.

Aftaler om filmoptagelse.

Om filmsproduktionens retstilling i det hele se foran s. 78—80.

De svenske filmforfatteres organisation har over for kommissionen fremført ønsket om, at der i den nye ophavsretslov optages enkelte bestemmelser angående forholdet

mellem ophavsmanden og den, der erhverver ret til at filmatisere hans værk. Det hævdes, at sådanne bestemmelser efter de indvundne erfaringer må anses for påkrævede, og da de fremførte ønsker ikke går ud over, hvad kommissionen har anset for rimelige og fornuftige regler, har den ment at burde optage visse sådanne regler.

For det første bemærkes nu herom, at de i §§ 25—27 opstillede almindelige regler angående overdragelse af ophavsret også gælder overdragelse af retten til filmatisering. Overdragelsen giver således ikke erhververen ret til at ændre værket uden ophavsmandens samtykke (den i § 3 opstillede *droit moral* regel skal under alle omstændigheder respekteres) og retten må, hvad der også er meget vigtigt på dette område, ikke uden ophavsmandens samtykke videreoverdrages, medmindre den følger sammen med en overdragelse af hele virksomheden. Endelig kan urimelige aftalevilkår tilsidesættes efter § 27.

Imidlertid har man også anset det for nødvendigt at opstille en regel angående en vis pligt for erhververen (filmsforetagendet) til at lade filmen indspille og gøre den tilgængelig for almenheden, og en vis ret for ophavsmanden til at hæve kontrakten, såfremt dette ikke sker inden en vis frist, og det er dette, der er udtrykt i udkastets § 39. Reglen svarer i sit hovedindhold til den angående det samme problem for forlagskontrakter opstillede regel, se § 34. De samme bevæggrunde, der har ført til reglerne i § 34, ligger også bag ved nærværende regel i § 39, og der kan derfor henvises til motiverne ad § 34.

Kapitel IV.

Ophavsrettens gyldighedstid.

§ 40.

Navngivne enkeltværker.

Når et værk er navngivet, varer ophavsretten efter forslaget som tidligere i hele ophavsmandens levetid og i 50 år efter hans død. Varigheden strækker sig indtil udgangen af det kalenderår, i hvilket ophavsmanden har været død i 50 år. 50 års fristen er nu ved Bernerkonventionen 1948 gjort obligatorisk for alle de til Bernerunionen henhørende lande. Også Sverige, som oprindeligt havde en beskyttelsestid på 50 år efter ophavsmandens død, men som i 1919 nedsatte beskyttelsestiden til 30 år efter ophavsmandens død, kan påregnes at ville tilslutte sig 50 års fristen, som er gældende i Norge og Finland. Dette samme gælder med hensyn til Schweiz og med hensyn til England, som hidtil har haft en tvangslicensordning for tidsrummet mellem 25 og 50 år efter ophavsmandens død.

Drejer det sig om de i § 6 omhandlede fællesværker, regnes fristen fra den længstlevendes dødsår. Denne regel gælder også efter Bernerkonventionen 1928 art. 7 bis. Den nugældende lovs § 21, 2. stk., 2. pkt., har en regel om, at hvis værket er offentliggjort, bliver dog herved kun at tage hensyn til de ophavsmænd, der er navngivne på det udgivne værk eller ved dets offentlige opførelse eller udførelse. En sådan regel har man ment at kunne undvære.

Efter fristens udløb kan enhver gengive eller offentliggøre værket, jfr. dog reglen i § 48, men ingen kan ved at råde over værket erhverve nogen eneret til dette. Om overvejelser angående en vis form for afgift eller beskyttelse efter ophavsrettens ophør, se indledningen s. 80—84.

Er der flere bidragydere til et værk, således at hver enkelt bidrag kan udskilles, må varighedstiden for hvert af bidragene beregnes for sig i forhold til vedkommende ophavsmands dødsår. For den eventuelle ophavsret til samlingen som sådan i medfør af § 5 gælder det, at fristen regnes fra udgiverens dødsår.

§ 41.

Anonyme og pseudonyme værker. Serieværker.

1. s t y k k e.

Anonyme og pseudonyme værker.

For disse gælder beskyttelsen, sålænge værket ikke er offentliggjort og i 50 år efter udløbet af det år, i hvilket det blev offentliggjort. Denne regel gælder også efter L. 1933 § 22, 1. stk., dog er det nyt, at offentliggørelse under ophavsmandens almenkendte pseudonym bevirker, at værket i henseende til beskyttelsens varighed ligestilles med de i § 40 omhandlede værker. En tilsvarende bestemmelse er indført i Bernerkonventionen 1948 art. 7, 4. stk.

Reglen er ejendommelig derved, at den kan forlænge beskyttelsen udover den frist, der ville gælde efter § 40, ja, at beskyttelsen vedbliver at gælde i det uendelige, så længe værket ikke er offentliggjort. Reglen vanskeliggør offentliggørelsen af gamle manuskripter og kunstværker af ukendte ophavsmænd. I visse andre lande haves der en regel om, at varigheden dog ikke kan overstige den for navngivne værker gældende, og en sådan regel er også indføjet i § 41, 3. stk., men dens anvendelse forudsætter, at man ved, hvem ophavsmanden er, eller at det i alt fald godtgøres, at ophavsmanden *må* være død for over 50 år siden.

I L. 1933, § 22, 1. stk., findes en regel om, at beskyttelsen også gælder inden offentliggørelsen og i 50 år efter denne for samlinger af værker, hvortil videnskabelige institutioner eller selskaber i medfør af reglerne om samlingsværker erhverver ophavsret til samlingen som sådan. Denne ret forudsætter imidlertid et udgiverarbejde og det vil da være rettest, at fristen regnes efter udgiverens forhold, og reglen kan derfor bortfalde.

2. s t y k k e.

Serieværker.

For sådanne værker, der består af flere dele, som hører sammen, regnes fristen, hvis de udgives anonymt eller pseudonymt, fra det år, da den sidste del udkom. Dette svarer til L. 1933 § 23, men denne har tillige en regel om, at hvis der mellem udgivelsen af de enkelte afdelinger er forløbet et tidsrum af over 3 år, regnes fristen for de tidligere udkomne afdelinger fra udløbet af det år, da den sidste af dem udkom. Det er selvfølgelig frygten for en kunstig forlængelse af beskyttelsesfristen, der spiller ind, når en sådan specialregel er givet, men da det formentlig vil være meget sjældent, at serieværker udgives med over 3 års mellemrum mellem de enkelte værker i serien, og da der yderligere kræves, at det skal dreje sig om værker, der udsendes anonymt eller pseudonymt, hvilket vel også vil være meget sjældent forekommende for serieværkers vedkommende, har man ment at kunne undvære reglen.

3. s t y k k e.

Senere navngivelse af anonyme eller pseudonyme værker.

Reglen modsvarer L. 1933 § 22, 2. og 3. stk. Denne har dog noget mere detaljerede regler for, hvorledes og af hvem navngivningen kan foretages, og bestemmelsen om, at gyldighedstiden regnes efter § 40, når det bliver oplyst, at ophavsmanden er død før værket blev offentliggjort, er ny. Om denne bestemmelse henvises til bemærkningerne ad § 40.

K a p i t e l V.

I dette kapitel er samlet forskellige beskyttelsesregler for visse frembringelser, der omend de ikke kan betegnes som litterære eller kunstneriske værker, så dog må betegnes som beslægtede med disse, ligesom de beskyttelsesregler, de kan have krav på, i mange henseender ligner den beskyttelse, der gives de egentlige litterære og kunstneriske værker, hvorfor det må anses for praktisk, at de indføres i ophavsretsloven.

§ 42.

Beskyttelse for udøvende kunstners præstationer.

Det er fremkomsten af de moderne opfindelser, hvorefter udøvende kunstners præstationer kan *fikseres* på grammofonplade, stålband, filmsstrimmel o. s. v. og kan *gøres tilgængelig for en ikke ved udførelsen tilstedeværende tilhørerkreds*, f. eks. ved hjælp af de nævnte fikseringer eller ved mikrofonteknik, der har gjort spørgsmålet om en beskyttelse for de udøvende kunstners præstationer aktuelt.

Dette spørgsmål har i Danmark været debatteret i en årrække. Vinding Kruses lovforslag af 1936 indeholdt i § 3 en sålydende bestemmelse: „Den kunstner, der gengiver et litterært eller musikalsk værk, har ret til at modsætte sig, at hans gengivelse ved mekaniske instrumenters mellemkomst får en større udbredelse, end han, da han udførte gengivelsen, indså eller burde indse“. Dette forslag var bl. a. tiltrådt af Dansk Forfatterforening, Dansk Komponistforening, Dansk Skuespillerforbund, Dansk Tonekunstnerforening, Det unge Tonekunstnerselskab, Digttersammenslutningen, Danske Dramatikeres Forbund, „Koda“ og Solistforeningen af 1921.

6. november 1939 afgav undervisningsministeriets forfatter- og kunstnerretsudvalg (Udvalget vedrørende Bernerkonventionens revision) en udførlig betænkning om hele spørgsmålet. Betænkningen er underskrevet af Fr. Graae (formand), J. Hartvig Jacobsen, Vinding Kruse, Torben Lund, K. Paludan-Müller og Otto Rung.

Anledningen til denne betænkning var en fra det internationale arbejdsbureau i Geneve modtagen rapport, der var ledsaget af et spørgeskema og en opfordring til at deltage i en international konference til spørgsmålets løsning (denne måtte dog opgives på grund af krigen og er ikke senere blevet indkaldt).

Det siges i udvalgets betænkning, at det er udvalget bekendt, at der er planer om at søge spørgsmålet løst i forbindelse med det nordiske samarbejde angående en fælles nordisk forfatter- og kunstnerretslovgivning, og at det er muligt, at der ved de kommende forhandlinger i den fælles-nordiske kommission kan fremkomme momenter, som kan ændre udvalgets syn på de fremsatte spørgsmål, hvorfor udvalget fremsætter sine synspunkter med den nævnte reservation.

Da udvalgsbetænkningen ikke er offentlig tilgængelig (den foreligger kun i dupli-

keret form og i et fåtal af eksemplarer), skal der her gøres forholdsvis detaljeret rede for dens indhold, idet man dog skal lade den side af sagen, der vedrører spørgsmålet om, hvorledes beskyttelsen kan gøres international, ligge og indskrænke sig til at beskæftige sig med den del af betænkningen, der direkte har betydning for spørgsmålet om en hjemlig beskyttelseslovgivning til fordel for de udøvende kunstnere.

Betænkningen indeholder dels et referat af det internationale arbejdsbureaus rapport, dels en oversigt over stillingen i Danmark og endelig udvalgets bemærkninger i anledning af de stillede spørgsmål, hvilke bemærkninger giver udtryk for udvalgets syn på hele sagen.

Det siges i rapporten, at opfindelsen af grammmofonen og radioen har haft en meget alvorlig virkning for de udøvende kunstnere. Den ene af disse opfindelser bevirker, at præstationen kan opbevares og gengives, så ofte det ønskes. Den anden giver mulighed for en udspredding af præstationen til en ganske ubegrænset tilhørermængde. Og disse to faktorer arbejder oven i købet i en vekselvirkning, der yderligere vanskeliggør situationen. Der er derfor opstået en katastrofal arbejdsløshed indenfor dette område. Teatrene og koncertsalene affolkes, og de offentlige lokaler, hvor der bruges musik, går mere og mere over til at skaffe sig denne ad mekanisk vej. En egentlig statistik over, i hvilket omfang de mekaniske instrumenters fremkomst har skadet de udøvende kunstnere, mangler, men der nævnes, at af 10 000 teaterkunstnere i frankrig i 1932 var kun de 1 500 i arbejde. I Amerika var der i 1937 mindst 15 000 arbejdsløse musikere, i Japan var arbejdsløshedsprocenten i 1936 for musikere 41, medens den almindelige gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent for alle erhverv kun var 16. I Wien var i 1937 90 pct. af alle musikere arbejdsløse. Medens således arbejdsløsheden er steget enormt, er samtidig befolkningens forbrug af musik og andre præstationer gået voldsomt i vejret. Der er ikke tale om noget forbigående kriseproblem, men en nyordning af hele standens forhold synes påkrævet.

Selvfølgelig betyder grammmofonen og radioen også et vist plus for de udøvende kunstnere. Der er dels et vist reklamemoment knyttet til optræden disse steder, dels beskæftiger de pågældende institutioner mere eller mindre varigt et vist antal kunstnere. Men reklamemomentet har kun betydning for en lille kreds af kunstnere og har tillige den ulempe, at „mæthedsstadiet“ for den pågældende præstation hurtigere nås, og det antal, der beskæftiges gennem grammmofon og radio, er kun forsvindende i forhold til det antal, disse foreteelser gør arbejdsløse.

Et særligt fænomen må der lægges stor vægt på, nemlig radioens anvendelse af grammmofonplader. Som eksempel anføres en koncert af et af Amerikas berømteste orkestre, der udsendtes af en gruppe radioselskaber mod en betaling af 5 000 dollars. En konkurrerende gruppe selskaber udsendte da det samme orkesters præstationer fra en grammmofonplade, hvorpå de var optaget, og som købtes for 10 dollars. 14 europæiske stationer udsendte i 3 måneder 8 000 timers grammmofonunderholdning. Pladerne kostede 9 230 eng. pund, medens den samme musik, udført af levende kunstnere i det samme tidsrum, ville have kostet over 200 000 dollars. Og grammmofonpladerne vil endog kunne bruges et stort antal gange. Disse radioudsendelser har iøvrigt bevirket en meget stor nedgang i salget af grammmofonplader, hvilket yderligere skader de udøvende kunstnere.

For de udøvende kunstnere har den her beskrevne udvikling været af en katastrofal virkning. Og alle de øvrige faktorer, som er blevet ramt af denne udvikling (her tænkes formentlig på forfattere og komponister samt grammmofonfabrikanterne) har fået kompensation, i hvert fald i et meget stort antal lande.

De udøvende kunstneres organisationer har forsøgt forskellige muligheder for at

bøde på den her beskrevne misere. De har således søgt at fremskaffe nye anvendelsesmuligheder for deres medlemmer, og de har søgt at regulere tilgangen til professionen. Endelig har de søgt at opnå visse juridiske rettigheder med hensyn til præstationen.

„Union internationale des artistes“ har tænkt sig en egentlig „udelukkende ret“, som skal gælde både *fikseringen* af præstationerne og *den offentlige udførelse* på grundlag af sådan fiksering. Den udøvende kunstner skal kunne forhindre enhver udspreddning af hans fortolkning, som ikke er udtrykkelig tilladt i henhold til hans arbejdskontrakt, eller som han ikke har tilladt på anden måde, og han skal kunne forfølge enhver utilladt fiksering og enhver utilladt udspreddning til offentligheden og anvendelse overfor offentligheden af en selv tilladt fiksering. Ved udspreddning til offentligheden tænkes på salg eller udlejning af det materiale, på hvilket fikseringen er foretaget.

Den første internationale radiokongres har anerkendt, at radioelektrisk transmission af udførelsen af et værk ikke kan finde sted uden den udøvende kunstners samtykke.

De udøvende kunstnere kræver bestemmelser, dels om *droit moral*, dels om *de pekuniære rettigheder* og dels endelig om *forskellige andre forhold*.

Med hensyn til *droit moral* kræves der dels en ret til at kræve navngivelse både som påtryk ved fikseringer og som annoncering ved offentlig udførelse, dels en ret til at modsætte sig forvanskninger og til kontrol med den tekniske kvalitet af enhver gengivelse af deres præstationer.

Som særlige problemer angives retten til at kræve, at grammofonpladen spilles med den hastighed, der er angivet på pladen, og retten til at kræve, at præstationerne, f. eks. ved radioopførelser, ikke bringes i forbindelse med andre udsendelser, der indvirker uheldigt på indtrykket af dem eller latterliggør dem. Foruden den ideelle interesse i *droit moral* har dette problem også en meget stor økonomisk betydning for kunstnerne.

Med hensyn til *de pekuniære rettigheder* er der stillet krav om en særlig betaling for enhver radioudsendelse af præstationerne, som ikke er udtrykkelig bestemt for radio og betalt som sådanne. Endvidere kræves der særlig betaling for den offentlige udførelse pr. højtaler af de radioudsendte præstationer. Forsåvidt angår grammofonerne kræves der procent-andel i salget af pladerne og en særlig betaling for offentlig udførelse af præstationerne ved hjælp af grammofonplader. Retten til optagelse på grammofonplade af en kunstnerisk præstation hævdes kun at omfatte retten til salg til privat brug. For offentlig anvendelse af pladen må der betales påny.

Blandt de *øvrige spørgsmål* kan nævnes følgende:

Hvem skal være rettighedsindehaver? Skal det være alle udøvende kunstnere, eller skal det — navnlig forsåvidt angår *droit moral* — kun være de særlig betydelige og fremragende kunstnere? Størstedelen af de udøvende kunstnere er imod at opstille et sådant skel, og juristerne fremhæver de vanskeligheder, der vil opstå i praksis, hvis man opstiller et så vagt kriterium.

Ved ensemble-præstationer opstår visse vanskeligheder. Meget taler for, at bemyndigelsen til at optræde delegeres til en enkelt person (dirigenten, impresarioen el.lign.). Solistpræstationer i forbindelse med ensemblepræstationer må dog holdes udenfor.

Med hensyn til varigheden tænker man sig kunstnerens levetid og et vist antal år efter hans død. Dette spørgsmål vedkommer ikke forholdet til radioudsendelser, kun forholdet til grammofonplader. Ensemblepræstationerne frembyder her visse vanskeligheder.

Ved spørgsmålet om overdragelse opstår det problem, om man i et vist omfang skal lade rettighederne (i hvert fald *droit moral*) være uoverdragelige.

Hvorledes skal udbetalingen af godtgørelserne og kontrollen med reglernes overholdelse ordnes? Man må antagelig her ind på tilsvarende organisationer som „Koda“. Der kan også tænkes et system, hvorefter der — i hvert fald i visse tilfælde — betales til en kollektiv institution, en forening eller en arbejdsløshedskasse. Måske kunne man ordne ensemble-problemet på denne måde.

Den tekniske kontrol kunne eventuelt henlægges til statsorganer.

Der bør være en adgang for de udøvende kunstnere til at træde tilbage fra kontrakter, når disse ikke inden for visse frister udøves af den, der har fået retten overdraget.

Endelig bør det overvejes at opstille visse undtagelser fra beskyttelsen, f. eks. ved udførelser til undervisningsbrug, i velgørende øjemed o. lign.

I det foregående er gengivet de i det internationale arbejdsbureaus rapport indeholdte synspunkter vedrørende motiveringen for en beskyttelse for de udøvende kunstnere og de hovedprincipper, efter hvilke disse kunstneres organisationer tænker sig sagen ordnet.

Herefter følger i rapporten en oversigt over de forskellige teorier vedrørende den retlige natur af de udøvende kunstneres ret og over de stedfundne forsøg på at indføre regler desangående i Bernerkonventionen. Angående det sidste skal nærværende kommission oplyse, at et senest ved konferencen i Bruxelles i 1948 gjort forsøg på at optage beskyttelsesregler i konventionen mislykkedes, idet man anså disse rettigheder for liggende udenfor konventionens virksomhedsområde. Det må her yderligere bemærkes, at allerede revisionskonferencen i Rom i 1928 udtalte ønsket om, at regeringerne ville undersøge muligheden for forholdsregler til beskyttelse af udøvende kunstneres rettigheder.

Herefter følger i rapporten en oversigt over lovgivningens nuværende stilling verden over. (à jour ført af nærværende kommission).

Beskyttelse i selve forfatter- og kunstnerretsloven findes i:

- Tyskland*; Lov af 22. maj 1910, art. 12, par. 3.
- Østrig*; Lov af 9. april 1936, art. 66.
- Argentina*; Lov af 30. september 1933, art. 56.
- Finland*; Lov af 1927, art. 5, par. 1 (ophævet i 1941).
- Ungarn*; Lov af 1921, art. 8.
- Japan*; Lov af 1899 med ændring 15. juli 1936 (Tvivl).
- Lceland*; Lov af 10. maj 1937.
- Meziko*; Forfatterretsafsnittet af borgerlig lovbog 1928.
- Polen*; Lov af 29. marts 1926 (Tvivl).
- Schweiz*; Lov af 7. december 1922, art. 4.
- Tjekoslovakiet*; Lov af 24. november 1926, art. 9.
- Uruguay*; Lov af 17. december 1937, art. 36 ff.
- Italien*; Lov af 22. april 1941, art. 80 ff.

Udover disse lande har et land legale regler på dette område, i form af en speciel lov, nemlig:

- Storbritannien*; Lov af 1925.

Det almindelige er, at beskyttelsen gives som en egentlig udelukkende ret. Nogle steder siges det udtrykkelig, at denne kun vedrører forholdet overfor mekaniske instrumenter, og nogle steder gælder beskyttelsen kun overfor visse instrumenter. Men i selve den

principielle opbygning af beskyttelsen bestemmes denne i følgende lande som en „udelukkende ret“: Tyskland, Ungarn, Schweiz, Tjekoslovakiet, Japan, Polen (i de to sidste lande er der dog tvivl om, hvorvidt beskyttelsen ikke i virkeligheden tilkommer grammmofonfabrikanten og ikke den udøvende kunstner), England, Letland og Mexiko. I alle de nævnte lande med undtagelse af de tre sidste er betragtningen i loven den, at den udøvende kunstner sidestilles med en *bearbejder* („*adaptateur*“).

I følgende lande gælder et *tvangslicenssystem* (ingen udelukkende ret, kun en ret til godtgørelse): Italien, Argentina, Uruguay.

Endelig opstiller den østrigske lov retten som en særlig ret, beslægtet med forfatterretten; den optages i afsnittet om „*verwandte Schutzrechte*“ og udgør det, som i teorien kaldes en „*Leistungsschutz*“. Den må dog, selv om den i visse retninger er begrænset, efter sin natur betegnes som en udelukkende ret.

I almindelighed kan det siges, at i de lande, hvor loven tilsikrer de udøvende kunstnere en udelukkende ret, omfatter denne ret både retten til at modsætte sig, at præstationen optages på plade og retten til at modsætte sig, at den udføres offentligt ved mekaniske instrumenters mellemkomst (navnlig radio) samt kombinationer af begge disse metoder.

Dog gælder der forskellige steder forskellige undtagelser:

I *Tyskland* gælder beskyttelsen ikke mod direkte offentlig udførelse af præstationen ved hjælp af grammmofonplade, derimod gælder den, når det drejer sig om radioudsendelse af den grammmofonplade, hvorpå præstationen er indspillet (Reichsgerichtsdom af 1936). Ligeledes er der beskyttelse mod utilladt gengivelse af en udøvende kunstners præstation ved radio, selv om det ikke sker på grundlag af en grammmofonplade (samme dom). I *England* gælder beskyttelsen kun mod overførelse på plade, ikke mod utilladt udførelse af præstationen ved mekaniske instrumenters mellemkomst. I *Østrig* kan den udøvende kunstner ikke modsætte sig offentlig gengivelse ved hjælp af højttaler af hans præstation, når den til grund liggende radioudsendelse er lovlig.

I de lande, hvor der gælder et tvangslicenssystem, er der også visse begrænsninger i beskyttelsen.

Ang. droit moral. I *Østrig* har den udøvende kunstner i hele sin levetid (selv om retten til præstationen iøvrigt er udløbet) ret til at kræve, at hans navn nævnes i forbindelse med præstationens gengivelse.

I *Argentina* og *Uruguay* kan den udøvende kunstner modsætte sig udspreddingen af hans præstation, når gengivelsen sker på en sådan måde, at den bevirker en alvorlig krænkelse af hans kunstneriske interesser.

I *Ungarn* kan kunstneren gribe ind over for enhver utilbørlig udeladelse og enhver utilbørlig angivelse af hans navn i forbindelse med grammmofonoptagelse eller radioudsendelse.

I *Italien* er beskyttelsen meget effektiv både m. h. t. *droit au respect* og *droit a la paternité*.

I *Letland* er der også udtrykkelige bestemmelser om navngivelse.

Ang. ensemblepræstationer. Efter den østrigske lov tilkommer i de tilfælde, hvor det drejer sig om en ensemblepræstation (kor, orkester) retten til at tage bestemmelse dirigenten og de personer, hvis præstation udskiller sig som solistpræstation. Finder udførelserne sted på en organisators initiativ, er dennes tilladelse nødvendig til enhver optagelse af præstationen på instrumenter. Om de udøvende kunstnere har forpligtelse til at gå med til at give deres tilslutning afhænger af kontrakten mellem disse og organisatoren. Kunstnerne skal dog i alle tilfælde udtrykkelig underrettes om optagelsen.

I *Uruguay og Argentina* gælder det, at hvis det drejer sig om en udførelse ved kor eller orkester, tilkommer retten til at modsætte sig præstationens gengivelse korets eller orkestrets chef.

I *Tjekoslovakiet*, hvor den udøvende kunstner betragtes som bearbejder, anses, når det drejer sig om kor- eller orkesterpræstation, dirigenten som bearbejderen.

Ang. varigheden af beskyttelsen. Hvor beskyttelsen er omtalt i forfatterloven, og den udøvende kunstner regnes for bearbejder, er beskyttelsestiden den samme, som tilkommer forfattere.

I *Østrig*, hvor retten henregnes til „verwandte Schutzrechte“, varer den i 30 år efter udførelsen, dog varer droit à la paternité altid mindst i hele kunstnerens levetid.

Enkelte *retsafgørelser* skal omtales, hidrørende fra nogle lande, hvor der ikke er udtrykkelige lovbestemmelser angående de udøvende kunstnere.

I *Frankrig og Norge* er det fastslået, at der ikke kan tilkomme de udøvende kunstnere nogen beskyttelse mod utilladt gengivelse af deres præstation, når der ikke findes lovregler herom.

I *U. S. A.* er det derimod fastslået, at en sådan beskyttelse må tilkomme kunstneren efter almindelige retsgrundsætninger (equity).

I *Tyskland* er det fastslået ved Reichsgerichtsdom af 1936, at i mangel af modsat udtrykkelig aftale må den udøvende kunstners ret anses for overgået til den grammofonpladefabrikant, der overfører hans præstation til plade med hans samtykke.

I *Danmark* er det flere gange ved dom fastslået, at der ikke i henhold til forfatterloven eller nogen anden lovgivning tilkommer de udøvende kunstnere den ringeste beskyttelse mod de her berørte former for tilegnelse af deres præstationer. Et orkesters præstationer kan således uden de medvirkendes samtykke udsendes pr. radio, uanset om dette sker ved anbringelse af en mikrofon i teatret (U. f. R. 1928, p. 688, højesteretsdom) eller gennem optagelse på en voksplade (U. f. R. 1934 p. 163), en operasanger kan ikke kræve betaling for optræden pr. radio-højtaler i en restaurant, medens komponisten i den tilsvarende situation kan kræve honorar (U. f. R. 1933, p. 555), og et restaurant-orkester må finde sig i, at ejeren gennem mikrofon og tråd transmitterer dets præstationer til en ham tilhørende anden restaurant (U. f. R. 1939, p. 153).

Det danske forfatter- og kunstnerretsudvalg finder i sin betænkning af november 1939, at der ved arbejdsbureauets initiativ er rørt ved et spørgsmål, som fortjener en hurtig og effektiv løsning. Også de danske udøvende kunstnere er i meget alvorlig grad ramt af de mekaniske instrumenters fremtrængen på udførselsområdet, og udvalget finder tiden i høj grad moden til denne sags løsning. Udvalget har principielt ingen betænkelighed ved at optage de fornødne regler indenfor forfatter- og kunstnerretslovgivningens rammer. De retsregler, der bør opstilles for de udøvende kunstnere, må netop i høj grad være beslægtede med dem, der gælder for forfatter- og musikværker. Givet er det, at konfliktsituationerne i begge tilfælde er ganske analoge og vedrører de samme kredse inden for samfundet. Derfor må det også findes praktisk at lade retsreglerne behandle af det samme lovkompleks og af de samme administrative myndigheder.

Der bør gives de udøvende kunstnere beskyttelse mod enhver optagelse på mekaniske instrumenter, som ikke foretages til internt privat brug og mod enhver utilladt offentlig udførelse af disse præstationer ved hjælp af mekaniske instrumenter, hvad enten disse finder sted på grundlag af en fiksering af præstationen, eller den ikke baserer sig på en sådan. Beskyttelsen må gælde den *utilladte* udnyttelse af præstationen på de angivne

måder, og det må være ligegyldigt, om den foregår hemmeligt eller med den udøvende kunstners viden. Dog kunne man eventuelt tænke sig, hvor det drejer sig om offentlig udførelse af præstationen som ved radio at konvertere beskyttelsen til en ret til afgift, udredet under kollektive former, kombineret med en *droit moral* beskyttelse.

Om det vanskelige problem vedrørende ensemblepræstationer udtaler udvalget, at der ofte vil være en bestemt person, som efter aftale med ensembles medlemmer ordner de praktiske mellemværender med hensyn til ensembles optræden. Er der ingen impresario eller manager, vil det som oftest være dirigenten, som optræder i denne henseende. Det bør ved hver enkelt ensemblepræstation udtrykkeligt fastslås, hvilken person, der er bemyndiget til at træffe bindende aftaler angående autorisationsretten på alle medlemmernes vegne og kvittere for modtagelsen af beløb med bindende virkning. Retten som sådan tilkommer derimod samtlige medlemmer, og der bør formentlig opstilles deklaratriske regler med hensyn til fordelingen af det økonomiske udbytte mellem parterne. Solisternes præstationer og selve dirigentpræstationen som sådan bør måske udskilles, og vederlaget for ensemblemedlemmernes præstationer bør formentlig deles lige mellem samtlige medlemmer, såfremt ikke andet er vedtaget.

Hvad varigheden af beskyttelsen angår, finder udvalget, at der bør være samme regel for ensemble- og solistpræstationer. Og da det for de førstnævntes vedkommende vanskeligt lader sig gøre at anvende det fra ophavsretten kendte system med en varighedstid, der sættes i relation til frembringerens dødsår (er der flere da den længstlevendes dødsår), føres man til at anbefale et system, hvorefter retten varer i et vist antal år efter fikseringen. Såfremt man supplerer varighedsreglen med en forskrift om, at optagelsen, når den udspredes til offentligheden, skal være forsynet med årstal for fremstillingen, når man til en i alle henseender let praktisabel ordning på det heromhandlede område. (Vinding Kruse har taget forbehold på dette punkt, idet han mener, at varigheden bør være den samme som for den skabende kunstner).

Endelig bemærkes, at udvalget går ind for en regel, der forbyder, at en udøvende kunstner afhænder retten til optagelse af sine fremtidige udførelser mod et beløb een gang for alle, samt at udvalget mener, at der med hensyn til beskyttelsen af de udøvende kunstners præstationer bør gælde de samme undtagelsesbestemmelser som for skabende kunstnere.

Kommissionen finder det påkrævet, at der ydes de udøvende kunstnere i de nordiske lande en beskyttelse på den mekaniske gengivelses område, som allerede er vidt spændende og vokser i betydning fra dag til dag. Kommissionen finder derfor, at de nordiske lande bør slutte op bag den lange række af lande, der (jfr. s. 158 fn) allerede har gennemført en sådan beskyttelse, og kommissionen har derfor udarbejdet et forslag til en beskyttelsesregel, udkastets § 42.

Som det vil ses af teksten til § 42, bygger kommissionens forslag i ret vidt omfang på de samme tanker, som ligger til grund for det danske udvalgs indstilling af november 1939.

A. Der indføres en *eneretsbeskyttelse* mod:

- 1) enhver *optagelse* på indretninger, der kan gengive præstationen (§ 42, 1. stk., 1. pkt.), altså „fiksering“ på grammofonplade, voksplade, stålband, filmsstrimmel o. l.
- 2) Præstationens *overførelse* ved hjælp af mekaniske indretninger, der kan gøre den tilgængelig for almenheden eller for en ny offentlig kreds, forskellig fra den, for hvilken kunstneren optræder, f. eks. ved hjælp af mikrofon, tråd og højttaler eller ved radio (§ 42, 2. stk.).

I begge tilfælde er der her tale om en råden over præstationen i samme øjeblik, den udføres, og der bliver derfor ikke tale om nogen varighedsregel her. Beskyttelsen gælder uanset om optagelsen eller overførelsen finder sted hemmeligt eller åbenlyst, når det dog ikke sker med kunstnerens samtykke.

- 3) Endvidere gives der eneretsbeskyttelse mod præstationens overførelse fra een indretning til en anden af de under 1. nævnte slags. Denne beskyttelse varer i 50 år fra den første optagelse.

B. Der indføres en *ret til vederlag* for den udøvende kunstner, når hans præstation ved hjælp af de under A. 1. omhandlede optagelser gøres tilgængelig for almenheden (om forståelsen af dette udtryk, se under § 2), altså derved at grammofonpladen spilles offentligt, at stålbandsoptagelsen gengives i radio, at filmen fremføres offentligt o. s. v., § 42, 1. stk., 2. pkt. For ikke at gøre forholdene for vanskelige for „brugerne“, har man ment på dette område at måtte give afkald på at anvende eneretssystemet, men nøjes med en tvangslicensordning. Vederlaget vil kunne fastsættes på den i § 49 angivne måde. Den udøvende kunstners *droit moral* må respekteres (se herom nedenfor).

Beskyttelsen tilkommer enhver, der gengiver eller „tolker“ et litterært eller musikalsk værk, således skuespilleren, oplæseren, musikeren og sangeren.

Bestemmelserne i udkastets § 3 må respekteres. Den udøvende kunstners navn må altid angives, når hans præstation gengives ad mekanisk vej, og præstationen må ikke gøres tilgængelig for almenheden i en sådan form eller under sådanne forhold, at det er krænkende for hans kunstneriske anseelse eller egenart. Disse rettigheder kan han kun give afkald på i det i § 3, 3. stk., angivne omfang.

Er der tale om ensemblepræstationer, må de i § 6 optagne regler gælde.

Privat fiksering af præstationen kan finde sted uden den udøvende kunstners samtykke i det i § 11, 1. stk., angivne omfang, men den udøvende kunstner har krav på andel i den afgift, som må erlægges af brugerne af magnetofoner og lignende apparater, se herom nærmere s. 120.

Gengivelse eller fremførelse af præstationen kan ske i de i §§ 18—20 omhandlede tilfælde, d. v. s. når det drejer sig om fremførelse til undervisningsbrug eller ved gudstjeneste, ved visse lejligheder, hvor adgangen er fri og endelig under de nærmere angivne betingelser, når det sker i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed, når udførelsen indgår i films- eller radioreportage (dog mod afgift) og i det i § 20 omhandlede omfang optagelse til internt radiobrug.

Endvidere gælder samtlige de om overgang af ophavsret opstillede almindelige regler i §§ 25—29, kombineret med reglerne i § 30 om ret til offentlig fremførelse af værker.

Kunstneren kan i fuldt fornødent omfang give andre fuldmagt til at repræsentere sine rettigheder, det enkelte medlem af et ensemble kan lade dirigenten eller forretningsføreren optræde på sine vegne, denne eller solisten kan overlade til en opkrævningsinstitution at varetage rettighederne o. s. v.

Både den i § 42, 1. stk. 1. pkt. og 2. stk. omhandlede eneret og den i § 42, 1. stk., 2. pkt. fastslåede ret til en afgift kan også være genstand for en egentlig overdragelse, helt eller delvis, på tid eller for et begrænset område. Retten kan også overdrages til det grammofon- eller filmsselskab, for hvilket kunstneren optræder, men det må erindres, at en aftale, der er eller viser sig at være ubillig overfor kunstneren (eller over for hans medkontrahent) kan tilsidesættes i medfør af reglerne i § 27.

Den i § 42, 1. stk., 2. pkt., omhandlede ret til en afgift og den i § 42, 1. stk., 1. pkt. omhandlede eneret varer i 50 år fra optagelsen. Dør kunstneren inden denne periodes udløb, overgår retten til hans ægtefælle eller arvinger efter de i § 28 opstillede regler. Kunstneren kan også for så vidt angår den i § 42 omhandlede eneret give bindende forskrifter med hensyn til rettens udøvelse. Retten kan ikke være genstand for udlæg, jfr. § 29.

Krænkelser af den udøvende kunstners ret efter § 42 medfører straf- og erstatningsansvar efter reglerne i §§ 52 og 53. Den ulovlige fiksering af kunstnerens præstation kan kræves inddraget efter reglerne i § 54.

Beskyttelsen gælder i medfør af § 56, når den udøvende kunstner er dansk statsborger eller har fast bopæl i Danmark, men den kan under forudsætning af gensidighed ved kgl. anordning udvides.

Af stor betydning for det heromhandlede område er bestemmelsen i § 50, hvorefter enhver, der erhvervsmæssigt eller til stadighed vil drive virksomhed som mellemmand ved opkrævning af vederlag for fremførelse til udøvende kunstnere må have tilladelse af ministeriet. Der er ingen tvivl om, at såfremt de udøvende kunstnere skal have noget udbytte af deres rettigheder i henhold til § 42, må de organisere sig på lignende måde som komponisterne har gjort det, da de oprettede KODA. I et tidligere udkast til loven var der optaget en bestemmelse om, at krav på vederlag, hvis de ikke grundes på særlig aftale mellem kunstneren og forbrugeren, alene kan gøres gældende gennem en sammenslutning som omhandlet i § 50. Dette har man imidlertid alligevel ikke anset for nødvendigt, da sagen må antages at ordne sig på samme måde gennem eksistensen af § 50. Herved opnår det offentlige en indsigt med, at opkrævningen finder sted under rimelige former, og forbrugerne er altid sikrede, når blot de afregner med denne sammenslutning. Derved ophæves en meget væsentlig anstødssten for gennemførelsen af hele denne nyordning, og samtidig henskydes det vanskelige spørgsmål om ensemblekunstneres rettigheder til afgørelse af kunstnerne selv igennem deres sammenslutning, medens spørgsmålet bliver forbrugerne uvedkommende, når de blot betaler for præstationen som sådan. Til yderligere sikring har man opstillet reglen i § 42, 1. stk., 3. pkt., hvorefter samvirkende kunstnere kun kan kræve vederlag i fællesskab.

Efter et oprindeligt forslag skulle denne beskyttelse kun vare i 25 år.

Danske dramatikeres sagkyndige repræsentant finder det urimeligt, at beskyttelsen kun skal vare i 25 år og henstiller, at åremålet rettes til 50. Selv om en 25 årig beskyttelse i de fleste tilfælde vil være tilstrækkelig, er der dog tilfælde, hvor f. eks. en gramfonplade vil være fuldt brugbar, selv om den opbevares i længere tid end 25 år, jfr. iøvrigt, at selve gramfonoptagelsen foreslås beskyttet i 50 år i medfør af udkastets § 45. Forslaget, som også støttes af gramfonplade-industriens repræsentant, har imidlertid ikke kunnet opnå tilslutning inden for den samlede kommission, men den danske delegerede har for sit vedkommende fundet forslaget så velbegrunderet, at han på dette punkt har foreslået en særregel, der afviger fra de øvrige delegationers forslag.

Radorådet gør opmærksom på, at forslagens gennemførelse vil få store økonomiske konsekvenser for Statsradiofonien. Ganske vist er der hidtil betalt transmissionstillæg til musikere, skuespillere o. s. v. i teatre, restauranter o. l., men får disse en legal beskyttelse, må det forudses, at kravene vil stige, og mest betænkelig bliver afgiften til de udøvende kunstnere for radioudsendelse af gramfonplader. De vanskeligheder, der kan opstå med hensyn til ensemblepræstationer, påpeges. Endelig henledes opmærksomheden på, at kun en meget lille del af gramfonplader er indspillet her i landet. En af følgerne af disse bestemmelser vil blive en beskatning af de små lande til fordel for de store.

Kommissionen er enig i, at et af de mere betydningsfulde områder for den heromhandlede beskyttelse bliver udførelse i radio af grammofonplader, men kommissionen har ud fra en objektiv bedømmelse af forholdene netop anset det for særdeles ønskeligt, at radioinstitutionenes gratis benyttelse af de udøvende kunstneres præstationer på dette område ophører. Under de nuværende forhold kan en radiofoninstitution basere en væsentlig del af sine programmer på en sådan uhonoreret medvirkning fra de udøvende kunstneres side, og det sker faktisk i meget vidt omfang, hvilket kommissionen ikke kan finde rimeligt og retfærdigt. Forholdet til ensemblepræstationerne kan ordnes gennem en opkrævningsinstitutions medvirkning, jfr. foran. Om forholdet til udlandet henvises til omtalen af § 56.

§ 43.

Formularer, programmer, reklamer m. v.

Efter Lov 1933, § 2 c, beskyttes efter forfatterrettens regler forskellige former for *tegninger*, nemlig matematiske, geografiske, topografiske, naturvidenskabelige, tekniske og lignende tegninger, alt under forudsætning af, at de ikke efter deres hovedøjemed er at anse som kunstværker. Er dette sidste tilfældet, altså hvor det drejer sig om egentlig kunstneriske tegninger, følger de kunstnerrettens regler, der dog ikke på noget væsentligt punkt er forskellige fra forfatterrettens, idet beskyttelsens hovedindhold er, at værket ikke i ophavsmandens levetid og i 50 år efter hans død må offentliggøres uden hans tilladelse. Det samme gælder om grafiske eller plastiske *afbildninger*, selv om de ikke kan betegnes som tegninger. Forudsætningen for en så effektiv beskyttelse, som loven yder dem, må dog være, at de — uanset at de ikke kan betegnes som egentlig kunstneriske — dog er i besiddelse af en vis originalitet. De må være nye og de må være resultatet af et selvstændigt åndsarbejde.

Lov 1933, § 2 c beskytter endvidere *reklamer*, ikke blot disses tekst og billedstof, som jo, selv om reklamerne ikke var særskilt nævnt i loven, ville kunne falde ind under forfatter- eller kunstnerretsbeskyttelsen eller den foran nævnte beskyttelse for ikke-kunstneriske illustrationer m. v., men også deres „komposition“. Herved er der i henhold til motiverne tænkt ikke så meget på det rent typemæssige udstyr, anvendelsen af typer af særlig form eller udstyr, men derimod på den samlede reklames særlige udførelsesmåde, de enkelte leds opstilling i forhold til de øvrige. Det er et beskyttelsesområde, der stærkt nærmer sig til reglerne om varemærker, vareudstyr, uretmæssig konkurrence og varebetegnelse o. l.

Efter nærværende forslag er kort, tekniske tegninger, afbildninger o. l. henført under hovedbestemmelsen angående beskyttede åndsværker, § 1, medens reklamerne er henført til nærværende paragraf i kapitlet om „andre rettigheder“. Det, der beskyttes, er reklamernes særegne udformning. Der er her tale om det samme, som i den gældende lov betegnes som reklamers komposition, og bestemmelsen skal forstås på samme måde, jfr. foran.

Man har anset det for tilstrækkeligt at bestemme, at de ikke må *eftergøres* uden frembringerens samtykke, og her, hvor det drejer sig om frembringelser af et mindre individuelt præg, er det ikke nødvendigt at beskytte dem i så lang tid som de egentlige litterære og kunstneriske værker, ligesom det her er mindre hensigtsmæssigt og praktisk at sætte varigheden i relation til frembringerens levetid. Man har ment at kunne nøjes med at foreslå en beskyttelse i 10 år fra frembringelsen.

Nyt er det, at der også foreslås givet en tilsvarende beskyttelse for *formularer, programmer, kataloger* og lignende arbejder. Sådanne arbejder har vel nok i særegne tilfælde

kunnet nyde beskyttelse som åndsfrøbringelser efter den gældende lov, når det skønnedes, at der var nedlagt et virkelig originalt åndsarbejde i dem, men der tiltrænges en kortvarig beskyttelse mod eftergørelse, uafhængig af, om de strengere krav til litterær eller kunstnerisk originalitet kan skønnes opfyldt, og hertil sigter nærværende bestemmelse.

Man har anset det for rimeligt, at de samme regler om privat benyttelse og låne-regler til kritiske og videnskabelige fremstillinger, som gælder for litterære og kunstneriske værker, også skal gælde her.

Den sagkyndige repræsentant for dagbladenes interesser har udtalt sig imod den foreslåede beskyttelse for reklamer. Det siges, at reklamevirksomheder ikke har nogen rimelig mulighed for at konstatere, om et bestemt reklamemæssigt særpræg har været offentliggjort tidligere, endsige hvor lang tid tilbage det er sket. Udtrykket særpræget kan iøvrigt ikke defineres og må derfor opfordre til sagsanlæg med hver enkelt doms-afgørelse hvilende på et skøn, der næppe kan danne nogen retspraksis og derfor vil give anledning til megen usikkerhed i arbejdet. Bestemmelsen skønnes iøvrigt unødvendig, idet problemet formentlig dækkes fuldt ud af loven om illoyal konkurrence.

Den pågældende beskyttelsesregel blev i 1933 indført i loven efter stærkt ønske fra reklamefolkernes organisationers side, og den har i den forløbne tid ikke givet anledning til noget besvær. Kommissionen har derfor ment, at den bør bevares i den foreslåede noget reducerede skikkelse.

§ 44.

Udenlandske pressemeddelelser.

Egentlige artikler, korrespondancer o. l. fra udlandet er beskyttet som litterære værker (med den i § 14 omhandlede undtagelse). Denne beskyttelse gælder imidlertid ikke pressemeddelelsen som sådan, altså selve indholdet, nyheden, de faktiske forhold, som den journalistiske præstation omfatter. Efter L. 1933 § 15, beskyttes ikke „dagsnyheder“ og „blandede meddelelser, som alene har karakter af pressemeddelelser“. Når dette er nævnt i § 15, er det udelukkende af historiske grunde (ligesom den tilsvarende bestemmelse i Bernerkonventionens art. 9, 3. stk.).

For sådanne meddelelser, der erhverves af et blad eller telegrambureau fra specielle kilder i udlandet, synes der dog at være brug for en ganske kortvarig beskyttelse. Den nugældende norske ophavsretslov indeholder en bestemmelse (L. 1930, § 3, nr. 3), hvorefter udenlandske telegrammer og radiomeddelelser de første 16 timer efter deres offentliggørelse er beskyttet mod eftertryk og enhver offentlig meddelelse, og i det danske regeringsforslag, der gik forud for loven af 1933, var optaget følgende bestemmelse: „Aktuelle pressetelegrammer og presseillustrationer er i de første 24 timer efter deres offentliggørelse beskyttede mod enhver offentlig gengivelse“. Angående illustrationerne må nu henvises til det nye forslag til fotografilov, som nærværende kommission har under udarbejdelse. For så vidt angår pressemeddelelserne, nyhederne, var forslaget motiveret dermed, at det telegrafisk eller telefonisk fremsendte pressestof ofte er fremskaffet ved meget betydelige udgifter. Der knytter sig meget betydelige og velbegrundede interesser til, at dette stof inden for et tidsrum, som ifølge pressens aktuelle natur kun behøver at være ganske kort, ikke kan udnyttes erhvervsmæssigt af andre end dem, der deltager i omkostningerne ved dets tilvejebringelse.

Hele bestemmelsen udgik imidlertid af forslaget under dets behandling i rigsdagen (R. T. 1932—33, tillæg B, sp. 477). Da en noget tilsvarende regel imidlertid som nævnt har været gældende i norsk ret i de sidste 20 år, og da meget gode grunde taler for en vis

beskyttelse på dette område, har nærværende kommission gentaget den, dog i en væsentlig modificeret form.

For det første gælder bestemmelsen, som det vil ses af forslaget, kun nyheder, der erhverves fra *udlandet*. Det er ikke mindst på dette område, at det enkelte blad eller telegrambureau, der skaffer sig nyhederne, udfolder en væsentlig økonomisk indsats, som bør belønnes med en ganske kortvarig eneret. For de indenlandske nyheder gælder det, at de, hvis de er af mere almindelig interesse, regelmæssig vil kunne tages fra andre indenlandske kilder eller fra nabolandenes radio så hurtigt, at en beskyttelsesfrist næppe vil få praktisk betydning.

Dernæst er der givet bestemmelsen en sådan formulering, at det deraf tydeligt fremgår, at den beskyttelse, der tillægges erhververen, kun gælder over for tilegnelse af nyhedsstoffet *fra erhververen* af dette. I R. Knophs fremstilling i „Åndsretten“ af den nu gældende tilsvarende norske lov, siges det, at det ikke er selve nyheden, som beskyttes. Det, som er forbudt, er at bemægtige sig nyheden *fra denne* kilde og følgelig drive en utiladelig snyltevirksomhed over for dem, som har købt telegrammet. Hvis en anden derimod skaffer sig nyheden fra andet udenlandsk hold (f. eks. fra et andet telegrambureau, en avis eller fra radio), er der intet i vejen for, at den bliver publiceret inden for det antal timer, beskyttelsen varer.

Endvidere er det præciseret, at beskyttelsen ikke gælder imod enhver offentlig meddelelse af nyheden, kun den, der finder sted gennem presse eller radio.

Det er, som tidligere nævnt, givet, at der kun bør være tale om en ganske kortvarig beskyttelse. Den er i udkastet bestemt således, at beskyttelsen varer, så længe nyheden endnu ikke er offentliggjort af erhververen og i 16 timer efter, at dette er sket. Iøvrigt må det gælde, at erhververen for at kunne gøre beskyttelsen gældende, må give meddelelsen en form eller en tilføjelse, som viser, at den kommer fra et udenlandsk nyhedsbureau eller en korrespondent i udlandet, og at den er erhvervet af det bureau eller den avis, som offentliggør den. Ellers kan ingen nemlig vide, at det drejer sig om en beskyttet nyhed.

Det i udkastet optagne forslag er blevet til ved fælles forhandling mellem de nordiske landes delegerede i kommissionen. Imidlertid har den danske presses repræsentant (Danske Dagblades Fællesrepræsentation) over for kommissionens danske delegation fremsat forslag om følgende affatning af § 4: „Pressemeddelelser og billeder fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet — også sendt gennem inden- og udenlandsk radio — må ikke uden samtykke af den, der her i riget har erhvervet retten til disse meddelelser og billeder offentliggøres gennem pressen, radio eller anden lignende måde før 12 timer efter, at de først er blevet offentliggjort her i riget.“

Enhver, som lovligt offentliggør sådanne meddelelser eller billeder gennem pressen, radio eller på anden lignende måde skal opgive som kilde både ophavsmanden og den, som her i riget har erhvervet retten. Tilsvarende pligt til at angive kilde gælder for indenlandske pressemeddelelser eller billeder fra nyhedsbureauer.“

Dette forslag afviger på følgende punkter fra kommissionens forslag (bortset fra formuleringen):

1) Pressens forslag medtager billeder. Herom skal kommissionen udtale, at den agter at fremsætte et forslag til ny fotografilov, der formentlig fuldt ud vil tilfredsstille pressens ønsker i så henseende.

2) Pressens forslag siger udtrykkelig, at retten også gælder med hensyn til sådanne meddelelser, som modtages gennem inden- og udenlandsk radio. Det er et af norske kolleger fremsat ønske, hvortil også de danske presserepræsentanter har sluttet sig. Kommissionen

skal hertil bemærke, at dens forslag alene lægger vægt på, at den pågældende meddelelse skal være specielt erhvervet af det presseorgan, som påberåber sig eneretten. Modtagelsesmåden er efter kommissionens forslag ligegyldig. Pressens ændringsforslag må i denne henseende anses for overflødig.

3). Hvad tidsfristen angår, havde den danske presses sagkyndige repræsentant tidligere foreslået 16 timer, og dette forslag er fulgt i kommissionens lovudkast. Nu siges det, at den samlede presse er enig i at foreslå 12 timer. Går man her ud over, vil provinspressens kopieringsmuligheder stærkt formindskes. Den danske kommissionsmedlem har intet at bemærke til, at lovudkastets regel eventuelt ændres i overensstemmelse hermed.

4). Når der af pressen er foreslået, at beskyttelsen skal gælde ikke blot mod meddelelsernes offentliggørelse gennem presse og radio, men også mod deres offentliggørelse på anden lignende måde, er der herved tænkt på benyttelse ved vinduesopslag el. lign. Heller ikke her vil det danske kommissionsmedlem finde noget at bemærke til, at bestemmelsen får den af den samlede presse ønskede ordlyd.

5). Pressens udkast medtager i et 2. stykke et forslag om kildeangivelse, når gengivelsen er lovlig. Kommissionen har tidligere overvejet en sådan regel, men har ved nærmere overvejelser fundet den upraktisk. Disse meddelelser vil meget hurtigt blive almenhedens eje på en sådan måde, at den oprindelige kilde kun meget vanskeligt kan efterspores, og forslaget synes derfor at ville berede pressen unødige vanskeligheder. Derfor har man opgivet det.

Et krav om kildeangivelse kunne efter kommissionens mening alene komme på tale for så vidt angår lovlig offentlig gengivelse af meddelelserne inden for den 12 timers periode, i hvilken beskyttelsen i det hele taget varer, altså efter kommissionens forslag ved offentlig gengivelse på anden måde end gennem presse og radio. Såfremt det af pressen oven for under nr. 4 behandlede ændringsforslag gennemføres, bortfalder spørgsmålet om kildeangivelsen inden for de 12 timer jo af sig selv for så vidt angår de beskyttede meddelelser. Med hensyn til de indenlandske meddelelser taler efter kommissionens mening de samme grunde, som har ført kommissionens til ikke at henføre dem under beskyttelsen, også for ikke at opstille noget krav om kildeangivelse her. Disse nyheder udbredes på så mange måder og ad så mange ukontrollable veje, at det vil være meget vanskeligt selv efter få timers forløb med sikkerhed at opspore den oprindelige kilde. Efter kommissionens mening vil pressen berede sig selv de største vanskeligheder ved gennemførelsen af dette forslag.

§ 45.

Grammofonoptagelser m. v.

Efter den gældende danske lov, L. 1933, § 5, har den, der overfører et værk til mekaniske instrumenter, for sin overførelses vedkommende den samme ret som en forfatter. Reglen er indført i forfatterloven under behandlingen i Rigsdagen forud for loven af 1. april 1912, og er derfra gået videre uændret i 1933-versionen af forfatterloven. Af motiverne fremgår det, at man har været klar over, at man her i virkeligheden indførte en slags industriel beskyttelse, der måske snarere henhørte under indenrigsministeriet idet sådanne optagelser på mekaniske instrumenter som f. eks. grammofonoptagelser ikke direkte kan sammenstilles med de litterære og kunstneriske værker, som er lovens hovedbeskyttelsesobjekt. Som eksempel på, hvad man ønskede at beskytte, er anført det tilfælde, at en grammofonpladefabrikant får Vilh. Herold til at indsynges en sang på grammofonplade, og at en anden fabrikant herefter tilegner sig denne frembringelse ved at lade den første gram-

mofonplade spille ind i et nyt optagelsesapparat (R.T. 1910-11, tillæg B. spalte 2402, Folket. forh. spalte 7636 og 7644). Således som bestemmelsen er formuleret, er der imidlertid ingen tvivl om, at beskyttelsen ikke blot gælder mod gengivelse, eftergørelse af gramfonpladen, men også mod dennes offentlige fremførelse, f. eks. gennem radio og denne forståelse er også blevet fastslået af domstolene, jfr. U. f. R. 1935 p. 171. I henhold hertil er der mellem Statsradiofonien og gramfonfonselskaberne sluttet en aftale om en afgift for Statsradiofoniens benyttelse af gramfonplader. Denne har efterhånden taget et meget betydeligt omfang*).

I de øvrige nordiske lande findes ingen til den danske § 5 svarende beskyttelsesregel for gramfonoptagelser. I Norge er det ved højesteretsdom af 1940 fastslået, at Norsk Rikskringkasting er uberettiget til at udsende plader, som er påført et forbud mod brug af denne måde. Dommen har ført til, at kringkastingen har indgået på en overenskomst med „International Federation of Phonographic Industry“ om betaling for udsendelse af pladerne. Dette gælder iøvrigt, uanset om der er påført pladerne et forbud eller ej.

Kommissionen har fundet, at en beskyttelse for gramfonpladerne ikke hører hjemme under reglerne for egentlig ophavsretsbeskyttelse. Det er systematisk urigtigt, når den hidtil har været placeret i forfatterloven. At der derimod tiltrænges en vis beskyttelse for disse plader er utvivlsomt, og man har derfor fundet det naturligt under nærværende afsnit om „beslægtede rettigheder“ at give nogle regler desangående. Alle de delegerede er enige om, at der bør gælde en beskyttelse mod pladernes *eftergørelse*, og hertil sigter forslaget i udkastets § 45, 1. stykke. Bestemmelsen må forstås som omfattende enhver form for eftergørelse, hvad enten den foregår som direkte afstøbning eller indirekte derved, at pladen spilles og optagelsen fikseres påny ved hjælp af et optagelsesapparat, magnetofon, stålband el. lign. Beskyttelsestiden er i henhold til ønske fra fabrikanternes side regnet fra det tidspunkt, da pladen blev bragt i handelen. Beskyttelsestiden er i det danske udkast foreslået sat til 50 år, medens den i de finske, norske og svenske udkast kun skal vare i 25 år. Efter de danske delegeredes opfattelse er det ikke givet, at en gramfonplades kommercielle udnyttelsesmuligheder er udtømt efter 25 års forløb. De ved hjælp af de moderne optagelsesmetoder fremstillede plader har, hvis de ikke slides op ved benyttelse, en kommerciel og kunstnerisk værdi, som på ingen måde er ophørt eller svækket efter 25 års forløb.

Det danske udkast afviger også fra de finske, norske og svenske ved — i et særskilt 2. stykke — at have en bestemmelse om, at fremstilleren har krav på vederlag, når pladen bruges ved radioudsendelse. Denne forskel må ses på baggrund af, at Danmark — i modsætning til de øvrige lande — *har* haft en beskyttelsesregel på dette område i de sidste 40 år, endog omfattende enhver form for offentlig fremførelse af pladen. De danske kommissionsmedlemmer har ikke ment det forsvarligt uden videre at foreslå denne beskyttelse ophævet, efter at parterne nu gennem så mange år har indrettet sig på dens tilstedeværelse, men har dog fundet det forsvarligt at indskrænke den til at gælde det praktisk vigtigste område, nemlig radioudsendelse af gramfonplader, hvor altså den hidtil gældende retstilstand er foreslået opretholdt.

I udkastets 3. stykke er optaget en henvisning til udkastets §§ 11 og 20. Som det i bemærkningerne ad § 11, 3. stk. (side 120) er omtalt, går udvalgets forslag ud på at indføre en afgift for den private benyttelse af de såkaldte magnetofoner og for salget af de til

*) Den dag, da ovenstående blev skrevet, lørdag d. 25. juni 1949, var der efter programmet følgende gramfonudsendelser i den danske radio: Kl. 7¹⁵—8²⁵, 13¹⁵—13²⁵, 14⁰⁰—14⁴⁰, 15³⁵—15⁵⁷, 18⁰⁰—18⁴⁰, 20¹⁰—20³⁰ og 22¹⁵—22⁴⁵, ialt 7 udsendelser, varende 3 timer 25 minutter.

disse apparater hørende indspilningsbånd, og denne afgift skulle tilfalde alle de i ophavsretsloven omhandlede rettighedshavere, hvis interesser vil blive berørt, såfremt anvendelsen af de nævnte apparater bliver almindelig, altså også grammofonfabrikanterne i det omfang, i hvilket de af disse fremstillede plader må antages at blive benyttede som grundlag for båndoptagelserne. Angående den påtænkte kollektive opkrævning af afgiften for alle rettighedshaverne under eet henvises til motiverne til § 11, 3. stk.

Den i § 20 omhandlede adgang for Statsradiofonien till at fiksere værker til eget brug, bør, i det omfang hvori den er tilladt, se herom motiverne til § 20, også gælde benyttelsen af grammofonplader. Den i § 45, 2. stk. omhandlede afgift må derimod betales for hver gang, optagelsen benyttes til radioudsendelse.

Det danske kommissionsmedlem har rejst spørgsmålet om, hvorvidt der burde optages en henvisning til § 3. De deri indeholdte regler om navngivelse og om gengivelse eller fremførelse af værket under krænkende omstændigheder burde måske også være gældende for så vidt angår fremstillingen af grammofonplader. Der tænkes ikke mindst på muligheden for indskridelse mod offentlig fremførelse ved hjælp af slidte eksemplarer af plader. Herigennem kan iøvrigt ikke blot grammofonpladefremstillernes, men også den udøvende kunstners og ophavsmandens interesser blive krænket. Kommissionen har imidlertid ikke fundet tilstrækkelig anledning til at opstille en sådan regel.

Radiordet finder det urimeligt, at der gives grammofonfabrikanterne en ophavsret, idet man ikke i en grammofonindspilning ser nogen selvstændig åndsvirksomhed, og henstiller derfor, at radiofonien fritages for betaling af afgift til grammofonselskaberne for radioudsendelse af deres plader. Kommissionen skal i anledning af denne udtalelse henvide til sine foran anførte bemærkninger.

Grammofonpladefremstillernes sagkyndige repræsentant har i anledning af forslaget gjort følgende bemærkninger:

1) Der ønskes en bestemmelse om, at den højeste daglige spilletid for grammofonplader ved radioudsendelse skal fastsættes med bistand af det i § 51 omhandlede råd. Det hævdes, at allerede under de eksisterende forhold, men endnu mere, når der indføres dobbeltprogrammer, vil en uhammet brug af grammofonplader til radioudsendelse kunne medføre en katastrofal nedgang i pladesalget, en nedgang der i det lange løb næppe kan undgå at bevirke en forringelse af den kulturelle standard, som det hidtil er lykkedes grammofonindustrien at opretholde.

Det kan efter kommissionens mening ikke nægtes, at den stærke benyttelse af grammofonplader i radioen (jfr. side 168 med note) betyder et alvorligt problem for såvel de udøvende kunstnere som for grammofonindustrien, og det bør måske tages under overvejelse at henlægge afgørelsen af, i hvilket omfang dette bør kunne finde sted til et sagkyndigt råd med repræsentanter for såvel de skabende og udøvende kunstnere og grammofonfremstillerne som for Statsradiofonien, således som det er foreslået af grammofonselskaberne. Noget sådant måtte dog formentlig kunne ordnes administrativt og bør næppe lovfæstes.

2) Der ønskes ret til afgift også ved anden offentlig fremførelse af grammofonpladerne end ved radioudsendelse. Afgiften skal fastsættes efter forhandling med det i § 51 nævnte råd under hensyntagen til ønskeligheden af at begrænse sådan offentlig udførelse, med det formål at undgå en overmekanisering af musiklivet, der vil være til skade for ophavsmænd og udøvende kunstnere såvel som for grammofonindustrien.

Kommissionen forstår fuldt ud disse betænkeligheder, som vil blive yderligere forstærkede såfremt anvendelsen af magnetofoner bliver almindelig. Kommissionen må dog stadig mene, at der bør gives denne ikke-ophavsretslige beskyttelse en rimelig begrænsning,

således at den alene kommer til at gælde det område, der er det praktisk vigtigste og nemmeste at administrere, radioen.

Kommissionen skal sluttelig bemærke, at den beskyttelse, som foreslås tillagt gramfonoptagelserne, er uafhængig af og ikke gør noget skår i den beskyttelse, som eventuelt måtte tilkomme en gramfonoptagelse i medfør af andre lovregler, f. eks. loven om uretmæssig konkurrence og beskyttelsen efter reglerne for „den industrielle ejendomsret“ i det hele.

K a p i t e l V I.

Forskellige bestemmelser.

§ 46.

Beskyttelse mod betegnelser, der er egnede til at fremkalde forveksling.

Kommissionen har fundet det rimeligt, at ophavsmændene beskyttes mod, at der af andre offentliggøres værker, der er således betegnede, at der kan opstå forvekslinger med tidligere offentliggjorte værker.

I dansk ret findes på dette område bestemmelsen i § 9 i lov nr. 90 af 31. marts 1937 om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse. I denne bestemmelse siges det, at det er enhver forbudt at benytte et navn, firma, forretningskendetegn eller lignende, der ikke tilkommer ham, såvel som at benytte en ham rettelig tilkommende betegnelse på en måde, der er egnet til at hidføre forvekslinger med en af en anden erhvervsvirksomhed retmæssigt ført betegnelse. Efter lovens motiver skal den kunne finde anvendelse på betegnelser for litterære og kunstneriske værker, jfr. også dom i U. f. R. 1948 side 530, hvor det i princippet antoges, at § 9 kunne anvendes på et værks titel, selv om den konkrete sag førte til frifindelse, idet der ikke antoges at foreligge mulighed for forveksling, fordi titlen på et dramatisk værk — tilmed i ufuldstændig form — var benyttet som betegnelse for en radioantenne.

Imidlertid finder man der rimeligt, at en bestemmelse om dette forhold optages i selve ophavsretsloven, således at det direkte siges, at beskyttelsen gælder litterære og kunstværkers betegnelser. Det vil ses, at man i nærværende lovbestemmelse har holdt sig til anbringelse på et værk af en titel, et dæknavn (pseudonym) eller et mærke, der er egnet til at fremkalde forveksling med et andet værk (det behøver ikke at være med dette andet værks titel eller mærke, det kan også være med selve værket), hvorimod forslaget ikke nævner anvendelse af selve forfatternavnet. I det omfang, hvori konkurrencelovens § 9 også kan benyttes i denne henseende, må den stadig anses for opretholdt. Efter denne bestemmelse er det ikke blot forment en forfatter, komponist eller kunstner at anbringe andre ophavsmænds navn på sit værk, men også sit eget navn, når en sådan anbringelse måtte være egnet til at fremkalde forveksling.

Den foreslåede regel i § 46 er — ligesom reglen i konkurrencelovens § 9 — en ordensforskrift af stor betydning ikke blot for ophavsmændene, men også for almenheden. Under hensyn til dens her angivne karakter har man i § 55, 2. stk. foreslået, at den skal gælde alle krænkelser, uanset om værket eller ophavsmanden er af dansk oprindelse eller ej.

§ 47.

Særlige forvekslingsregler vedrørende kunstværker.

De her foreslåede regler er, ligesom den i § 46 foreslåede, ordensforskrifter af væsentlig betydning ikke blot for ophavsmændene men også, og ikke mindst, for publikum.

Den nugældende danske lov, loven af 26. april 1933, har i sin § 25, 2. stk., en regel, der udtaler, at på gengivelser af et kunstværk må kunstnerens signatur ikke anbringes på en sådan måde, at der deraf kan opstå forveksling mellem original og kopi.

Den svenske kunstnerretslov har en tilsvarende regel.

Den danske regel er ny i loven af 1933. Den er kommet ind i loven efter bestemt ønske fra kunstnerorganisationernes side. Det siges i motiverne, at ved hjælp af nutidens teknisk fuldkomne reproduktionsmetoder vil der med hensyn til visse arter af gengivelser, navnlig grafiske, kunne frembringes sådanne kopier, der ganske ligner originalen, og der er herved åbnet adgang for et misbrug, som vanskelig vil kunne rammes, således som loven tidligere var udformet. Ved bestemmelsens optagelse i loven har ikke blot hensynet til publikum, der er udsat for at blive vildledt, været afgørende. Som følge heraf anses reglen for gældende uden hensyn til, om det drejer sig om kopier af beskyttede eller ubeskyttede værker.

Reglen i lov 1933 § 25, 2. stk., der er optaget i nærværende lovudkast som § 47, 2. stk., omfatter alene gengivelser (eftergjorte eksemplarer) der er af en sådan art, at de kan forveksles med originalen, og kun sådan angivelse af den af kunstneren anvendte form for signering af de af ham frembragte kunstværker, at publikum er udsat for at blive skuffede. Derimod gælder den ikke anden form for påførelse af kunstnerens navn på kopier. I det omfang, i hvilket reglen efter det foran anførte gælder, er den på den anden side absolut, jfr. „ordene ikke i noget tilfælde“. Dette betyder, jfr. også modsætningen til 1. stk., at anbringelsen heller ikke kan ske med kunstnerens samtykke. I betragtning af reglens publikumsbeskyttende formål må dette også anses for rimeligt. Reglen gælder endvidere, uanset om kopierne fremstilles med hjemmel eller uden kunstnerens tilladelse. Fra § 46 adskiller reglen sig derved, at den sidstnævnte paragraf omhandler de tilfælde, hvor et andet, nyt værk udsendes på en sådan måde, at det kan forveksles med et allerede eksisterende værk, hvorimod § 47 omhandler kopier, altså direkte eftergørelser, af eksisterende værker.

Den svenske lovbestemmelse, som har dannet mønster for § 25, 2. stk. i loven af 1933 og for § 47, 2. stk. i nærværende lovudkast, findes i § 8 a, 2. stk. i den svenske lag om rätt till verk av bildande konst af 30. maj 1919, således som den er ændret ved lov af 24. april 1931 (§ 8 a er indføjet i 1931).

Imidlertid indeholder den svenske § 8 a endvidere i 1. stk. følgende regel:

„Å konstverk må icke, utan tillstånd av konstnären själv, annan anbringa hans signatur. Är verk av grafisk konst tillkommet genom avtryck från platta av metall, sten, trä eller annat material, må signering ej av annan verkställas, ändå att konstnären dertill samtyckt.“

Reglen i 1. punktum er foreslået optaget i nærværende lovudkast § 47, 1. stk. Medens reglen i § 47, 2. stk. (den nugældende svenske lovs § 8 a, 2. stk., den danske lovs § 25, 2. stk.) omhandler signering af kopier, omhandler § 47, 1. stk. (den nugældende svenske lovs § 8 a, 1. stk., hvortil der ikke findes nogen i den gældende danske lov svarende regel) signering af selve originalen, hovedeksemplaret af kunstværket.

Når kommissionen har foreslået gentaget den svenske regel om, at eksemplarer af kunstværker ikke uden kunstnerens samtykke må forsynes med hans signatur, ligger det i, at en sådan signering fra kunstnerens side er et udtryk for, at han betegner det pågældende værk som udført og godkendt af ham. En signering uden kunstnerens samtykke af værker, som alene udgør forstudier eller som kunstneren ikke betragter som værdige repræsentanter for sin kunst, kan være egnet til at volde kunstneren betydelig skade, såvel fra et ideelt som fra et økonomisk synspunkt set. Det bør altså bero på kunstneren

alene at anbringe signatur eller at tillade andre at gøre dette, og denne signeringsret for kunstneren må være af rent personlig natur, således at den hverken gennem arv eller gennem overdragelse kan overgå til andre. Kunstneren kan altså bemyndige andre til at anbringe signaturen i hvert enkelt tilfælde, men han kan ikke generelt på forhånd overdrage andre ret til at afgøre, om signatur skal påføres hans værker eller ej. I denne henseende er signeringsretten ligestillet med *droit a la paternité*, jfr. nærværende udkasts § 3, 3. stk.

Den gældende svenske lovs § 8 a, 1. stk. indeholder i 2. pkt. den regel, at når det gælder grafiske kunstblade, kan kunstneren overhovedet ikke bemyndige andre til at anbringe hans signatur på sådanne blade. Begrundelsen er, at de enkelte blade, der fremkommer på denne måde, fra et kunstnerisk synspunkt set langt fra alle er lige værdifulde. Imidlertid opfattes kunstnerens signatur af det købende publikum som en garanti for, at kunstneren personlig har gennemgået og godkendt det pågældende blad, og et signeret eksemplar betinger derfor en helt anden pris end det, som ikke er forsynet med signatur.

Kommissionen har imidlertid ment, at den i § 47, 1. stk. optagne regel, når den forstås på den foran angivne måde, må indeholde tilstrækkelig garanti også i denne henseende for det købende publikum, og at det ikke er nødvendigt at komplicere reglen i § 47 med den i den svenske § 8 a, 1. stk. 2. pkt. indeholdte detailregel.

Under hensyn til, at reglen først og fremmest er givet af hensyn til publikum, har man i § 55, 2. stk. foreslået, at den skal gælde alle værker, uanset om værket eller ophavsmanden er dansk, eller om dette ikke er tilfældet.

§ 48.

Ministeriets overvågelse af *droit moral*.

Efter L. 1933 § 9, 5. stk. og § 27, 8. stk. overgår den forfatteren og kunstneren i levende live tillagte *droit a la paternité* og *droit au respect* til undervisningsministeriet og bortfalder ikke ved forfatter- og kunstnerrettens ophør.

Ministeriet har i bekendtgørelse nr. 298 af 31. oktober 1934 angående regler til værn for forfatteres, komponisters og bildende kunstneres personligt ideelle ret (*droit moral*) angivet nogle nærmere retningslinier for udøvelsen af den det således ved 1933-loven tillagte ret. I et ved ministeriets foranstaltning i 1944 udgivet skrift „Om forringelse af litteratur-, musik- og kunstværker“ ved *Torben Lund*, er der gjort rede for, hvorledes reglen har virket i det første 10-år af sin eksistens, og der er omtalt de i årene 1934—43 behandlede 50 enkelt-sager. Grunden til, at antallet af sager er blevet så stort, er, at ministeriet har erklæret sig villig til på forhånd, inden et værk er offentliggjort, at afgive udtalelse om, hvorvidt *droit moral* må anses for krænket. En stor del af de behandlede sager har været sådanne forhåndsforespørgsler, men der har også været tilfælde, hvor ministeriet har grebet ind over for en begået krænkelse. Man skal i det hele angående dette spørgsmål henvise til bekendtgørelsen og det nævnte skrift.

I forhold til den bestående ordning, som iøvrigt i de fleste henseender må siges at have virket godt, betyder kommissionens forslag en ændring på følgende punkter, der alle må betegnes som forbedringer:

1). I tidsrummet mellem ophavsmandens død og ophavsrettens ophør i medfør af §§ 40 og 41 vil efter den nye ordning foruden ministeriet *tillige* visse ophavsmanden nærstående personer kunne gribe ind, jfr. § 28, 3. stk.

2) Medens beføjelsen i henhold til „*droit au respect*“ efter den gældende ordning er indskrænket til at gælde i de tilfælde, hvor værket er *ændret*, gælder beføjelsen efter for-

slaget enhver *benyttelse* af værket, hvorved de beskyttede interesser krænkes, selv om værket i og for sig er intakt, men placeres i omgivelser, som virker krænkende for dets kunstneriske værdi eller egenart. En sådan udvidet beskyttelse har oftere været savnet, jfr. det nævnte skrift.

3) Medens ministeriet på grundlag af den gældende retstilstand kun har anset sig beføjet til at gribe ind over for værker, der hidrører fra lande, hvormed Danmark har en gensidighedsordning på ophavsbeskyttelsens område, er det i § 55, 2. stk. bestemt, at reglen i § 48 finder anvendelse på ethvert litterært eller kunstnerisk værk, uanset hvorfra det hidrører.

4. Ministeriets beføjelse er indskrænket til at gælde i de tilfælde, hvor kulturelle interesser krænkes. Den ministeriet hidtil tillagte beføjelse har dog været udøvet på tilsvarende måde, jfr. det oftnævnte skrift.

Løvrigt er fremgangsmåden efter § 48 den, at ministeriet nedlægger et *forbud* mod den benyttelse, der findes at krænke kulturelle interesser. Hvis derefter dette forbud overtrædes, indtræder de i Kapitel VII angivne retsvirkninger, straf og inddragning af de ulovlige eksemplarer, eventuelt afgivelse af den indvundne fortjeneste til statskassen, hvorimod der ikke bliver tale om egentlig erstatning i dette tilfælde.

Endelig bemærkes, at ministeriets udøvelse af de ved denne paragraf tillagte beføjelser skal ske i samråd med det i § 51 omhandlede sagkyndige råd, som således i denne henseende afløser det hidtil eksisterende udvalg: „Ministeriets rådgivende udvalg vedrørende forfatternes, komponisternes og de bildende kunstners personligt ideelle rettigheder“, („droit moral udvalget“).

§ 49.

Fastsættelse af vederlag.

Denne regel gælder kun i de *specielle* tilfælde, hvor den ellers normalt gældende eneretsordning er erstattet med en *tvangslicensordning* (jfr. s. 97). I de i § 49 nævnte paragraffer gælder det, at en benyttelse af værkerne er frit tilladt, uden at ophavsmanden skal spørges, men at han har krav på vederlag. Og såfremt ophavsmanden og benytteren ikke kan blive enige om vederlagets størrelse, kan hver af parterne kræve dette fastsat af et uvildigt organ. Dette organ er efter § 49 det ministerium, hvorunder ophavsretslovgivningen sorterer, for tiden undervisningsministeriet. Ved afgørelsen skal ministeriet rådføre sig med det i § 51 omhandlede sagkyndige råd, i hvilket repræsentanter for hver af de parter, der berøres af vederlagets fastsættelse, altid skal have sæde.

Fra forskellig side blandt de sagkyndige repræsentanter er der fremført ønske om, at den administrative afgørelse af begge parter skal kunne kræves forelagt domstolene. Efter nærværende forslag er den administrative afgørelse imidlertid tænkt som endelig. Man finder afgørelsesmåden tilstrækkelig betryggende, når såvel § 51-rådet som begge parter får lejlighed til at afgive erklæring, inden afgørelsen træffes, og man finder omvendt disse afgørelser mindre egnede for en afgørelse i processuelle former.

Det nordiske forlæggerråd har udtrykt sin betænkelighed ved den i § 48 foreslåede regel. Det vil blive nødvendigt for Ministeriet ved udøvelsen af den det tillagte virksomhed på dette område at støtte sig til litteraturhistorisk sagkyndige, men disse har en i denne henseende alt for stor respekt for de rent historiske synspunkter. Udgivelsen af forkortede oplag eller dele af store klassiske værker er imidlertid den eneste måde, på hvilken mange særlig værdifulde værker kan gøres tilgængelige for en folkelig offentlighed, i hvis interesse det må ligge at tage del i disse værker i en sådan omfatning, som deres økonomiske evne

og deres evne til at tilegne sig indholdet muliggør. Derfor kan behovet for folkelig oplysning komme i stærk strid med den litteraturhistoriske interesse, såfremt forslaget gennemføres. Det er meget sandsynligt, at en forlægger kun med yderste tvivl vil udgive bearbejdede af klassiske værker, dersom han ved, at det deri nedlagte arbejde og den anvendte kapital kan blive spildt gennem et indgreb fra en statslig myndighed.

Kommissionen skal herover for bemærke, at de i Danmark, hvor reglen har været i kraft og været administreret siden 1933, indhøstede erfaringer viser, at ministeriet netop praktiserer reglen på en sådan måde, at forkortede eller på anden måde bearbejdede udgaver af klassiske værker til mere folkeligt brug tillades, når bearbejdelsen må betegnes som forsvarlig og iøvrigt det krav er opfyldt, at det af den pågældende udgave klart og tydeligt fremgår, at det ikke drejer sig om værket i den oprindelige, uforkortede skikkelse, men derimod om en bearbejdelse. Over for forkortelser, der ikke har angivet sig på den her omtalte måde, har der derimod været grebet ind, og ligeledes over for bearbejdede, der selv om de måtte være betegnede som sådanne, har forvansket det pågældende værk. Nogen større økonomisk eller anden risiko behøver forlæggerne ikke at løbe, når der, som tilfældet er i Danmark, kan indhentes en forhåndserklæring fra ministeriet.

Fra lederne af samtlige danske større museer har kommissionen gennem undersøgelsesministeriet modtaget en henvendelse om, at der må blive indført en lovregel, der går ud på, at ophavsretten til de kunstværker, som museerne ejer, må overgå til disse, når den normale beskyttelsesperiode er ophørt. Udover at henvise til den økonomiske værdi, der for museerne kan ligge i at have kontrol med de talrige gengivelser og reproduktioner af museernes kunstværker, er der tillige peget på, at gengivelser, der i kunstnerisk henseende må betegnes som mindreværdige, florerer i meget stort tal, og der er over for kommissionen anført en række konkrete eksempler herpå, eksempler, hvis antal stadig forøges.

Kommissionen har imidlertid fundet det rigtigst, at den i §§ 40 og 41 angivne tidsfrist for udløbet af ophavsretten, når den kombineres med den i § 48 foreslåede regel, er den rette regel, og den har derfor ikke ment at kunne imødekomme de fra museumslederne fremsatte ønsker, lige så lidt som de fra anden side fremsatte planer om en forlængelse af fristen til fordel for ophavsmandstanden som helhed, eller til fordel for det offentlige, se herom nærmere foran s. 80. Ønsket om at skride ind over for mindreværdige kopier af museums-genstandene vil formentlig for en del blive imødekommet derigennem, at reglen i § 48, som foreslået af kommissionen, gøres helt generel og ikke afhængig af, om det pågældende værk hidrører fra et land, der omfattes af ophavsretslovens gensidighedsområde.

§ 50.

Mellemandsvirksomhed.

Hvor det gælder opkrævning af vederlag for benyttelse af litterære værker og musikværker ved offentlig fremførelse af disse, er ophavsmanden selv i mange tilfælde afskåret fra at få noget ud af sin ophavsret. Han må benytte sig af en mellemand, og det, der oftest kommer på tale, er en institution, en sammenslutning af ophavsmænd, der kontrollerer de stedfundne benyttelser af værkerne, opkræver vederlagene derfor og fordeler dem til ophavsmændene med fradrag af de fornødne administrationsomkostninger.

Sådanne mellemandsvirksomheder vil nemt kunne få en dominerende indflydelse på markedet, og der er derfor i en række lande gennemført en offentlig kontrol med deres virksomhed.

I § 8 i lov nr. 40 af 14. februar 1935 om Det kongelige teater og om oprettelsen af

en kulturel fond er det bestemt, at erhvervsmæssig eller andelsmæssig forretningsvirksomhed, hvorved en person, institution eller sammenslutning som repræsentant for indehaveren af komponistretten eller som kontraktmæssig indehaver af denne ret afslutter kontrakter angående et i henhold til forfatterloven beskyttet musikværks offentlige udførelse, kun er tilladt, når bevilling fra ministeren foreligger, og på de vilkår, der fastsættes af denne. Ved lov nr. 174 af 13. april 1938 om ændring i ovennævnte lov er det samme fastsat for så vidt angår kontraktafslutning angående dramatiske værkers offentlige opførelse.

I henhold hertil har institutionen KODA opnået koncession på formidling af ophavsretten vedrørende offentlig udførelse af musikværker, KODA-DRAMATIK vedrørende opførelse af musik-dramatiske værker og DRAMA-RET vedrørende opførelse af rent dramatiske værker. Betingelserne for koncessionen er et vist tilsyn med virksomheden fra ministeriets side samt afgivelse af visse procenter til „Den kulturelle Fond“.

I denne retsstilling gør nærværende forslag ingen forandring. Derimod omfatter den nye ordning, som det vil ses, også offentlig fremførelse af litterære værker, og i de tilfælde, hvor en sådan formidles gennem mellemmand, herunder institutioner eller sammenslutninger, der erhvervsmæssigt eller til stadighed driver en sådan virksomhed, således som tilfældet f. eks. er med Dansk Forfatterforenings formidling af forfatternes vederlag for deres værkers (ikke-dramatiske) fremførelse i radio, må der fremtidig foreligge en tilladelse fra ministeriet.

Om mellemmandsvirksomhed vedrørende den foreslåede nye ret for de udøvende kunstnere se under § 42. Også opkrævningen vedrørende den grammmofonpladefremstilleren i § 45, 2. stk., tillagte ret vil det være rimeligt at bringe ind under den i nærværende paragraf foreslåede ordning. Om opkrævning af den i § 11, 3. stk. foreslåede afgift henvises til motiverne ved denne bestemmelse.

Det tilføjes, at den her omtalte bestemmelse i intet tilfælde forhindrer ophavsmanden, den udøvende kunstner eller grammmofonfabrikanten i selv at varetage sine rettigheder eller lade dem varetage f. eks. af sin sagfører; en sådan kan ikke siges at „drive virksomhed“ som mellemmand vedrørende fremførelsesrettigheder, medmindre han da lifefrem driver et bureau for sådan virksomhed.

§ 51.

Sagkyndigt råd.

Som områder, det her nævnte sagkyndige råd skal beskæftige sig med, kan nævnes fastsættelsen af vederlag i henhold til § 49, forlængelse af de i § 34 fastsatte frister og varetagelsen af droit moral efter ophavsmandens død i henhold til § 48. Endvidere meddelelsen af tilladelser i medfør af § 50.

De i loven interesserede ophavsmandsgrupper og erhverv skal være repræsenterede i rådet, men der er intet i vejen for, at dette også kan omfatte andre personer, f. eks. ministeriets embedsmænd og andre sagkyndige jurister, eller repræsentanter for betydende institutioner inden for området, f. eks. Statsradiofonien.

Ministeriet skal bestemme det nærmere vedrørende rådets organisation og virksomhed, og der er herunder intet i vejen for, at rådet vil kunne arbejde i afdelinger, således at det ikke bliver nødvendigt at sammenkalde hele rådet, såfremt der skal behandles en sag, der kun vedrører et enkelt eller enkelte interesseområder. Rådet vil bl. a. komme til at afløse det eksisterende rådgivende udvalg vedrørende droit moral sager (som iøvrigt også har arbejdet i afdelinger efter interessegrupper).

Uden for udvalgets virksomhedsområde falder det arbejde, der udføres af det i henhold til Justitsministeriets cirkulærskrivelse af 17. september 1943 nedsatte udvalg til udpegning af skøns mænd i kunstnerrets- og mønsterretssager.

K a p i t e l V I I.

Retsåndhævelse.

§ 52.

Strafansvar. Påtale.

1. Straf.

Strafbestemmelser findes i den nugældende lovgivning i §§ 17, 18 og 20, jfr. § 32 i L. 1933.

Beskrivelsen af de strafbare handlinger svarer nogenlunde til den nugældende lov. Man har anset det for unødvendigt særligt at nævne et strafansvar for den, som forhandler, uddeler eller udlejer et ulovligt eksemplar af et værk. Dette må antages at gå ind under straffebudet, således som det er formuleret i § 52, jfr. § 2.

Den gældende lov kender kun bødestraf for ophavsretskrænkelser. Patentloven og mønsterloven af 1936 har imidlertid gennemført straf af frihedsberøvelse for gentagne krænkelser af patent- eller mønsterretten, dog kun hæftestraf i højst 6 måneder. Man har fundet det rimeligt at omgærde ophavsretten med tilsvarende strengere straffebud.

Efter den nugældende lov er det en betingelse for strafansvar, at forseelsen begås forsætligt eller groft uagtsomt. Efter forslaget straffes al uagtsomhed på dette område (der bør dog ved simpel uagtsomhed normalt kun anvendes bødestraf). Denne afgrænsning af de subjektive strafbarhedsbetingelser er i overensstemmelse med det almindelige hovedprincip i straffelovens § 19.

Dagbladenes sagkyndige repræsentant er betænkelig ved strafansvaret for uagtsomme overtrædelser „på grund af den fart, hvormed pressen skal arbejde“. Hertil må det siges, at uagtsomhedskriteriet må bedømmes efter, hvad der med rette kan forlanges af hver enkelt benytter af de i loven beskyttede værker under hensyntagen til den pågældendes særlige arbejdsvilkår.

De danske forfatteres sagkyndige repræsentant har ønsket, at også overtrædelser af de i kapitel III om ophavsrettens overgang, særlig afsnittet om forlagsaftaler, optagne bestemmelser skal belægges med straf. Hertil egner disse kontraktregulerende bestemmelser sig imidlertid næppe. Konsekvensen af disse bestemmelsers overtrædelser må normalt være, at aftalen kan ophæves, i hvert fald hvis overtrædelserne er væsentlige. Også et erstatningsansvar vil kunne blive følgen af en sådan overtrædelse, men ikke straf.

2. Påtale.

Efter den gældende lov er overtrædelser af ophavsretsloven genstand for privat påtale. Denne finder sted efter de i retsplejelovens § 725 omhandlede regler.

Efter forslaget skal forseelser i henhold til ophavsretslovgivningen stadig kunne forfølges privat, men de skal forfølges af det offentlige, såfremt det begæres af den fornærmede. Dette står i forbindelse med det alvorligere syn på ophavsretskrænkelser, som kommissionen har ønsket at anlægge. Under straffesagen vil erstatningsspørgsmålet kunne tages under påkendelse i medfør af reglerne i retsplejelovens § 991.

Endelig kan strafforfølgning ske ved offentlig påtale, når det findes påkrævet af almene hensyn. Dette svarer nærmest til bestemmelsen i retsplejelovens § 725, 3. stk., som også under den nugældende lovgivning har været bragt i anvendelse, når det drejede sig om overtrædelser af den ministeriet tillagte *droit moral*. Bestemmelsen er dog ikke begrænset til disse tilfælde.

§ 53.

Erstatning.

1. stk., 1. pkt. Økonomisk skade. Almindelige erstatningsbetingelser.

Erstatningsbetingelserne vedrørende den økonomiske skade svarer ganske til dansk rets almindelige erstatningsregel. De særlige normer for erstatningens beregning, som indeholdes i L. 1933 §§ 17 og 18, foreslås ophævede. De kendes ikke i de øvrige nordiske lande, de giver ikke megen vejledning og har ofte givet anledning til vanskelige fortolkningsproblemer.

1. stk., 2. pkt. Ikke-økonomisk skade. Oprejsning.

På grund af ophavsrettens særlige personlige karakter kan det forekomme, at der ved forseelsen forvoldes ophavsmanden en krænkelse, som det er rimeligt at han får en erstatning for, selv om krænkelsen er af ikke-økonomisk art. En sådan krænkelse kan meget vel sidestilles med de i § 15 i ikrafttrædelseslov til Borgerlig Straffelov af 15. april 1930 omhandlede tilfælde, hvor der også gives hjemmel for erstatning for ikke-økonomisk skade. („Den, der efter dansk rets erstatningsregler er ansvarlig for krænkelse af en andens legeme eller frihed, samt den, der findes skyldig i *strafbar krænkelse af en andens person* iøvrigt, hans fred eller ære, kan dømmes til, *foruden* at yde erstatning for økonomisk skade eller tab, at betale den forurettede godtgørelse for lidelse, tort, ulempe . . . samt for forstyrrelse i stilling og forhold.“). Betingelsen bør dog være, at forseelsen er begået forsætligt eller groft uagtsomt. En sådan erstatning for ikke-økonomisk skade benævnes oprejsning. Den må efter omstændighederne kunne tillægges ophavsmanden selv, uanset om han har overdraget ophavsretten helt eller delvis til andre.

2. stk. Berigelseskrav.

Erstatningen skal under alle omstændigheder udgøre den berigelse, som krænkeren har opnået *på den krænkedes bekostning*. Herudover kan den krænkede, hvis handlingen er begået forsætligt eller uagtsomt, kræve erstattet andet tab, selv om der ikke hertil svarer nogen fortjeneste for krænkeren. Har nogen derimod gjort indgreb i en beskyttet ophavsret i god tro, bør han lægge den på rettighedshaverens bekostning indvundne fortjeneste fra sig til denne. Dette er i overensstemmelse med den almindelige regel, der gælder, når nogen i god tro gør indgreb i andres rettigheder. For ophavsrettigheders vedkommende gjaldt i Danmark før 1933, jfr. L. 1912 § 19, at erstatningen altid, når handlingen ikke var begået ved forsæt eller grov uagtsomhed, skulle fastsættes til berigelsen, hverken mere eller mindre. Dette var en uheldig regel for så vidt angik de tilfælde, hvor handlingen var begået ved simpel uagtsomhed, og det var rimeligt, at den blev slettet i L. 1933. I den her foreslåede form, altså med virksomhedsområde for de krænkelse, der begås i god tro, er det en rimelig regel, der stemmer med almindelige retsgrundsætninger.

Volder det vanskelighed at fiksure fortjenesten, f. eks. fordi den ulovlige offentliggørelse er et led i en større publikation, således ved aviser, samlingsværker o. l. må fortjenesten sættes til et skønsmæssigt beløb på grundlag af de foreliggende oplysninger om publikationens økonomi (som krænkeren må være pligtig at afgive).

Fra pressens side er det udtalt, at publikationens økonomi ikke vil give nogensomhelst vejledning om fortjenesten ved ulovligt at bringe en artikel eller et billede. Der bør derfor for pressen fastsættes en anden målestok for erstatningen, f. eks. den skadelidendes tab. Hertil er imidlertid at bemærke, at det jo netop efter kommissionens forslag gælder om at udfinde fortjenesten, idet denne skal afgive norm for, hvor meget der i tilfælde af hændelig skade skal afgives til ophavsmanden, selv om dennes tab er større.

3. *stykke.*

Efter den danske kommissions forslag vil der aldrig kunne tillægges ophavsmanden mere end erstatning for den ham overgåede skade, den økonomiske såvel som eventuelt den ikke-økonomiske, ideelle krænkelse. På den anden side vil der kunne være tilfælde, hvor det må anses for urimeligt, at krænkeren får lov til at beholde den del af sin fortjeneste, der ikke i medfør af foranstående skal afgives til ophavsmanden. Der er derfor i nærværende 3. stk. foreslået indført en fakultativ adgang til konfiskation af denne fortjeneste. En sådan konfiskationsadgang svarer i og for sig til, hvad der er hjemlet i straffelovens § 77, 1. stk. nr. 3., der kræves ganske vist ikke i nærværende udkast, som i straffelovens § 77, at der skal være tale om en strafbar handling, men det vil dog være rimeligt i de fleste tilfælde kun at bestemme konfiskation af fortjenesten i tilfælde, hvor der kan lægges krænkeren noget til last; det her omhandlede konfiskationsinstitut har, som straffelovens — men i modsætning til det under § 54 anordnede — en vis pønal begrundelse.

§ 54.

Inddragning af ulovlige eksemplarer.

Der kan tænkes forskellige arter af reaktion over for de ulovligt fremstillede eller benyttede eksemplarer. Der tænkes herved på objektiv ulovlighed, på de handlinger, hvorved de i nærværende lov til værn for ophavsmænd og andre opstillede beskyttelsesregler krænkes, uanset om krænkeren har været i god eller i ond tro. Dog vil bestemmelserne ikke kunne anvendes overfor den, som i god tro har erhvervet eksemplarer af værket til privat brug, f. eks. købt en bog til privat benyttelse, selv om det måtte vise sig, at bogens fremstilling krænker eksisterende ophavsrettigheder, jfr. udkastets § 54, 3. stk., men eksistensen af sådanne eksemplarer på privat hånd vil kunne være et moment, der bevirker, at *krænkeren* må betale den fornærmede erstatning eller oprejsning. De forskellige tænkelige arter af reaktion overfor de ulovlige eksemplarer er følgende:

1.) *Inddragning til fordel for den fornærmede.* Dette kan den fornærmede altid kræve. Efter gældende lov, L. 1933 § 16 (jfr. § 32), skal han betale eksemplarerne efter vurdering, og denne vurdering, hvorved genstandene ikke må sættes til højere værdi end de til deres forfærdigelse bevislig medgåede udgifter, kan af den forurettede forlanges foretaget, forinden han erklærer, om han fordrer eksemplarerne udleveret.

Efter forslaget kan den forurettede simpelthen forlange materialet udleveret „mod vederlag“, men de i den nugældende lov opstillede regler må dog stadig kunne anvendes som vejledende. Nyt er det, at han også kan forlange det udleveret *uden* vederlag, hvis dette efter samtlige sagens omstændigheder af domstolene skønnes retfærdigt.

Det af den forurettede eventuelt erhvervede erstatningskrav mod krænkeren må kunne benyttes til modregning over for den betaling, som han skal yde for de inddragne eksemplarer.

2.) *Tilintetgørelse.* En sådan fremgangsmåde må den forurettede kunne vælge, såfremt han ikke ønsker de ulovlige eksemplarer udleveret. Dette giver L. 1933 § 16, 1. stk. ham adgang til, og forslaget § 54, 2. stk. svarer hertil. Når forslaget taler om, at genstandene „helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug“, er der herved tænkt på det samme, som i L. 1933 § 16, 2. stk. udtrykkes på den måde, at det siges, at hvis kun en del af værket er en ulovlig gengivelse af en andens værk, finder tilintetgørelse så vidt muligt kun sted for denne dels vedkommende. Hvis det f. eks. kun er en enkelt side i et værk eller et enkelt billede, som krænker en andens ret, kan denne side eller dette billede kræves overtrykt med sværte. I sådanne tilfælde vil inddragning (jfr. oven for under nr. 1) næppe kunne kræves.

3.) *Deponering.* I L. 1933 § 16, 6. stk. siges det, at hvis den ulovlige handling er foretaget i begrundet god tro, kan de ulovlig eftergjorte eksemplarer ikke fordres udleveret eller tilintetgjort, hvis ejeren drager omsorg for, at de tages i offentlig forvaring for ham, indtil forfatterretten ophører. Dette er der navnlig praktisk brug for i de tilfælde, hvor der kun er kort tid tilbage, indtil ophavsretten udløber, hvad enten det drejer sig om den almindelige frist (forslagets § 38 og 39) eller mere specielle frister (f. eks. forslaget § 14), og reglen har været anvendt i praksis. En sådan fremgangsmåde vil forslaget stadig kunne give hjemmel for, idet det vil kunne falde ind under „på anden måde gøres utjenlig til ulovlig brug“.

Det materiale, som kræves inddraget eller tilintetgjort (eventuelt deponeret) er ikke blot de færdig fremstillede eksemplarer, men også tryksatser, klichéer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket. Dette svarer til L. 1933 § 16, 3 og 6. stk. Reaktionen kan dog her efter domstolenes bestemmelse bestå deri, at disse materialer bringes i en sådan form, at misbrug af dem ikke mere kan finde sted, og den samme fremgangsmåde vil kunne vælges efter forslaget § 54.

Nyt er det, at der i forslaget er opstillet en vigtig *undtagelse* fra kravet om inddragning eller tilintetgørelse, nemlig § 54, 2. stk., 2. pkt. Dette gælder, hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier ville gå tabt, og reglen svarer til formuerettens almindelige principper i læren om „frembringelse“ og „tilvækst“. Hensynet til de økonomiske værdier kan f. eks. komme frem, hvor det drejer sig om genstande, der ikke blot repræsenterer en kunstnerisk, men også en materiel værdi, således genstande af brugskunst eller bygningskunst (herom findes iøvrigt en specialregel i § 54, 4. stk.) men er ikke begrænset til disse tilfælde. De „kunstneriske værdier“, der omhandles i § 54, 2. stk., 2. pkt. må forstås som kunstneriske værdier i videste betydning, herunder også litterære værdier.

Af dagbladenes sagkyndige repræsentant er der yderligere peget på ønskeligheden af en undtagelsesbestemmelse, gående ud på, at enkelte arkiveksemplarer unddrages fra inddragningen eller tilintetgørelsen. En sådan ordning vil formentlig kunne etableres med hjemmel i 3. stk. De af bibliotekerne (som pligtteksemplarer eller på anden måde) erhvervede eksemplarer vil i alt fald falde uden for inddragningsordningen.

K a p i t e l V I I I.

Lovens rækkevidde.

A. Lovens rækkevidde i rum. (Den territoriale rækkevidde), §§ 55—57.

§ 55.

Ophavsret til danske værker.

§ 55 omhandler den *principale* territoriale rækkevidde af *ophavsretten*. Denne gælder for alle *danske* værker. I § 56 behandles den *principale* territoriale rækkevidde af de beslægtede rettigheder, der beskyttes efter kap. V, og i § 57 bestemmes det, at retten kan udvides til at gælde for udenlandske værker under forudsætning af gensidighed.

Men efter § 55 giver loven altså uden videre ophavsret til danske værker. Disse er i § 55 nærmere definerede som 1) værker af danske statsborgere, altså uanset om de er udgivne eller udgivet for første gang i Danmark eller andetsteds, 2) andre værker, som udgives for første gang i Danmark, uanset hvilken nation ophavsmanden tilhører eller om han eventuelt er statsløs. Ordet „udgivet“ er defineret i forslaget § 8. Reglen svarer ganske til L. 1933 § 36, 1. stk. Denne regel angiver som eksempel på, at et værk er udgivet for første gang i Danmark, at det er udkommet på dansk forlag (underforstået for første gang), og definerer i § 36, 2. stk. nærmere hvad det vil sige, at et forlag er dansk. Dette har man anset det for overflødigt at gentage i den nye lov.

Reglen svarer i hovedsagen til de mere detaljerede regler i Bernerkonventionens artikler 4, 5 og 6. Der er ikke i forslaget gjort brug af den adgang, som artikel 6 hjemler til at indskrænke beskyttelsen for udenlandske ophavsmænd, der udgiver deres værker for første gang i Danmark, når disse ophavsmænd er hjemmehørende i et land, som står uden for Bernerunionen og som ikke på tilstrækkelig måde beskytter værker af danske ophavsmænd. Sådanne repressalier var for nogle år siden tænkt anvendt over for tyrkiske ophavsmænd, efter at det var blevet godtgjort, at fremmede forfattere blev udnyttet på urimelig måde i Tyrkiet, som ikke var medlem af Bernerunionen, men planerne er, så vidt vides, ikke blevet realiserede, og denne form for repressalier er iøvrigt et tveægget sværd, idet de ikke blot rammer den pågældende udenlandske forfatter, men også det danske forlag, på hvilket værket udkommer.

Med henblik på de danske ophavsmænds og de danske forlæggeres og andre udgiveres interesser er § 55 en god regel i den foreslåede skikkelse.

Grammofonindustriens sagkyndige repræsentant har ønsket, ordet at „første gang“ i anden linie af § 55, 1. stk. slettes. Herved ville imidlertid det inden for Bernerkonventionen hævdundne princip blive helt brudt. De værker, som først udgives i andre lande og som dernæst senere udgives i Danmark, må betegnes som udenlandske, og de kan kun opnå beskyttelse i henhold til gensidighedsreglen i § 57.

I medfør af Bernerkonventionen 1948 § 4, 3. stk. sidste punkt (som er indføjet i konventionen på *finsk* foranledning) er der i § 55 indføjet den regel, at et værk anses som først udgivet i Danmark, når der udkommer en udgave af det i Danmark ikke senere end 30 dage efter, at det er udgivet udenfor Danmark.

Endvidere er der i medfør af artikel 4, 5. stk. i Bernerkonventionen 1948 indføjet en regel om, at bestemmelserne også gælder bygningsværker og kunstværker, som udgør en del af en fast ejendom, hvis disse værker opføres eller indlemmes i en bygning i Danmark.

Om bestemmelsen i § 55, 2. stk. er der talt under ontalen af §§ 46, 47 og 48.

Spørgsmålet, hvilke *krænkelser* der kan forfølges ved danske domstole, er besvaret i §§ 52—54.

§ 56.

„Beslægtede rettigheder“ til danske værker.

Også for så vidt angår de i kap. V omhandlede „beslægtede rettigheder“ gælder det, at lovens principale virkeområde må siges at være *danske* frembringelser, og loven forklarer i § 56 nærmere, hvad dette vil sige. En eventuel beskyttelse for udenlandske frembringelser af den i kap. V omhandlede art må søges i medfør af § 57.

Det fælles synspunkt må her være, om den virksomhed, som det er formålet med reglerne i kap. V at beskytte, kan siges at være dansk.

For så vidt angår *udøvende kunstnere* gælder herefter beskyttelsen principalt, når kunstneren er *dansk statsborger*. Hermed har man imidlertid ligestillet det tilfælde, at han skønt udlænding har fast bopæl i Danmark. Er dette tilfældet, og foretages fikseringen eller fremførelsen af hans præstation her i landet eller den i udlandet fremstillede fiksering indføres til Danmark, kan den udøvende kunstner (eller hans retsefterfølger) gribe ind, jfr. kap. VII.

For så vidt angår udenlandske kunstners præstationer er forholdet i det hele det, at de kun kan opnå beskyttelse efter § 57 under forudsætning af gensidighed.

Drejer det sig om de i § 43 omhandlede *formularer, programmer, kataloger, reklamer m. v.*, anses de for danske og dermed for principalt beskyttede efter § 56, når fremstilleren er dansk eller har fast bopæl i Danmark, men tillige, selv om de er fremstillede af udlændinge, når udgivelsen er sket i Danmark. Reglen svarer til den for ophavsretten gældende.

Hvad angår beskyttelsen for det *udenlandske nyhedsstof* efter § 44, kommer det her an på, om den pågældende erhverver af nyhedsstoffet er dansk eller hvis det drejer sig om et selskab, om dette har dansk bestyrelse og har sæde i Danmark. Da den virksomhed, man ønsker at beskytte, er selve *erhvervelsen* af nyhedsstoffet, jfr. kommentarerne til § 46, er det en fuldt rimelig regel, der ganske stemmer med det oven for nævnte grundsynspunkt.

Med hensyn endelig til den i medfør af § 45 beskyttede fremstilling af *grammofonplader m. v.* gælder det, at de beskyttes efter den principale hovedregel i § 56, når fremstilleren er dansk, og endvidere når fremstilleren er et selskab, når dette har dansk bestyrelse eller sæde i Danmark. Derimod er der ikke, som det er ønsket fra grammofonindustriens side, tilstrækkelig anledning til at give principal beskyttelse uden hensyn til nationalitet eller gensidighed, når blot et her i landet værende selskab har erhvervet eneretten til udenlandske selskabers grammofonoptagelser. Det er fra nævnte side anført, at det ville være til overordentlig stor skade for de danske grammofonselskaber, som erhverver eneretten til de udenlandske optagelser, hvis de bliver ladet uden beskyttelse, og det anføres, at det antagelig vil være i strid med Pariserkonventionen at gøre de fremmede statsborgeres beskyttelse afhængig af, om deres land har gensidighed med Danmark, i denne henseende, hvilket vil blive tilfældet, såfremt de ikke beskyttes efter § 56, men henvises — som forslaget har gjort det — til § 57. Endelig er der henvist til de for erhvervelse af udenlandske nyheder i § 56 opstillede, oven for omtalte regler på dette område.

Hvad Pariserkonventionen angår må det, som iøvrigt under omtalen af § 45 anført, bemærkes, at den beskyttelse, som i nærværende lov tillægges grammofonoptagelser, er helt uafhængig af deres eventuelle beskyttelse efter Pariserkonventionens og den industrielle ejendomsrets regler, og intet indgreb gør i denne. Og en sammenligning med reglerne vedrørende de udenlandske nyheder kan ikke med rette gøres, hertil er forholdene for for-

skellige. For de sidstnævntes vedkommende, er det selve *erhvervelsen*, den økonomiske indsats, der ligger bag ved denne, man ønsker at beskytte i nogle få timer. For gramfonopladers vedkommende er det *fremstillingen*, det kommer an på, og der er ingen rimelig grund til, at de plader, der hverken er fremstillede af danske statsborgere eller af danske selskaber skulle behandles som danske plader.

§ 57.

Beskyttelse for udenlandske statsborgeres værker og frembringelser.

For at der skal tilkomme de af udlændinge frembragte værker, som ikke er udgivet for første gang i Danmark, en beskyttelse her i landet, er det og har det altid været (jfr. L. 1933 § 36, 3. stk.) en betingelse, at der foreligger gensidighed, altså at det land, hvortil frembringeren hører, yder beskyttelse for danske værker. Det er også dette princip, Bernerkonventionen bygger på.

Ved gennemgangen af dette emne må der sondres mellem de i § 55 omhandlede værker, de egentlige litterære og kunstneriske værker, og de i § 56 omhandlede, nemlig de i medfør af kap. 5 beskyttede frembringelser.

1. Litterære og kunstneriske værker. For så vidt angår disse har det stedse været antaget, at de udenlandske værker beskyttes efter den *generelle reciprocitets* princip. Dette vil sige, at såfremt de danske værker i det pågældende fremmede land beskyttes efter regler, der alt i alt må forekomme acceptable, gives der værker fra dette land beskyttelse efter den danske lov, og vel at mærke *fuld* beskyttelse, uanset om der herved *på enkelte punkter* gives dem en beskyttelse, som de ikke har i deres hjemland eller i hvert fald en svagere beskyttelse, end de kan påregne hjemme. Omvendt opnår jo så de danske værker den fulde beskyttelse i det pågældende fremmede land, selv om det herved i visse retninger måtte få en mere effektiv beskyttelse end der måtte blive dem til del i Danmark. Selve Bernerkonventionen giver i sin art. 4, 1. og 2. stk. udtryk for dette princip. Undtagelse gøres efter Bernerkonventionen kun med hensyn til beskyttelsens varighed, art. 7, 2. stk., som reguleres efter den *specielle reciprocitets* princip, varigheden kan ikke overskride den, der gælder i værkets *hjemland*, men efter at der i konventionen 1948, art. 7, 1. stk. er gennemført en almindelig beskyttelsesfrist på mindst 50 år efter ophavsmandens død, har denne bestemmelse ikke længere nogen større betydning. Dog bemærkes, at specielt for filmsværkers vedkommende kan der efter konventionen ikke kræves nogen længere beskyttelse end den, der gælder for *sådanne* værker i deres hjemland. Den specielle reciprocitets princip er ved konventionen 1948 gennemført på et nyt område, nemlig med hensyn til kunstindustrielle værker. Her gælder det efter art. 2, 5. stk., at for de værker, der i hjemlandet udelukkende beskyttes som mønstre og modeller (det er nemlig efter art. 2, 5. stk. tilladt kun at beskytte brugskunstens værker på denne måde), kan der i de andre unionslande kun kræves den beskyttelse, som i sådanne lande ydes mønstre og modeller. Denne regel har navnlig betydning i forholdet til Storbritannien, idet dette land kun beskytter de produkter af brugskunst, der fremstilles i over 50 eksemplarer, efter mønsterrettens regler. Ved udstedelse af ny kgl. anordning i medfør af forslaget § 57 må det herefter overvejes, om beskyttelsen for engelsk brugskunst i Danmark skal indskrænkes på tilsvarende måde. — Specielt med hensyn til *varigheden* af beskyttelsen gælder for disse værkers vedkommende den samme regel som ovenfor nævnt for filmsværkerne.

I henhold til den til forslaget § 57 svarende bestemmelse i den nugældende lov, L. 1933, § 36, 3. stk. er der under 12. september 1933 udsendt en kgl. anordning, hvori

det bestemmes, at loven skal være anvendelig på værker af statsborgere i eller som er udkommet for første gang i et af de lande, der har tiltrådt den i Berlin i 1908 eller den i Rom i 1928 reviderede Bernerkonvention. *Loven er herefter anvendelig på alle værker fra Bernerunionens lande*, men da der henvises til Bernerkonventionen, må dette betyde, at beskyttelsen i medfør af dennes art. 7 ikke kan være længere, end hvad der gælder i værkets hjemland. Dette har hidtil haft betydning i forholdet til Bulgarien, Japan, Rumænien, *Sverige* og Schweiz, som alle kun har haft en 30 års frist, men vil, når konventionen af 1948 ratificeres af de pågældende lande, miste sin betydning, idet den som nævnt fastsætter en mindste beskyttelsesfrist på 50 år fra dødsfaldet. Det vil dog vedblive at have betydning med hensyn til varigheden af beskyttelsen for filmværker og for værker af brugskunst, jfr. foran. De lande, med hvilke der i henhold til nævnte kgl. anordning er gensidig beskyttelse, er i henhold til undervisningsministeriets bekendtgørelse af 30. marts 1949 følgende: Australien, Belgien (med kolonier), Brasilien, Bulgarien, Canada, Finland, Frankrig med Alger og kolonier, Grækenland, Holland med kolonier, Indien, Irland, Island, Italien, Japan, Jugoslavien, Libanon, Liechtenstein, Luxembourg, Marokko (franske zone), Monaco, Norge, New Zealand med Vest Samoa, Pakistan, Polen, Portugal med kolonier, Rumænien, Siam, Spanien med kolonier, Storbritannien og Nord-Irland med en lang række kolonier og besiddelser m. v., Schweiz, Sverige, Sydafrikanske Union med Sydvestafrika, Syrien, Tjekoslovakiet, Tunis, Tyskland, Ungarn, Vatikanstaten og Østrig.

Kommer der nye medlemmer af Bernerunionen, gælder loven automatisk også for dem i henhold til kgl. anordning 12. september 1933. Når det således kan lade sig gøre uden nærmere prøvelse at lade den danske lov gælde for alle nuværende og fremtidige medlemmer af Bernerunionen, er årsagen den, at Bernerkonventionen som betingelse for tilslutning eller fortsat medlemskab kræver en vis minimumsbeskyttelse gennemført, og denne er så effektiv, at gensidighedsbetingelsen i henhold hertil kan anses for opfyldt.

I henhold til en anden kgl. anordning af 12. september 1933 gælder loven endvidere for værker, der er frembragt af statsborgere i *U. S. A.*, men dog kun for så vidt værkerne opfylder betingelserne for beskyttelse i *U. S. A.*, og beskyttelsen kan ikke være længere end den, der er tilstået det pågældende værk i *U. S. A.* (een eller to perioder à 28 år). Også her har regeringen fundet, at gensidighed var til stede, uanset, at danske ophavsmænd for at få deres værker beskyttede i *U. S. A.* skal opfylde en række besværlige formaliteter og beskyttelsen i det hele på forskellige punkter er svagere end den, vi kender i Danmark.

Endelig gælder det samme i henhold til kgl. anordning af 10. februar 1938 i forholdet til *Argentina*.

Af lande, for hvis værker forfatter- og kunstnerretsloven ikke gælder, fordi danske værker ikke beskyttes i de pågældende lande og gensidighedsbetingelsen således mangler, kan nævnes: Rusland, Kina og de sydamerikanske stater (bortset fra Brasilien og Argentina), ligeledes de mellemamerikanske stater og Mexico. Endvidere Arabien, Ægypten og Tyrkiet. Der arbejdes for tiden under UNESCOs ledelse på planer vedrørende udarbejdelse af en egentlig verdenskonvention for gensidig ophavsretsbeskyttelse.

2. *De i kap. V omhandlede frembringelser.* Hvorvidt gensidighedsbetingelsen foreligger her, må afgøres for hver af de i §§ 42—45 omhandlede rettigheder for sig. Der kan således f. eks. være tale om, at lade beskyttelsen for de udøvende kunstnere gælde for kunstnere, der er statsborgere i nogle lande, og beskyttelsen for grammofonplader gælde for frembringelser fra nogle andre lande, alt under forudsætning af gensidighed. Det må her

være overladt til regeringen at skønne over, om der i det pågældende land gives de danske udøvende kunstnere eller grammofonpladefremstillere en beskyttelse, der i effektivitet nogenlunde svarer til den beskyttelse, der ydes her i Danmark. Beskyttelsen for de i § 43 omhandlede formularer o. s. v. må formentlig kunne gives til frembringelser fra Bernerunionens lande, jfr. Bernerkonventionens art. 2, 1. stk. in fine.

Den i § 44 givne beskyttelse vil der næppe være trang til at udvide over dens i § 55 givne principale virkeområde.

Iøvrigt er det givet, at beskyttelsen for alle de nævnte rettigheder vil kunne og bør sættes i kraft for så vidt angår frembringelser fra de øvrige nordiske lande. Her er gensidighed etableret gennem nærværende fælleslovgivning.

§ 58.

Overgangsregler.

1. s t y k k e .

Den heri udtalte hovedregel svarer ganske til L. 1933, § 37, 1. stk., 2. pkt. og til Bernerkonventionens art. 18, som ikke er ændret ved revisionen i 1948.

Medens det således er en hidtil overalt anerkendt regel, at den nye lov også kommer til anvendelse på allerede eksisterende værker, kunne man spørge, hvorledes det går med de før lovens ikrafttræden afsluttede *kontrakter* vedrørende sådanne værker. L. 1933 har i § 37, 4. stk. en regel, der siger, at de retsforhold, som i henhold til den hidtil gældende ret gyldigt er stiftet, ikke berøres af denne lov. Det er opfattelsen i teori og praksis, at denne noget uklart affattede regel betyder, at nye deklaratoriske (fravigelige) regler i loven ikke kan kuldaste allerede foreliggende modsatte aftaler, medens nye præceptive (ufravigelige) regler må kunne anvendes på allerede foreliggende kontrakter, jfr. *Grundtvig* s. 187, *Torben Lunds* kommentar s. 213 og dom i U. f. R. 1945 s. 985. Da reglen således ikke siger andet end, hvad der egentlig følger af sig selv, og da den som sagt er temmelig uklart udtrykt, har man ikke fundet det nødvendigt eller ønskeligt at gentage den i den nye lov.

2. s t y k k e .

Den heri indeholdte regel er noget skærpet i forhold til den tilsvarende overgangsbestemmelse i L. 1933, § 37, 2. og 3. stk. Efter den sidstnævnte regel kunne man fremdeles benytte ikke blot som efter nærværende forslag eksemplarer, som var lovligt *fremstillet* før lovens ikrafttræden, men også eksemplarer, hvis fremstilling blot var *påbegyndt* før loven krådte i kraft, og det til trods for, at der formentlig i lang tid forinden har været bekendt i interesserede kredse, at der ville komme en lov med et bestemt indhold, således at der har været rig lejlighed til omgæelser ved blot at påbegynde fremstillingen af et værk, inden loven blev kundgjort.

Men den gældende lov går i sine overgangsbestemmelser endnu videre til ugunst for ophavsmændene, idet det fremdeles skal være tilladt at benytte forme, stene, plader og lignende til mangfoldiggørelse bestemt materiale, som lovlig kunne benyttes efter den hidtil gældende ret, når blot deres forfærdigelse bevislig er påbegyndt inden lovens kundgørelse. Såfremt denne bestemmelse blev gentaget i den nye lov, ville det kunne vare længe, inden den kom til at virke efter sin hensigt, og den er derfor ikke optaget i udkastet.

Når § 58, 2. stk. taler om, at de lovligt før lovens ikrafttræden fremstillede eksemplarer fremdeles kan gøres tilgængelige for almenheden, vil dette sige, at de således lovlig fremstillede *eksemplarer* kan *udsprede til offentligheden* uden hinder af de nye, ophavsret-

lige bestemmelser. Er f. eks. et oplag af en skolebog fremstillet med hjemmel i lov 1933 § 14 b, kan restoplaget fremdeles sælges uden erlæggelse af den i den nye lovs § 15, 4. stk. omhandlede afgift.

Derimod giver § 58, 2. stk. ikke hjemmel for, at værket, selv om der under den gamle lovs herredømme lovligt er fremstillet eksemplarer af det, efter den nye lovs ikrafttræden, på anden måde end ved udbredelse af disse eksemplarer gøres tilgængeligt for almenheden, f. eks. ved udsendelse i radio, ved offentlig fremførelse e. l.

Slutbestemmelser.

§ 59.

Denne bestemmelse svarer ganske til L. 1933, §§ 38 og 39.

§ 60.

Der erindres om, at hvis den nye Bernerkonvention af 1948 ønskes *ratificeret* af Danmark, skal dette ske inden 1. juli 1951, (art. 28, 1. stk.).

Også efter 1. juli 1951 kan den nye konvention dog *tiltrædes* af de stater, der ikke har nået at bringe deres lovgivning i overensstemmelse med konventionen forinden denne dato.

6. Oversigt over de væsentligere punkter, på hvilke nærværende lovudkast adskiller sig fra den gældende danske lov.

1. Der opnås så godt som fuldstændig retsenhed mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige.
2. Loven er opbygget som en „enhedslov“ for forfatterret og kunstnerret efter mønster af Bernerkonventionen og den norsk-finske lov. De mange henvisninger i kunstnerretsafnittet af den nugældende lov undgås, jfr. s. 73—74.
3. Medens den nugældende lov kun beskytter mod „offentliggørelse“, beskytter den nye lov også værkerne mod „mangfoldiggørelse“, § 2.
4. Det fastslås, at beskyttelsen også gælder, når et værk i en erhvervsvirksomhed fremføres for en større sluttet kreds, § 2.
5. Der indføres en beskyttelse mod benyttelse af værker på en sådan måde, at ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart krænkes, selv om værket ikke derved ændres, § 3, 2. stk.
6. Der opstilles regler for, i hvilket omfang ophavsmanden kan fraskrive sig *droit moral* beskyttelsen, § 3, 3. stk.
7. Offentliggørelse under et alment kendt pseudonym sidestilles med offentliggørelse med navngivelse, §§ 7 og 41.
8. Adgangen til privat gengivelse af værkerne indskrænkes, § 11.
9. Der gennemføres en ordning med henblik på de såkaldte magnetofoner („home recorders“), § 11, 3. stk.
10. Citatretten indskrænkes til kun at gælde uddrag af værker, ikke hele værker, § 13 1. stk.
11. Adgangen til at gengive kunstværker indskrænkes til kun at gælde til brug for kritiske og videnskabelige fremstillinger (§ 13, 2. stk.), til brug for pressen i et vist omfang (§ 14, 2. stk.) og til brug for kataloger og meddelelser om udstilling og salg (§ 23, 2. stk.), medens den nu gælder til brug for alle „oplysende“ værker.

12. Ved „lån“ af værker til skolebøger skal der betales vederlag til ophavsmanden; lån til sangbøger kan ikke længere finde sted; karenstiden udvides fra 2 til 5 år, § 15. Den nugældende danske lovs § 14 c bortfalder.
13. Der indføres en særlig adgang til at fremstille eksemplarer til brug for blinde, § 16.
14. Digte kan kun aftrykkes på koncertprogrammer og fremføres offentligt som tekst til et musikværk, når der ydes vederlag til digteren, § 17. Den almindelige adgang til at aftrykke digte i forbindelse med noder bortfalder.
15. Den frie adgang til at fremføre værker offentligt ved ikke-erhvervsmæssige, velgørende og lignende arrangementer er ændret på visse punkter, § 18.
16. Retten til at gengive værker som led i radio- eller filmsreportage reguleres, § 19.
17. Det fastslås udtrykkeligt, at ejeren af et kunstværk har ret til at udstille det offentligt, § 23, 1. stk. (NB. droit moral må respekteres).
18. Det fastslås udtrykkeligt, at kunstneren har ret til vederlag, når offentligt opstillede kunstværker gengives, § 23, 2. stk.
19. Aftaler om overdragelse af ophavsret kan kræves ændret, når de strider mod god skik på ophavsrettens område eller når de iøvrigt fører til åbenbart urimelige resultater, § 27.
20. Krænkelser af droit moral kan efter ophavsmandens død påtales af visse ham nærtstående personer, § 28, 3. stk.
21. Adgangen for kreditorer til at gøre udlæg i vederlag for fremtidige udnyttelser af ophavsretten bortfalder, § 29, 1. stk.
22. Den tid, i hvilken en person, der har fået eneret til at fremføre et værk for almenheden (ved opførelse af dramatiske værker, udførelse af musikværker o. l.) kan undlade at benytte sin ret, indskrænkes fra 5 til 3 år, § 30.
23. Der opstilles en definition af begrebet „forlagsaftale“, § 31, 1. stk.
24. Det antal eksemplarer, som forlæggeren kan trykke, såfremt ikke særlig aftale er truffet, ændres, § 32, 1. stk.
25. Der opstilles en definition af begrebet „oplag“, § 32, 2. stk.
26. Der opstilles regler vedrørende „overskudseksemplarer“, § 33.
27. Det tidsrum i hvilket en forlægger kan undlade at udgive eller genudgive et værk, ændres, § 34.
28. Forfatteren har krav på „trykkeriseddel“, § 35, 1. stk.
29. Der opstilles regler angående forlæggerens afregningspligt, § 35, 2. stk.
30. Forfatterens ret til at ændre værket ved nye oplag fastslås, § 36.
31. Der opstilles regler for forfatterens adgang til at medtage et værk i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker, § 37, 2. stk.
32. Der opstilles udtrykkelige regler angående omfanget af erhververens adgang til at videreoverdrage retten, § 26, 2. stk.
33. Der gennemføres regler for overdragelsen af ret til filmatisering, § 39.
34. Der gennemføres regler om beskyttelse for de udøvende kunstners præstationer, § 42.
35. Der indføres en beskyttelse for formularer, programmer, kataloger og lignende arbejder, § 43.
36. Der indføres en beskyttelse for pressemeddelelser fra udenlandske nyhedsbureauer og korrespondenter i udlandet, § 43.
37. Beskyttelsen for grammofonoptagelser o. l. indskrænkes og reguleres, § 45.
38. Der indføres en beskyttelse mod offentliggørelse af værker med titel eller døknavn, der kan hidføre forveksling, § 46.

39. Der indføres forbud mod, at andre signerer en kunstners værk, § 47, 1. stk.
40. Ingen mellemmandsvirksomhed vedrørende fremførelse af værker og udøvende kunstneres samt grammofonpladefremstilleres præstationer må foregå uden ministeriets tilladelse, § 48.
41. Der nedsættes et sagkyndigt råd til bistand for ministeriet i alle de dette efter forslaget tillagte funktioner, ikke blot som nu vedrørende droit moral(udk. § 51 sml. lov 1933, § 9, 5. stk. og § 27, 8. stk. og undervisningsmin. bekg. 31. okt. 1934).
42. Der indføres mulighed for idømmelse af frihedsberøvelse for ophavsretskrænkelser § 52.
43. Forseelserne skal påtales af det offentlige, når den fornærmede begærer det, § 52.
44. Der kan tillægges ophavsmanden erstatning for skade af ikke-økonomisk art (oprejsning, § 53, 1. stk., 2. pkt.).
45. Den ved den ulovlige handling indvundne fortjeneste skal afgives til ophavsmanden i det omfang, han har lidt skade, selv om der er handlet i god tro, § 53, 2. stk.
46. Der indføres en fakultativ adgang til konfiskation af den ulovlige fortjeneste, som ikke skal afgives til ophavsmanden, § 53, 3. stk.
47. Tilintetgørelse kan ikke kræves, såfremt betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier ville gå tabt, § 54, 2. stk.
48. De ophavsmanden ved loven tillagte nye rettigheder tilkommer ham selv, § 25, 2. stk.
49. Overgangsreglerne ændres i en for ophavsmanden mindre ugunstig retning, § 58.